„Am propus întîlniri la nivel de şefi de guvern"

RASHEED AHMAD

ambasador extraordinar şi plenipotenţiar al Republicii Islamice Pakistan

Ecourile Revoluţiei române s-au făcut auzite şi în teritoriile disputate, Jammu şi Caşmir, în ianuarie, anul acesta — a ţinut să-şi exprime opinia dl. Rasheed Ahmad, Comentariul memorabil al unui corespondent de presă străin cu privire la revolta indigenă şi populară din Jammu şi Caşmir, sub ocupaţie indiană, indică faptul — este de părere dl. ambasador — că populaţia din Caşmir, în cazul în care nu va găsi o altă alternativă, va urma exemplul României pentru a-şi anihila opresorii.

Referindu-se, în continuare, la problema propriu-zisă a Jammu şi Caşmir, reprezentantul Pakistanului la Bucureşti a arătat :

Jammu şi Caşmir s-au aflat într-o stare de frămîntare de mai bine de un an. Populaţia din Caşmir a intrat, făţiş, în conflict cu ocupaţia indiană şi a solicitat libera exercitare a dreptului său la autodeterminare, recunoscut prin rezoluţiile pertinente ale O.N.U. În loc să atace rădăcina problemei, şi anume refuzul acordării drepturilor la autodeterminare populaţiei din Jammu şi Caşmir, autorităţile indiene au trecut la represiunea masivă, prin forţă, a revoltei. Jammu şi Caşmir se află sub ocupaţie militară. Se depun eforturi ferme pentru stăpînirea populaţiei, prin teroare şi măsuri draconice, inclusiv prin restricţii de circulaţie, percheziţii în fiecare casă, arestări arbitrare, umilirea civililor şi expulzarea corespondenţilor de presă străini din ţară.

Organizaţia Amnesty International a solicitat o anchetă cu privire la violarea drepturilor omului. Oameni de bine din India au criticat, şi ei, permanenţa terorii în acest stat. O echipă de patru membri din partea grupului indian pentru drepturile omului, Comitetul pentru Iniţiativă în Caşmir, care a efectuat o vizită în Jammu şi Caşmir, în perioada 12—18 martie 1990, a raportat asupra abuzurilor şi încălcării drepturilor fundamentale ale omului de către autorităţile indiene, inclusiv prin legile stipulate de acestea.

Violările grosolane ale drepturilor omului au fost, de asemenea, menţionate într-un raport detaliat, datat 26 aprilie, şi alcătuit de către o echipă mixtă, formată din membrii Uniunii Populare pentru Libertăţi Civice, Cetăţenii pentru Democraţie, Asociaţia Umanistă Radicală şi MANAV EKTA ABHIYAN, care au vizitat oraşul Srinagar, Jammu şi alte localităţi, în perioada 9—13 martie şi 28 martie—3 aprilie 1990. Aceste raport include dovezi documentate cu privire la violarea, de către forţele de securitate indiene, a oricăror norme de comportament civilizat. Azad Caşmir, care primeşte un flux permanent de refugiaţi, este locul unde se fac auzite relatări sumbre cu privire la aceste atrocităţi.

Jammu şi Caşmir sînt teritorii disputate, şi acesta este un fapt recunoscut şi de către O.N.U. Rezoluţia 47, din 21 aprilie 1948, a Consiliului de Securitate al O.N.U. şi rezoluţiile adoptate de către Comisiile O.N.U. pentru India şi Pakistan, din 13 august 1948 şi 5 ianuarie 1949, au stipulat reglementarea conflictului dintre India şi Pakistan în conformitate cu voinţa populaţiei, exprimată democratic, printr-un plebiscit liber şi imparţial, sub auspiciile O.N.U. Atît India cît şi Pakistan, ca părţi în dispută, sînt obligate să respecte prevederile acestor rezoluţii. Consiliul de Securitate, prin rezoluţiile sale nr. 91 din 30 martie 1951 şi 122 din 24 ianuarie 1957, s-a exprimat, în mod categoric, împotriva oricăror decizii adoptate de către aşa-numita adunare a statului Jammu şi Caşmir, sub ocupaţie indiană, întrucît acestea nu constituie o expresie a dorinţei poporului din Caşmir. Afirmaţiile Indiei, precum că Jammu şi Caşmir fac parte integrantă din India, sînt lipsite de orice justificare legală, politică sau morală.

Pakistanul a respins, în mod repetat şi categoric, afirmaţiile Indiei cu privire la implicarea sa în revoltele din Caşmir. Pentru a-şi demonstra buna credinţă, Pakistanul a propus Indiei stabilirea unui mecanism neutru cum ar fi staţionarea, în teritoriu, a unor observatori internaţionali imparţiali sau a oricărui astfel de grup, acceptabil de ambele părţi, pentru a monitoriza sau investiga orice afirmaţii de această natură. India a respins această propunere. Pakistanul, oricum, este gata să accepte orice misiune menită să stabilească adevărul, sau un alt mecanism neutru constituit în acest scop. Pentru a reduce tensiunea, Pakistanul a propus întîlniri la nivel de şefi de guvern, în aşa fel încît problema revoltei din Caşmir, şi, implicit, aceea a refuzării dreptului la autodeterminare să poată fi tratată în profunzime. Acordul de la Simla din 1972 recunoaşte, şi el disputa din Jammu şi Caşmir ca pe o problemă prioritară.

Pakistanul şi-a propus, în mod hotărît, să caute o soluţie paşnică în conflictul din Jammu şi Caşmir, în conformitate cu rezoluţiile relevante ale O.N.U. şi în spiritul Acordului de la Simla. Refuzul prelungit al Indiei de a-şi onora obligaţiile înscrise în aceste rezoluţii şi recurgerea la forţă pentru a suprima doleanţele populaţiei din Jammu şi Caşmir cu privire la dreptul său de a-şi decide viitorul în mod liber, nu fac decît să prelungească agonia populaţiei din această zonă.

România, ca membru respectabil al O.N.U., al Consiliului de Securitate şi al comunităţii internaţionale, este chemată să-şi aducă propria contribuţie la găsirea unei soluţii în cazul atrocităţilor şi violării drepturilor omului în Caşmir şi să se asigure că va lăsa să predomine latura umanitară în această privinţă.

Toate naţiunile care respectă drepturile omului universal recunoscute vor trebui să se adreseze Indiei, ca ţară larg democratică, şi să o convingă să renunţe la folosirea forţei, pentru încetarea încălcării drepturilor omului şi pentru ca India să-şi onoreze obligaţiile legate de dreptul la autodeterminare a populaţiei din Jammu şi Caşmir, în conformitate cu rezoluţiile O.N.U.

Grupaj de declaraţii realizat de Liana Enescu

Berlinul răsăritean. „Costurile sociale" ale unificării monetare se fac simţite : Cîteva mii de muncitori au intrat în grevă, reclamînd măsuri de asigurare a locurilor de muncă.

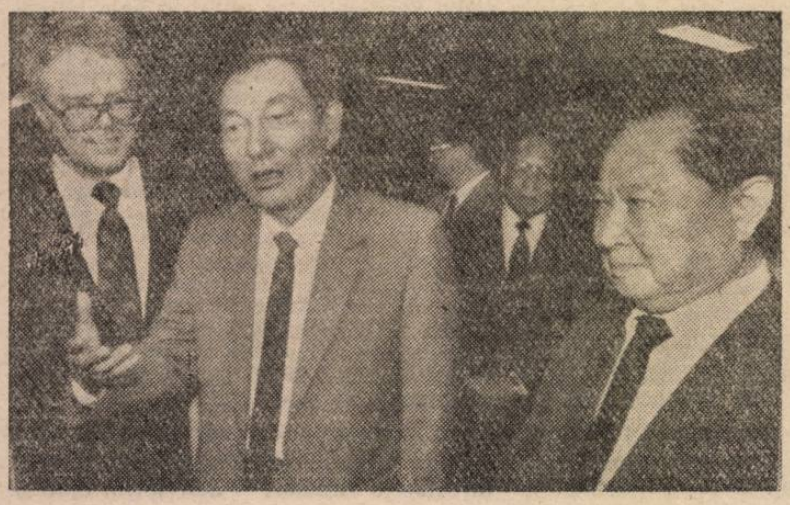

Comitetul Naţional asupra relaţiilor SUA-China a organizat, la New York, o conferinţă la care au fost invitaţi primarii celor mai mari oraşe ale Chinei. La sosirea pe aeroportul Kennedy, primarul oraşului Shanghai (centru) şi David Lampton, preşedintele Comitetului (în stînga) au oferit o conferinţă de presă.

Japonia: „un miracol programat“ (2)

CONSTITUȚIA JAPONEZĂ ACTUALĂ, ce reprezintă, în fapt, cadrul legislativ al întregii activități a fost promulgată de împărat la 3 noiembrie 1946 și a intrat în vigoare la 3 mai 1947. Noua lege fundamentală este bazată pe **trei principii :** suveranitatea poporului și rolul simbolic al împăratului, pacifismul și respectarea drepturilor fundamentale.

Drepturile specifice ale oamenilor, însumate în drepturile civile, de libertate, egalitate, participare la guvernare, cuprind și diferite drepturi sociale. Între prevederile capitolului III (Drepturile și îndatoririle cetățenilor) menționăm garantarea, între altele, a respectului față de individ (art. 13), egalității în fața legii (art. 14) ; drepturile de a alege și demite oficialități publice ; dreptul la petiție, fără a suferi vreo discriminare (art. 15—17) ; dreptul de exprimare și conștiință (art. 19) ; dreptul de a avea o religie (art. 20). Constituția garantează și dreptul la educație (art. 26) și diferite drepturi ale muncitorilor (art. 27 și 28), inclusiv dreptul de a se organiza și a negocia în mod colectiv, având ca premisă faptul că toți oamenii sînt îndreptățiți „să mențină minimum standardelor de integritate și de viață cultivată“ (art. 25). (Amănunte despre Constituțiile japoneze, separarea puterilor în stat, modul lor de acțiune, structura și modul de funcționare a parlamentului — Dieta alegerile generale și guvern, în „Lumea azi“ nr 14 din 5 aprilie 1990).

PRESA — UN COD „AL BUNELOR MANIERE“. Între cele trei principii de bază ale Constituției japoneze se află și respectarea drepturilor fundamentale ale omului (capitolul III — Drepturile și datoriile oamenilor). Articolul 21 al acestui capitol garantează „libertatea oamenilor de a se aduna și asocia, libertatea cuvîntului, a presei, fiind garantate și alte forme de exprimare. Cenzura este desființată“.

Asociația ziariștilor și editorilor din Japonia — „Nihon Shinbun Kyokai“ — adopta, în 1946, o cartă denumită „Canoanele jurnalismului“, în care se arată că rolul presei în reconstruirea Japoniei, ca țară democratică și iubitoare de pace, are o mare importanță. Un imperativ al îndeplinirii acestui obiectiv este ca fiecare ziar să aibă un înalt nivel etic, să ridice prestigiul profesiunii de ziarist, care trebuie să-și facă datoria pînă la capăt. Spiritul de libertate, responsabilitate, loialitate și decență constituie standarde ce trebuie să guverneze activitatea jurnalistică.

Libertatea presei — potrivit Cartei — trebuie apărată ca un drept vital al omenirii.

Iată cîteva din prevederile „Canoanelor“ jurnalismului :

Regula fundamentală a difuzării stirilor este ca acestea să reflecte faptele clar și cu bună-credință.

În difuzarea știrilor, opinia personală a reporterului nu va fi inserată.

Criticarea persoanelor va fi limitată la știrile ce se referă numai la persoanele implicate.

Partizanatul în comentarii, care depărtează de la adevăr, violează cel mai sănătos spirit al jurnalisticii.

Comentariul va fi o expresie îndrăzneață a opiniilor și convingerilor proprii ale celui ce-l scrie, și nu un comentariu flatant. Mai mult, într-un comentariu, autorul ar trebui să exprime spiritul public ; el este purtătorul de cuvînt al celor care nu au posibilitatea de a-și exprima opiniile prin presă.

Onoarea individului trebuie respectată și protejată, ca în cazul altor drepturi fundamentale. Celor ce sînt criticați trebuie să li se ofere posibilitatea de a se apăra. Dacă se fac greșeli, acestea vor fi retractate imediat, prin informarea că articolul vizat este fals și trebuie corectat.

Se cere, din partea ziarelor, un înalt simț al decenței publice, tocmai datorită cotei

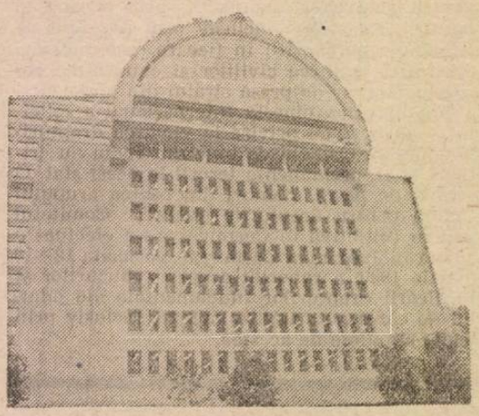

Centrul presei nipone din Tokio — un uriaș ce „culege“ știri din lumea întreagă

înalte prin care ele influențează opinia oamenilor.

În 1954, Nihon Shinbun Kyokai (NSK) adopta **„Codul de difuzare a presei“**, în care se arată : ziarele își pot îndeplini misiunea de organe publice printr-o largă circulație. În același timp, datorită naturii lor publice, există unele restricții în privința metodelor ce facilitează circulația.

În activitățile de difuzare, ziarele membre ale asociației (NSK) trebuie să țină seama de următoarele obiective :

— să respecte libertatea cititorilor de a alege liber ziarele pe care le citesc ;

— să difuzeze ziarele cu operativitate ;

— să solicite noi cititori numai pe merit și să nu se bazeze pe favoruri, cum ar fi cadouri sau bani ;

— competiția între ziare trebuie să se desfășoare în spirit de fair-play.

„REMANIERE“ A SINDICATELOR. În ultimii ani, mișcarea japoneză sindicală a cunoscut importante schimbări, care ar putea avea repercusiuni asupra întregii societăți : este vorba despre acțiuni de unificare a marilor centrale sindicale și trecerea pe primul plan a sindicatelor din sectorul privat, mult timp considerate drept „părinții săraci ai sindicatelor din sectorul public“. Primul pas a fost făcut în noiembrie 1987, cînd s-a creat Confederația sindicatelor din sectorul privat — Rengo. Al doilea, prin unificarea acesteia, în 1989, cu sindicatele din sectorul public, între care și cu Consiliul general al sindicatelor japoneze — Sohyo.

Urmează, probabil, și alte schimbări — este de părere Sato Seizaburo. Potrivit opiniei sale, Rengo se distinge prin independența sa față de partidele politice și prin anti-comunism. În rîndurile lui se pot detașa două tendințe : partizanii unei acțiuni politice vizînd crearea unui guvern de coaliție, care să grupeze toate partidele opoziției (cu excepția celui comunist) și cei care sînt adepții unei presiuni din partea federației asupra partidelor politice — a partidului Liberal-Democrat, în principal —, pentru ameliorarea vieții muncitorilor. Este aproape sigur că această nouă organizație va juca un rol de prim ordin în destinul politic al Japoniei, e de părere Sato Seizaburo.

Cum se explică această „remaniere“ a mișcării sindicale într-o societate marcată, în general, de stabilitate și tradiții ? Politologii apreciază că această adevărată „bulversare“ sindicală a fost precipitată de trei factori principali : impresia de criză creată prin scăderea vertiginoasă a ratei de sindicalizare (56 la sută din muncitori, în 1949 și numai 28 la sută, în 1987) ; reculul marxismului în favoarea ideilor mai moderate, pragmatice și conservatoare, precum și pierderea influenței sectorului public, după privatizarea serviciilor telefonice și a căilor ferate.

Rengo, fondată oficial la 20 noiembrie 1987, s-a constituit prin fuzionarea sindicatelor sectorului privat membre a două centrale — Damei (Confede-

Între sentimente

Prin puterea sa economică și financiară, Japonia joacă un rol de certă pondere în raporturile interoccidentale, depășind, însă, evident acest cadru. Atragerea investitorilor japonezi și obținerea de credite interesează atît țările lumii a treia, cît și, mai nou, cele est-europene. Dinspre Tokio, în contra-partidă, se remarcă, pe de o parte, o coincidență de obiective cu statele enunțate mai sus, în ce privește politica investițiilor, creditelor și ajutoarelor economice, cu precizarea importantă că cea care stabilește regulile jocului este, bineînțeles, Japonia. Respectiv, cît, unde și în ce condiții se poate beneficia de sprijinul ei. Nu este mai puțin adevărat, pe de altă parte, că interesele politice își au, și ele, rolul lor în strategia economico-financiară emanînd de la Tokio, Japonia tinzînd, în baza „miracolului“ ei economic, să se integreze, ca nou factor, în structurile de putere și decizie la nivel mondial. Cea mai recentă și concludentă confirmare : dorința Japoniei de a se asocia — într-o formă a cărei instituționalizare încă nu a fost cristalizată — la procesul de securitate și cooperare în Europa.

De cîțiva ani, fluxurile de capital japonez au, între altele, în vedere multe dintre statele Americii Latine. Interesează, se pare, mai ales cele de pe coasta sau din sudul Pacificului, ca reflex al unor obiective politico-strategice încă în curs de așezare, dar și țări cu un potențial economic cert, cum ar fi Brazilia sau Mexic, cu perspective de rentabilitate promițătoare pentru investițiile de capital străin. Orientarea Japoniei către aceste state, este, bineînțeles, concepută a fi productivă nu numai din punct de vedere economic, ci și politic, ea urmînd să asigure, pentru Tokio, noi piețe și noi zone de plasare a excedentului său de capital, ca și posibilități de afirmare a prezenței și influenței nipone în lume. America Latină, la rîndu-i, nu are decît de cîștigat din diversificarea surselor sale de credite și ajutoare, ceea ce echilibrează ponderea tradițional substanțială a Statelor Unite în regiune.

Dat fiind acest cadru de ansamblu, victoria în alegerile prezidențiale din Peru a lui Alberto Fujimori — descendent dintr-o

ratia japoneză a Muncii) și Churitsu Roren (Federația sindicatelor independente). Este un fenomen fără precedent în istoria sindicalismului japonez. În 1989, Sohyo (Consiliul General al sindicatelor japoneze), care, în majoritate, cuprinde muncitori din sectorul public, s-a unificat cu Rengo, alcătuind o gigantică centrală, ce reunește majoritatea sindicatelor publice și private din Japonia.

În programul său, Rengo cuprinde cinci angajamente : de a veghea ca mișcarea sindicală să rămînă liberă și democratică, de a depune eforturi pentru a se asigura locuri de muncă tuturor angajaților și un nivel de viață mai ridicat ; de a contribui la construirea unei societăți libere, egalitare, juste și pacifiste ; de a se exclude orice formă de ingerință externă în activitatea sa (din partea vreunui partid) ; și de a lupta în favoarea realizării păcii în lume și a armoniei între popoare.

În timp, sindicatele au încercat o reconciliere tacită cu partidele din opoziție, îndeosebi cu cel democrat-socialist. Pentru a cultiva acest spirit de reconciliere, Yamagishi Akira, președintele sindicatului național al muncitorilor din telecomunicații, a încurajat formarea unui grup informal de parlamentari din cele trei partide (socialist, democrat-socialist și Komeito).

Tot în cadrul amintitului proces de reconciliere se înscrie și o altă inițiativă importantă : organizarea, în cadrul Dietei, a unui grup ce reunește parlamentari legați de Rengo.

Există, în Japonia, și multe voci care consideră că sindicatele nu ar trebui să aibă nici o legătură cu partidele politice. Astfel, fostul secretar general al Federației sindicale a muncitorilor din electricitate, Suzuki Osamu, arăta că, „pentru a ne satisface revendicările, putem să ne prezentăm ideile partidului de la putere și să încercăm să fie adoptate, chiar și parțial" Sînt și păreri mai tranșante, potrivit cărora sindicatele nu ar trebui să se angajeze în favoarea unui partid anume, aceasta putînd duce la slăbirea puterii politice a sindicatului.

Aproape nimeni nu se mai îndoiește, în Japonia, că sindicatele se află la „răscruce de drumuri".

Detalii privind modul de funcționare a sindicatelor, declanșarea grevelor, întreprinderile și contractul de muncă — în „Lumea azi" nr. 22 din 31 mai 1990.

*

Încercînd să detaliem unele aspecte ale „miracolului japonez", despre care s-a vorbit și s-a scris atîta în ultima vreme, ajungem, inevitabil, la concluzia că, în Japonia, nimic nu este miraculos, „miracolul" are rădăcini adînci în spiritul, educația japonezului, dar mai ales în instaurarea **demnității muncii** ca normă socială și morală a societății.

Mihaela Brumă

Și, totuși, se mișcă...

● **Ministrul chinez de externe, Qian Qichen, și omologul său indonezian, Ali Alatas, care s-a aflat în vizită la Beijing, au semnat un comunicat privind reluarea relațiilor diplomatice dintre cele două țări, începînd de la 8 august. S-a convenit, de asemenea, ca premierul chinez Li Peng să efectueze o vizită de bună voință în Indonezia, la invitația președintelui Suharto, informează agenția „China Nouă".**

Vizita lui Ali Alatas în China a fost prima a unui șef al diplomației indoneziene în ultimii 23 de ani. Cu această ocazie, cei doi miniștri de externe au semnat un acord asupra rambursării de către Indonezia, a datoriilor sale externe — în valoare de 34 milioane de dolari — față de China, ceea ce — comentează agenția „France Presse" — a favorizat înlăturarea ultimului obstacol din calea reluării relațiilor bilaterale între cele două țări.

● **Economiile Chinei continentale și Taiwanului pot să se completeze una pe cealaltă, iar investițiile efectuate de personalități din Taiwan în China continentală, ca și amplificarea comerțului dintre cele două zone situate pe țărmurile strîmtorii Taiwan pot fi benefice ambelor părți — s-a subliniat în cadrul întîlnirii care a avut loc, la Beijing, între conducătorii chinezi și oamenii de afaceri taiwanezi, aflați în capitala chineză pentru a participa la prima și cea mai largă reuniune a reprezentanților cercurilor de afaceri din China continentală și Taiwan. S-a relevat, cu această ocazie, că sporirea schimburilor și a contactelor este un fenomen inevitabil, în perspectiva evoluției viitoare — relatează „China Nouă".**

În cadrul întîlnirii, Zheng Tuobin, ministrul chinez al comerțului exterior a declarat — potrivit agenției „France Presse" — că schimburile comerciale indirecte, în ambele sensuri, între China continentală și Taiwan, au atins cifra de 11,7 miliarde de dolari în perioada 1979–1989.

● **Un hotel de lux (cu 380 de camere) și-a deschis, oficial, porțile la Pnom Penh, primul de acest fel din ultimii 15 ani. Hotelul, cu o arhitectură ce evocă stilul regal kmer, este — așa cum transmite „France Presse" — o societate mixtă între o agenție de turism din Pnom Penh și o societate de investiții din Singapore.**

și rațiuni de stat

familie de emigranți japonezi — a stîrnit, în mod firesc, numeroase întrebări legate de șansele noului șef al statului de a atrage, în favoarea țării sale, un cît mai mare sprijin venit de la Tokio. Peruanii, și mai ales Alberto Fujimori, și-au pus, în orice caz, mari speranțe într-o asemenea perspectivă. Speranțe în care, în mod obiectiv, aveau nevoie să creadă : Peru trece printr-o criză economică fără precedent în istoria sa. Datoria externă se ridică la 18 miliarde dolari, inflația a atins o rată de 3 000 la sută anual, în timp ce țara se află în raporturi total nefavorabile cu organizațiile financiare internaționale, față de care președintele încă în funcție, Alan Garcia, a adoptat o politică de confruntare.

Alberto Fujimori va fi instalat, oficial, în funcție la 28 iulie — ziua națională a Perului și, printr-o simplă coincidență, chiar ziua sa de naștere. Încă înainte de învestitură, președintele ales s-a deplasat, zilele trecute, la New York și, apoi, la Tokio, pentru a sonda terenul și, eventual, a stabili premisele unor viitoare colaborări. În prima dintre vizite, a stabilit contacte preliminare cu Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială, încercînd să reia, astfel, legăturile întrerupte cu aceste importante foruri financiare. Atmosfera pare, acum, mai destinsă. Dar, în mod sigur, Peru va trebui să respecte — pentru acordarea de credite, ca și pentru obținerea girului necesar al F.M.I. și B.M. în ce privește împrumuturile din alte surse — condițiile puse de amintitele organisme. Respectiv, implementarea unei politici economice de austeritate, în ciuda unor inevitabile costuri sociale.

La Tokio, președintele ales al Perului a făcut tot o vizită de sondare a terenului. A avut, în favoarea sa, doar un atu al trecutului : Peru s-a aflat, pînă în 1985, pe primul loc în America Latină în ce privește investițiile japoneze, care au scăzut, apoi, pînă la un nivel simbolic. Or, Lima dorește o relansare a acestora, ca și obținerea unor credite urgente. Ce s-a realizat în cele din urmă ? În cea mai mare parte, vizita a adus doar promisiuni de a se analiza necesitățile peruane și perspectivele colaborării. De altfel, încă de la victoria lui Alberto Fujimori în alegerile din iunie, autoritățile de la Tokio au ținut să precizeze că nu vor acorda Perului „un tratament preferențial". Din contră, regimul de care va beneficia această țară se va încadra, în mod firesc, în raporturile stabilite de Japonia cu statele în curs de dezvoltare. „Ce vor prevala : sentimentele sau rațiunile de stat ?" — se întrebau diverse publicații, pornind de la originea japoneză a noului președinte peruan. Răspunsul pare, deocamdată, favorabil celei de-a doua ipoteze, cu atît mai mult cu cît Peru a încetat, din 1985, să ramburseze împrumuturile guvernamentale japoneze.

Și totuși... Ca rezultat imediat și concret, Japonia s-a angajat să trimită, în curînd, la Lima, mai multe misiuni de experți (economiști) și să apere cauza peruană pe lîngă autoritățile de la F.M.I. și B.M. (o misiune a acestora urmează a realiza, la Tokio, un seminar pe tema ajutoarelor internaționale). Sînt primii pași, de început, vizînd sprijinirea Perului în elaborarea unei strategii economice viabile. Ei vor fi însoțiți, probabil, de diverse forme de cooperare directă cu firme japoneze, potrivit principiului, enunțat de un întreprinzător din Tokio, că „este mai normal să oferi ajutor unui prieten, decît unui străin". În ceea ce îl privește, Alberto Fujimori a declarat că va acționa „perseverent și metodic, ca un japonez", chiar dacă, născut în Peru, aproape nu știe limba părinților săi și cunoaște prea puțin din obiceurile lor tradiționale. El se consideră, de altfel, „sută la sută peruan". Recent, a declarat că dorește să relanseze economia țării, să atenueze instabilitatea socială și să formeze un cabinet de tehnocrați, indiferent de orientarea lor politică. Pentru cîștigarea acestui pariu, intenționează să colaboreze cu toate forțele politice peruane, iar, pe plan extern, să refacă legăturile economice și comerciale peruane cu lumea. Între altele, să readucă Peru în circuitul financiar și de credite internațional și să redea țării locul pe care l-a avut — acela de principal partener latino-american al Japoniei. Pe termen lung, intențiile ar putea fi realizabile în măsura în care gestiunea sa internă se va dovedi un succes.

Anca Voican

STOP CADRU

Bruxelles, Palatul Egmont. Liderii celor 24 de țări occidentale s-au întîlnit pentru a extinde programul de asistență pentru statele din Europa răsăriteană (acordat, inițial, doar Poloniei și Ungariei) la alte patru țări : Bulgaria, Cehoslovacia, Iugoslavia și R.D. Germană. În imagine : *ministrul est-german de externe, Markus Meckel (stînga), împreună cu secretarul de stat american, James Baker*

1000+1

MANDELA. Winnie Mandela făcînd un gest de „discreție" către soțul său, la încheierea unei conferințe de presă organizate la Whitehall din Londra, după vizita lui Nelson Mandela în Marea Britanie. Vizita se înscrie, în suita turneului efectuat de liderul african în 14 state

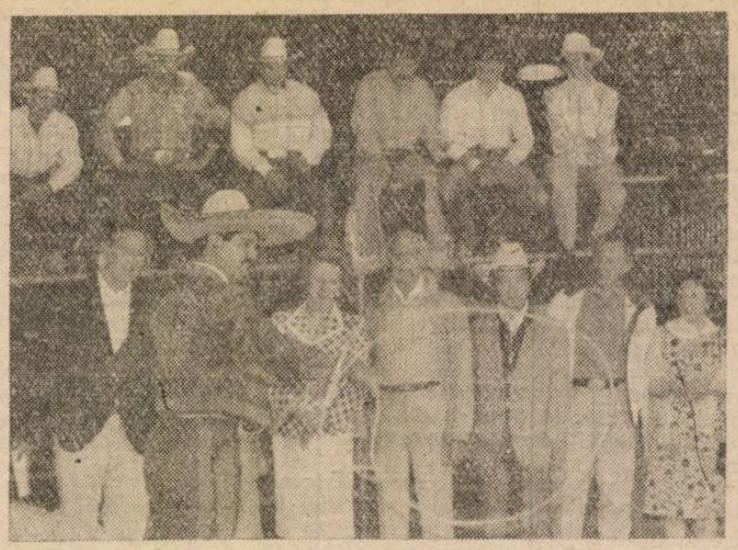

Un spectacol cu specific texan — rodeo a fost oferit, la Houston, de președintele George Bush oaspeților săi de la reuniunea celor șapte state industrializate

„Parlament verde"

Peste 150 de ecologiști din Europa de Est și de Vest au luat parte, recent, la Strasbourg, la o dezbatere din cadrul primului „Parlament verde" al continentului. Ecologiștii — membri ai Parlamentului european și parlamentari naționali sau federali din 30 de țări, între care și România — au participat la această „sesiune experimentală", care este, de fapt, prima mare reuniune a „familiei ecologiste europene", după transformările democratice ce au avut loc în Europa de est, relatează agenția „France Presse". „Vom încerca să definim bazele constituirii casei noastre comune pentru o Europă ecologică, socială și democratică", a declarat președintele grupului „verzilor" din Parlamentul european, italianul Alexander Langer.

Panda

Ca nou semn al apropierii între China și Singapore, în curînd vor fi „expediați", la grădina zoologică din Singapore, doi urși Panda. Cotidianul „China Daily" a precizat că cele două exemplare vor fi transportate cu avionul, în octombrie, și vor rămîne în Singapore timp de trei luni. Animalele se vor bucura de tot confortul, a asigurat direcția grădinii zoologice : ele vor avea în cușcă chiar și... aer condiționat. În contextul acestei relatări, agenția „France Presse", reamintește că Singapore, care deține schimburi comerciale intense cu China, și-a anunțat intenția de a restabili relații diplomatice cu Beijingul.

Rută

Recent, s-a inaugurat ruta feroviară directă Moscova—Madrid. Acest eveniment, subliniază agenția „TASS", este destinat dezvoltării relațiilor de cooperare, în toate domeniile, între cele două țări, și el este rezultatul convorbirilor recente dintre reprezentanții organelor de resort din URSS și Spania. Calea ferată Moscova—Madrid este cea mai lungă din Europa, ea totalizează 4 300 km — menționează agenția citată.

Centru

Administrația Universității din Southampton a anunțat că va crea un Centru de cercetări strategice pentru studierea problemelor Uniunii Sovietice și ale țărilor din Europa răsăriteană. Centrul va beneficia de numeroase documente și fotografii din arhiva universității. Se are în vedere ca, aici, să se elaboreze, la cerere, studii privind diferite aspecte ale relațiilor Est-Vest, ale situației din URSS și din țările Europei răsăritene. Administrația universității este convinsă că, în condițiile interesului tot mai mare ce se manifestă în Marea Britanie față de evenimentele care au loc în URSS și în Europa răsăriteană, cererea de informații privind aceste țări va crește permanent, ceea ce va asigura succesul noului centru de cercetări.

Precizări

Generalul Saw Maung, șeful juntei militare aflată la putere în Uniunea Myanmar (Birmania), a afirmat că va ceda puterea unui guvern civil, numai după redactarea noii Constituții, la care conducătorii militari ai țării își vor aduce, și ei, contribuția, transmite agenția „AP". Generalul a precizat că nu este recomandabilă redactarea în grabă a acestui act legislativ fundamental, deoarece el trebuie să satisfacă interesele tuturor cetățenilor, indiferent de rasă, și să fie un sprijin pentru unitatea și reabilitarea țării. El a adăugat că, deși predomină liniștea și ordinea, în țară nu există încă stabilitate politică și că este necesară o perioadă de tranziție pentru restructurarea economică. Referindu-se la rebelii Karen, care se află, de 41 de ani în conflict cu oficialitățile, generalul Maung a asigurat că, de îndată ce aceștia vor depune armele, ei vor fi bineveniți în mijlocul națiunii.

Polemică

Recenta numire a unui bărbat pentru a se ocupa de problemele condiției femeii în Japonia a generat un „schimb de opinii" aprins între guvern și deputatele din opoziție. Un grup format din 40 de deputate s-a întîlnit cu ministrul nipon al muncii, Shunpei Tsukahara, pentru a-i înmîna o petiție prin care protestează împotriva numirii lui Hyakuturo Takahashi, în vîrstă de 55 de ani, în funcția de director general al Biroului cu problemele femeii din cadrul Ministerului muncii. Din 1945, acest post a fost, în permanență, ocupat de o femeie. „Există puține șanse ca o femeie să redevină membră a guvernului într-un viitor apropiat", a apreciat doamna Manae Kubota, vicepreședintă-a Partidului Socialist și purtătoare de cuvînt a grupului, făcînd aluzie la absența femeilor din cabinetul actual, condus de Toshiki Kaifu. Totuși, într-o decizie apreciată ca un avertisment pentru funcționarii-bărbați, un tribunal din Tokio a obligat o companie de asigurări să verse suma de 96 milioane de yeni (640 000 dolari), ca restanță la salarii, unui grup de 18 femei, cărora li s-a refuzat acordarea promovării, în favoarea colegilor lor bărbați. Aceasta este prima hotărîre judecătorească, de acest fel, luată în Japonia.

Populație

Populația de origine străină a crescut, în Marea Britanie, de la o jumătate de milion, în 1981, ajungînd, în prezent, la 2 580 000 locuitori, adică 4,7 la sută din populația totală, se arată într-un comunicat al Biroului de recensămînt și statistică din Londra. 51 la sută sînt originari din India, Pakistan sau Bangladesh, 20 la sută din zona Caraibilor. Ca vîrstă, majoritatea sînt tineri : 42 la sută au mai puțin de 20 de ani și numai 4 la sută au 60 sau peste 60 de ani.

Eșantioane

„Eșantioane" din Zidul Berlinului în chioșcurile de ziare spaniole ? Nu este nici o glumă. 200 000 de bucățele din Zidul Berlinului au fost oferite cititorilor săptămînalului spaniol „Tribuna", apărut la 2 iulie, drept „cadou pentru a celebra" uniunea monetară, economică și socială a celor două Germanii. Bucățelele, „ambalate" în pungi mici de plastic, au fost oferite odată cu publicația, însoțite de un certificat de autentificare. „Prin mijlocirea săptămînalului nostru a fost adus de la Berlin la Madrid — scria «Tribuna» — un camion cu patru blocuri masive, de 500 kilograme fiecare, provenind din Zid. Apoi, cinci muncitori au lucrat, timp de patru zile, pentru a sfărîma bucățile masive".

Cerere

În contextul tensiunii ce persistă la Medellin (Columbia), primarul Omar Florez a cerut ca orașul să fie plasat în stare de urgență „economică și socială", transmite agenția „France Presse". Cererea primarului este excepțională, starea de urgență economică fiind aplicată în cazuri extrem de grave. Așa s-a procedat cu Armero, satul îngropat în întregime, în noiembrie 1985, în urma erupției vulcanului Nevado del Ruiz, soldată cu circa 20 000 de morți. Dacă solicitarea lui Omar Florez va fi aprobată, Medellin va primi un credit de 50 miliarde de pesos (10 milioane dolari). Primarul va putea, astfel, pune în aplicare planul său social pentru cei peste un milion de locuitori ce trăiesc sub limita sărăciei și dintre care narcotraficanții columbieni recrutează ucigașii plătiți, notează „AFP".

„Piețe comune?"

● *De la începutul lunii iulie, între Australia și Noua Zeelandă nu mai există bariere comerciale importante, deschizîndu-se, astfel, calea spre o comunitate economică deplină a celor două țări. Baza noilor decizii o reprezintă tratatul „Closer Economic Relations" (C.E.R. — Relații economice mai strînse), care a intrat în vigoare începînd cu 1 ianuarie 1983 și prevede desființarea treptată a tuturor barierelor comerciale. Politicienii celor două țări subliniază că C.E.R. reprezintă o sferă limitată, dar sînt mulți cei care întrevăd că astfel de reglementări bilaterale pot constitui nucleul unei piețe comune a Pacificului de Sud.*

● *Președintele argentinian, Carlos Menem, și omologul său brazilian, Fernando Collor de Mello, au semnat, săptămîna trecută, la Buenos Aires, un acord ce prevede crearea, în 1994, a unei piețe comune integrale între cele două țări — transmite agenția „France Presse", citînd surse oficiale din Brasilia. Obiectivul acordului îl constituie, potrivit acestor surse, formarea unei piețe comune, fără nici un drept de vamă. De asemenea, în protocol se garantează libera circulație a persoanelor și o progresivă integrare a reprezentanțelor diplomatice ale celor două țări în unele instituții internaționale.*

Arthur Rudolph — desenatorul care a conceput proiectul de construcție a navetei americane „Apollo", ce a lansat primii astronauți pe Lună — a participat la o conferință de presă, în Canada, unde trăiește acum. Rudolph a renunțat la cetățenia americană și a părăsit S.U.A. în 1984, în urma unor acuzații privind eventuala sa implicare în crimele naziste. Se pare că, în prezent, și-a clarificat situația și se va reîntoarce în Statele Unite

„Exxon Mediterranean"

Petrolierul „Exxon Valdez", care a naufragiat în 1989, în largul Alaskăi, producînd cel mai mare dezastru ecologic din istoria S.U.A., își reîncepe cursele în Mediterana după ce a fost reparat și rebotezat. El va naviga, de acum înainte, sub numele de „Exxon Mediterranean". Petrolierul va transporta țiței din Orientul Mijlociu la mai multe destinații de rafinare. Carcasa navei, de 30 000 tone, a fost reparată pentru suma de 30 milioane dolari.

● ● ● de MATTY

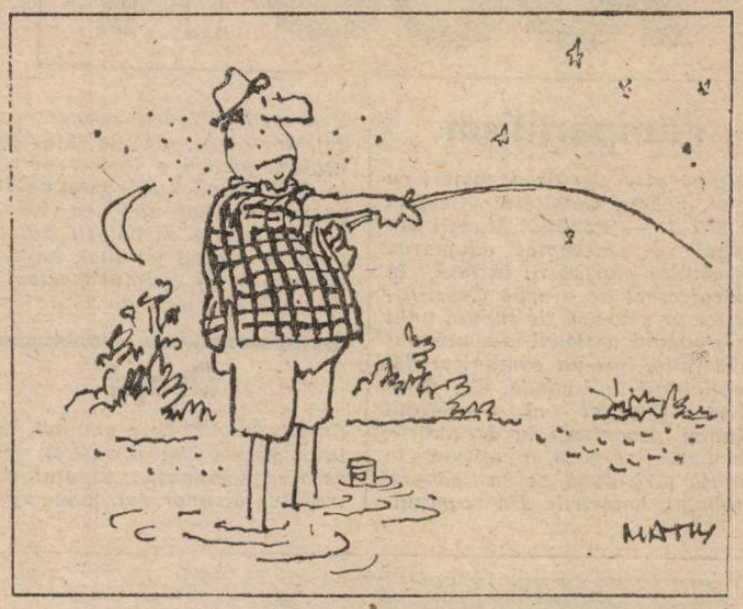

— Cică nu sîntem manipulați de mass-media !?? Cu ochii mei am citit că aici au fost deversate 15 tone de pește.

Campanie

Fostul campion olimpic de ski, austriacul Franz Klammer, va participa la o campanie împotriva fumatului, începînd cu luna august. Portretul său va putea fi văzut pe 600 de afișe publicitare cu titlul: „Campion olimpic — campion mondial — nefumător". Campania este organizată în provincia natală a lui Klammer, Carinthia. În vreme ce sportul este, în mod frecvent, utilizat ca suport publicitar pentru mărcile de țigări, autoritățile din domeniul sănătății ai provinciei austriece au făcut apel la fosta vedetă a skiului austriac să le acorde ajutorul.

Paradoxuri...

AL TREILEA MARE PARTID AMERICAN? Propunerea lansării unui al treilea mare partid în SUA — care să grupeze forțe feministe, ecologiste, pacifiste, ale minorităților rasiale și chiar... homosexuali — s-a bucurat de un mare succes la recenta întrunire a Organizației naționale a femeilor (NOW), ce a avut loc la San Francisco. O bună parte a celor 2 400 de delegați și-au manifestat aprobarea față de această propunere a „feministelor" americane. Una dintre participante, parlamentara vest-germană Petra Kelly, membră a Partidului verzilor, a afirmat că este timpul să fie avută în vedere crearea unei „forțe politice alternative", deoarece — a fost ea de părere — cele două mari formațiuni americane, partidele democrat și republican, sînt „prea asemănătoare" și protectoare ale „intereselor birocrației masculine albe". Președintele NOW, Molly Yard a mai împrăștiat, însă, din „entuziasmul" delegaților, precizînd că nașterea noului partid n-ar putea fi decisă decît, eventual, la întrunirea de anul viitor și după alcătuirea unui referat temeinic de către o comisie special constituită.

UITÎNDU-L PE „CIAO". Sienna a fost singurul oraș italian care a „ignorat", la 2 iulie, desfășurarea Coppei del Mondo, pentru a se consacra — ca în fiecare an, începînd din 1656 — întrecerii hipice la care participă toate cele 17 cartiere ale orașului toscan. Întrecerea — numită „Palio" — reprezintă o veche și respectată tradiție, ce atrage spectatori din întreaga lume și are loc, de două ori pe an, la 2 iulie și 16 august. Se desfășoară pe străzile orașului, participanții purtînd costume din secolul al XVIII-lea. „Mondialele" de fotbal n-au fost, însă, cu totul absente, la 2 iulie, la Sienna: un grup de „huligani" englezi au încercat să pătrundă în grajdul unuia din „favoriții cursei", dar s-au trezit în fața unor paznici vigilenți, bine pregătiți pentru orice surpriză; în confruntarea de forțe care a urmat, scorul a fost în defavoarea „echipei engleze".

O „CONSTITUȚIE A COPILĂRIEI". Camera deputaților din parlamentul brazilian a adoptat, în unanimitate, un „statut special al copilului și adolescentului", destinat protejării drepturilor și condiției minorilor. Prezentată ca o „Constituție a copilăriei", acest text — cu 226 de articole — interzice, între altele, reținerea minorilor, „în afara cazurilor în care au fost surprinși în flagrant delict sau atunci cînd se acționează din ordinul scris al unui judecător". În plus, forțele de poliție, vinovate de un tratament brutal față de minori, devin pasibile de pedepse între 1 și 5 ani de închisoare. Noul text de lege protejează drepturile copiilor la educație, sănătate, hrană, petrecerea timpului liber, comisii speciale fiind constituite, în acest sens, la nivel federal, național, municipal.

BILLY THE KID NU VA FI IERTAT! La mai bine de un secol de cînd a căzut sub gloanțele șerifului Pat Garrett, celebrului răufăcător Billy the Kid, s-a refuzat iertarea păcatelor de către guvernatorul statului american New Mexico. Cererea de iertare a fost înaintată de scriitorul Opal Lee Priestley — autor al unei biografii a lui Billy the Kid —, care consideră că legendarul proscris n-a beneficiat de o apreciere corectă a faptelor sale. După ce a fost prins și condamnat, Billy the Kid, alias William Bonney sau Henri McCarthy, a evadat dintr-o închisoare din localitatea Lincoln, omorînd doi gardieni. Găsit, în cele din urmă, el a fost ucis de șeriful Pat Garrett în 1881, la Fort Summer, în New Mexico. Respingînd cererea de grațiere, actualul guvernator al statului, Garrey Carruthers, și-a motivat decizia prin aceea că, în următoarele șase luni, cît mai durează mandatul său, are de examinat prea multe cereri din partea unor persoane în viață, pentru a mai avea timp și pentru cazul demult dispărutului Billy the Kid.

VORBIȚI DANEZA? Ministrul danez al problemelor sociale, doamna Aase Olesen, a invitat autoritățile comunale să refuze plata alocațiilor de asistență publică pentru imigranți sau refugiați care nu vorbesc limba daneză sau nu vor să urmeze cursurile gratuite de limbă daneză. Inițiativa, în acest sens, aparține, se pare, unor comune — Albertslung și Farum — din apropierea Copenhagăi, care adăpostesc o mare concentrare de străini. Ea a fost prezentată ca un sprijin oferit imigranților, mai ales femeilor imigrante, în direcția integrării lor în societatea daneză. În Danemarca, plata alocațiilor acordate de asistența publică este de resortul consiliilor comunale, care pot să impună anumite condiții. La o populație de 5,1 milioane locuitori, Danemarca numără 140 000 de străini; cea mai importantă comunitate imigrantă este cea turcă.

Liana Enescu

1000+1

Pluripartitism

După șase zile de dezbateri cu ușile închise, Comitetul Central al MPLA — Partidul Muncii din Angola — a acceptat adoptarea sistemului pluripartit în țară, în cadrul creat de o nouă Constituție, ce ar urma să fie supusă unui referendum național, s-a anunțat la 3 iulie, într-un comunicat dat publicității la Luanda. Cel de-al X-lea Congres al Partidului Muncii, programat în decembrie, va marca, se pare, o cotitură în istoria țări, după ce va adopta, probabil, hotărîrile din comunicatul Comitetului Central al Partidului, care a inclus și separarea puterilor în stat și revizuirea, în etape, a Constituției. După ultima rundă de negocieri între MPLA — Partidul Muncii și UNIȚA, desfășurate în iunie, lîngă Lisabona, oficialitățile portugheze au apreciat că cele două părți, aflate în conflict, sînt foarte aproape de încheierea unui acord de încetare a focului, care să pună capăt războiului civil, început acum 15 ani. Documentul adoptat de Comitetul Central al MPLA — Partidul Muncii cere președintelui angolez, Jose Eduardo Dos Santos, să depășească obstacolele care continuă să blocheze negocierile de pace cu UNITA.

Aniversare

Regele Olav al V-lea al Norvegiei, suveranul „în activitate" cel mai în vîrstă din lume, și-a sărbătorit, la 2 iulie, cei 87 de ani, la reședința sa din Bygdoe Kongsgaard, unde se află în convalescență, după ieșirea sa din spital, la 21 iunie. Suveranul, născut la 2 iulie 1903, la Sandringhan (Marea Britanie), conduce Norvegia din septembrie 1957, succedîndu-i tatălui său, Haakon al VII-lea, născut Carl de Danemarca, ales de către norvegieni pentru a le deveni rege în 1905, după dizolvarea uniunii cu Suedia. Olav al V-lea, văduv din 1954, și-a sărbătorit aniversarea în cadrul familial, împreună cu fiul său, prințul moștenitor Harrald, în vîrstă de 53 de ani.

Drept

Statul New York a adoptat, la 1 iulie, prima lege din SUA prin care se recunoaște „dreptul la... moarte" al unor persoane aflate în stadiul final al unei maladii incurabile, permițîndu-le acestora să desemneze o terță persoană care să ia hotărîrile privind starea bolnavului, inclusiv dreptul de a muri. Este pentru prima dată că o astfel de legislație este votată, de la decizia Curții Supreme, din 25 iunie, ce prevede că un bolnav poate refuza îngrijirile, dacă își exprimă dorința, în mod direct sau prin medierea unui terț.

În cursul recentei sale vizite în Canada, regina Elisabeta a II-a s-a întîlnit și cu liderii populațiilor băștinașe, care și-au exprimat dorința de autoguvernare

Demobilizare

Într-un document adresat Consiliului de Securitate, secretarul general al ONU, Javier Perez de Cuellar, a anunțat încheierea operațiunilor de demobilizare a forțelor „contras" nicaraguane, implicînd și predarea muniției, armelor și a echipamentului militar. Astfel, grupul de observatori al ONU în America Centrală a consemnat demobilizarea a 19 256 militari „contras" din Nicaragua și a 2 067 militari cu baza în Honduras. În ceea ce privește armamentul predat, acesta a inclus 14 920 de arme de mic calibru, 134 de mortiere, 1 265 de lansatoare de grenade, 1 310 grenade, 138 de mine și 119 rachete.

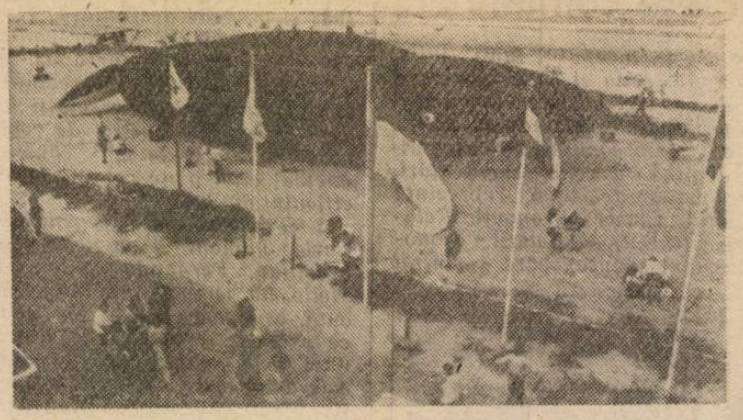

BALENE. În orașul olandez Noordwijk au avut loc lucrările celei de-a 421-a conferințe anuale a Comisiei internaționale privind vînatul balenelor (comisia a fost fondată în 1946, avînd drept obiectiv supravegherea utilizării rationale a vînătorii de balene). Participanții — experți și reprezentanți ai unor organizații internaționale, cum ar fi „Greenpeace", Fondul mondial pentru protejarea naturii și Agenția de cercetări asupra mediului — au discutat, de multe ori în contradictoriu, despre ridicarea restricțiilor asupra vînatului de balene. Organizațiile ecologice au denunțat ideea așa-numitului „pescuit științific", care este — după opinia ecologilor — un pescuit comercial „deghizat". La conferință, reprezentantul Norvegiei a produs o surpriză anunțînd, în mod formal, crearea unui „forum" internațional în problemele balenelor. Norvegia, Islanda, Groenlanda și Insulele Feroe au semnat, în aprilie, la Tromsoe (Norvegia), un memorandum de cooperare între țările riverane ale Atlanticului de Nord. Canada și U.R.S.S. au fost invitate să semneze memorandumul în termenii căruia noul forum anunțat la reuniune va fi o organizație de „cooperare în materie de cercetări, conservare și administrare a mamiferelor marine". Această nouă organizație regională, a precizat reprezentantul Norvegiei, s-a întrunit deja de trei ori în ultimii doi ani, Japonia avînd statut de observator.

Referendum

Forțele POLISARIO și guvernul marocan se vor întîlni, la Geneva, pentru a finaliza detaliile unui referendum în Sahara occidentală, reprezentanții celor două părți purtînd, totodată, convorbiri cu secretarul general al ONU, sub egida căruia se va desfășura referendumul privind viitorul fostei colonii spaniole, a anunțat agenția „Reuter". Hash Ahmed, reprezentantul POLISARIO la Madrid, a afirmat că mai trebuie să fie stabilite numărul militarilor marocani ce vor fi retrași din Sahara occidentală, înaintea referendumului, și data unei încetări a focului. El a făcut cunoscut că o delegație a ONU va vizita zona, la 15 iulie, pentru a culege informații suplimentare necesare referendumului.

Distincții

Adolf Hitler nu mai este „cetățean de onoare" al orașului Rostock (din nordul RDG): municipalitatea marelui port est-german i-a retras, recent, fostului dictator nazist această distincție acordată în 1933, anul în care Hitler a preluat puterea. Un consilier municipal din Rostock, Christoph Krummacher, a apreciat drept „grotesc și rușinos" faptul de a fi luat o astfel de hotărîre abia la 45 de ani după sfîrșitul celui de-al doilea război mondial. Pe de altă parte, municipalitatea a dispus crearea unei comisii care să studieze cazurile unor autorități comuniste care au obținut cetățenia de onoare după război. Agenția „ADN" (care a transmis aceste știri) menționează că orașul Rostock a acordat această onoare unor 24 de personalități, prima fiindu-i decernată mareșalului Bluecher, învingătorul în bătălia de la Waterloo, originar din acest oraș.

Arest

Poliția din Buffalo (statul New York) s-a confruntat cu o situație mai puțin obișnuită: a arestat un conducător auto, fără permis, dar care era... orb. „Am visat dintotdeauna să conduc o mașină" a explicat polițiștilor Montgomery Ford, în vîrstă de 31 de ani. Cu toate că se afla și sub influența alcoolului, tînărul a reușit, totuși, să parcurgă la volan o distanță de aproximativ 3,2 km pe străzile orașului, pînă să piardă controlul mașinii și să-și termine călătoria la „incidența" cu o cabină telefonică.

Opinie

Conducătorii actuali ai RDG și-au oferit țara R. F. Germania, fără a obține mare lucru în schimb — este de părere fostul prim-ministru est-german, Hans Modrow (comunist reformator), în declarațiile făcute ziarului madrilen „El Sol". „Prin intrarea în vigoare a Tratatului de uniune monetară, am pierdut 80 la sută din suveranitatea noastră națională", a precizat el. Modrow consideră că negocierea celui de al doilea tratat, care va duce la uniunea politică, ar trebui să se realizeze pe un plan de egalitate.

Rubrică realizată de Mihaela Brumă

„Democraţia este, practic, un mod de viaţă"

HECTOR GROSS ESPIELL

ministrul afacerilor externe al Uruguayului

Destins, comunicativ, dl. Hector Gross Espiell răspunde întrebărilor cu amabilitate, creind o plăcută atmosferă de disponibilitate spre dialog. Calitatea sa prezentă, de şef al diplomaţiei uruguayene, este dublată de o îndelungată experienţă de profesor universitar şi reputat specialist în drept constituţional şi internaţional, cu vechi şi statornice preocupări vizînd şi domeniul larg al drepturilor omului.

■ Dle ministru, date fiind distanţele geografice, există, oarecum, o cutumă de a se include mai multe state în cadrul vizitelor extracontinentale ale demnitarilor latino-americani. Sub acest aspect, prezenţa dv în România are loc în cadrul unui turneu prin diverse ţări est-europene ? Răspunde, eventual, această vizită şi unui interes mai larg, anume al „Grupului de la Rio", din care face parte şi Uruguayul ?

■ România reprezintă unica etapă în ce priveşte Europa răsăriteană. De asemenea, vizita mea este prima pe care o efectuează un ministru de externe latino-american la Bucureşti, după revoluţia din decembrie şi, bineînţeles, după alegerile de la 20 mai. Este, însă, de subliniat că Uruguayul a fost primul stat din lume care a recunoscut guvernul român provizoriu, născut din revoluţie.

Vizita a fost scurtă, dar foarte intensă, incluzînd întrevederi la nivel prezidenţial, guvernamental şi parlamentar, contacte cu diverse partide, grupuri ideologice, personalităţi politice. Pentru mine, acesta este un motiv de reală satisfacţie, întrucît am putut cunoaşte destul de multe despre noua Românie ce se construieşte în prezent. În general, de altfel, în Uruguay şi în celelalte ţări latino-americane, este urmărit cu multă atenţie procesul de democratizare românesc, diferit de cel din alte state est-europene prin ruptura bruscă produsă în decembrie ; se adaugă o serie de dificultăţi specifice, condiţiile complexe de realizare. Noi ştim cît este de greu drumul spre democraţie, căci Uruguay şi, în general, America Latină traversează o asemenea etapă. Ultimul deceniu a însemnat, după cum ştiţi, trecerea de la regimuri militare la procese democratice, de construire a societăţii civile. De altfel, este pentru prima dată în istoria politică a Americii Latine, cînd aproape toate ţările sînt conduse de guverne alese, constituţionale. De la frontiera mexicană pînă în sudul îndepărtat, regimul la putere a rezultat în urma voturilor, fiind ales, cel puţin din punct de vedere teoretic, în baza unui sistem democratic.

În ce priveşte „Grupul de la Rio", miniştrii de externe ai statelor membre s-au întîlnit cu omologii lor din Europa răsăriteană, în luna aprilie a.c., la Budapesta. Intenţionăm ca, anul viitor, o reuniune similară să aibă loc la Buenos Aires, iar ulterior, cînd întîlnirea va avea loc în Europa, ea să se desfăşoare la Bucureşti. Va fi, deci, în 1992, cînd se vor împlini 500 de ani de la descoperirea Americii — eveniment căruia îi acordăm deosebită importanţă — cînd, la Bucureşti, se va deschide, sperăm, „Casa Americii Latine".

Legat de vizita mea actuală, trebuie să spun că nu am nici un mandat expres sau tacit din partea „Grupului de la Rio" sau a altor ţări. Dar, azi, m-am întîlnit cu toţi ambasadorii latino-americani, precum şi cu cel al Spaniei la Bucureşti, cu care am analizat situaţia din România, relaţiile Occidentului cu Europa răsăriteană şi, bineînţeles, cele ale Americii Latine cu această parte a Europei. De altfel, la 10 octombrie, anul acesta, va avea loc reuniunea la nivel prezidenţial a statelor „Grupului de la Rio" sau „Grupul celor opt", cum se mai numeşte. Va fi un prilej de analiză largă, ocazie cu care, personal, voi prezenta un raport.

■ Ca specialist în drept constituţional, cum vedeţi construindu-se viitorul democratic al României ?

■ Democraţia este, practic, un mod de viaţă. Principala sa virtute constă în asigurarea stabilităţii în instabilitate, pornind de la realitatea că ceea ce azi reprezintă o majoritate poate deveni, mîine, o minoritate. Totul se poate schimba în funcţie de sentimentele poporului, de voinţa acestuia. În fapt, opinia majorităţii este însuşi suportul guvernării, serveşte pentru a guverna. Constituie, însă, doar un drum de urmat, la un moment dat. Căci „minciuna" minorităţii poate deveni adevărul majorităţii. În sistemele politice totalitare, dogmatice, există un singur adevăr, cel oficial. Or, democraţia înseamnă antidogmatism, un mod de existenţă social-politică bazată, prin însăşi esenţa sa, pe adevăruri relative.

În România au avut loc alegeri libere, iar noul guvern are, deci, legitimitate, iar ţara este stabilă. Nu are, însă, o structură constituţională definitivă, întrucît parlamentul trebuie să redacteze noua Constituţie. Sub acest aspect, România se află încă într-un regim provizoriu, interimar, dar de origine populară, cu vocaţie şi cu rădăcini democratice. De aici, şi dificultăţile. Procesul constituţional nu va fi nici rapid şi nici uşor ; el trebuie să se realizeze într-un cadru democratic, fără violenţă, pe bază de dialog.

Pornind de la experienţa noastră de trecere la democraţie, considerăm că trebuie să ajutăm România, printr-o francheţe prietenească, fără echivocuri, clară. În timpul vizitei, am dorit nu numai să înţeleg, ci şi să cooperez. De altfel, am întîlnit la autorităţile române dorinţa fermă de a continua procesul democratic, dincolo de evenimentele regretabile de la mijlocul lunii iunie. Nu ştiu dacă a fost vorba de o eroare, un regres sau de o acţiune scăpată de sub control. Mi-e greu să mă pronunţ, dar ceea ce pot spune este că asemenea evenimente sînt incompatibile cu trecerea la democraţie. Ele nu trebuie, deci, să afecteze procesul democratic, care trebuie să continue, decis, spre pluralism, depăşind dificultăţile şi confuziile. Iar noi dorim să sprijinim o asemenea evoluţie, să impulsionăm relaţiile noastre, mai ales cu o ţară latină, cum este România.

■ Prin activitiatea dv didactică, aţi fost mereu în contact cu tinerii. Ce înseamnă ei pentru societate ?

■ Trebuie să fim mereu în contact cu tinerii, căci nu există o unică formă de cunoaştere, adică experienţa. Tineretul deţine virtuţi exemplare de idealism, de luptă împotriva statu-quoului, voinţă de transformare a lumii. Nu înseamnă, însă, să te înclini în faţa tineretului, ci să dialoghezi constant cu el. Aş spune chiar că o societate în care clasa politică nu rămîne deschisă spre tineri este destinată stagnării şi regresului ; din contră, o societate are viitor cîtă vreme promovează participarea tineretului.

Convorbire realizată de Anca Voican

STOP CADRU

Unificarea Germaniei — în viziunea ţărilor vest-europene (Din „Horizont")

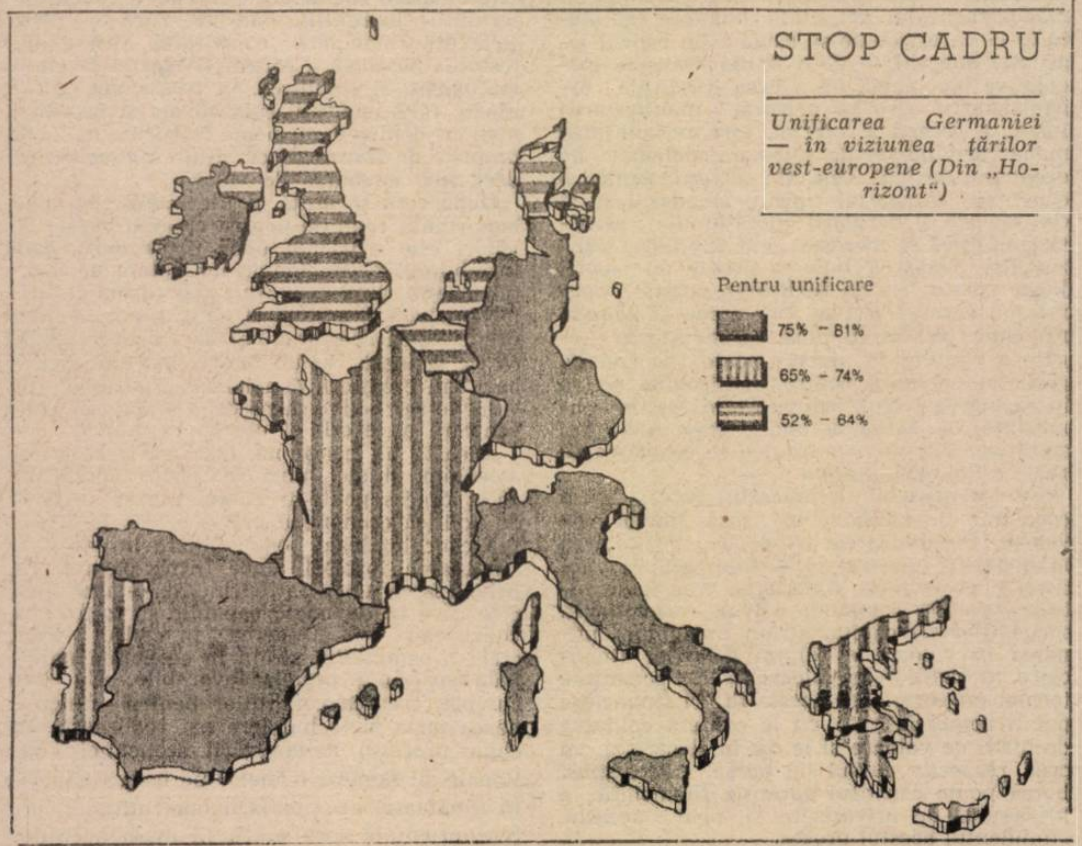

Bursa 4

dr. Ioan Popa

Crearea de burse în România

Crearea de piețe bursiere în România este o opțiune majoră de politică economică, iar fundamentarea ei nu poate fi lăsată pe seama unor grupuri ad-hoc de entuziaști, mai mult sau mai puțin familiarizați cu teoria și practica în domeniu. (A scrie și a discuta despre burse a devenit acum o modă, ca altădată moda marketingului. Nu e nimic rău, aici, în măsura în care aceasta contribuie la sensibilizarea specialiștilor și a publicului cu privire la importanța problemei. Dacă discursul se menține, însă, exclusiv în planul popularizării unor cunoștințe elementare sau, pe alocuri, depășite, entuziasmul respectiv deservește cauza). Este necesară o acțiune concertată a specialiștilor — economiști, juriști, informaticieni etc. — cu o necesară „sponsorizare" (alt termen la mod) guvernamentală pentru analiza riguroasă a condițiilor, avantajelor și riscurilor pe care le implică procesul creării de burse în țara noastră.

În acest context, orientarea principală a factorilor naționali de decizie privind trecerea la o economie de piață trebuie să se concretizeze într-un program de măsuri concertate, ferme și urgente, vizînd crearea și dezvoltarea pieților de mărfuri, capital și valute. A constitui o bursă nu înseamnă numai a declara această intenție, a afecta un local în acest scop, a permite crearea de societăți pe acțiuni sau a emite obligațiuni ; a înființa o bursă înseamnă a contribui la formarea sistemului de piețe pe care se întemeiază o economie modernă. Componentă a mecanismului economic național, bursa nu poate funcționa ca o simplă enclavă, ci, doar în interdependență organică cu ansamblul vieții economico-financiare.

O primă direcție de acțiune în țara noastră poate fi organizarea unei piețe bursiere de mărfuri, îndeosebi produse primare și intermediare pentru industrie și agricultură, a căror ofertă este limitată, ceea ce se răsfrînge în mod negativ asupra aprovizionării întreprinderilor, a realizării producției. Ar fi vorba de o formă embrionară de bursă, un fel de licitație desfășurată — într-un loc și cu un program prestabilit — pe o bază de continuitate, tranzacțiile fiind executate în natură (livrare efectivă de marfă contra plății prețului stabilit prin negocieri). Principalul avantaj al unei astfel de piețe îl constituie faptul că asigură concentrarea producătorilor și consumatorilor industriali, permițînd o informare directă și extinsă asupra resurselor și necesităților reale din economie; se poate depăși, astfel, unul din marile neajunsuri ale sistemelor economice hipercentralizate : lipsa de „transparență" a raporturilor economice, tendința de sectorizare și fragmentare a acestora. Este vorba, deci, de punerea în drepturi a mecanismului cererii și ofertei la categoriile respective de tranzacții, ceea ce nu înseamnă decît recunoașterea caracterului implacabil al pieței în economia modernă. În fond, inexistența unei piețe organizate, care să permită stabilirea unui preț de echilibru — acel preț care, în orice perioadă, asigură compensarea între ofertă și cerere — este „suplinită" prin apariția „bursei negre", a piețelor de speculă, a căror prosperitate provine tocmai din incapacitatea sistemului de a asigura un echilibru real între producție și consum. Deosebirea esențială dintre bursă și aceste forme degenerate ale pieței constă în faptul că, dacă în cazul speculei, menținerea și adîncirea decalajului dintre cerere și ofertă (prin „gîtuirea" ofertei disponibile) este o condiție a profiturilor exorbitante, piețele bursiere asigură tocmai confruntarea liberă a vînzătorilor și cumpărătorilor și, pe această bază, obținerea de prețuri remuneratorii de către participanții la tranzacții. Prin urmare, a crea o bursă înseamnă, înainte de toate, a asigura cadrul economico-financiar pentru manifestarea forțelor echilibrante ale pieței.

Într-o etapă următoare, însă, activitatea bursieră trebuie să se extindă pentru a cuprinde și operațiuni de tip „futures" (la termen), respectiv acelea în care executarea contractului, încheiat în bursă la un moment dat, are loc la un termen viitor, fie în natură, fie prin compensarea tranzacției cu o operațiune de sens contrar (cel care vinde la termen își anulează poziția printr-o cumpărare cu aceeași scadență, iar cel care cumpără, printr-o vînzare). Numai în acest fel se poate asigura atractivitatea reală a bursei, consacrarea sa în calitate de centru al vieții comerciale ; tranzacțiile „futures" contribuie, într-o măsură determinantă, la menținerea lichidității pieței (posibilitatea efectivă de a efectua tranzacții în orice moment, cu toate mărfurile incluse în mecanismul bursier), precum și la continuitatea acesteia (caracterul permanent al procesului de formare a prețurilor). Desigur, această orientare implică acceptarea operațiunilor de tip speculativ („a la baisse", sau la scădere, „a la hausse", sau la creștere) ; dar acesta nu este decît o consecință necesară a recunoașterii rolului bursei în activitatea comercială, cu virtuțile și riscurile ei, o recunoaștere a realităților pieței. De altfel, este tocmai rolul managementului activității bursiere, al statului — care trebuie să asigure un cadrul legislativ adecvat — de a limita excesele speculative ale pieței, de a crea condițiile organizatorice care să permită manifestarea liberă a cererii și ofertei, fără posibilitatea manevrării bursei de către un monopol de drept sau de fapt. Una din virtuțile bursei o constituie caracterul tipizat, standardizat al contractării și derulării operațiunilor ; aceasta simplifică și sporește operativitatea tranzacțiilor. Legea trebuie să creeze un temei juridic ferm pentru realizarea acestei operațiuni, care să cîștige încrederea și adeziunea operatorilor. În plus, recunoașterea legală a riscului în afaceri poate reprezenta garanția necesară pentru o atitudine activă în raport cu riscul, pentru asumarea, în cunoștință de cauză, a unor responsabilități specifice, într-un cuvînt pentru promovarea reală a liberei inițiative.

Un rol deosebit în procesul trecerii la o economie de piață revine, însă, **bursei de valori.** Dezetatizarea, respectiv desființarea monopolului general al statului asupra activității economice, stimularea creării de întreprinderi și companii private, dezvoltarea societăților cu capital străin presupun punerea în valoare a rolului titlurilor financiare, al hîrtiilor de valoare. Bursa constituie tocmai piața pe care aceste titluri financiare pot fi comercializate, ea le conferă calitatea de hîrtii de valoare și le dă, în fiecare zi, un preț, respectiv cursul de bursă. Altfel spus, bursa poate constitui garanția financiară a procesului de privatizare și, prin aceasta, stimulentul acestui proces.

Dar piața bursieră poate juca un rol deosebit în finanțarea economiei naționale, în atragerea fondurilor disponibile în vederea realizării unor activități economice profitabile. Împrumuturile interne făcute de stat prin emisiune de obligațiuni sau asigurarea surselor de finanțare externă, de către întreprinderi de stat, private sau mixte, se pot realiza în condiții atractive și eficiente numai prin crearea unei piețe secundare pentru aceste titluri financiare, unde ele să fie cotate și să poată fi negociate. Nu prin împrumuturi forțate, realizate cu pîrghii administrative — cum a fost „subbitlul" sistem al cotelor sociale — se pot stimula economiile și suplimenta fondurile de investiții, ci prin cointeresarea reală în acțiunea economică a deținătorilor de fonduri, prin crearea unor oportunități de valorificare a acestora, printr-o activitate eficientă, adică profitabilă.

În context, o piață financiară atractivă poate constitui un mijloc economic de combatere a speculei, a tendinței de valorificare a fondurilor prin investirea acestora în cumpărarea și revînzarea cu prețuri duble și triple a unor mărfuri deficitare, practic imposibil de procurat prin rețeaua de comercializare legală. Și aici se pune în evidență legătura organică dintre piața de mărfuri și cea de capital, dintre bursa comercială și cea de valori. „Prosperitatea" pieței „negre" se bazează pe două tipuri de distorsiuni ; pe de o parte, manipularea ofertei și crearea sau accentuarea unor situații de penurie de produse — ceea ce duce la sporirea prețurilor și obținerea de profituri de monopol ; pe de altă parte, concentrarea unor capitaluri, prin sustragerea lor din circuitul economic legal și superfructificarea acestora pe piața de speculă. Trebuie subliniat, însă, faptul că piața neagră funcționează printr-un mecanism de tipul cercului vicios ; pe măsura dezvoltării, ea accentuează distorsiunile respective, creîndu-și, astfel, premisele pentru o și mai mare extindere viitoare. Și din această perspectivă, organizarea bursei de valori este o condiție a punerii întregului mecanism economic pe baze sănătoase și, oricum, o consecință necesară a liberalizării piețelor de mărfuri.

O astfel de opțiune se include, însă, în procesul necesar de restructurare a sistemului financiar-bancar din țara noastră, de adaptare a acestuia la cerințele unei economii de piață. Aceasta implică, între altele, abolirea monopolului de stat asupra circulației capitalului, punerea în valoare a rolului băncilor comerciale, dezvoltarea activității de intermediere financiară stimularea concurenței dintre instituțiile bancare. Fără o „infrastructură financiară" constituită, fără manifestarea deschisă a cererii și ofertei de capital bănesc și stabilirea, în consecință, a dobînzii, fără instituții specializate și profesioniști în domeniu nu poate fi vorba, în sens propriu, de tranzacții cu titluri financiare și, deci, nici de bursa de valori.

După cum se arată în literatură, cea mai importantă condiție pentru crearea bursei de valori este existența unor firme mari, care întrebuințează un important volum de capital, acesta fiind constituit sub forma titlurilor financiare, acțiuni și obligațiuni. În plus, proprietatea acestor hîrtii de valoare trebuie să fie disipată la un număr mare de acționari sau creditori, astfel încît tranzacțiile cu valorile respective să necesite o piață de concentrare a cererii și ofertei — bursa.

Aceasta nu înseamnă, însă, că trebuie să așteptăm, și aici, pînă se „coc" condițiile ; acest proces poate fi stimulat prin măsuri de politică economică precis orientate. Crearea cadrului legal pentru libera inițiativă și stimularea formării unor firme particulare, privatizarea unor întreprinderi — mai ales, cele care se dovedesc capabile să facă față concurenței —, atragerea în cadrul legal creat a capitalului străin în economia națională reprezintă premise favorabile. Cu alte cuvinte, crearea condițiilor pentru funcționarea unor piețe bursiere se realizează în chiar procesul dezetatizării economiei naționale, al punerii firmelor pe bază financiară sănătoasă, al stimulării unei atitudini active, orientate spre profit în masa agenților economici.

PRAGA

Anotimpul reformelor

Pașnic, fără zguduiri și traume, cu frămîntări — de altfel, firești — doar în cadrul legal, al instituțiilor politice destinate dezbaterii problemelor și luării de decizii, în mod democratic, Cehoslovacia a pătruns în perioada de tranziție spre înfăptuirea țelurilor pe care și le propun toate statele din centrul și estul Europei, eliberate de dictatura comunistă : democrația pluralistă și economia de piață. Cîteva evenimente jalonează actualul curs politic cehoslovac ; primele alegeri legislative libere din 8—9 iunie și alcătuirea noii Adunării federale (parlamentul), în frunte cu fostul lider al „primăverii de la Praga", Alexander Dubcek ; formarea noului guvern, condus de Marian Calfa, și alegerea sau, mai exact, realegerea lui Vaclav Havel ca președinte al țării.

Vaclav Havel: „dragostea și adevărul împotriva urii și minciunii"

■ „Nu vreau să fiu un profesionist al politicii. Înainte de toate, sînt scriitor" — a precizat Vaclav Havel, cînd revoluția pașnică, „de catifea", ce a înlăturat regimul comunist din Cehoslovacia, l-a purtat la putere. A fost — s-a subliniat la momentul respectiv — o veritabilă revanșă politică a fostului disident cehoslovac, închis, vreme de cinci ani, pentru ideile antitotalitare, exprimate și în operele sale de filozof, dramaturg și eseist de renume internațional.

La 5 iulie — în ziua apostolilor Chiril și Metodiu, zi de sărbătoare în Cehoslovacia —, mai mult de 10 000 de persoane s-au întrunit în curtea castelului Hradcany de la Praga, pentru a-l aclama pe Vaclav Havel, reales de noul parlament drept președinte al Republicii Federative Cehă și Slovacă. Din balconul reședinței prezidențiale, unde a apărut împreună cu soția sa, Olga, și un grup de colaboratori, Havel a rostit o scurtă cuvîntare : „Următorii doi ani — a spus el — vor fi o perioadă dificilă în noua edificare a statului nostru. Voi face tot ce e posibil și tot ce sînt capabil pentru a vă conduce în această perioadă, pentru ca un viitor mai fericit să se deschidă pentru țara noastră".

Realegerea lui Havel nu a fost o surpriză. Propus pentru funcția supremă de mișcările Forumul cetățenesc și Opinia publică împotriva violenței, care au cîștigat majoritatea absolută la alegerile legislative de la începutul lunii iunie, Havel a fost singurul candidat. Actorul slovac Ștefan Kuietin — al cărui nume a fost înaintat, în ultimul moment și fără a fi consultat, de către Partidul național slovac — și-a retras candidatura. Șapte alte candidaturi individuale n-au fost reținute, din lipsă de sprijin parlamentar. „Vă cer să alegeți un om care a făcut dovada meritelor sale ca președinte al Republicii, un om al cărui curaj, într-o epocă în care dreptul și libertatea erau oprimate, a fost bine cunoscut" — a declarat președintele parlamentului, Alexander Dubcek, înainte de alegere. Din cele 139 voturi exprimate în Camera Poporului, 114 au fost pentru Havel și 25 contra. În a doua cameră parlamentară, Camera Națiunilor, el a obținut 63 din cele 72 de voturi ale deputaților din Cehia și 57 din cele 73 ale deputaților din Slovacia. „Este un indiciu că a fost o alegere democratică — a comentat Vaclav Havel. Nu mi-ar fi plăcut să fiu ales cu un procent de 100 la sută, ca predecesorul meu comunist, Gustav Husak. Cei care au votat contra nu erau, poate, în dezacord cu persoana mea, ci cu politica urmată în ultimele șase luni, în Cehoslovacia".

Președintele Partidului Comunist, Ladislav Adamec, a declarat că formațiunea sa a susținut realegerea lui Havel. Fostul ministru de interne, Richard Sacher, membru al Partidului popular, al cărui lider este acuzat de colaborare cu fosta poliție secretă, a precizat că este necesar ca țara „să aibă în fruntea sa un om care să promoveze o politică de integrare, și nu de centralizare".

În contextul comentariilor pe marginea evenimentului alegerii noului președinte, a fost subliniată deviza electorală a lui Vaclav Havel : „Dragostea și adevărul trebuie să triumfe asupra urii și minciunii".

Marian Calfa: „nu terapie de șoc"

■ 17 membri (față de 23 în fostul cabinet), reprezentînd, în special, cele două mișcări susținătoare ale președintelui Havel — Forumul cetățenesc (O.F.) și omologul său slovac, Opinia publică împotriva violenței (VPN), dar incluzînd și un creștin-democrat —, aceasta este configurația noului guvern de la Praga. O echipă guvernamentală de „șoc", alcătuită mai ales din experți și destinată înfăptuirii unor dificile și fundamentale reforme. De unde și aprecierea șefului statului că este vorba de un cabinet „de sacrificiu național", care, în numai doi ani, va trebui să pună bazele unei „noi Cehoslovacii democratice și moderne".

În fruntea echipei a fost menținut premierul Marian Calfa, un tehnocrat pragmatic, în vîrstă de 44 de ani. „Obiectivul principal" — a subliniat primul ministru în fața parlamentului, cu prilejul prezentării programului guvernamental — îl reprezintă trecerea „accelerată" la o economie de piață, cu conotație socială și ecologică. El a expus, astfel, cele trei mari capitole ale reformei economice, sociale și ecologice, care vor fi puse în practică „înainte de sfîrșitul anului", nu printr-o terapie de șoc de tip polonez sau de „solduri" de tip ungar, ci „printr-o tranziție gîndită, punînd frînă liberalismului progresist al ministrului de finanțe Vaclav Klaus". Calfa a confirmat că privatizarea treptată a întreprinderilor de stat va fi efectuată începînd cu al doilea semestru, subliniind că „un număr considerabil de întreprinderi vor fi transformate în societăți anonime" și guvernul va susține pătrunderea capitalului străin, încercînd să mențină datoria externă la nivelul actual de 7—8 miliarde dolari.

Premierul cehoslovac a arătat că noul cabinet trebuie să fie succesorul anteriorului guvern de înțelegere națională și să continue ce a început acesta. „Țara se află în fața reformei economice. Activitatea trebuie să decurgă astfel încît guvernul să elaboreze, în prima etapă, proiectul unui anumit pas al reformei, să dea posibilitatea de a se parcurge acest proces și, abia apoi, să ia o hotărîre definitivă. Acest proces trebuie să se afle sub control și să evolueze astfel încît oamenii să-l poată suporta. Reforma va fi posibilă doar dacă poporul o acceptă și o înfăptuiește".

La scurt timp după alcătuirea noului cabinet, președintele Havel s-a întîlnit, la Praga, cu liderii sindicatelor din țară, fiind examinate, cu acest prilej, o serie de probleme sociale, între care problema șomajului. Sindicatele sînt gata să apere interesele oamenilor muncii și, totodată, să colaboreze cu guvernul pentru a evita conflictele și diferendele inutile — a declarat șeful statului. La rîndul lor, liderii sindicali și-au exprimat temerea în legătură cu escaladarea demagogiei sociale ce se manifestă în prezent — au spus ei — și de care se pot folosi forțele care se pronunță împotriva reformei și visează la întoarcerea la vechile stări de lucruri. S-a cerut o largă informare a opiniei publice în legătură cu legile adoptate, cu posibilitățile de recalificare a forței de muncă și despre programul social ce trebuie realizat paralel cu reforma economică.

Alexander Dubcek: „de la primăvara de la Praga" la „revoluția de catifea"

■ Personalitatea-simbol a „primăverii de la Praga", Alexander Dubcek (69 de ani) a fost reales președinte al Adunării federale cehoslovace (parlamentul). El a revenit pe scena politică cu prilejul evenimentelor din noiembrie 1989 — denumite, metaforic, datorită caracterului lor pașnic, „revoluția de catifea". „Revenirea mea demonstrează o anume continuitate între anul 1968 și evenimentele de azi" — declara Dubcek, în decembrie anul trecut, la învestitura sa în funcția de președinte al Adunării federale. Parlamentul, constituit în urma alegerilor din 8—9 iunie a.c. din Cehoslovacia, l-a reconfirmat, la 27 iunie, în această funcție.

Fost secretar general al Partidului Comunist din Cehoslovacia (ianuarie 1968—aprilie 1969), membru, în prezent, al formațiunii Opinia publică împotriva violenței, Alexander Dubcek este decanul de vîrstă al unui parlament înnoit, din care fac parte un mare număr de scriitori și artiști de renume — și care, într-o perioadă scurtă, de numai doi ani, va deține rolul unei Adunări constituante, confirmînd trecerea Cehoslovaciei la democrația pluralistă și economia de piață.

Liana Enescu

ARMAND CĂLINESCU: Însemnări politice 1916-1918

• file din epopeea Marii Uniri • 4

Următoarele capitole din Însemnările politice ale lui Armand Călinescu sînt centrate pe cîteva problematici esențiale ale perioadei februarie — iunie 1918. Mai întîi, evenimentele politice din Rusia — prin trecerea de la Kerensky la Lenin — au dat un curs cu totul defavorabil operațiunilor militare pe frontul oriental, culminate cu armistițiul și pacea separată de la Brest-Litovsk. România — implicată profund în acest front — trebuind să urmeze meandrele armistițiului de la Focșani și păcii de la București.

Apoi, impactul creat de fostele trupe ruseşti, în retragerea lor devastatoare de pe teritoriul României spre casă. De aici măsurile de păstrare a ordinii și apărare a intereselor naționale pînă la Nistru (la cererea Sfatului Țării de la Chișinău) — atitudini firești cărora li s-a răspuns, cu adversitate nemeritată, de Comisariatul Poporului de la Petrograd.

Dar — precum era de așteptat — frontul lui Mackensen începea să se miște din nou. Situația în care I.I.C. Brătianu cedează guvernul în favoarea învingătorului de la Mărăști, generalul Al. Averescu, pentru temporizare, pînă la victoria iminentă și finală a Aliaților.

Am mai reținut din Însemnările tînărului Călinescu: utopia frontului ucrainiano-român; diversiunea misiunii Randa; precipitata semnare a preliminariilor păcii de la Buftea; regretata plecare a Misiunii militare franceze.

După cum era de așteptat, Armand Călinescu a acordat un loc aparte în Însemnările sale actului istoric al Unirii Basarabiei cu patria-mamă România, înfăptuită la 27 Martie 1918, ca urmare a triumfului principiului naționalităților în viața politică internațională.

Ultima parte a Însemnărilor lui Călinescu (din perioada 1916—1918) este consacrată tribulațiilor noului guvern, condus de Al. Marghiloman, supus unor critici meritate, dar și unor exagerate și grăbite etichetări pe care numai durerile unor răni încă deschise în trupul țării — de care nu doar Marghiloman să facea vinovat — le-au putut genera.

Însemnările lui Armand Călinescu se încheie în iunie 1918; deci, într-un moment dramatic al acțiunii naționale pentru întregirea neamului. Plecat la Paris pentru continuarea studiilor universitare, tînărul doctorand a avut, desigur, nețărmurita bucurie de a saluta apoteoza Marii Uniri a românilor, desăvîrșită la finele anului de grație 1918.

Între multele concluzii ce s-ar putea desprinde din însemnările lui Armand Călinescu, referitoare la cutremurul revoluționar din Rusia vecină ralіată, una singură ne stăruie în minte pînă la obsesie. Aproape toți oamenii politici ai vremii — părinții și bunicii noștri —au văzut în Kerensky pe adevăratul deschizător de epocă revoluționară în imensitatea imperiului rus, iar în Lenin pe omul contrarevoluției comuniste; desigur, de aici decurgînd simpatiile lor pentru primul și temerile, frecvent manifestate, față de al doilea. După 72 de ani — privind în istorie, dar mai cu seamă în prezent — mulți sînt pe punctul de a da dreptate înaintașilor noștri: ei au văzut de aproape, uneori din interior și, deseori, au văzut mai departe. Historia magistra vitae!

Stelian Neagoe

Sub raportul condițiunilor, ce aveau să cuprindă, lucrurile încurajau pînă la un punct. „Reichstag-ul" german votase principiul păcii fără anexiuni violente și fără contribuțiuni, iar în prima ședință a Conferinței de la Brest-Litovsk, beligeranții căzuseră de acord asupra aceleiași formule ca bază a tratativelor următoare. Pentru noi era tot ce puteam aștepta. Această concepțiune o avea Partidul Conservator de sub conducerea lui Marghiloman, rămas la București, și el o făcea cunoscută guvernului, pe care-l îndemnă stăruitor să trimită delegați la Brest-Litovsk.

În ochii lui Brătianu însă, dezlegarea situației pleca de la o altă concepție. El credea încă în victoria Aliaților. Soarta armelor noastre se pecetluise încă din a doua lună a campaniei, cînd apăru la lumină adevăratul caracter al sprijinului Rusiei. Și este încă pentru noi un punct obscur chestiunea împrejurărilor în care se încheiase alianța cu imperiul vecin și punctul pînă la care se întindeau cunoștințele franco-englezilor și guvernului nostru asupra situației reale din Rusia.

Dar dacă o victorie militară pe frontul oriental părea puțin probabilă chiar de la intrarea noastră în campanie, se spera cel puțin în menținerea stării de război pînă cînd se vor pronunța decisiv franco-englezii. Înfățișarea generală a războiului învedera superioritatea pe care o dobîndiseră Aliații. La aceasta, fără îndoială contribuia în mod simțitor și aportul Rusiei, chiar în forma pe care o luase, căci îi mobiliza un însemnat număr de forțe ale Centralilor. Se justifica, astfel, stăruirea noastră în război. Ne legasem soarta de aceea a Aliaților și legăturile pe care le aveam cu ei ne asigura însemnat cîștig, odată cu victoria lor. Dar, după prăbușirea completă a frontului oriental, cînd, pentru a doua oară în acest uriaș război, Puterile Centrale dobîndeau superioritatea numerică, și lucrul fu vizibil în toamna anului 1917 cu prilejul ofensivei din Italia, se mai putea crede în victoria Aliaților? Vom recunoaște că ei trec acum o criză grea. Între timp își asigură însă concursul Statelor Unite. Vastele ajutoare de care puteau dispune americanii se organizau mereu și însemnătatea intervenției lor va decide soarta războiului împotriva Puterilor Centrale! Aceasta era concepțiunea guvernului Brătianu. El angajase țara într-o învălmășală care o costase aproape un milion de vieți și semănase ruina peste mai toate avuțiile ei. Nu putea renunța acum la nădejdea de a profita de pe urma războiului mondial cel puțin ca consecință a aliantelor încheiate și pe care trebuia să le păstreze. A schimba directiva politică însemna a accepta ca definitivă situația creată de un război nenorocit.

Al. Marghiloman a luat primul cuvîntul...

La lumina acestor considerațiuni conduita guvernului român se desemna clară. El avea să continue a lucra după indicațiunile primite de la Paris și de la Londra, să încerce și o rezistență militară în condițiunile ce se vor fixa. Nu se putea da în lături din fața oricărui sacrificiu, dar va încerca să sugereze Aliaților ideea dacă nu cred că o sleire totală și inutilă a forțelor noastre ar fi mai neconformă cu interesele lor. Așadar, lunile care urmară le trăirăm într-o completă nesiguranță. Soarta noastră depindea acum de inițiativa ce avea să ia inamicul. Cît pentru Aliați, curînd după constituirea Republicii Ucrainiene, ei proiectară organizarea unei rezistențe pe un front ucrainian-român. Purtarea unui război ca cel de azi, de către un stat nou, ca tînăra republică abia ieșită din revoluție, cu armate nesigure și dezorganizate, fără industrie, fără disciplină internă, era, se înțelege, o imposibilitate. Desfășurarea ulterioară a evenimentelor își lua sarcina de-a risipi iluziile francezilor, căci în urma unui conflict al Radei cu guvernul din Petrograd, bandele maximaliste ocupînd Kievul, Consiliul de Stat se grăbi a trimite delegați la Brest-Litovsk la 29 decembrie/10 ianuarie [1918] care și încheiară prima pace cu inamicul.

■ **Brest-Litovsk: „prima pace cu inamicul".**

■ **„Armatele marii împărății, cu faima lor de odinioară... semănau acum unei turme inconștiente care inunda, cu valurile ei uriașe, toate plaiurile și cîmpiile Moldovei".**

■ **„Revoluția deșteptase, în mijlocul populației de peste Prut, conștiința națională".**

■ **„Cabinetul Averescu... se grăbi a semna, la 5 martie, la Buftea, condițiile extrem de grele și umilitoare ale inamicului".**

■ **Venirea lui „Al. Marghiloman la conducerea țării — o primejdie gravă pentru interesele României".**

XVIII

După semnarea convenției pentru armistițiu, situația devenea tot mai grea în interiorul țării. Rușii încep a părăsi frontul în masă. Armatele marii împărății, cu faima lor de odinioară, cu echipamentul acela minunat, cu armamentul complect pe care îl aveau, semănau acum unei turme inconstiente care inunda, cu valurile ei uriașe, toate plaiurile și cîmpiile Moldovei. Din mijlocul lor dispăruse demult orice umbră a disciplinei militare. După venirea maximaliștilor la putere, ofițerii trecuseră în rîndul soldaților și sufereau răzbunarea celor pe care îi ținuseră sub puterea lor discreționară. Comandamentele se exercitau de către delegați ai soldaților. Șiruri nesfîrșite de oameni, de cai, de trăsuri, de care umpleau acum toate drumurile ce coborau de la munte. Convoaiele se mișcau în cea mai completă dezordine. Caii aceia, care constituiau mîndria cavaleriei de altă dată, rătăceau peste cîmpuri, abandonați și abia tîrîndu-se de nemîncare. Iar coloanele de artilerie opreau mai totdeauna în fața vreunei primării de țară, unde dehămau, smulgeau cu sila o chitanță și părăseau armamentul. Un material de război imens a rămas pe urmele armatelor care se descompuneau, iar oamenii organizați în bande pustiau totul în drumul lor. Ei atacau pe proprietarii de moșii, îi terorizau, îi jefuiau și lăsau doar incendii aprinse, în urmă-le...

În fața unei asemenea priveliști, guvernul se vede nevoit a lua îndată măsuri pentru păstrarea ordinei. El retrage mai multe divizii de pe front și le concentrează la punctele de trecere ale rușilor, cu însărcinarea de a-i dezarma și de a le desemna anume căi pe care urmau să-și continue drumul spre Ucraina, sub controlul nostru. Firește, însă, că, la început, trupele noastre puțin numeroase întîmpinară o împotrivire foarte vie. Mai multe încăierări sîngeroase avură loc la Galați, la Cristești lîngă Pașcani și la Botoșani. Dar lipsa de organizare în care se aflau rușii, acum îi demoraliză curînd și hotărîrea cu care își îndeplineau însărcinarea trupele noastre puteau restabili ordinea în două săptămîni. În drumul lor spre casă, bandele bolșeviste (revoluționare) continuau opera de distrugere. Cu mai multă ușurință în Basarabia rămasă fără apărare. O mînă de buni români adunaseră la Chișinău un „Sfat al Țării" și, încă de la începutul lui decembrie [1917], proclamaseră autonomia statului basarabean. Revoluția deșteptase, în mijlocul populației de peste Prut, conștiința națională, iar un număr însemnat de profesori și ziariști, parte ardeleni, lucrau sub privegherea guvernului de la Iași la îndrumarea curentului național spre Unire. În ultimele zile ale lui decembrie, Sfatul Țării de la Chișinău se adresează Comandamentului suprem român și cere ajutorul trupelor noastre spre a se proteguí viața și avutul populației basarabene împotriva bolșevicilor. Mai multe unități ale armatei trec îndată dincolo și încep acțiunea contra bandelor rusești. Au loc ciocniri la Chișinău și Bender, dar, în mai puțin de o lună, trupele noastre ocupă întreg ținutul dintre Prut și Nistru. Dacă elementele străine cu care era îndeajuns împănată Basarabia creau mereu greutăți acțiunii și militară și politică a guvernului de la Iași, nu e mai puțin adevărat că toți românii au salutat cu bucurie sosirea armatei acolo. Unirea cu Patria mamă s-ar fi proclamat firește îndată, dacă împrejurările externe n-ar fi îndemnat guvernul român la mai multă rezervă. În adevăr, în ziua de 1 ianuarie 1918, Comisariatul Poporului din Petrograd, luînd în privire măsurile militare ordonate de guvernul român atît în interiorul Regatului cît și în Basarabia, se socotește în stare de război cu noi și arestează Misiunea diplomatică din capitala Rusiei, în frunte cu ministrul Diamandy. Numai după intervenția energică a întregului corp diplomatic străin care s-a prezentat „in corpore" lui Lenin spre a protesta, a fost eliberat personalul Legației noastre. În celălalt capăt al Rusiei însă, la Odesa, ca urmare a stării de război, bandele bolșeviste, în cap cu faimosul dr. Racowski,

Actul unirii Basarabiei cu România, la Chișinău, de către Sfatul Țării, la 27 martie 1918

pradă și terorizează, într-un chip neauzit, pe toți refugiații români, între care numeroși parlamentari și alte persoane oficiale.

XIX

Retragerea dezordonată a armatelor revoluționare, întîmplările din Basarabia, conflictul ivit acum între noi și Comisariatul Poporului de la Petrograd absorbise parcă întreaga preocupare a guvernului. Ca și cum nu ne mai găseam în stare de război cu germanii. Pe front mai stăruiau cîteva divizii în puncte izolate și fără putința de a încerca o rezistență în pozițiunile acelea. Pe măsura în care, însă, înaintau negociațiunile de la Brest-Litovsk și împrejurul nostru se risipea orice alcătuire militară, pe aceeași măsuri simțeam cu toții că liniștea care domnea pe front era trecătoare. Deodată, în ziua de 18 februarie 1918, mareșalul Machensen trimite guvernului un ultimatum prin care cere ori începerea negociațiunilor pentru pace, ori reluarea operațiunilor militare. Să încercăm, mai departe, acum, soarta armelor. Misiunea militară franceză imaginează îndată așa-numitul „triunghi al morții" înlăuntrul căruia armatele noastre aveau să continuie lupta pînă la ultimul om. O clipă, opiniunea aceea păru a prevala în cercurile conducătoare. Sacrificiul ce ne impuneam era ultima dovadă a cinstirei pe care o aduceam alianțelor încheiate. În ceasurile acelea tragice, amicii noștri vor fi apreciat, desigur, abnegația și jertfa pe care o accepta poporul român. Se adună în grabă Consiliul de Coroană la Palat, comandanții de armată sînt consultați, guvernele aliate sînt întrebate și ele răspund că, în aceste împrejurări, sacrificiul oricît de înălțător devenea inutil. În fața acestei deslegări, inimile se mai ușurară. Guvernul Brătianu își înainta demisiunea, pentru că nu putea începe tratative de pace. M. Sa regele însărcinează cu formarea noului cabinet pe generalul Averescu crezînd anume că, prin alegerea unui general, va avertiza pe inamic de caracterul pe care înțelegea să-l dea situației. O misiune secretă a fostului atașat militar al Austriei, colonel Randa, încunoștințase deja pe rege că, în schimbul unei concesiuni teritoriale, Austria ar sprijini România împotriva pretențiunilor Germaniei. Evenimentele se precipitau, von Külmann și Czernin sosiră la București, ei formulară condițiunile care constituiau preliminariile de pace. În timiditatea și inexperiența sa, cabinetul Averescu, prin șeful și delegatul Argetoianu, se grăbi a semna la 5 martie, la Buftea, condițiile extrem de grele și umilitoare ale inamicului. În aceeași seară chiar trupe germane treceau pe la Galați spre Odesa. Adînc surprins și nemulțumit de slăbiciunea guvernului său, M. Sa regele protestă împotriva călcării teritoriului nostru și obținu oprirea coloanei germane pînă ce, mai întîi, Misiunea militară franceză se îmbarcă și plecă prin Rusia, ducînd cu ei atîtea mărturii ale simpatiei noastre.

XX

Guvernul prezidat de generalul Averescu înaintase demisiunea sa în ziua de 28 februarie și continuă a gira lucrările pînă la 5 martie, cînd majestatea sa însărcinează cu întocmirea noului cabinet pe Al. Marghiloman. Șeful conservatorilor „junimiști" venise cu cîteva zile înainte de la București și, fiind îndată primit la Palat, se și vedea ca sigură numirea sa la președinția Consiliului. Ministerul se alcătuiește precum urmează : Alexandru Marghiloman, prim ministru și interne ; C. C. Arion, externe ; general Hîrjău, război ; M. Săulescu, finanțe ; S. Mehedinți, culte ; C. Meissner, industrie și comerț ; D. Dobrescu, justiție ; N. D. Ghica, lucrări publice.

Asupra înfățișării acestei liste nu sînt multe de spus.

În afară de personalitatea primului ministru și a ministrului de externe, în afară de chemarea profesorului de finanțe de la Universitatea din București la conducerea Departamentului de specialitate, ridicarea celorlalte figuri la rangul de miniștri nu se explica decît prin penuria de oameni politici de care sufeream acum Partidul Conservator.

Ce semnificație putea avea, acum, cabinetul prezidat de Al. Marghiloman ? Oare alcătuirea unui guvern care se putea rezema pe un partid cu tradiții în această țară — fie ele chiar înjumătățite — aducea o garanție pentru răspunderea uriașă a actelor ce aveau să se încheie ? Și continuarea tratativelor pentru pace de oameni, ale căror legături cu puterile inamice erau îndeobște cunoscute, aveau să aducă ameliorarea condițiunilor ce ni se impuneau ? Președintele Consiliului se silește a acredita această părere atît de necesară pentru întărirea sa la putere, și în Circulara trimisă îndată prefecturilor de județ vorbește lămurit de influența pe care o va avea trecutul său întru salvarea țării. Ba chiar pentru ca lucrul să pară și mai ispititor, în aceeași circulară se anunță zgomotos începerea unei ere noue de „regenerare morală" și de „reorganizare a tuturor ramurilor activității de stat". Se promite solemn și înfăptuirea neîntîrziată a reformei agrare și a celei electorale.

Tot în vremea aceea, fruntașii Basarabiei repetară intervenția lor pe lîngă guvernul român spre a proceda la înfăptuirea Unirii cu vechea provincie moldovenească și Marghiloman se grăbi a prinde momentul prielnic unei noue manifestațiuni în jurul numelui său. În ziua de 27 martie (stil v.) — se duse la Chișinău ; Sfatul Țării deliberă îndelung asupra condițiunilor prezentate : autonomia provincială, păstrarea instituțiunilor locale, reprezentanți în guvernul și Parlamentul român etc și votă apoi Actul Unirii cu 86 voturi pentru, fiind 36 abțineri și 3 contra

(Continuare în pag. 27)

Terorism, violenţă, „acoperiri“ — „o combinaţie perversă“ 2

Sub obladuirea poliţiei secrete, STASI, şi avînd identitate nouă, ei au primit locuinţe, serviciu. Se simţeau „ca peştele în apă“. Spre deosebire de un refugiu în ţările arabe, ei, fiind germani, nu atrăgeau atenţia nimănui. Nu au avut nici un fel de probleme cu limba şi cu integrarea la noul loc de muncă, civil — remarcă reporterul de la „Der Spiegel“, care scrie în continuare :

Firma Stasi&RAF a organizat foarte bine refugiul teroriştilor. Cine s-ar fi gîndit că Zidul Berlinului va fi dărîmat ! O turnură bizară a istoriei : cei ce au vrut să organizeze o revoluţie au devenit victimele unei alte revoluţii !

Fosta conducere a R.D.G. şi a STASI nu le-a oferit teroriştilor numai linişte şi securitate ; ea îi considera „cîini de veghe“ care, la momentul oportun, ar fi putut contribui la destabilizarea R.F.G. Seria de arestări recente, efectuate pe teritoriul R.D.G., atestă sprijinul masiv de care s-au bucurat în această ţară.

După arestarea teroristei Susanne Albrecht, 39 ani, urmărită pentru complicitate la uciderea lui Jürgen Ponto, în 1977, au mai fost prinşi alţi cinci foşti — sau presupuşi — teroriştI : Werner Lotze, 38 ani, care ar fi fost complice la uciderea unui poliţist la Dortmund şi ar avea legătură şi cu uciderea lui Ernst Zimmermann, manager al industriei de armament, precum şi a diplomatului Gerold von Braunmühl ; Christine Dümlein, 41 ani, urmărită pentru complicitate la activitate teroristă ; Monika Helbing, 36 ani, după 1977, retrasă de pe scena terorismului, urmărită pentru complicitate la uciderea procurorului general Siegfried Buback şi a şoferului său, Wolfgang Göbel, în 1977, apoi a preşedintelui patronatului, Hans-Martin Schleyer, în 1977 ; Ekkerhard von Seckendorff-Gudent, 49 ani căsătorit cu Monika Helbing, condamnat, în 1974, la un an pentru sprijinirea unei organizaţii criminale, urmărit pentru complicitate la uciderea lui Hans-Martin Schleyer ; Inge Viett, 46 ani, cunoscută ca «bunica RAF», urmărită pentru presupusă complicitate la uciderea preşedintelui Curţii Supreme, Günter von Drenkmann, în 1974, şi răpirea preşedintelui filialei Uniunii Creştin-Democrate din Berlinul occidental, Peter Lorenz, în 1975.

Au mai fost arestate alte trei persoane în gara principală din Leipzig. Trecătorii i-ar fi recunoscut pe „capii“ teroriştI — Barbara, 33 ani, şi Horst Ludwig Meyer, 34 ani, precum şi pe Sabine Elke Callsen, 29 ani — dar, ulterior, Ministerul de Interne al R.D.G. a comunicat că a fost vorba de o „eroare“. A fost eliberată şi Christine Dümlein, deoarece mandatul ei de arestare era prescris din 1988.

Sînt urmăriţi, în continuare, alţi membri ai „RAF“. Potrivit estimărilor experţilor din R.F.G., la începutul anilor '80, un alt lot de teroriştI ar fi găsit azil sigur în R.D.G. După informaţiile deţinute de revista „Der Spiegel“, ar fi vorba de : Silke Maier-Witt, 40 ani, urmărită din 1977 pentru complicitate la uciderea lui H.M. Schleyer ; Sigrid Sternbeck, 41 ani, pentru complicitate la un atac cu rachete împotriva procuraturii din Karlsruhe ; Friedericke Krabbe, 40 ani, în legătură cu grupul terorist Baader-Meinhof, încă din 1970, antrenată în lupte de gherilă într-o tabără din Yemenul de Sud, bănuită de complicitate la uciderea lui H.M. Schleyer ; Baptist Ralf Friedrich, 43 ani, fost angajat al avocatului teroriştilor, Klaus Croissant, bănuit de a fi membru al „RAF“. După cum se ştie, între timp, primii doi au fost prinşi, dar lista rămîne deschisă.

„Arestarea teroriştilor Lotze şi Seckendorff — scrie «Der Spiegel» — a infirmat teza potrivit căreia R.D.G. nu ar fi contribuit niciodată la găzduirea teroriştilor. Ministrul de interne al R.D.G., Peter Michael Diestel, a precizat că Lotze şi Seckendorff au fost primiţi în R.D.G. încă din 1980. Potrivit anchetatorilor vest-germani, ei ar fi participat, pînă nu de mult, la activităţi teroriste.

În elucidarea acestei «combinaţii perverse» dintre R.D.G. şi teroriştI, actualul ministru de interne al R.D.G. dispune de posibilităţi mai ample : printre colaboratorii săi cei mai apropiaţi se află, acum, şi Heinrich Boge, 61 ani, pensionar, fost preşedinte al Oficiului federal de criminalistică de la Weisbaden, R.F.G. Încă din 1986, cînd Boge mai era în funcţie, existau «informaţii precise», potrivit cărora cinci teroriştI din «RAF» se află în R.D.G. Într-o notă confidenţială erau nominalizate, în acest sens, Albrecht şi Viett, ulterior numită Maier-Witt. Oficiul condus de Boge a transmis informaţiile «forului competent» est-german, după cum a relatat un fost lucrător la serviciile secrete vest-germane. Reacţia organelor R.D.G. nu a corespuns aşteptărilor anchetatorilor vest-germani. Teroriştii au rămas liberi. În loc să fie prinşi, ei şi-au schimbat domiciliile : Susanne Albrecht a dispărut în 1987, împreună cu soţul şi copilul, mai întîi la Berlin, apoi în U.R.S.S. Acolo, soţul ei a lucrat la Institutul de Fizică Atomică de la Dubna. Inge Viett, care locuia la Dresda, sub numele Eva Maria Sommer, s-a mutat la Magdeburg, sub un alt nume — Eva Maria Schnell.

Experţii vest-germani sînt convinşi — este de părere «Der Spiegel» — că există o legătură între emiterea mandatelor de arestare şi schimbarea domiciliului teroriştilor : justiţia R.D.G. i-a avertizat pe teroriştii care s-au dezis de activitatea criminală şi le-a garantat securitatea. Susanne Albrecht a fost folosită de STASI chiar şi pentru inducerea în eroare a opiniei publice — agenţii au «arătat-o» de mai multe ori la Damasc, capitala Siriei, pentru a «demonstra» că, după fiecare lovitură, teroriştii s-au retras în Orientul Apropiat.

După cum a relatat, de curînd, fostul terorist Michael («Boomi») Baumann, braţul STASI ajungea chiar şi în Occident. Locuinţele conspirative ale teroriştilor erau păzite, iar, cînd apărea pericolul, STASI dădea semnalul de alarmă şi teroriştii fugeau în timp util. Pe aeroporturile estice membrii «RAF» erau trecuţi preferenţial, fără nici un control — informează Peter-Jürgen Boock, fost terorist“ — conchide „Der Spiegel“.

Crăciun '84 — Susanne Albrecht, alias Ingrid Becker, pozează împreună cu fiul ei
Sigrid Sternbeck, alias Ulrike Eldberg, împreună cu soţul ei, Jürgen

Referindu-se la arestarea celor opt teroriştI, ziarul francez „Le Monde“ sublinia că fotografiile reprezentînd pe Susanne Albrecht, Inge Viett, Werner Lotze, Ekkerhart von Seckendorff, Monika Helbing, Christine Dümlein, Sigrid Sternbeck şi alţii făceau parte, de 13 ani, din peisajul vest-german. Dar, de asemenea, de cîteva luni, şi din cel est-german. Încă de la frontieră, pozele lor se aflau pe nişte afişe imense, ale căror dimensiuni se reduceau — greu, este adevărat — pe măsură ce membri ai „RAF“ erau descoperiţi şi arestaţi. Împotriva terorismului acţionau mai multe forţe : procurorul federal vest-german, Oficiul Federal pentru apărarea Constituţiei.

Revenind la reportajul din „Der Spiegel“, acesta observă că „exemplul lui Seckendorff demonstrează cît de siguri erau în R.D.G. cei urmăriţi de lege. Împreună cu soţia şi copilul, baronul Seckendorff trăia în districtul Frankfurt pe Oder, sub numele de familia dr. Winter. Soţia era asistentă medicală la reumatologie, soţul — medic specialist şi membru al Oficiului local de combatere a consumului de alcool şi droguri. Salariul : 2 000 mărci pe lună. Firesţe, medicul făcea şi politică : a participat chiar şi la dezbaterile Mesei rotunde în problema viitoarei politici în domeniul sanitar. După arestarea lor, fostul procuror federal al R.F.G. a declarat «Nu sînt surprins»“. În legătură cu felul în care s-a ajuns la descoperirea şi reţinerea lor, publicaţia citată releva că „arestarea teroriştilor s-a făcut datorită unei triple presiuni. După înţelegerea dintre ministrul de interne al R.D.G. şi omologul său din R.F.G., fotografiile teroriştilor celor mai căutaţi au fost afişate pretutindeni. Populaţia a furnizat numeroase indicii. Astfel, Inge Viett a fost descoperită de o pereche din Magdeburg, care spera să poată încasa consistentul premiu de 50 000 de mărci R.F.G. promis de autorităţi. Cercetările au fost intensificate după ce s-a trecut la verificarea listelor persoanelor care au cerut cetăţenia R.D.G. în ultimii zece ani. În sfîrşit, au apărut şi detalii precise, oferite de foşti lucrători ai STASI (securitatea est-germană), care locuiesc acum în R.F.G. Informaţiile primite de la ei au fost transmise de Procuratura R.F.G. statului învecinat — R.D.G.

„Anchetatorii — scrie «Der Spiegel» — nu sînt uimiţi de faptul că teroriştii nu au încercat să fugă în Orientul Apropiat după intensificarea cercetărilor. Se presupune că ar fi putut să-şi piardă urmele în trei ţări arabe (Siria, Irak şi Libia), dar acolo nu ar fi avut condiţiile din R.D.G. Un expert din Hamburg e de părere : „Cine dispare acolo trebuie să pună, din nou, degetul pe trăgaci“.

Foştii membri ai RAF au mai crezut că STASI a distrus actele lor sau le-ar fi transmis, pentru siguranţă, la Moscova. Experţii nu

exclud nici un aspect sentimental : poate au trezit milă și speră, acum, în clemența organelor de justiție. Din momentul extrădării, pot beneficia de noua reglementare juridică specială — deci, pot sconta pe pedepse mai indulgente sau chiar pe achitare, dacă oferă detalii despre ceilalți membri ai RAF. Autoritățile R.F.G. ar putea înregistra, astfel, un succes pe care îl doresc de multă vreme. În ultimii ani, au fost alocate milioane de mărci pentru perfecționarea aparatului de investigații, iar legile dure privitoare la securitate au divizat națiunea. Totul a fost în zadar. Salvatori din Est și din Orientul Apropiat i-au luat pe membrii RAF sub aripa lor protectoare.

Acordarea cetățeniei R.D.G. s-a făcut prin intermediul organizațiilor ce colaborau strîns cu P.S.U.G., precum și cu comandourile RAF: anumite fracțiuni de combatanți palestinieni din Orientul Apropiat. Multe din comandourile arabe au fost recunoscute de fostele țări socialiste ca mișcări de eliberare. Combatanții răniți în luptele din războiul civil libanez sau în atentate teroriste erau îngrijiți în spitalele din Praga și Berlinul răsăritean pe cheltuiala statului. De pildă, purtătorul de cuvînt al palestinienilor, Bassam Abu Sharif, a fost tratat pentru tulburări cardiace în cel mai bun spital din Berlinul răsăritean — Charité —, unde a dispus de o suită proprie. „Der Spiegel" relevă că „Cehoslovacia și R.D.G. au mai pus la dispoziție, pe gratis, arme și muniții — de la mitraliere Kalașnikov pînă la rachete antiaeriene de tipul Sam-7. În tabere speciale din R.D.G., luptătorii erau antrenați pentru războiul de gherilă sau lupte stradale.

Teroriștii occidentali s-au bucurat, ani de zile de sprijinul unor grupări similare din Orient. De pildă, la începutul anilor '70, ei s-au antrenat, mai întîi, în Iordania, apoi în Liban, ulterior în Yemenul de Sud. S-au specializat în răpiri, lupte stradale, tactică de gherilă. Aproape fiecare membru RAF stabilit în R.D.G. avea legături strînse în Orientul Apropiat. Inge Viett ar fi activat un timp în Yemen, Susanne Albrecht s-ar fi aflat într-o tabără palestiniană.

Colaborarea strînsă dintre teroriștii vest-germani și cei arabi a fost atestată de două deturnări spectaculoase de avioane. Teroristul Wilfried Böse, împreună cu Brigitte Kuhlmann, au întărit gruparea palestiniană care a deturnat, în 1976, airbusul francez, cu 98 de pasageri israelieni, spre Entebbe, în Uganda. Böse intenționa să obțină, prin constrîngere, eliberarea a 53 de teroriști arestați în Israel și R.F.G. Trupele israeliene de elită au luat aparatul cu asalt, au fost uciși șapte teroriști, printre care și Böse și Kuhlmann.

În octombrie 1977, combatanți palestinieni i-au sprijinit pe colegii lor din RAF la deturnarea unei curse a companiei «Lufthansa», intenționînd să obțină, astfel, eliberarea teroriștilor arestați pentru răpirea lui H. M. Schleyer, aflați la închisoarea Stammheim din Stuttgart. Avionul a fost capturat pe aeroportul Mogadiscio de trupele de elită ale R.F.G., GSG-9 ; după cîteva ore, au fost găsiți morți, în celulele lor, teroriștii Andreas Baader, Gudrun Ensslin și Jan-Carl Raspe.

Mai tîrziu, RAF nu a mai făcut acțiuni în comun cu combatanții palestinieni din motive «ideologice» : obiectivul principal al RAF, era lupta împotriva «complexului militaro-industrial».

Totuși, teroriștii vest-germani au făcut uz de ajutorul unor grupări palestiniene în pregătirea atentatelor. De pildă, racheta folosită la atentatul împotriva generalului american Frederick James Kroesen, în 1981, la Heidelberg, ar fi fost adusă, pe teritoriul R.F.G. în bagajul unui diplomat arab.

R.D.G. a fost însă partenerul cel mai important al RAF din blocul răsăritean. Pînă la transformările intervenite în ultimele luni, aeroportul Schönefeld din Berlinul răsăritean a constituit placa turnantă a terorismului internațional. Potrivit agenților vest-germani, organele de frontieră ale R.D.G. «au închis mereu ochii» cînd membrii RAF se deplasau în străinătate.

Pînă în prezent, organele de resort ale R.F.G. nu dispun de dovezi certe, care să ateste sprijinirea concretă a teroriștilor RAF de către R.D.G. Comandourile RAF erau, totuși, suspecte pentru reprezentanții regimului totalitar al P.S.U.G.

Două erau, însă, avantajele pactului cu RAF, care i-au determinat pe strategii din R.D.G. să-și înfrîngă suspiciunile în privința comandourilor ucigașe. Pe de o parte, vedeau în acțiunile lor posibilitatea de a destabiliza R.F.G., pe de altă parte, cursul pro-RAF al P.S.U.G. era o dovadă de sprijinire a «alianței internaționale împotriva imperialismului».

Din strategia RAF a mai făcut parte și aparenta dezicere de activitatea teroristă. În acest sens, cel mai important indiciu îl constituie o scrisoare a teroriștilor RAF, deținuți în legătură cu Christian Klar. Scrisoarea a fost dată publicității în 1988, după ce președintele R.F.G., Richard von Weizsäcker, a grațiat-o, după 12 ani de detenție, pe Susanne Speitel, care s-a dezis de grupul RAF, dar a refuzat, inițial, grațierea lui Boock. Prin aceste luări de poziție, conducerea RAF a intenționat să infirme declarațiile făcute de Boock, care relatase despre presiunile ce se fac asupra celor ce vor să renunțe. Teroriștii RAF susțineau că, pentru cei ce vor să părăsească scena, se caută un loc și o existență sigură. «Opt din cadrul grupului» au luat drumul exilului — respectiv R.D.G.

Primele declarații ale Susannei Albrecht evidențiază cît de riguroasă era retragerea membrilor RAF în R.D.G. Astfel, ei i s-a recomandat să plece în R.D.G. de către conducerea RAF — nu a indicat nici un nume —, după ce nu a mai vrut să participe la alte acțiuni în urma atentatului împotriva lui Jurgen Ponto, șeful lui Dresdner Bank. Comandamentul RAF i-a indicat, în 1980, un loc de întîlnire și un nume în Berlinul răsăritean. Actualul ministru de interne al R.D.G., Diestel, a confirmat că fostul minister de interne, condus de Mielke, a organizat preluarea teroriștilor RAF.

Noii cetățeni treceau printr-o localitate necunoscută — Diestel bănuiește că este situată între Frankfurt pe Oder și Berlin —, unde abundă instalații și obiective militare cu acces interzis. Numai în districtul Frankfurt au fost descoperite, pînă în prezent, «500 de obiective ale STASI», în valoare de miliarde de mărci. În acest spațiu, începînd de la mijlocul anilor '70, au fost pregătiți, pentru a deveni combatanți, 176 de membri ai partidului comunist vest-german.

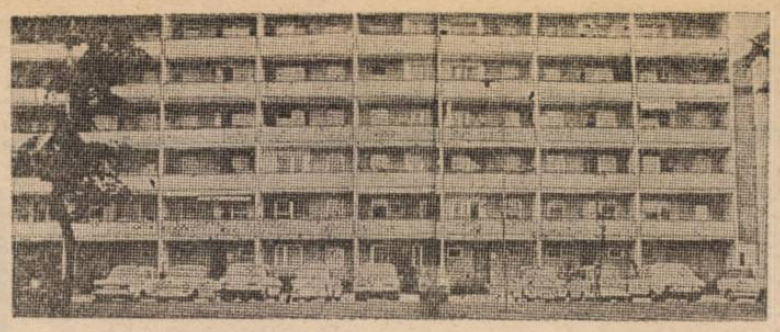

În acest bloc din orașul Schwedt, a locuit familia Eildberg

Teroriștii primeau o nouă identitate în această «fabrică de falsuri». Au devenit cetățeni ai R.D.G. foști membri ai RAF, indiferent de rolul jucat : de la Christine Dümlein, socotită de experți o figură neimportantă, pînă la Inge Viett, una din cadrele cele mai vechi.

Medicul Seckendorff a trecut tot ca o figură secundară. În calitate de doctor la închisoarea preventivă din Hamburg, a intrat, în 1972, pentru prima oară în legătură cu deținuții arestați pentru terorism. În 1974, a fost condamnat la un an închisoare cu suspendare, pentru că a vrut să pună la dispoziția extremiștilor un permis personal. În 1977, Seckendorff a părăsit scena teroristă ; a rămas, însă, drept simpatizant — pînă la răpirea lui H. M. Schleyer. Este bănuit că i-ar fi administrat un anestezic răpitului și că i-a dat calmante pe perioada cît a fost deținut de teroriști.

Și soția lui, Monika, este socotită părtașă la răpirea lui Schleyer : pe numele Annerose Lottmann-Büklers, ea ar fi închiriat apartamentul din Erfstadt-Liblar, lîngă Köln, unde a fost ținut ostatec, zile în șir, Schleyer. Ultimul indiciu privitor la activitatea teroristă a soției lui Seckendorff l-au constituit amprentele descoperite de poliție în locuința conspirativă în 1979.

Este neclar dacă soții Seckendorff, alias Elke și Horst Winter, au trăit continuu în R.D.G. din 1980, după cum susține Diestel. Se bănuiește că Seckendorff ar mai fi participat la un furt de bancă la Würzburg, în 1984, și la un alt furt la un magazin cu arme din Ludwigshafen.

Și în cazul Werner Lotze, care a făcut oficiul de curierat la răpirea lui Schleyer, este problematic dacă s-a retras, într-adevăr, de pe scena teroristă și a locuit în R.D.G. împreună cu soția și copilul. Se pare că, în 1985, Lotze ar fi încercat să intre, cu documente false, la un depozit de arme al Bundeswehrului, din Neukirchen, Bavaria. Iar, în 1988, se presupune că Lotze ar fi slujit IRA (armata irlandeză de eliberare) ; martorii i-au semnalat prezența în apropierea cartierului general al trupelor britanice din Rheindahlen, lîngă Mönchengladbach.

Comisia pentru probleme interne a Bundestagului, întrunită pentru a dezbate acțiunile împotriva RAF, a pus întrebări incomode președintelui Oficiului Federal pentru apărarea Constituției, Gerhard Boeden, și noului procuror federal, Alexander von Stahl. Burkhard Hirsch (din partea partidului Liberal-democrat) a pus la îndoială că serviciile secrete ale R.F.G. „au reacționat cum trebuia" la informațiile potrivit cărora teroriștii s-ar afla în R.D.G. Trebuie făcute cercetări dacă ministrul de interne, din vremea aceea, Friedrich Zimmermann, a comunicat aceasta Cancelariei federale. Colegul său de la Partidul social-democrat, Willfried Penner, a declarat ulterior că după toate aparențele, RAF a acționat din R.D.G. cu încuviințarea STASI. Indiferent de poziția deținută în cadrul RAF, teroriștii au fost găzduiți în R.D.G. cu aceeași ospitalitate. Astfel, Susanne Albrecht — alias Ingrid Jäger căsătorită Becker a primit, în octombrie 1980, la politehnica din Cottbus, un post la catedra de limbi străine, inexistent pînă atunci. În anul următor, a dat un examen la Universitatea din Leipzig și, după doi ani, a obținut diploma de absolvire — studii universitare care, în mod normal, durează dublu. O carieră asemănătoare a avut și Inge Viett : sub numele Eva Maria Sommer, ea a primit locuință la Dresda.

Idila Albrecht — Viett a suferit primele fisuri în 1987. După o emisiune a primului canal vest-german de televiziune, referitoare la teroriștii căutați, colegii au presupus că dna Jäger — Becker ar fi Susanne Albrecht. R.D.G. a reacționat prompt : familia s-a mutat la Berlin. Inge Viett a lucrat, pînă în momentul arestării, la combinatul de mașini grele din Magdeburg.

Este plauzibil că actualul nucleu conducător RAF — socotit a fi format din circa 15 persoane — plănuiește atentate și împotriva a numeroși politicieni din actuala echipă conducătoare a R.D.G., pe perioada vizitelor efectuate în Occident. Organele de securitate vest-germane au informat că, pe lista lor, s-ar afla premierul Lothar de Maizière, ministrul de interne Diestel și ministrul dezarmării și apărării, Rainer Eppelmann.

Magda Cadia, Dumitru Constantin

Andrei Saharov

Memorii 3

Fragmente reproduse după revista americană „Time"

Relatînd despre pregătirile în vederea detonării, la 12 august 1953, a primei bombe sovietice cu hidrogen (în fapt, a patra experiență nucleară sovietică), Saharov vorbește pe larg despre preocuparea sa și a colegilor săi de a limita daunele umane și ecologice.

În ceea ce privește pe Nikita Hrușciov, Saharov scoate în evidență arbitrariul care a marcat multe din deciziile sale și lipsa aproape totală de disponibilitate pentru dialog.

Yves Farge, autor francez, om politic și laureat al Premiului Stalin, a făcut o vizită la Moscova și a reușit să se întîlnească cu medicii deținuți. În timpul întîlnirii s-a interesat cum erau tratați. Foarte bine, au răspuns ei ; unul dintre ei și-a ridicat, însă, discret mineca și a lăsat să se vadă urme de tortură. Impresionat, Farge s-a grăbit să se adreseze lui Stalin, care ar fi putut să dea ordin ca această persoană, prea curioasă, să fie împiedicată să plece din U.R.S.S. Dar, după cîteva săptămîni, Yves Farge a murit în împrejurări suspecte, în apropiere de Tbilisi, în Caucaz.

Unii cred că acel „complot al medicilor" a fost plănuit ca un preludiu al unei terori mai ample, cum a fost cea din 1937, și că oamenii lui Stalin au simțit pericolul ce atîrna deasupra capetelor lor. O asemenea ipoteză conferă un caracter plauzibil teoriei, potrivit căreia înalte oficialități ale partidului ar fi avut un rol în moartea lui Stalin, cu toate că, din relatările lui Nikita Hrușciov, reiese că moartea sa a avut cauze naturale.

Anunțul morții lui Stalin a fost un adevărat șoc. Oamenii se temeau că situația se va înrăutăți — dar putea, oare să fie și mai rău ? Unii, inclusiv dintre aceia care nu își făcuseră iluzii în legătură cu Stalin, erau neliniștiți de posibilitatea unei prăbușiri generale, a unor lupte interne, a unui nou val de represmări în masă, chiar a unui război civil. Centrul Moscovei a fost invadat de sute de mii de cetățeni sovietici care doreau să vadă corpul neînsuflețit al lui Stalin, expus în Sala Coloanelor. Este clar că autoritățile nu se așteptaseră la această avalanșă umană ; în lipsa unor ordine de sus, ele nu reușiseră să ia la timp anumite măsuri de securitate și, astfel, sute de mii de oameni au murit în îmbulzeală.

După cîteva zile, situația s-a limpezit — deși doar pentru scurt timp —, și am aflat că noul președinte al Consiliului de Miniștri este Ghiorghi Malenkov. (Îmi amintesc remarca lui Zeldovici : „Hotărîri de genul acesteia nu sînt luate pentru un an, ci pentru 30 de ani". Malenkov a „durat" doar doi ani).

Oamenii rătăceau pe străzi, zăpăciți și dezorientați. Și eu m-am lăsat influențat. Într-o scrisoare către Klava am scris : „Mă aflu sub efectul morții acestui mare om. Mă gîndesc la omenia lui". Nu pot să garantez în legătură cu folosirea exactă a acestui ultim cuvînt, dar cam așa ceva am scris. Curînd, aveam să roșesc ori de cîte ori îmi aminteam de aceste sentimente. Nu pot să dau o explicație clară. În definitiv, știam destule despre crimele oribile ce fuseseră comise — arestarea unor oameni nevinovați, tortura, înfometarea deliberată și întreaga violență. Dar nu îmi făcusem o imagine completă a întregii situații iar multe lucruri încă nu le știam. Undeva, în subconștientul meu, exista ideea, inoculată de propagandă, că, în decursul marilor răsturnări istorice, suferința este inevitabilă : „Cînd cioplești lemnul, așchiile sar". Am fost, de asemenea, impresionat de îndurerarea generală și de o senzație de dominație universală a morții. Eram mai impresionabil decît vreau să-mi amintesc.

Dar, înainte de toate, m-am simțit angajat față de telul despre care credeam că fusese și al lui Stalin : după războiul devastator, să facem țara suficient de puternică pentru a asigura pacea ! Aveam nevoie să creez o lume iluzorie, probabil ca fiecare dintre noi, pentru a mă justifica pe mine însumi. Curînd l-am alungat pe Stalin din această lume (se pare că l-am admis în lumea aceasta doar pentru o perioadă de timp limitată și într-o măsură limitată, sub influența acelor zile confuze și încărcate de emoție, de după moartea sa). Dar, pentru mine, statul, națiunea și idealurile comunismului au rămas intacte. A fost nevoie să treacă mulți ani pînă cînd am înțeles pe deplin gradul de minciună, exploatare și înșelătorie grosolană cuprins în aceste noțiuni.

În ciuda a tot ceea ce văzusem, mai credeam încă în faptul că statul sovietic reprezenta un prototip (deși încă incomplet realizat), un prototip demn de a fi imitat de toate celelalte țări. Aceasta demonstrează forța hipnotică a ideologiei de masă.

Ulterior, am ajuns să consider țara noastră ca pe oricare alta. Se spune, în mod generic, că fiecare națiune are lipsurile ei : birocrație, inegalitate socială, poliție secretă ; delincvență și cruzime răzbunătoare din partea judecătorilor, poliției și gardienilor ; armate și strategi militari, servicii de spionaj și contraspionaj ; efortul de a-și extinde sferele de influență sub pretextul securității naționale ; înțelegerea eronată a intențiilor și acțiunilor altor guverne. Această concepție despre lume (probabil, cea mai general împărtășită) se poate numi „teoria simetriei" : toate guvernele și regimurile sînt (la o primă apreciere) rele ; toate națiunile sînt asuprite ; toți sîntem amenințați de pericole comune.

În timpul perioadei mele de activism politic, am ajuns să îmi pun întrebarea : cum se poate vorbi de simetrie între o celulă normală și o celulă canceroasă ? Prin ambițiile lui mesianice, prin suprimarea sa totalitară a disidenței și structura sa de putere autoritară, regimul nostru seamănă cu o celulă canceroasă. Publicul nu are nici un fel de control asupra unor decizii politice vitale. Am trăit într-o societate închisă, în care guvernul ascunde propriilor cetățeni problemele esențiale. Am fost complet izolați și de lumea exterioară. În cele din urmă, am respins teoria simetriei, dar ea conține o mare parte de adevăr. Adevărul nu este niciodată simplu.

12 AUGUST 1953 — PRIMA EXPERIENȚĂ A BOMBEI CU HIDROGEN SOVIETICĂ

În iulie 1953, încheiasem activitatea legată de dispozitivul ce urma să fie experimentat. La poligonul de experiențe din Kazahstan, lîngă Semipalatinsk, a apărut o complicație neașteptată. Dispozitivul urma să fie detonat într-un turn special construit în centrul unui perimetru. Nimeni nu luase în calcul faptul că o explozie, de puterea celei anticipate de noi, avea să disperseze căderile radioactive cu mult dincolo de poligonul de experiențe și să pună în pericol mii de oameni nevinovați. Viktor Gavrilov, care reprezenta ministerul de resort de la Moscova, ne-a alertat în legătură cu acest pericol. Șefii s-au alarmat. Ministrul respectiv, Viaceslav Malișev, s-a plîns : „Totul mergea minunat, dar, dintr-odată, apare Gavrilov, ca un geniu rău, și acum totul s-a dat peste cap".

Cîteva echipe, însărcinate cu această problemă, au lucrat, practic, zi și noapte. Peste vreo două zile, folosind date din Cartea Neagră (manual american cu privire la efectele exploziilor nucleare), eram în posesia unor estimări privind dispersarea căderilor radioactive în condițiile anticipate ale experienței noastre : puterea exploziei, starea vremii, solul și înălțimea turnului. Cartea Neagră — pe care o numeam astfel numai parțial din cauza culorii copertei — a servit, multă vreme, drept lucrare de referință prețioasă în timpul testelor noastre și al discuțiilor consacrate războiului nuclear și sistemelor de apărare.

Căderile radioactive se formează atunci cînd o explozie, ce are loc la suprafața solului, absoarbe praful terestru. Suprafețele particulelor de praf se topesc și absorb materialul radioactiv produs de fisiunea nucleelor de uraniu și plutoniu. Norul atomic se ridică cu viteză în sus, amestecîndu-se cu aerul și răcindu-se pe măsură ce este purtat de curenții stratosferici. Particulele de praf mai grele cad, primele, pe pămînt, în timp ce particulele mai ușoare sînt transportate la distanțe mai mari.

Căderile radioactive ar putea provoca daune teribile într-un război termonuclear la scară largă. Este probabil că beligeranții ar exploda dispozitive nucleare la nivelul sau imediat deasupra solului pentru a distruge silozuri subterane de rachete sau alte obiective consolidate ale inamicului. Căderile radioactive s-ar extinde, în acest caz, asupra unei zone vaste și ar provoca moarte, boli și defecte genetice. Milioane de oameni ar muri imediat din cauza efectului direct al exploziilor — undele de șoc și radiația de căldură —, în timp

● „Am trăit într-o societate închisă în care guvernul ascunde propriilor cetățeni problemele esențiale"

● „Am decis că este absolut necesar să se evacueze complet zona situată pe direcția vîntului, începînd de la punctul zero..."

ce infectarea atmosferei pămîntului ar provoca, în timp, efecte biologice.

Am decis că este absolut necesar să se evacueze complet zona situată pe direcția vîntului, începînd de la punctul zero, unde cantitatea totală de radiație urma să atingă peste 200 roentgeni. Estimările existente, în acel moment, prevedeau că o radiație de 100 roentgeni ar provoca leziuni serioase unor copii și unor persoane cu sănătatea șubredă, în timp ce o radiație de 600 roentgeni ar ucide jumătate din persoanele adulte sănătoase ce ar fi expuse. Am presupus, însă, că nici o persoană din zona periculoasă nu ar fi expusă la 200 roentgeni, dat fiind că oamenii nu ar sta tot timpul afară și ar putea să fie evacuați după explozie, dacă ar fi necesar.

Cei însărcinați cu conducerea experienței erau confruntați cu o opțiune : să lanseze dispozitivul din avion (ceea ce ar fi însemnat o nepermisă întîrziere de șase luni sau chiar mai mult) sau să evacueze zeci de mii de oameni din zona periculoasă pe care noi o delimităsem. Malișev a început discuția amintindu-ne că am supune zeci de mii de oameni — inclusiv bolnavi, bătrîni și tineri — greutăților și pericolelor unei evacuări grabnice cu camioanele dintr-o regiune lipsită de căi rutiere practicabile. Pierderile ar fi inevitabile. Totuși, toată lumea a fost de acord că evacuarea era necesară. Ma-

● „Cuvîntarea lui Malenkov a produs senzație pe plan internațional".

● „Am ascultat numărătoarea inversă, ce se auzea la megafoane. Cu două minute înainte de explozie, ne-am pus ochelarii de protecție. Cinci secunde, patru, trei, două, una, zero...

reșalul Alexander Vasilevski, prim vice-ministru al apărării și director militar al testelor, desfășurase deja 700 camioane ale armatei ; operațiunea ar fi putut începe în orice clipă. Ulterior, Vasilevski le-a spus cîtorva dintre noi : „Nu este nevoie să vă autochinuiți. Manevrele militare se soldează întotdeauna cu pierderi — cam 20—30 de morți pot fi considerați drept ceva normal. Iar experiențele voastre sînt de o importanță mult mai mare pentru țară și apărarea ei".

Nu era un punct de vedere pe care noi îl puteam accepta. Desigur, eram preocupați de succesul experienței, dar, pentru mine, neliniștea privind eventualele victime era primordială. Îmi amintesc cuvintele lui Zeldovici, de atunci : „Nu-ți face griji, totul va fi bine. Copiii kazahi vor supraviețui. Totul va fi OK".

Evenimentele ulterioare au confirmat că evacuarea fusese necesară. Căderi radioactive au contaminat marea așezare Kara-aul, în interiorul zonei de evacuare. Rezidenților zonei li s-a spus că se vor putea întoarce peste o lună ; de fapt, nu au putut să se întoarcă la casele lor decît după opt luni.

În martie 1954, nava de pescuit japoneză Fuku-maru a navigat în zona căderilor radioactive ale unei experiențe nucleare americane. Operatorul radio a murit, ca urmare a expunerii la radiații iar întreaga cantitate de pește „tuna" de pe navă s-a dovedit a fi contaminată. Întreaga populație din Kara-aul ar fi putut suferi aceeași soartă ca și echipajul navei Fuku-maru.

La 5 august 1953 — exact cu o săptămînă înainte de test —, Malenkov a prezentat un important raport în fața Sovietului Suprem, anunțînd semnificative schimbări politice : muncitorii din colhozuri vor primi loturi mai mari de pămînt pentru uzul lor personal și o recompensă echitabilă pentru munca lor, în locul retribuțiilor necorespunzătoare ce duseseră la ruinarea țării sub Stalin ; investițiile de capital în sectorul mărfurilor de consum vor fi sporite ; destinderea va fi urmărită în relațiile internaționale.

Încheindu-și cuvîntarea, Malenkov a afirmat că URSS dispunea de tot ceea ce era necesar pentru apărarea sa, inclusiv bomba cu hidrogen ! Aceasta a produs senzație pe plan internațional.

Am ascultat cuvîntarea lui Malenkov în holul întunecat al micului nostru hotel. Dispozitivul nu fusese încă instalat în turn ; camioanele încă mai transportau familii și bunurile lor, de la punctul zero, departe, prin Kazahstanul lipsit de căi rutiere. Remarcile lui Malenkov ar fi sporit nivelul tensiunii dacă noi nu am fi fost deja destul de tensionați.

A sosit, în sfîrșit, și ziua noastră : 12 august 1953. În hotel, toți am fost treziți la 4 dimineața de soneriile de alarmă. Am putut vedea farurile camioanelor la orizont.

La 6,30, am ajuns la punctul meu de staționare aflat la 32 km de punctul zero, de unde urma să observ explozia, împreună cu tineri cercetători din grupul meu și din grupul lui Zeldovici. Urmînd instrucțiunile, ne-am lungit cu toții pe pămînt, cu fața la turn. Am ascultat numărătoarea inversă ce se auzea la megafoane. Cu două minute înainte de explozie, ne-am pus ochelarii de protecție. Cinci secunde, patru, trei, două, una, zero. **(Va urma).**

Traducere și adaptare
Mihaela Oberschi

Armand Călinescu

(Urmare din pag. 23)

Sub asemenea auspicii începea guvernarea cabinetului Marghiloman, dar curînd avea să apară în lumina adevărată caracterul acțiunile sale. În adevăr, prima grijă a noului cabinet era ducerea la sfîrșit a tratativelor începute pentru încheierea păcii. Prin ce faze va fi trecut firul convorbirilor care se urmau în Palatul de la Cotroceni firește nu se poate cunoaște, în amănunt. Semnificativă era prelungirea negocierilor mai bine de o lună. E drept că între timp se întîmpla, pe de o parte, căderea intransigentului conte Czernin și înlocuirea sa cu baronul Burian, iar, pe de altă parte, se ivea conflictul între Turcia și Bulgaria cu privire la pretențiile acesteia din urmă asupra Dobrogei. Delegațiunea noastră, sub conducerea însăși a președintelui de Consiliu, va ști oare să folosească aceste incidente pentru salvarea intereselor țării ? La 25 aprilie/7 mai se semnează, în fine, tratatul. Ar fi greu să conturăm deprimarea care cuprinsese întreaga țară la cunoașterea condițiunilor ce ni se impuneau. Era neîndoios că nu mai păstram decît o umbră a independenței politice, iar sub raportul economic ne subjugam cu desăvîrșire Puterilor Centrale. În cît privește rolul pe care îl avusese Al. Marghiloman la încheierea păcii, două fapte mai ales îl limpezeau. Venirea sa la conducerea țării, în aceste grave împrejurări, se datora presiunii exercitate de inamic. Cunoscuta scrisoare prin care contele Czernin, în plin mers al negocierilor, vestește pe generalul Lupescu că oarecari concesiuni nu se fac decît unui cabinet Marghiloman, este concludentă, dar de ce natură erau raporturile între șeful conservatorilor și reprezentanții Puterilor Centrale ? Cuprinsul dosarului Günther e semnificativ sub acest raport. Se știe, în adevăr, că, în biroul fostului director al Societății germane „Steaua Română", se găsise o carte de vizită și o scrisoare semnate de Marghiloman. Pe un borderou de plată se citise însemnat „Marghenviron 2 milions". Iar într-un raport, prin care agentul german justifica întrebuințarea unor însemnate fonduri pentru propaganda în România, se găsea însemnat sprijinul acordat pentru alegerea lui Al. Marghiloman la șefia Partidului Conservator. Toate aceste piese fuseseră ridicate de autoritățile noastre la declararea războiului, în urma percheziționei făcute la „Steaua Română".

În asemenea împrejurări, prezența lui Al. Marghiloman la conducerea țării constituie o primejdie gravă pentru interesele României. Cît pentru „regenerarea morală" și „reorganizarea generală" pe care le anunțase cu atîta îndrăzneală, ele nu constituiau decît o sfidare adusă bunului simț obștesc. Firește că guvernul conservator-„junimist" nu s-ar fi putut menține la putere nici 24 ore dacă șeful său nu lua precauțiunea de a păstra în Muntenia 6 divizii germane, în ciuda nenorocirilor aduse de o ocupațiune străină. Populațiunea se resemna, însă, în nădejdea bine întemeiată că situația creată nu era decît un provizorat și că victoria sigură a Aliaților avea să ne mîntuie de acest regim nefast.

Oricum, tratatul încheiat la București trebuia să fie acoperit de votul reprezentanței țării pentru a căpăta autoritatea unei forme legale. Vechile Corpuri Legiuitoare constituite în Adunare Constituantă și cuprinzînd majorități liberale nu fuseseră încă dizolvate. Noul guvern nu cuteza, însă, a se prezenta acestor Camere spre a le solicita încrederea care, firește, iar fi fost pe dată refuzată. Pe de altă parte, opera legiuitoare pentru care aceste Adunări erau convocate, nefiind încă pe de-a-ntregul votată, se-întîmpinau greutăți formale pentru dizolvarea lor constituțională. Cu toate astea, pretextînd — ceea ce nu era exact — că Adunările n-ar fi în număr spre a-și continua lucrările valabil, mulți parlamentari fiind plecați în străinătate, guvernul publică în „Monitorul oficial" decretul de dizolvare și acela de convocare a colegiilor electorale pentru 19—26 mai (st.v.). Noile Camere se întruneau în sesiunea ordinară la 4/17 iunie cor.

Partidul Liberal, cum era de prevăzut, nu participa la noua campanie electorală. El redactează un Manifest în care spune că, față de dizolvarea neconstituțională a vechilor Adunări ; față de convocarea ilegală a vechilor colegii desființate prin text expres înscris deja în Constituție ; față, în fine, de regimul de cenzură, stare de asediu și ocupațiune străină în care aveau să se efectueze noile alegeri, în semn de protestare se abține de la orice campanie. Conservatorii de sub conducerea lui Take Ionescu adoptă aceeași atitudine. Partidul guvernamental se înfățișa, așadar, singur în alegeri. Totuși, pretutindeni candidații săi abia întrunesc quantumul legal de voturi pentru ca alegerea să fie valabilă. Proporția mijlocie a alegătorilor votanți față de cei înscriși în liste scăzuse la 14 procente, în comparație cu alegerile trecute. Iar pe unde vreun candidat independent apare în luptă, el izbutește față de cel guvernamental. Așa se alege generalul Averescu în 4 colegii de Cameră și două de Senat atît în Moldova cît și în teritoriul ocupat ; așa izbutește candidatul Partidului Muncii, Trancu-Iași, A. C. Cuza, și Zelea Codreanu din partea naționaliștilor și alții. E vrednic de semnalat că, în două județe Bacău și Suceava, unde s-au înfățișat candidații opoziției la colegiul III, ei au distanțat pe acei guvernamentali cu mai bine de îndoitul voturilor țărănești.

Noile Camere se adunară la 4 iunie, la Iași. Din prima zi chiar avem să asistăm la un spectacol și mai trist. Cu prilejul validării noilor aleși, din sînul chiar al majorității se ridicară voci zgomotoase împotriva a numeroși deputați învinuiți, parte, de dezertare la inamic, avînd procesele pendinte la Curțile Marțiale (Nazarie, Fortunescu etc.), iar alții învinuiți de crime de drept comun (Sachelarie trimis la Curtea cu juri pentru asasinat). Acest spectacol unic în viața parlamentară la noi a fost caracterizat foarte spiritual de Ion Brătianu într-o întrunire liberală la Gh. Mîrzescu, zicînd : „Parlamentul regenerării morale s-a întrunit. Ea un instructiv cîmp de experiență pentru un jurist consult care găsește aplicațiunea tuturor capitolelor din dreptul penal". **(Sfîrșit)**

Arhipelagul Gulag 26

Aleksandr Soljeniţîn

Caravanele robilor

Dacă în vagon există intermediari (care nu sînt izolaţi, desigur, nici în eşaloanele roşii), ei îşi ocupă locurile tradiţionale pe paturile de sus, de lîngă fereastră. Asta vara. Dar ia ghiciţi, unde se aciuiesc iarna ? Bineînţeles, în jurul godinului, un inel impenetrabil împrejurul godinului. După cum îşi aminteşte fostul intermediar Minaev, pe un ger de crăpau pietrele, în 1949, li s-a dat, pentru întregul drum de la Voronej la Kotlas (cîteva zile şi nopţi), trei găleţi cu cărbune! Intermediarii nu numai că s-au instalat împrejurul godinului, nu numai că i-au despuiat pe fraieri de toate lucrurile călduroase, îmbrăcîndu-se numaidecît cu ele, dar n-au uitat să le smulgă şi obielele din bocanci, înfăşurîndu-şi în ele preţioasele labe de tilhari. Mori tu astăzi, eu rămîn pe mîine ! Ceva mai rău e cu mîncarea, raţia pentru întregul vagon e primită de intermediari, care-şi aleg ce-i mai bun şi cît le trebuie. Lonşcilin îşi aminteşte o etapă cu durata de trei zile şi trei nopţi de la Moscova la Pereborî, în 1937. Pentru numai trei zile şi trei nopţi, nimeni nu s-a ostenit să gătească mîncare caldă, s-a împărţit hrană rece. Intermediarii şi-au reţinut toate caramelele, iar pîinea şi scrumbiile le-au dat la împărţeală — însemnă că n-au flămînzit. Cînd se dă hrană caldă şi intermediarii o recepţionează, ei împart şi fiertura (etapa de trei săptămîni Chişinău—Peciora, 1945). Pe lîngă toate acestea, pe drum intermediarii nu se dau în lături nici de la jaf. Au văzut că un estonian are dinţi de aur —, l-au trîntit jos şi i-au zburat dinţii cu vătraiul.

Deţinuţii consideră că mîncarea caldă este un avantaj al eşaloanelor roşii : în staţiile uitate de dumnezeu (poporul nu vede aşa ceva), eşaloanele sînt oprite, şi în vagoane se împarte o fiertură şi caşa. Dar şi mîncarea fierbinte se pricep să ţi-o dea în aşa fel ca să-ţi iasă pe nas. Sau (aşa cum s-a întîmplat tot în eşalonul de la Chişinău), fiertura se toarnă în aceleaşi căldări cu care se cară cărbunele, iar de spălat nu ai cu ce, pentru că, în eşalon, şi apa de băut este raţionalizată, ea lipseşte chiar mai mult decît fiertura. Aşa deci, sorbi fiertura şi bucăţile de cărbune ţi se sfarmă între dinţi. Sau aduc fiertura şi caşa în vagon, dar nu împart destule strachini : în loc de 40, doar 25 şi imediat îţi ordonă : „Mai repede, mai repede". „Avem de hrănit şi alte vagoane, nu numai pe al vostru !" Dar cum să mănînci ? Cum să împarţi ? Să torni totul în străchini ca să faci parte dreaptă nu se poate, deci trebuie să măsori din ochi şi să torni mai puţin ca să nu depăşească măsura. (Primii strigă : „Amestecă, amestecă bine !", iar cei din urmă tac ; să rămînă la urmă ce-i mai gros). Primii mănîncă, ceilalţi aşteaptă să termine mai repede, căci sînt flămînzi, şi fiertura se răceşte în marmită, iar de afară te tot zoresc : „Ei, aţi terminat ? Mai aveţi mult?" Acum se toarnă pentru rîndul doi — nici mai mult, nici mai puţin, nici mai gros, nici mai rar decît pentru primii. Acum, totul e să apreciezi suplimentul şi să-l torni, fie chiar pentru doi, într-o singură strachină. În tot acest răstimp, 40 de oameni mai mult se uită la împărţeală şi se chinuiesc, decît mănîncă.

Nu-ţi dau căldură, de intermediari nu te apără, nu-ţi astîmpără setea, nu te hrănesc şi nici de dormit nu te lasă. Ziua, escortele pot vedea bine întregul tren şi calea parcursă, dacă nimeni nu s-a aruncat din tren şi nu s-a culcat pe şine, noaptea, însă, vigilenţa nu le dă pace. Cu ciocane de lemn cu mîner lung (standardizate pe întregul GULAG), ele ciocănesc noaptea la fiecare oprire fiecare scîndură a vagonului : dacă nu cumva cineva a reuşit deja să taie vreo scîndură. La unele opriri se deschide uşa vagonului şi te izbeşte lumina felinarelor sau chiar razele unui reflector : „Control !" Asta înseamnă să sari în picioare şi să fii gata să fugi împreună cu toţi ceilalţi în partea dreaptă sau stîngă, după cum ţi se va indica. Escortele înarmate cu ciocane (altele cu automate s-au aşezat afară, în semicerc) au sărit în vagon şi au indicat : la stînga ! Asta înseamnă că cei din stînga rămîn pe loc, iar cei din dreapta trebuie să fugă repede tot acolo şi să se înghesuie, ca puricii, unul în altul, unul peste altul, fiecare cum nimereşte. Cine nu se mişcă repede, cine întîrzie, primeşte lovituri de ciocan în coaste, pe spinare, ca să se învioreze ! Cizmele escortelor calcă culcuşul mizer, împrăştie zdrenţele, luminează şi bat cu ciocanele să vadă dacă, pe undeva, scîndura n-a fost tăiată. N-a fost. Atunci, escortele se aşează în mijloc şi numai vă lasă să treceţi de la stînga la dreapta : „Primul !... Al doilea !... Al treilea !..." Ar fi suficient, pur şi simplu, să numere şi să facă doar un semn cu degetul, dar, atunci, n-ar mai exista teama şi, totodată, procedează mai concret, mai precis, mai vioi şi mai repede cînd, cu acelaşi ciocan, marchează această socoteală pe coastele, pe spinările, pe capetele voastre, acolo unde se nimereşte. Au socotit — 40. Acum împrăştie, luminează şi ciocănesc partea stîngă. Atît. Au plecat. Vagonul a fost încuiat. Pînă la următoarea staţie puteţi dormi (nu se poate spune că îngrijorarea escortei era cu totul neîntemeiată : din vagoanele roşii fug cei care reuşesc. Iată că lovesc o scîndură pe care deţinuţii începuseră deja s-o taie. Sau deodată, dimineaţa, la împărţirea fiertului, văd : printre feţele nebărbierite cîteva sînt bărbierite. Cu puştile automate înconjoară vagonul : „Predaţi cuţitele !" Nu era decît o sclifoseală măruntă a borfaşilor şi ciracilor lor : li „s-a urît" să mai stea nebărbieriţi, iar acum trebuie să predea briciul.)

Eşalonul roşu se deosebeşte de celelalte trenuri de cursă lungă fără transbordare prin faptul că cel care s-a urcat nu ştie dacă va coborî din el. Cînd au descărcat la Solikamsk eşalonul sosit din închisorile leningrădene (1942), tot terasamentul era acoperit de cadavre, doar puţini au ajuns în viaţă. În iernile anilor 1944—1945 şi 1945—1946, eşaloanele cu arestaţi din teritoriile eliberate — ba din Ţările baltice, ba din Polonia, ba din Germania — soseau în aşezarea Jeleznodorojnii (Kniaj-Pogost), ca şi în toate celelalte principale noduri feroviare din nord, cu un vagon sau două de cadavre. Aceasta înseamnă că, pe drum, cadavrele au fost scoase din vagoanele celor vii şi puse în cele ale morţilor. Dar nu întotdeauna se întîmpla aşa. La staţia Suhobezvodnaia (Unj-Lag) s-a întîmplat de atîtea ori ca, deschizîndu-se uşa vagonului la sosire, să se afle abia atunci cine trăieşte şi cine este mort : dacă n-a coborît, înseamnă că e mort.

E îngrozitor şi ucigător să călătoreşti iarna, pentru că escorta, din cauza vigilenţei, care nu-i dă pace, nu mai poate să care cărbune pentru 25 de sobe. Dar nici pe căldură nu-i atît de plăcut : din cele patru ferestruici, două sînt astupate ermetic, iar acoperişul vagonului se încinge, apa se aduce pentru mii de oameni, şi, de altfel, doar n-o să se spetească escorta. Ce contează dacă n-a adus apă unui vagon de deţinuţi ? De aceea arestaţii consideră că lunile cele mai bune pentru etape sînt aprilie şi septembrie. Dar nici cel mai bun sezon nu-i deajuns, de vreme ce un eşalon circulă trei luni (Leningrad—Vladivostok, 1935). Dacă se are în vedere un timp atît de îndelungat, atunci, pentru acest eşalon, se prevede şi educarea politică a ostaşilor din escortă şi dispreţuirea spirituală a sufletelor deţinute : într-un asemenea eşalon, într-un vagon separat, călătoreşte „naşul" — împuternicitul operativ. El s-a pregătit dinainte pentru etapă încă din închisoare, oamenii au fost împărţiţi în vagoane nu aşa cum se nimereşte, ci conform unor liste vizate de el. El îl aprobă pe starostele fiecărui vagon şi în fiecare vagon a introdus un turnător instruit de el. La opririle mai lungi, el găseşte un pretext pentru a chema din vagon pe cîte unul sau altul şi-l întreabă despre ce se discută acolo în vagon. Unui astfel de lucrător operativ îi este ruşine să-şi încheie călătoria fără rezultate palpabile : de aceea, pe parcurs, el pune pe cineva sub urmărire şi arestatul se trezeşte la locul de destinaţie cu un nou termen de detenţiune.

Blestemată să fie această etapă roşie în bou-vagon, cu toate că e tren direct şi fără transbordare. Cine a fost într-un astfel de tren n-o să-l uite. De-am ajunge odată în lagăr ! De-am ajunge odată !

Omul înseamnă speranţă şi nerăbdare. Ca şi cum în lagăr lucrătorul operativ va fi mai omenos sau turnătorii mai puţin neruşinaţi. Dimpotrivă ! Ca şi cum la sosire nu ne vor culca la pămînt cu aceleaşi ameninţări şi cu aceiaşi cîini : „Culcaţi !" Ca şi cum dacă în vagon pătrunde zăpada, pe pămînt stratul ei n-ar fi mai gros. Ca şi cum dacă ne descarcă acum, am şi ajuns la locul cu pricina şi nu ne vor duce mai departe pe calea ferată îngustă, pe platforme descoperite. (Este o problemă pentru escortă, cum să transporte pe platforme deschise ? Cum să păzească ? Iată cum : ne ordonă să ne chircim, să ne culcăm toţi odată şi ne acoperă cu o prelată mare, aşa cum au fost acoperiţi marinarii de pe „Potemkin" pentru a fi împuşcaţi.) Dar, pentru prelată mulţumim ! Oleniev şi tovarăşii săi au trebuit să stea o zi întreagă pe platformă deschisă, în nord, în luna octombrie (au fost încărcaţi, dar nu s-a trimis locomotivă. Întîi a plouat, după ploaie a urmat ger şi zdrenţele au îngheţat pe deţinuţi). În timpul mersului, trenuleţul te va arunca încoace şi încolo, benele platformelor vor începe să crape şi să se rupă, din cauza zdruncinăturilor vreunul va fi aruncat sub roţi. O ghicitoare pentru dv. : de la Dudinka trebuie să parcurgem, pe cale ferată îngustă, o sută de kilometri pe un ger polar pe platforme deschise : cum se vor instala intermediarii ? Răspuns : în mijlocul fiecărei platforme, pentru ca vitele să-i încălzească din toate părţile şi pentru ca ele să fie acelea care cad sub roţi. Aşa-i. Încă o întrebare : ce vor vedea deţinuţii la punctul terminus al acestei căi ferate înguste (1939) ? Vor fi acolo clădiri ? Nu, nici una. Bordeie ? Da, dar deja pline, nu pentru ei. Înseamnă că, imediat, îşi vor săpa bordeie ? Nu, căci cum să le sapi pe timp de iarnă polară ? În schimb, se vor duce să extragă metal. — Dar de trăit ? — Cum ? — De trăit ?... Aaa, de trăit... Să trăiască în corturi.

Totuşi, poate că nu întotdeauna călătoreşti pe calea ferată îngustă ? Nu, desigur. Iată o sosire la destinaţie : staţia Erţovo, februarie 1938. Vagoanele au fost deschise noaptea. De-a lungul trenului au fost aprinse focuri şi, la lumina lor, are loc descărcarea pe zăpadă, numerotarea, încolonarea, din nou numărătoarea. Gerul este de minus 32 de grade. Grupul este din Donbas, arestaţii fuseseră luaţi din vară, aşa că toţi erau în pantofi şi sandale. Dacă încearcă să se încălzească, sînt goniţi : focurile nu sînt pentru asta, ci pentru ca să dea lumină. Din

● „Omul înseamnă speranță și nerăbdare“

● „Și nu există rezistență ? Se mai întîmplă, dar rar...“

primele minute îți înțepenesc degetele. Zăpada intră în încălțămintea ușoară și nici nu se topește. Se comandă necruțător : „Opriți ! Împrăștiați-vă !... Un pas la dreapta... Un pas la stînga... fără avertisment... Marș !“ Ciinii au urlat în lanț la acest ordin drag, în acest moment emoționant. Au pornit. Escortele, în scurte de blană, și deținuții, în halate de vară, au pornit pe un drum înzăpezit și complet desfundat — undeva în taigaua întunecată. În față, nici o lumină. Luminează, strălucitor, Aurora Borealã — prima pe care o vedem și, probabil, ultima... Brazii trosnesc de ger. Oamenii desculți măsoară și bătătoresc zăpada cu picioarele amorțite. Sau iată cum a fost sosirea la Peciora, în ianuarie 1945. („Trupele noastre au cucerit Varșovia !... Trupele noastre au tăiat în două Prusia Orientală !“) Un cîmp pustiu de zăpadă. Cei aruncați din vagoane au fost așezați pe zăpadă cîte șase în rînd și, mult timp, au fost numărați, s-a greșit și s-a reluat numărătoarea de la început. I-au ridicat și i-au mînat șase kilometri pe cîmpul acoperit de zăpadă. Grupul era tot din sud (Moldova), toți în pantofi de piele. Ciinii au fost lăsați să se apropie foarte mult și să împingă cu botul pe deținuții din ultimul rînd, făcîndu-i să le simtă respirația (în acest rînd, mergeau doi preoți : bătrînul și căruntul părinte Fiodor Florea și tînărul preot Viktor Sipovalnikov, care îl susținea). Ce întrebuințare pentru cîinii lupi ? Și ce tărie de caracter au acești cîini ? Vă imaginați cît de mult ar fi vrut să muște pe cîte unul din deținuți !

Punctul de destinație

În sfîrșit, iată-i ajunși la destinație. Punctul de primire în lagăr este baia. Dezbrăcarea se face într-o căsuță, după care se traversează în pielea goală, deoarece spălarea se face în altă clădire. Dar acum se poate suporta totul : principalele suferințe s-au terminat. Aici este punctul de destinație ! S-a întunecat. Dar iată că se răspîndește vestea că în lagăr nu sînt locuri și că acesta nu este pregătit să primească o nouă porție de deținuți. De aceea, după baie, cei din grupul sosit sînt încolonați, numărați, înconjurați de cîini și trimiși să frămînte, din nou, zăpada cu picioarele cale de șase kilometri, înapoi spre trenul care i-a adus. Ușile vagoanelor au stat, toate aceste ore, deschise și vagoanele s-au răcit, nu le-a rămas nici o brumă din căldura pe care au avut-o de bine de rău. De altfel, spre sfîrșitul drumului, cărbunele a fost ars în întregime și, acum, nu mai ai de unde te aproviziona. Astfel au suferit ei de frig o noapte întreagă. Dimineața li s-a dat de mîncare niște pește sărat și uscat (în loc de apă, se mestecă zăpadă), după care au pornit pe același drum.

Dar acesta este un caz fericit ! Lagărul exista. Nu-i primea astăzi, îi primea, în cele din urmă, mîine. Uneori, eșaloanele roșii ajung în locuri pustii, sfîrșitul etapei coincide, adesea, cu ziua inaugurării unui lagăr nou. Se putea, deci, întîmpla ca, în lumina Aurorei Boreale, oamenii să fie opriți în taiga și pe unul din brazi să fie bătută în cuie o tăbliță : „Lagăr“. Aici, deținuții vor avea posibilitatea să mestece, timp de o săptămînă, pește uscat și să gătească mîncare din amestec de făină cu zăpadă.

Dacă lagărul a fost înființat cu cel puțin două săptămîni în urmă, acesta înseamnă că este asigurat confortul, că se prepară hrană caldă și, chiar dacă nu există străchini, felul unu și doi se amestecă în ligheane de baie pentru șase persoane ; cei șase se așează în jur (mese și scaune nu sînt), doi țin ligheanul cu mîna stîngă de toarte și cu dreapta se servesc de linguri, cînd le vine rîndul. Mă repet ? Nu, este vorba de Pereborț anul 1937 și de relatarea lui Loscilin. Nu eu mă repet, ci GULAG-ul.

...Apoi, pentru cei noi vor fi numiți brigadieri din rîndul vechilor deținuți din lagăr, care îi vor învăța repede să trăiască și să înșele. Chiar din prima dimineață, ei vor porni la lucru, deoarece orele „Epocii“ trec și nu așteaptă. Că doar nu este vorba de ocnele țariste de la Akutai, cu cele trei zile de odihnă pentru noii sosiți.

Treptat, gospodăria GULAG-ului începe să înflorească, se construiesc linii ferate de garaj și, în multe din aceste locuri, unde se ajunge numai pe apă, se poate ajunge acum cu trenul. Și mai există încă în viață bătrînași care pot povesti cum au mers pe apă, în veritabile șlepuri rusești, cîte o sută de persoane pe șlep, cum au tras la rame. Cum au navigat pe rîurile Uhta, Usa și Peciora pentru a ajunge în lagăr ! Cum se ajungea, tot cu șlepurile, în Vorkuta, la început, pînă la Adzvav cu cele mari, iar de acolo, timp de 10 zile, pînă la Usti-Usa, cu șlepuri mici, pline de păduchi, cînd chiar și paza permitea ca deținuții să iasă cîte unul, sus pe covertă, să-și mai scuture păduchii în apă. Și nici cu șlepurile nu se putea ajunge uneori la destinație și, atunci, se face transferul în bărci, care se mai trăgeau și cu edecul.

Chiar și punctele de transfer erau, acolo, proprii : Usti-Usa, Pomozdino, Scelia-Iur. Și regulile de escortare erau proprii, ca și greutățile pe care trebuiau să le îndure deținuții. Cred că nici n-aș putea descrie tot acest exotism, așa că nici nu mă apuc.

Severnaia Dvina, Obi și Enisei sînt cele ce cunosc cum a început transportul deținuților cu șlepurile în timpul deschiaburirii. Aceste fluvii curg direct spre nord. Numai datorită faptului că șlepurile erau mari și încăpătoare se putea face față acestei mase cenușii care se deplasa, pe jumătate moartă, din Rusia spre nord. În pintecele șlepurilor, oamenii stăteau claie peste grămadă, ca racii în coșuri. Sus, pe covertă, stăteau santinelele. Uneori, șlepurile nici nu aveau covertă și, atunci, întreaga masă vie era transportată deschis și se acoperea doar cu foi de cort, dar nu pentru a fi protejată de ploi, ci pentru a putea fi mai ușor păzită. Un astfel de transport nici nu mai putea fi considerat drept etapă, ci o moarte sigură în rate. De altfel, deținuții aproape că nu mai primeau de mîncare, iar, după ce erau debarcați în tundră, nu li se mai dădea mîncare deloc. Acolo, ei erau lăsați să moară față în față cu natura.

Transporturile de deținuți cu șlepurile pe Severnaia Dvina și Vicegda nu au încetat nici pînă în anul 1940. Așa a fost transportat A. I. Olenev. În calea șlepului, deținuții stăteau în picioare unul lîngă celălalt și să nu credeți că numai o zi. Se urinau în borcane de sticlă, care se transmiteau din mînă în mînă și se vărsau prin geamlîcuri. Cele mai consistente să făceau în pantaloni.

Transporturile cu șlepuri pe Enisei s-au permanentizat pentru decenii. În anii '30, la Krasnoiarsk au fost construite, pe mal, copertine și, sub ele, în nopțile friguroase de aprilie, tremurau cei ce își așteptau rîndul să plece. (În anul 1897, Lenin s-a îmbarcat, ca om liber, pe nava „Sf. Nikolai“ din portul de pasageri). Șlepurile pentru transportul de deținuți pe Enisei sînt amenajate cu priciuri în trei etaje în cale, fără lumină. Paza locuiește sus, într-o căsuță construită pe covertă. O lumină difuză pătrunde în cală numai prin chepengul calei, unde se află și scările. Santinelele supraveghează trapele de la intrarea în cală și suprafața apei pentru a vedea dacă nu cumva cineva încearcă să evadeze înot. Paza nu coboară în cală oricît s-ar striga de acolo după ajutor. Deținuții nu sînt scoși pe covertă pentru plimbare. În anii '37—'38 și '44—'45 (dar credem că și în alți ani) în cale nu se asigură nici un fel de asistență medicală. Pe priciurile care formau etajele, deținuții stăteau claie peste grămadă în două rînduri. Un rînd cu capul spre bord, iar al doilea cu picioarele spre picioarele primului rînd. Pentru a trece pînă la hîrdaie trebuia să calci peste oameni. Nu întotdeauna se permitea scoaterea hîrdăului la timp (vă închipuiți cît este de greu să scoți un butoi pe scările abrupte) și, de aceea, pe jos, începeau să curgă excrementele. Iar oamenii stăteau. Mîncarea tot în butoaie se aducea de către ajutoarele pazei, recrutate tot din deținuți și se împărțea la lumina unor lămpi chioare (poate că, astăzi, s-a instalat lumina electrică). Un transport din acestea, pînă la Dudinka, dura cîte o lună. (Desigur că, astăzi, ar dura numai o săptămînă). Din cauza bancurilor de nisip și altor piedici, durata transportului se prelungea uneori, iar alimentele nu ajungeau și, atunci, cîteva zile nu se mai dădea de mîncare (iar, pentru zilele de post, nimeni nu mai dădea compensații).

Cititorul care are ușurință în înțelegerea faptelor va putea adăuga acum, și fără autor, că, desigur, șuții (însoțitorii) se aflau la etajele superioare ale priciurilor, mai aproape de chepeng, de lumină și de aer. Ei pot lua pîine cît poftesc, iar, dacă etapa durează mult, iau rațiile de fiertură ale vitelor cenușii. Pentru șuți, timpul trece mai repede la jocul de cărți, iar cărțile și le confecționează singuri. Pentru a avea pe ce miza, organizează percheziții generale la fraierii care stau în diferite sectoare ale șlepului. Lucrurile luate cu japca se cîștigă și se pierd la cărți, după care se transferă pe covertă la pază. Și cititorul a ghicit desigur : paza are legături cu șuții, lucrurile se însușesc sau se vînd în porturi, iar șuților li se aduce, în schimb, de mîncare.

Și nu există rezistență ? Se mai întîmplă, dar rar. Iată un caz rămas în memorie. În anul 1950, într-un șlep asemănător cu cele descrise, numai că de dimensiuni mai mari, un șlep de mare, în etapa de la Vladivostok la Sahalin, șapte băieți neînarmați, deținuți pe baza art. 58, au opus rezistență șuților (care aveau, ca întotdeauna, cuțite). Șuții organizaseră deja o percheziție la punctul de transfer de la Vladivostok, o percheziție foarte minuțioasă, tot atît de bună ca și cea făcută de temniceri, deoarece cunoșteau toate ascunzătorile, dar la nici o percheziție nu se poate găsi totul. Cunoscînd acest lucru, în cală ei au recurs la o înșelătorie, spunînd : „Cine are bani poate să-și cumpere mahorcă“. Mișa Gracev a scos trei ruble, ascunse în pufoaică. Și atunci, șutul Volodka Tatarin i-a strigat : „Tu de ce nu plătești impozit, animalule ?“ și a sărit să-i ia banii. În acest timp, un fost plutonier, Pavel, al cărui nume nu s-a păstrat, l-a împins pe șut cît colo. Volodka Tatarin a vrut să-i dea peste ochi, dar Pavel l-a doborît. Au sărit la bătaie vreo 20—30 de șuți și, atunci, în jurul lui Gracev și al lui Pavel, s-au postat Volodia Spakov, fost căpitan, Serioja Potapov, Volodia Reunov, Volodia Tretiuhin, și ei foști plutonieri, și Vasia Kravțov. Și ce credeți că s-a întîmplat ? S-a produs numai un mic schimb de lovituri. Ca întotdeauna, șuții s-au dovedit a fi lași (această lașitate cunoscută și acoperită de modul lor insolent de a se comporta). Sau poate că nu s-au putut desfășura din cauza apropierii santinelelor (lucrurile se întîmplau chiar în apropierea chepengului). Sau poate că șuții se păstrau pentru o sarcină socială mai importantă. Deoarece mergeau să cucerească, în dauna hoților cinstiți, punctul de transfer Alexandrovski (cel descris de Cehov) și șantierul din Sahalin (desigur, nu pentru a construi). Fapt este că au cedat și s-au limitat numai cu amenințarea : „Pe pămînt vă facem zob !“ (Bătaia nu a mai avut loc și nici „zob“ nu i-au făcut pe băieți). La punctul de transfer Alexandrovski, șuții au avut neplăcerea să constate că pe el au pus mîna, totuși, hoții cinstiți. **(Va urma)**

Traducere și adaptare
Mircea Podină

Ce a fost a fost...

„Ciao Italia 1990, Hello U.S.A. 1994" și, poate, „bonjour France 1998". Altfel zis, o Cupă a lumii s-a încheiat și deja privirile se îndreaptă spre viitoarele campionate mondiale ! Dar, acum, înainte de orice, trebuie să nu uităm cele 52 de meciuri consemnate în Coppa del Mondo — Italia '90, care au culminat cu finala, ce a desemnat cîștigătoarea — R.F.G. Meciul în sine a fost văzut probabil și comentat în fel și chip. Nu știm, la ora cînd scriem, ce spune presa argentiniană, însă ne imaginăm ce calificative se folosesc la adresa arbitrului mexican, ginecologul Codesal, venit parcă să ilustreze ceea ce declara Joao Havelange, președintele F.I.F.A., înainte de a începe turneul final : „Coppa del Mondo '90 va depinde de arbitri". Așa a fost... În ce ne privește, am aduce în discuție și lipsa de orizont ofensiv a formației care-l are căpitan pe acela considerat drept un „incontestabil geniu al balonului rotund, cel mai bun jucător al lumii" — Maradona...

OPȚIUNE. Belgianul Enzo Scifo a fost cel mai bun jucător la II Mondiale. Opinia aparține secretarului general al F.I.F.A., Joseph Blatter.

EXPLICAȚII. Potrivit unei explicații oficiale, președintele argentinian, Carlos Menem, n-a asistat la finala mare între Argentina și R.F.G., întrucît luni a fost ziua națională a țării sale și trebuia să fie prezent la parada militară precum și la sărbătoarea independenței Argentinei Explicația oficioasă a presei de la Buenos Aires : președintele Menem este ca o pisică neagră și nu poartă noroc, de fiecare dată cînd asistă la un eveniment sportiv la care este implicată Argentina. La 8 iunie, la meciul inaugural al Coppei del Mondo, el s-a aflat în tribuna oficială a stadionului „San Siro" din Milano. Rezultatul : Camerun — Argentina 1—0 !

Întrucît sîntem la capitolul explicații să mai notăm că președinta parlamentului est-german, Sabine Bergmann-Pohl, a precizat că a profitat de vizita oficială începută vineri, la Roma, pentru a asista, alături de președintele R.F.G., Richard von Weizsäker, și cancelarul Helmut Kohl, la finală. Uniunea germană începe să se manifeste și în asemenea cazuri !

ATMOSFERĂ. Duminică, Roma semăna, mai curînd, cu un oraș vest-german, decît cu capitala Italiei. Încă de sîmbătă seara, peste 40 000 suporteri au invadat, pur și simplu, „Cetatea Eternă". Sub șocul eșecului în fața Argentinei în semifinale, „tifosii" au procedat la un adevărat transfer al afecțiunii lor spre echipa lui Beckenbauer, care, au sperat ei, va cuceri a 14-a Cupă a lumii. Cînd au sosit la Roma „fanii" vest-germani au fost primiți cu aplauze și cu o pădure de banderole cu culorile țării lor. Nici pe stadion, cum s-a văzut, lucrurile n-au stat altfel. Mai mult, argentinienii și germanii s-au regăsit în aceleași sectoare, fără a se înregistra incidente, chiar dacă arbitrului Codesal i se reproșează ușurința cu care a acordat 11 m și cu care i-a eliminat pe Monzon proaspăt intrat în joc, și pe Dezotti.

ARBITRI. Frederiksson (Suedia) n-a fost singurul gafeur. Joël Quiniou (Franța), a anulat un gol perfect valabil, înscris de Griga (Cehoslovacia) în meciul cu Italia (0—1). I s-a oferit o nouă ocazie și nu s-a dezmințit : a acordat, cam ușor, un 11 m Italiei în „finala" mică cu Anglia și, astfel, Schillaci a devenit, cu 6 goluri, golgeterul Coppei del Mondo (ca să cîștige și Italia ceva, nu ?). În schimb, le-a anulat italienilor un gol perfect valabil și le-a acordat un altul cam dubios. Cît despre Codesal...

CONSTATĂRI. Pentru prima oară în cei 60 de ani ai Cupei lumii s-au întîlnit în finală, a doua oară consecutiv, aceleași echipe — Argentina-R.F.G. De asemenea, R.F.G. a jucat pentru a treia oară consecutiv o finală, acum cîștigînd al treilea titlu, făcînd ca să fie trei țările care au realizat, de cîte trei ori, performanța — Brazilia (1958, 1962, 1970), Italia (1934, 1938, 1982) și R.F.G. (1954, 1974, 1990). În ce-o privește, în rest, R.F.G. are următorul palmares : finalistă — 1966, 1982, 1986 ; locul 3 — în 1934, 1970 ; locul 4 — în 1958 ; sferturi — în 1962 ; optimi — în 1938, al doilea tur — în 1978 (cel mai slab !). Nu a participat la edițiile din 1930 și 1950. R.F.G. este țara care a disputat cele mai multe meciuri în Cupa lumii — 68 față de 66 — Brazilia (prezentă, însă, la toate cele 14 ediții). Ea, de asemenea, a fost prezentă la cel mai mare număr de finale — 6 (cîștigînd 3 !) și de semifinale — 9.

CONSIDERAȚII. Just Fontaine, un „nume" în fotbalul mondial, o „legendă" în cel francez. Este — și va rămîne încă pentru multă vreme — golgeterul absolut al unui turneu final : a înscris 13 goluri în Suedia (1958). Părerile de azi ale „domnului Justo" sînt demne de a fi cunoscute, ele fiind foarte incitante : „Regele fotbal a murit. Argentina în finală — un gag". **Schillaci ?** „Un bun jucător, foarte bun, sigur. Dar și-a arătat limitele, cînd a jucat împotriva Argentinei. N-am înțeles bine alegerea lui Vicini" (...)

O MINI-CUPĂ A LUMII? „Da. Incontestabil, echipele vor să limiteze eșecurile. Nu joacă, într-adevăr. Țineți seama de faptul că eroul acestui campionat mondial este Roger Milla. Îl ador pe Milla, dar cum poate un jucător, la 38 de ani, să asigure spectacolul unei Cupe a lumii ? Să fim serioși. Camerunul a fost singura echipă care a încercat să joace. În pofida eșecului său, ea a clătinat Anglia. Nu li se va mulțumi niciodată, cum trebuie, camerunezilor"...

Bucuria victoriei pe Stadionul Olimpic din Roma. 8 iulie 1990 — RFG a cîștigat a treia oară o Cupă a lumii

KISSINGER. Cunoscutul om politic american Henry Kissinger n-a lipsit de la meciurile importante din Italia. Vineri, la o conferință de presă, la Roma, el a declarat : Comitetul de organizare a Cupei lumii din 1994, din Statele Unite, „are patru ani pentru a convinge și mult de lucru pentru a realiza un campionat mondial de primă mărime. Statele Unite au de depășit un obstacol. Noi (comitetul de organizare) nu ne putem baza pe sprijinul guvernului american. Trebuie să găsim bani în sectorul particular. Trebuie să convingem comunitățile locale că este vorba de un eveniment important. Numai atunci vom obține un buget publicitar".

Cît privește destinul fotbalului în S.U.A., Henry Kissinger a spus că este „al doilea sport practicat în universități și marile școli. Minoritățile, îndeosebi cea neagră, nu s-au interesat mult de el, dar succesul înregistrat de Camerun, în Italia, ar trebui să le schimbe starea de spirit". Pentru a remedia lipsa spectacolului și a golurilor, „trebuie lăsate echipele să joace, așa cum a făcut Camerunul". „Nu sînt favorabil schimbării regulilor și, îndeosebi, adoptării soluției cu patru reprize a 25 minute. În schimb, am remarcat că europenii au prins gustul statisticilor (în fotbal), și aceasta ar satisface publicul american". În fine, s-a aflat că cele 12 orașe din S.U.A. în care se va juca în 1994 vor fi anunțate în iunie 1991. Pînă acum s-au selecționat 31 stadioane din 27 orașe.

Iată-ne, așadar, trecînd aproape pe neobservate de la un campionat la altul. Este drept, așa cum am mai spus, Coppa del Mondo-Italia '90, s-a încheiat, dar comentariile continuă, concurînd acele exotice 1000 + 1 de nopți. Nu-i mai puțin adevărat că, pînă la World Cup U.S.A. 1994, mai sînt 1 460 zile, așa încît, dacă pornim de la premisa că o cupă mondială este o poveste fără sfîrșit, vor fi atîtea de spus de aici înainte. Esențial este să fie pace-n lume !

Dumitru Constantin

profil

Jacques Délors

președintele Comisiei Executive a Pieței comune

„Monsieur Europe", din 1985, și-a văzut, la 26 iunie, mandatul reînnoit, pentru a patra oară consecutiv, la reuniunea la vîrf de la Dublin ; penultima oară a fost reinvestit în iunie 1988, la Hanovra. Délors, în vîrstă de 64 de ani, promotorul ideii pieței unice, va putea asista la abolirea frontierelor interioare, deoarece mandatul său expiră în decembrie 1992.

„Este cazul să anunțăm, apoi să executăm, decizia de a suprima toate frontierele din interiorul Europei, de acum și pînă în 1992". Erau cuvintele, rostite în ianuarie 1985, în fața deputaților europeni entuziasmați, prin care Délors lansa proiectul faimosului „Act unic", pentru care se va bate pînă la capăt, obținînd, treptat, sprijinul „celor 12" și, la 26 iunie a.c., chiar „sprijinul călduros" al premierului britanic, Margaret Thatcher.

Socialist atipic, social-democrat, care dorește să fie calificat „democrat-creștin", Délors ocupă un loc aparte în lumea politică franceză. Ministru al economiei, finanțelor și bugetului în guvernul „de uniune a stîngii" al lui Pierre Mauroy (1981—84), el este principalul artizan al politicii economice a conducătorilor socialiști francezi. Supranumit „părintele rigorii", a fost primul care a reclamat o „pauză" în cadrul reformelor, atunci cînd colegii săi politici erau pe crestele valurilor naționalizărilor și satisfacerii revendicărilor salariale, de la un buget și o economie sleite.

Concurent serios al premierului Michel Rocard pentru Matignon, Délors este prezentat permanent — în pofida depărtării la care se află, la Bruxelles — drept „prezidențiabil" pentru epoca post-Mitterrand.

Principal consilier al lui Jacques Chaban-Delmas, cînd acesta era prim-ministru al președintelui Pompidou, Délors s-a numărat printre fondatorii „Noii societăți" și ai politicii contractuale între patronat și sindicate. Era anul 1969 și părea că se plasa cu puțin înaintea contemporanilor săi, așa că, în 1972, i s-a mulțumit pentru serviciile aduse, ca, de altfel, și șefului său.

Născut la Paris, la 20 iulie 1925, într-o familie (ce provenea din Corrèze) cu șapte copii, Jacques descoperă de timpuriu, scriu biografii săi, injustiția socială. Elev-bursier, al cărui tată era portar la „Banque de France", militează, în liceu, în organizația „Tineretul Muncitoresc Creștin" (Jeunesse Ouvrière Chretienne), pentru că nu suportă ca cei de vîrsta sa să muncească în uzine. Este începutul a ceea ce el însuși avea să numească „conștiința rea" — care nu-l va mai părăsi.

Délors este unul dintre rarii conducători francezi care nu au ieșit dintr-o mare universitate. Angajat la Banca Franței, — muncește seara pentru cursurile Centrului superior de studii de bancă și activează în rîndurile sindicatului creștin CFTC.

În 1962, devine șeful serviciului afacerilor sociale al Comisariatului General al Planului. Intrat în cabinetul primului ministru Chaban-Delmas, în 1969, reușește să „decrispeze" relațiile guvern-sindicate de după mai 1968. În 1972 devine profesor de gestiune economică la „Université de Paris — Dauphine" și, în 1977, se alătură Partidului Socialist.

Cu ochii săi de un albastru metalizat și tenul palid, pasionat de jazz (pentru care frecventează, mult timp, localurile), omul cu caracter autoritar, inclasabil, face deliciile comentatorilor politici, care îi prezintă (ca pe o fata morgana) ipoteza de a deveni prim-ministru al lui Raymond Barre, în timpul campaniei prezidențiale din 1988, ceea ce nu-i perturbă relațiile cu socialiștii lui Mitterrand, cu excepția ministrului apărării, Jean-Pierre Chevenement, pe care-l numește, la televiziune, „un caz disperat".

Impus de francezi în fruntea Comisiei Executive a C.E.E., Délors se afirmă, ca un deschizător de drumuri. „Trebuie acționat repede, altfel Europa va deveni un șantier arheologic al japonezilor, și americanii vor veni să contemple urmele modurilor de viață și de gîndire dispărute". Magician al cuvintelor convingătoare, Délors este, de fapt, un pedagog, care repetă obstinant că, „dacă Europa nu este încă un subiect pentru marele public, trebuie să devină". Sprijinit de președintele Mitterrand și de cancelarul Kohl, speră ca „cei 12" să poată deveni o „veritabilă federație, înainte de sfîrșitul mileniului". Comparînd rolul său cu al unui prim-ministru, Délors mai speră ca „cei 12" să se doteze cu un „executiv puternic, responsabil în fața Parlamentului european și a statelor naționale". Obișnuit cu „maratoanele" de la Bruxelles — negocieri interminabile între experți, miniștri și șefi de stat, neobositul Jacques Délors consacră rarele sale momente de destindere sportului preferat — ciclismul — și lecturii publicației „L'Équipe", care-l reconfortează cu etica sportivă.

Doina Topor

poșta redacției

Asociația de prietenie româno-britanică

Am primit la redacție următoarea scrisoare din partea domnului Jim Ballantyne, președinte al Asociației de prietenie româno-britanică.

„Asociația de prietenie româno-britanică a avut o întîlnire la Londra, la 23 iunie, la care am avut onoarea să-l ascultăm pe Robert Wareing, membru al Parlamentului din partea circumscripției West Derby (Liverpool). Dl. Wareing a fost în România în timpul alegerilor și a făcut parte din delegația Uniunii interparlamentare care a urmărit acuratețea alegerilor.

Dl. Wareing a vorbit despre vizita sa la București, Timișoara, Arad și în alte cîteva mici localități. De asemenea, el a descris procedurile complexe ale alegerilor. Dl. Wareing a petrecut șase zile în România și, împreună cu un translator din partea Ambasadei britanice, a putut călători cu un automobil oriunde a dorit și a vorbit cu orice persoană aleasă.

El și ceilalți membri ai delegației și-au format opinia că alegerile au fost libere și corecte și că rezultatul reprezintă voința poporului român. El și-a exprimat speranța că România va trece la o perioadă de dezvoltare pașnică și a subliniat că democrația înseamnă toleranță și că toate partidele trebuie să accepte opiniile celorlalți.

După prezentarea dlui Wareing a urmat o discuție vie. La încheierea părții formale a întîlnirii noastre, am urmărit un spectacol oferit de grupul de dansatori «Carpați» — un grup alcătuit de londonezi care se specializează în dansuri românești — sub conducerea expertă a lui Alan Maclean. Cei prezenți au ascultat muzică românească în interpretarea lui Harry Gold, președintele asociației noastre".

Jim Ballantyne, președinte

Olimpia Lăzărescu, Constanța. Fostul cancelar Willy Brandt **(în imagine)** un Alexander Dubcek ? Recunoaștem că ne-ați surprins și cu celelalte supoziții care dovedesc o fecundă împletire a po-

liticii cu fantezia. Ceea ce vă putem spune este că ex-cancelarul vest-german este bine, sănătos, călătorește mult și vorbește atrăgător, nu neapărat tare. Imaginea îl prezintă, în toga de rigoare, la deschiderea unor cursuri la „New England Institute of Technology of Warwick", Rhode Island, SUA. Contra unui onorariu foarte consistent, Willy Brandt și-a expus punctele de vedere în legătură cu ultimele evoluții din Europa și schimbările profunde din țările răsăritene. Un spațiu apreciabil l-a acordat problemei germane, după data de 19 noiembrie 1989 care a marcat prăbușirea Zidului Berlinului. Brandt a prezentat principalele propuneri ale RFG privind Tratatul de unificare cu RDG și care ar urma să fie aprobate de cele două parlamente : art. 1 stipulează că, la o zi după desfășurarea alegerilor comune în luna decembrie, RDG va aproba o clauză din Constituția RFG care îi va permite să intre în RFG ; art. 2 prevede că teritoriul RDG va reprezenta 5 landuri și anume Brandenburg, Mecklenburg — Pomerania Occidentală, Saxonia, Saxonia Superioară și Turingia ; art. 3 arată că RFG și RDG alcătuiesc o singură națiune și Constituția va intra în vigoare înainte de unificare.

Ioan Imre, Almașu, jud. Sălaj. Vă adresăm mulțumirile noastre călduroase pentru cuvintele alese și urările adresate. De asemenea, semnalarea dv. este corectă : e vorba de o greșeală de tipar, anul ridicării poporului ungar împotriva regimului stalinist este 1956.

poşta redacţiei

Mircea Caroli, Sibiu. A cunoscut şi a fotografiat un geniu: Albert Einstein. Nu ştiu cînd şi care anume este fotografia. Dar faptul că s-a aflat în preajma marelui şi spiritualului savant şi gînditor al secolului nostru i-a creat o anumită aureolă fotogra-

fei Lotte Jacobi **(în imagine)**, care a decedat, la 1 iulie, într-o localitate din New Hampshire. Inteligenta fotografă a avut predilecţie şi pentru alţi oameni celebri, ale căror familii nu au uitat-o chiar de tot, dovadă că ea s-a stins într-o casă de bătrîni, dintre cele mai bine dotate şi a fost bine îngrijită atingînd o vîrstă venerabilă.

Vînzările ilegale de arme

Mariana Săsăran, Satu Mare. Înalta tehnologie vest-germană suferă de boala vînzărilor ilegale de arme, apreciază agenţia „France Presse" într-un recent comentariu. De la uzina chimică libiană de la Rabta la proiecte de submarine în Africa de Sud şi la ipoteticul „tun gigantic" irakian, scandalurile izbucnesc periodic, de cele mai multe ori fără a fi elucidate.

Confruntat cu o serie de scandaluri scoase la iveală de o presă iscoditoare şi anchetate de parchete, Bonnul — arată „AFP" — şi-a făcut legislaţia mai represivă şi şi-a intensificat controalele. La începutul lunii iunie, pe valul bănuielilor referitoare la un ajutor acordat de firme vest-germane pentru construirea presupusului supertun irakian, Bonn-ul ar fi supus aprobării „anumite echipamente" destinate Irakului, mărind lista produselor de export care necesită autorizaţie specială.

La 1 iulie, a intrat în vigoare o lege a parlamentului vest-german ce prevede urmăriri penale împotriva firmelor şi persoanelor care participă la proiectarea, producerea şi vînzarea de arme ABC (atomice, biologice şi chimice). Opoziţia a criticat, însă, guvernul, considerînd că acest proiect de lege a fost atenuat în comparaţie cu ceea ce se spera să fie în momentul izbucnirii, în 1988 a scandalului în care era implicată uzina chimică de la Rabta, construită cu know-how şi utilaj vest-german.

Social-democraţii şi „verzii" i-au reproşat cancelarului Helmut Kohl că a cedat „lobby"-ului industrial îndulcind sancţiunile şi făcînd în aşa fel ca simpla transmitere de informaţii asupra armelor ABC să nu fie pasibilă de pedeapsă.

Ramificaţiile afacerii Rabta nu par a fi fost total depistate. Săptămînalul „Der Spiegel", mare investigator de scandaluri, crede că această afacere ar putea deveni una de stat, în căz că ar fi dovedită complicitatea grupului siderurgic „Salzgitter", proprietate, sută la sută, a statului vest-german pînă în toamna trecută, cînd a fost răscumpărat de către firma Preussag. Jürgen Hippenstiel-Imhausen, director al unei mici întreprinderi chimice care avea un contract cu Salzgitter, a fost condamnat la cinci ani închisoare după ce a mărturisit că a livrat, ilegal, Libiei materialul ce a servit la construirea uzinei de la Rabta (vezi şi „Lumea azi" 27, pag. 19) Alţi 15 inculpaţi îşi aşteptă procesul şi mai multe firme se află pe banca acuzaţilor. Alte ştiri de presă evocă un ajutor sub formă de tehnicieni vest-germani pentru construirea de rachete şi proiectul unei a doua uzine libiene de gaze chimice în deşertul Sebha, cu tehnologie livrată de RFG.

În relaţiile cu Bagdadul, bănuielile sînt la fel de numeroase relatează „France Presse". Vama şi justiţia vest-germană anchetează problema ajutorului pe care l-ar fi putut furniza mai multe societăţi vest-germane, pentru construirea de rachete irakiene. Potrivit săptămînalului citat, o întreprindere siderurgică — „Ferrostahl" — este bănuită că ar fi livrat Bagdadului o forjă folosită în fabricarea ţevilor pentru „tunul gigant" irakian, despre ale cărui presupuse piese se spune că au fost confiscate în mai multe ţări din Europa.

Livrarea, în 1985, de către două societăţi din nordul RFG a unor planuri de submarine Africii de Sud, violînd embargoul instituit de Naţiunile Unite, a făcut să curgă multă cerneală, dar ancheta condusă de către o comisie parlamentară nu a reuşit să stabilească exact ce răspundere au avut oamenii politici de la Bonn în acest scandal. Potrivit postului de televiziune vest-german ARD, ajutorul RFG pentru construirea de submersibile sud-africane ar continua în secret, în pofida tuturor dezminţirilor oficiale.

După cum au demonstrat-o traficanţii de arme implicaţi în afacerea „Irangate", dintre care mulţi se găseau şi în RFG, ancheta parchetelor este mai dificilă din cauza repartizării sarcinilor şi a complicităţilor ce se leagă, adesea, între societăţile din Europa occidentală pentru a obţine contracte miltare cu ţări din Sudul subdezvoltat al lumii conchide „France Presse".

Din „Murphologie"

Legea lui Shanahan

Durata şedinţei creşte proporţional cu pătratul numărului membrilor

Legea lui Hendrickson

Dacă soluţionarea unei probleme necesită mai multe şedinţe, cu timpul devine mai importantă şedinţa

Regula lui Falkland

Dacă nu e obligatoriu să se adopte o decizie, atunci e obligatoriu să nu se adopte decizii

Tratate şi acorduri privind dezarmarea

Dumitru Creangă, Bucureşti. Din considerente, mai ales de spaţiu, ne este dificil să vă prezentăm toate înţelegerile şi acordurile încheiate pe plan internaţional în domeniul limitării armamentelor şi dezarmării. Aşa cum afirmaţi şi dv., acorduri au fost convenite, dar paşi concreţi pe linia înfăptuirii unei dezarmări reale sînt mici, nu însă lipsiţi de semnificaţie. De la înfiinţarea Organizaţiei Naţiunilor Unite, în 1945, eforturile depuse de guvernele statelor membre, atît la nivel multilateral, cît şi bilateral, în special în cadrul diferitelor forumuri de negociere existente (vezi „Lumea azi" nr. 27/1990), s-a ajuns la încheierea unui număr de acorduri care prevăd măsuri de limitare a armamentelor şi de dezarmare. Dintre acestea menţionăm:

— **Tratatul asupra Antarcticii** (încheiat în 1959) — care prevede demilitarizarea acestei regiuni — a fost primul acord concret privind conceptul de creare a unor zone lipsite de arme nucleare, concept extins, mai tîrziu, în America Latină, teritoriile submarine, spaţiul extra-atmosferic şi Pacificul de Sud. Între altele, tratatul interzice, în regiunea Antarctici, orice manevre militare, precum şi efectuarea de experienţe nucleare, ca şi construcţia de instalaţii ori depozitarea de deşeuri radioactive produse prin activităţile militare.

— **Tratatul privind interzicerea experienţelor cu arma nucleară în atmosferă, în spaţiul cosmic şi sub apă** (1963). Este un acord care instituie o măsură parţială de interzicere a experienţelor nucleare, permiţînd, în continuare, pe cele subterane.

— **Tratatul asupra principiilor care guvernează activităţile statelor în materie de exploatare şi utilizare a spaţiului extra-atmosferic, inclusiv Luna şi alte corpuri cereşti (1967).** Denumit, pe scurt, Tratatul asupra spaţiului extra-atmosferic, el interzice desfăşurarea armelor nucleare şi a altor arme de distrugere în masă pe orbita terestră, utilizarea militară a corpurilor cereşti, deplasarea ori staţionarea acestor arme în Cosmos.

— **Tratatul vizînd interzicerea armelor nucleare în America Latină (1967).** Cunoscut şi sub numele de Tratatul de la Tlatelolco, acordul creează prima zonă lipsită de arme nucleare într-o regiune foarte populată. Este prima înţelegere asupra limitării armamentelor, care prevede verificarea de către o organizaţie internaţională. **(va urma)**

Coordonatorul rubricii: Aurel Zamfirescu

Colectivul redacţional: Mihaela Brumă, Ştefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crişu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Rodica Georgescu, Ion Madoşa – şef de secţie, Ilie Olteanu – secretar general de redacţie, Radu Pascal – redactor şef adjunct, Ilie Şerbănescu, Doina Topor, Stelian Ţurlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu – şef de secţie. Secretariat de redacţie şi tehnic: Ioana-Mariela Bărbulescu, Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Ileana Iordache, Ion Matei, Marin Pieleanu, Manuela Ştefănescu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă, Florin Zamfiroiu, Marilena Szabo; Administrator: Brînduşa Anghel. Tipografi: Ion Aghescu, Gheorghe Matei, Nicolae Mihăilă, Aurel Stănescu. Revista „Lumea azi", Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul Poştal 33, cod 1341, căsuţa poştală 33–29, telefon: 17 60 10, internaţional: 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" – sector export-import presă. P.O.BOX12-201, telex 10376 prsfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64–66.

C.P.B.

asigurare

despăgubire

avantaje

siguranță

Asigurări auto

În afara asigurării pentru avarii auto-casco ADAS pune la dispoziția automobiliștilor și alte asigurări facultative auto, fiecare dintre acestea răspunzînd unor situații speciale și care corespund intereselor diferitelor categorii de asigurați. Acestea se pot încheia ca asigurări independente, iar altele ca asigurări suplimentare la asigurările de bază.

Dintre acestea enumerăm :

— asigurarea numai pentru pagubele produse ca urmare a accidentelor de circulație ;
— asigurarea autoturismelor numai pentru pagubele produse de incendiu și calamități ;
— asigurarea suplimentară pentru pagubele produse autoturismului condus de altă persoană decît asiguratul sau rude ale acestuia ;
— asigurarea de accidente a conducătorilor de autoturisme și a altor persoane aflate în autoturisme ;
— asigurarea autovehiculelor pentru cazurile de furt ;
— asigurarea pentru cazul utilizării autoturismelor la concursuri, întreceri sau antrenamente pentru acestea ;
— asigurarea autoturismelor cu valabilitate numai în afara teritoriului României.

★

Pentru informații suplimentare și pentru încheierea asigurărilor vă puteți adresa agenților și inspectorilor de asigurare sau, direct, oricărei unități teritoriale ADAS.

JECO — UNIVERSUL COPIILOR!

JECO LE SPUNE TOTUL
COPIILOR DE TOATE VÎRSTELE

JOCURI LOGICE

Jocurile logice educativ-colective, sînt, în ultimul timp, tot mai solicitate de cumpărătorii de toate vîrstele. Întreaga gamă de jocuri şi jucării realizate de CENTROCOOP sub emblema „JECO" este astfel concepută încît contribuie la stimularea iniţiativei, a capacităţii de creaţie, a independenţei de acţiune şi gîndire, la dezvoltarea spiritului de colectivitate.

Jocurile şi jucăriile realizate sub emblema „JECO" pot contribui, de asemenea, la dezvoltarea proceselor de cunoaştere, percepţie, reprezentare, limbaj, imaginaţie, atenţie voluntară, urmărind însuşirea şi consolidarea cunoştinţelor, formarea personalităţii copiilor şi, implicit, a unor trăsături de caracter ca: perseverenţa, cinstea, hărnicia, curajul, spiritul de ordine şi disciplină, responsabilitatea.

În Bucureşti, ultimele noutăţi se găsesc la magazinele Recoop din: Calea Victoriei nr. 16—18 (Pasaj), B-dul Republicii nr. 80 A, Calea Moşilor nr. 135, str. 13 Decembrie nr. 26, B-dul M. Kogălniceanu nr. 95, Calea Moşilor nr. 282.

La cerere, jocurile pot fi expediate la domiciliu prin unităţile „Comerţul prin coletărie" sau „Cartea prin poştă" str. Serg. Nuţu Ion nr. 8—12, sector 5, cod 76 324, Bucureşti. Se onorează comenzi în valoare totală de minimum 100 lei, cu plata ramburs la primirea coletului. Sugestii privind jocurile lansate sau crearea de noi jocuri, precum şi comenzi din partea unităţilor comerciale, se primesc la Recoop, str. Sf. Ştefan nr. 21, sector 2, cod 70 306, telefon: 13 81 75, 13 62 60 şi 15 72 93, telex: 10 393.

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D. 555

LUMEA azi

Nr. 29 19 iulie 1990

Scenarii pentru viitorul Europei

?

UN NOU SERIAL:

Noriega
— dictator și traficant

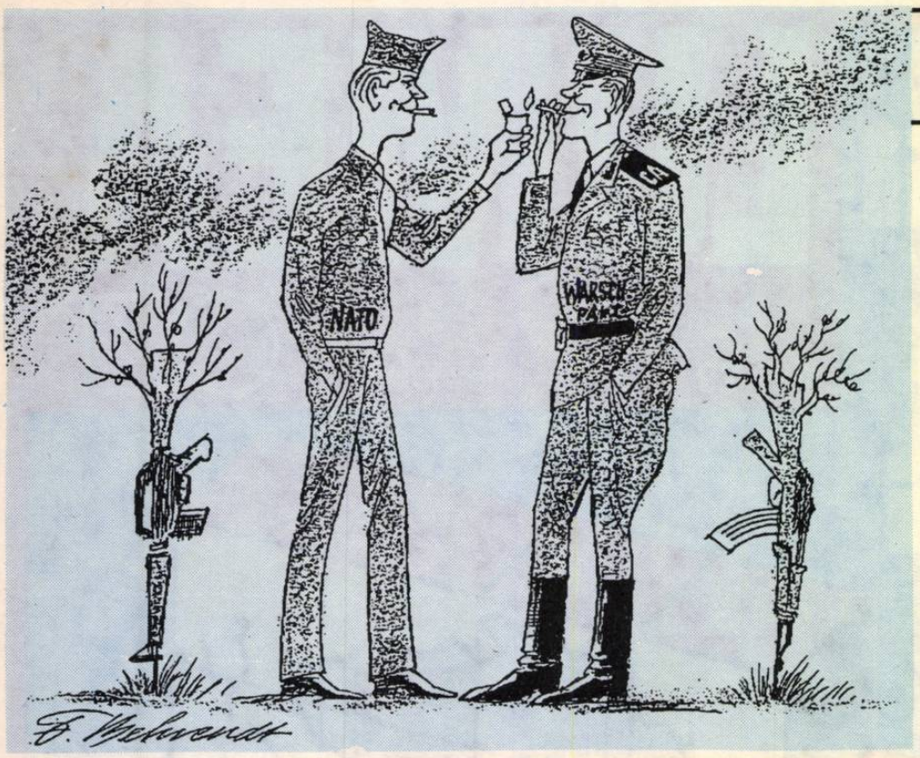

(Din „Frankfurter Allgemeine")

„BUN VENIT
ÎN UNIUNEA MONETARĂ"
(Din „Neues Deutschland")

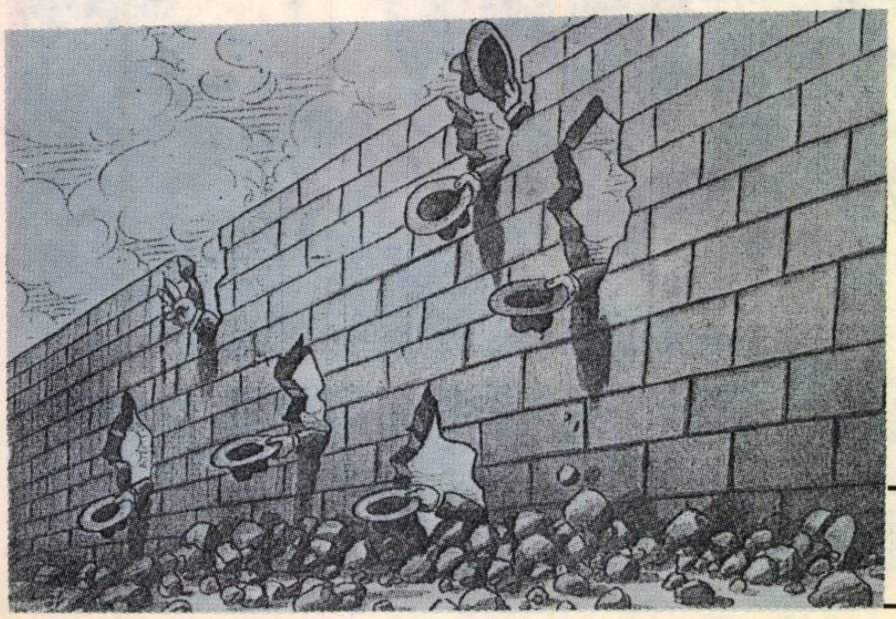

DE LA CORTINA DE FIER
LA ZIDUL DE BANI...
(Din „Le Monde Diplomatique")

„Lumea azi" ● Anul II, serie nouă, nr. 29 (1392), 19 iulie 1990

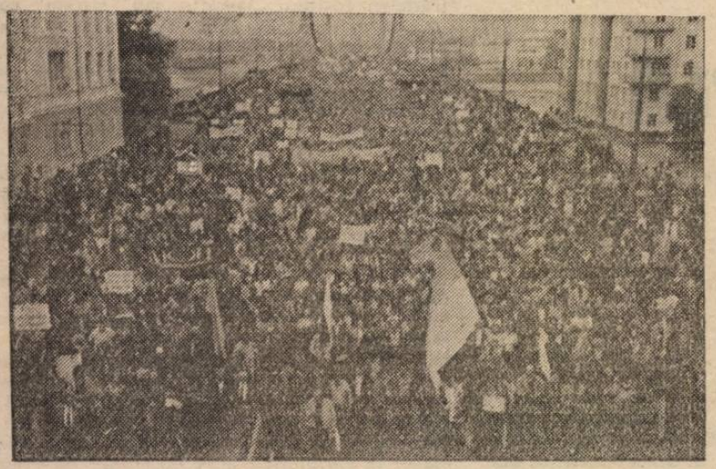

Moscova — carnet politic

„Un eveniment ieșit din comun și contradictoriu" — astfel este apreciat, de către politologul sovietic Anatoli Butenko, cel de-al XXVIII-lea Congres al P.C.U.S. **(pag. 8).** O sciziune de proporții pare să fi fost evitată. Dar contestări de neneglijat la adresa P.C.U.S. au putut fi consemnate cu ocazia demonstrației anticomuniste de la Moscova **(pag. 8).** Imediat după Congres, M. Gorbaciov a primit vizita cancelarului Kohl, împreună cu care au convenit măsuri ce deschid cale liberă pentru unificarea Germaniei **(pag. 9).**

Spectator după „Spectator"

Ministrul britanic al comerțului face revistei „The Spectator" unele declarații insultătoare la adresa partenerilor din C.E.E. Urmarea: inevitabila demisie **(pag. 20)**

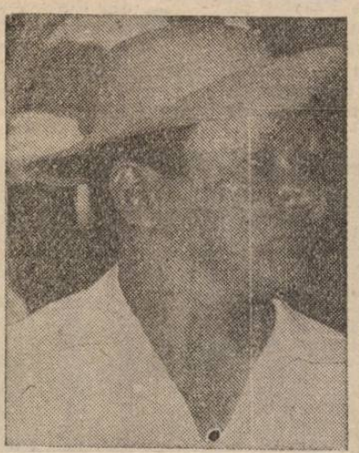

„Dosarul Noriega"

Dictatorul a fost doborît în decembrie 1989. Acum este judecat în Statele Unite. Și s-a aflat despre implicațiile sale în trafic cu arme și în trafic cu droguri... **(pag. 24)**

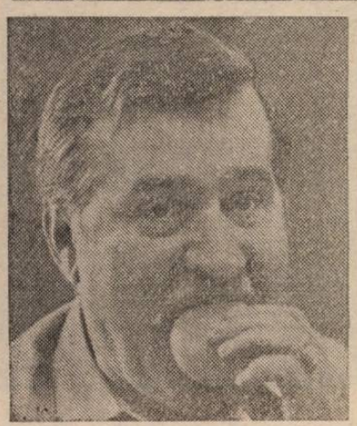

Prețul disputelor

Drumul reformelor se dovedește a fi dureros și plin de obstacole în Polonia. Climatul politic și social s-a deteriorat sensibil în ultimele săptămîni. S-au accentuat disputele chiar în cadrul „Solidarității", între partizanii lui Lech Walesa și cei ai premierului Tadeusz Mazowiecki. În jurul lor, s-au grupat personalități politice, altădată unite sub același stindard al „Solidarității". „Mărul discordiei" pare să-l constituie competiția pentru președinția republicii. Între timp populația pare să suporte, din ce în ce mai greu, politica de austeritate practicată de guvern pentru a scoate țara din criză. **(pag. 14)**

„O breșă a fost deschisă"

„Criza ambasadelor" europene de la Tirana s-a încheiat. Ultimul vapor cu refugiați albanezi a plecat. Ce va mai urma? **(pag. 19)**

„Copii în vîltoarea războiului" (pag. 23)

Andrei Saharov: Memorii

Un episod în care se relatează despre întîlnirea cu Hrușciov, experiențele nucleare sovietice, înapoierea biologiei sovietice. „Cînd voi merge să discut cu capitaliștii îl voi lua pe Saharov cu mine". Hrușciov nu și-a ținut promisiunea. **(pag. 26)**

Sumar

Scenarii pentru viitorul Europei. **I. Madoșa** 2

Editorial. 1526. **Ilie Șerbănescu** 4

„Dimensiunea parlamentară a procesului C.S.C.E." Convorbire cu dl. Alois Mock, ministrul de externe al Austriei. **Aurel Zamfirescu** 5

Sincronism est-european. De la revoluție la evoluție. **Radu Pascal** 6

Virgil Tănase. Lecția alegerilor române. Ce șanse are stinga națională în Est? 7

Anatoli Butenko: „Un eveniment ieșit din comun și contradictoriu". Convorbire consemnată de **Albert Sirotkin** 8

Moscova. Cale liberă pentru unificarea Germaniei. Corespondență de la **Nicolae Crețu** 9

„În NATO se va pune mai mult accent pe latura politică". Convorbire cu Joseph Luns, fost secretar general al NATO. **Neagu Udroiu** 10

Strasbourg. Germania, Piața comună și Europa răsăriteană. **Doina Topor** 11

Havana. Din nou, despre refugiați. **Anca Voican.** 12

Columbia. Operațiunea „Apocalips". **Anca Voican** 13

Varșovia. Prețul disputelor. **Rodica Dumitrescu** 14

1000 + 1 16

Tirana. „O breșă a fost deschisă". **Rodica Dumitrescu** 19

Londra. Spectator după „Spectator". **Stelian Țurlea** 20

Delhi. O problemă de încredere? **Liana Enescu** 21

„Moldova să fie proclamată o zonă a liberei inițiative". Dintr-un interviu acordat de Mircea Druc, prim-ministru al R.S.S. Moldova corespondentului ziarului moscovit „Comersant" 21

O.U.A. La ordinea zilei — democrația și dezvoltarea. **Dumitru Constantin** 22

Panoramic. „Copii în vîltoarea războiului" 23

„Dosarul Noriega" 24

Andrei Saharov: Memorii (4) 26

Arhipelagul Gulag (27) 28

Poșta redacției 30

Profil. François Mitterrand, președintele Republicii Franceze 31

Închiderea ediției: marți, ora 12

Coperta I
Sorin Turculeț

Scenarii pentru viitorul Europei

Peste cîteva luni, la Paris va avea loc, la distanță de 15 ani de cea dintîi, a doua reuniune la nivel înalt a celor 35 de state semnatare ale Actului final de la Helsinki. Prin ea însăși, situarea în timp oferă un argument convingător despre importanța acestui forum, despre semnificația și ponderea lui, rezultînd din multitudinea de aspecte pe care va fi chemat să le rezolve. Mai întîi, este evident că reuniunea din capitala Franței (al cărei loc de desfășurare a fost disputat, o vreme, de Austria, din vădite rațiuni publicitare) va avea de analizat rolul și ponderea Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (C.S.C.E.) în ansamblul proceselor de recenta conferință, de la Copenhaga, asupra drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Totul, evident, sub impactul schimbărilor din ultimii ani, al preocupării tot mai accentuate de a asigura Europei un viitor sigur, sensibil diferit de întreaga perioadă postbelică de peste 45 de ani. În ce sens ?

Sensul și dinamica marilor schimbări din Europa — la „capătul" cărora, într-un fel, se plasează reuniunea de la Paris — sînt interpretate diferit de unii exponenți și factori politici. De unde, firesc, și varietatea de scenarii propuse nu numai pentru înțelegerea lor actuală, ci și, pe continent, mai ales din ultimul deceniu, cu latura lor cea mai neașteptată și spectaculoasă — revoluțiile democratice din estul și din centrul continentului, transformările „inimaginabile" la începutul procesului general-european. În al doilea rînd, aceasta reclamă conștientizarea și tratarea adecvată a celui mai surprinzător și mai profund fenomen produs în aceste vremuri de rapide evoluții : procesul inexorabil al reunificării Germaniei, al remodelării hărții politice a Europei centrale. Este clar că această nouă situație are tangență directă cu însăși arhitectura și structura de securitate ale noii Europe, de unde rolul ei esențial în cristalizarea unor opțiuni și atitudini de viitor. În al treilea rînd, forumul de la Paris a fost și mai este condiționat de rezultatul negocierilor paralele de la Viena, asupra dezarmării convenționale și a noilor măsuri de creștere a securității și încrederii în Europa, ceea ce denotă că problemele securității propriu-zise, ale înlăturării pericolului de confruntare militară pe continent vor ocupa un loc important pe agenda lui. În sfîrșit, deși lucrările Comitetului pentru elaborarea ordinii de zi abia au început, la Viena, este aproape cert că noua reuniune paneuropeană la nivel înalt va acorda atenția cuvenită celorlalte laturi ale procesului continental — cooperarea economică și dimensiunea umană, mai ales în urma progreselor înregistrate la reuniunea economică de la Bonn din martie-aprilie, și la

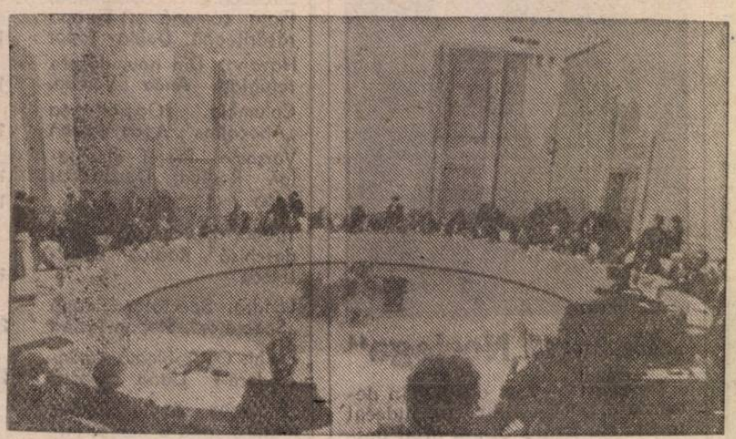

La Moscova și Londra — două recente reuniuni „istorice" ale alianțelor politico-militare de pe continent

mai ales, pentru desfășurarea lor ulterioară. Pentru cei mai mulți, dar nu pentru toți, schimbările democratice din estul și din centrul continentului, coroborate cu procesul oarecum „natural" al reunificării Germaniei, antrenează, obligatoriu, necesitatea unei noi structuri de securitate pe continent, diferită de cea care, bazată pe existența blocurilor militare opuse, a asigurat, de bine, de rău, pacea Europei timp de 45 de ani. Raționamentul este simplu. Dispărînd opoziția ideologică și, mai ales, diferențele de concepții politico-economice fundate pe ele, dispare și rațiunea de a fi a blocurilor, ca instrumente nu numai de „echilibru militar", ci și de perpetuare a unei lumi bipolare, cu centre de putere bine constituite. Modificările din strategiile N.A.T.O. și Tratatului de la Varșovia, cu accentul pus pe latura lor politică și de cooperare, sînt o componentă de bază a oricărui scenariu de viitor, ale cărui elemente au început, de altfel, să se concretizeze prin schimbările anunțate după recentele reuniuni la nivel înalt de la Moscova și Londra. Dar aceasta este numai un aspect. Al doilea se referă la chiar dispariția treptată a celor două alianțe opuse și la organismul sau instanța chemată, în viitor, să îndeplinească funcțiile convergent-divergente ale pactelor presupuse pe cale de dispariție. Or, aici încep să apară deosebirile de abordare și strategie.

Pentru mulți, pentru foarte mulți observatori, Tratatul de la Varșovia a devenit deja o „cochilie fără conținut", ca urmare a destrămării fostului „lagăr" sau „sistem" comunist, a pierderii dominației reale a Moscovei asupra probabilei sfere de influență acordate prin înțelegerile postbelice de la Yalta. Mai mult, Ungaria și Cehoslovacia și-au exprimat, clar, dorința de a părăsi Tratatul, la un termen apropiat, iar alte state „aliate" manifestă evidente tendințe centrifuge. În atare condiții, ce rol și ce semnificație mai poate avea alianța, fie și în ipoteza convertirii ei într-o organizație în care latura politică — nu prea suficient de clară — să primeze ?

De cealaltă parte, statele occidentale sînt de acord asupra pierderii rolului și funcției efective ale pactului est-european, inclusiv în ce privește „amenințarea" reprezentată de el pe planul securității. Totodată, ele conced că o reducere substanțială a trupelor sovietice din Europa, simultan cu definirea caracterului strict defensiv al doctrinelor militare reciproce, ar putea contribui, în actuala etapă, la garantarea unor pași reali pe calea unei securități europene sporite, a diminuării pînă la dispariție a riscului unei confruntări militare de proporții. Subliniind și recunoscînd aceasta, statele occidentale, și în special S.U.A., nu sînt dispuse, totuși, să îmbrățișeze viziunea prea euforică și grăbită despre dispariția celor două blocuri de pe continent, despre înlocuirea lor cu o structură — încă nearticulată și insuficient cristalizată — de securitate colectivă. Dimpotrivă, după cum menționa secretarul de stat american, James Baker, și la recenta Conferință de la Copenhaga, N.A.T.O. va trebui să rămînă „piatra unghiulară a securității militare și a legitimității politice în noua Europă". Deși impactul transformărilor politice actuale este mare, iar necesitatea unei anumite remodelări a strategiei sale de apărare este recunoscută, menținerea, iar nu dispariția N.A.T.O., este cea care exprimă strategia pe termen mai scurt sau mai lung a occidentalilor. În acord cu această poziție, recenta reuniune la nivel înalt a Alianței, din 5—6 iulie, a adus elemente importante de revizuire, de adaptare, de răspuns la atitudinea adoptată anterior de sovietici și de statele membre ale Tratatului de la Varșovia. Invitația adresată lui Gorbaciov și celorlalți lideri est-europeni de a merge la sediul N.A.T.O. de la Bruxelles, oferta stabilirii de relații diplomatice între cele două alianțe, renunțarea la unele aspecte de doctrină și recurgerea la armele nucleare doar în ultimă instanță, angajarea imediată de negocieri pentru limitarea efectivelor militare prezente în Europa, dar, mai ales, propunerea semnării unei declarații comune prin care să se proclame „că nu mai sîntem adversari" reprezintă tot atîtea elemente noi și schimbări, de natură să configureze, oarecum, aplicarea integrală a unor concepte inedite sau scenarii de securitate-destindere, încă departe de cerința maximală a dispariției celor două blocuri de pe continent. Să spunem, însă, că, potrivit formulei

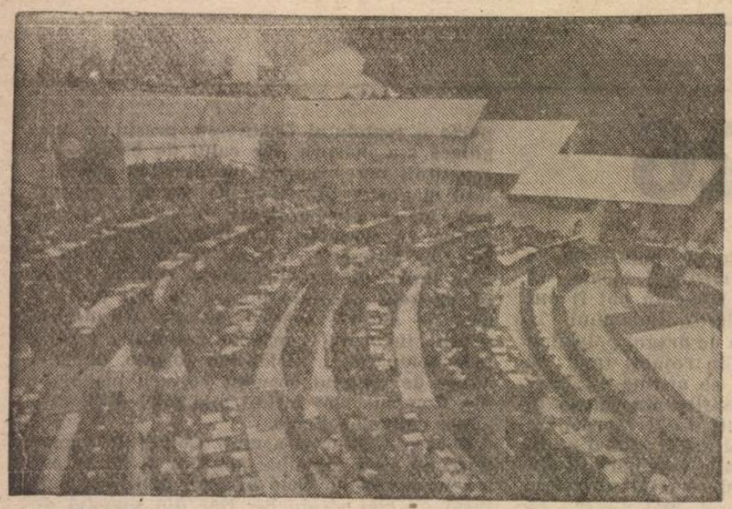

Despre C.S.C.E. se vorbește astăzi tot mai mult ; toate scenariile elaborate îi conferă un rol sporit în arhitectura noii Europe

încetățenite după Malta, ele atestă, semnificativ, încheierea sau depășirea definitivă a epocii „războiului rece", a scenariilor bazate pe antagonisme și tensiuni ce păreau insurmontabile.

de fapt, ceea ce a fost și continuă încă să fie neclar, sub anumite aspecte, este natura aranjamentelor și compromisurilor prin care fenomenul ireversibil al reunificării Germaniei (chestiune de cîteva luni, după cum se poate observa) va fi asimilat și integrat în structura globală avută în vedere. Toată lumea împărtășește aprecierea că procesul impetuos al reunificării germane, el însuși expresie fidelă a noului spirit al vremii, reprezintă, într-un fel, „nodul gordian" al majorității discuțiilor și controverselor desfășurate pe continent, inclusiv în pregătirea reuniunii de la Paris, al cărei rol fundamental ar fi, în esență, nu să prefigureze, ci să consacre un proces și o suită de schimbări de ordin istoric. Învățămintele trecutului, mai ales, și considerentele legitime de securitate ale tuturor statelor europene îndeamnă, aici, la prudență, chiar dacă, prin raportare la realitate, fenomenul reunificării este ca și înfăptuit. La modul general, cum remarcă observatorii, Germania a avut și are numai trei posibilități : să fie atașată la Vest, să fie neutră sau să fie divizată, evident împotriva dorinței sale. Pînă acum, timp de 40 de ani, Estul și Vestul au putut conveni asupra celei de-a treia soluții, pe care procesul reunificării o face inactuală. Neutralitatea, ca alternativă, era dorită de sovietici, dar nu și de germani (care au văzut în ea o tendință de izolare), de S.U.A. și de multe state europene. În sfîrșit, apartenența la N.A.T.O. pare a fi soluția ideală, inclusiv în ce privește „controlarea" Germaniei unite, dar ea a fost controversată multă vreme și a dobîndit o anumită consistență abia acum, după importantul acord realizat cu ocazia vizitei cancelarului Helmut Kohl la Moscova. Rămîn, desigur, cîteva chestiuni în suspensie, inclusiv condiția **sine qua non** de a se pune capăt, sub o formă juridică, celui de-al doilea război mondial. Actualele negocieri „2+4" și viitoarele convorbiri sovieto-germane sînt chemate să facă pasul hotărîtor în această privință.

* * *

Compromisul realizat pentru o probabilă apartenență la N.A.T.O. comportă garanțiile de securitate solicitate de sovietici, precum și o angajare deplină în favoarea „casei comune europene", a legării viitorului Germaniei de progresele procesului general-european de securitate și cooperare. De altfel, la modul general, concepte similare sînt promovate de președintele George Bush, prin formula „Europei unite și integrale", de președintele François Mitterrand, prin sugestia „confederației europene", de alți lideri ai statelor semnatare ale Actului final. Numai că, din nou, aici apar o serie de diferențieri semnificative. Pentru sovietici, ca și pentru alți europeni, conceptele de integrare continentală și rolul sporit conferit C.S.C.E. echivalează, în fapt, ca un fel de substitut sau de succesor al structurilor tradiționale de securitate, bazate pe blocuri, ale căror funcții depline ar urma să fie preluate, tacit și durabil, de instanțe mai largi, general-europene. Americanii, în schimb, manifestă o vădită mefiență pe acest plan. Pentru ei, deși de acord cu întărirea rolului C.S.C.E. și chiar cu instituționalizarea lui, această structură nu poate prelua atribuții specifice de securitate, în sens de „jandarm", ci doar de facilitare a destinderii, de conlucrare și consens, de prevenire și soluționare a diferendelor, de încurajare a cooperării economice, tehnico-științifice și în alte domenii, de asigurare a respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în sensul în care, destul de democratic, au fost recent definite la Copenhaga. „Pe termen scurt, aprecia, de pildă, «International Herald Tribune», aranjamentele de securitate europene vor fi mai mult o improvizație decît o arhitectură, o serie de arajamente parțiale, suprapuse și variabile, bazate pe Comunitatea europeană, N.A.T.O. și C.S.C.E. Aceasta i-ar putea contraria pe unii, dar tocmai flexibilitatea sa va fi mai adecvată pentru o Europă în schimbare decît orice alt proiect măreț. Europenii trebuie să înceteze să se mai exprime ca și cînd C.S.C.E. s-ar putea situa în vîrful unei ierarhii precise, absorbind sau chiar înlocuind alianțele, iar Washingtonul trebuie să înceteze să se mai teamă de ea. C.S.C.E. oferă cea mai bună modalitate de a cimenta un rol american în noua Europă, acordînd americanilor un loc recunoscut în singurul for ce include toate statele europene și a cărui sferă de interes cuprinde probleme politice, economice și de securitate. În loc de a aminti tuturor ce nu poate face C.S.C.E., Washingtonul trebuie să-și folosească ponderea pentru a o ajuta să facă ceea ce poate face".

În schimbul promovării și acceptării viziunii lor, S.U.A. sînt dispuse — se menționează — să subscrie la o întărire semnificativă a rolului C.S.C.E., în toate domeniile menționate, și chiar la o anumită instituționalizare a procesului general-european. Alegerea unui sediu permanent, inexistent pînă acum, la Praga, Berlin sau în altă parte, crearea unui secretariat permanent, reuniuni periodice ale șefilor de stat și de guvern, ca și ale miniștrilor de externe, precum și instituirea unui mecanism de soluționare a diferendelor sînt, astfel, doar cîteva dintre elementele ce par a întruni un consens mai larg pentru viitorul apropiat. Mai mult : s-ar putea vorbi chiar de transformarea C.S.C.E. într-un fel de Ligă europeană, cu atribuții substantial sporite față de reuniunile actuale.

În mod evident, sovieticii sînt promotori activi ai instituționalizării procesului C.S.C.E., cadru în care — ca urmare a „pierderii" influenței în zona răsăriteană a continentului — să dețină un rol și o pondere importante. Strînsa corelare a reunificării germane cu o asemenea evoluție a atenuat fără îndoială, poate, temerile lor cu privire la includerea Germaniei unite în N.A.T.O., grăbind edificarea unei structuri europene comune, diferită de cea care a existat pînă acum și chiar de ceea ce se putea întrevedea în urmă cu cîțiva ani.

→

I. Madoșa

Și încă o promisiune pentru anii ce vin : trupele sovietice se retrag din Cehoslovacia (ca, de altfel, și de pe teritoriul Ungariei)

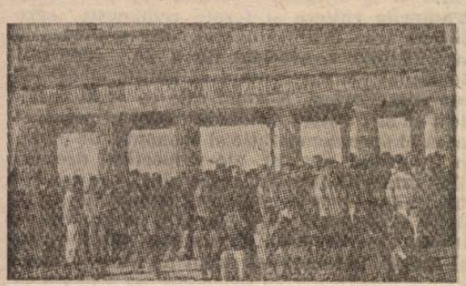

Dar viitorul a avut un punct de pornire aici : lîngă Zidul Berlinului, la 9 noiembrie 1989

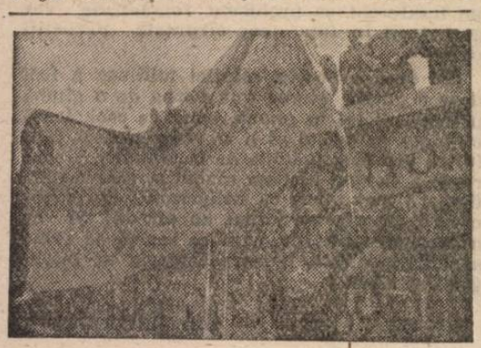

dar nu numai atît. Rolul atribuit C.S.C.E., cu accentele de rigoare, constituie doar partea ușor sesizabilă a unui iceberg de mutații și transformări pe care ei, și nu numai ei, le concep mult mai profund și mai revoluționar. Pe plan economic, în special, proiectele de unificare europeană ar urma să aibă o infrastructură de veritabilă „piață comună", de la Atlantic la Urali, și să permită — în spațiul astfel reamenajat — o liberă circulație de bunuri și capitaluri, de tehnică și tehnologie înaltă, strîngerea accentuată a contactelor pe toate planurile. Frecvent, se mai subliniază că această nouă entitate ar depăși principiul statului-națiune, consacrat de secolul al XIX-lea, în sensul unei racordări sporite la valori și la structuri supranaționale. E, însă, posibil, e normal să fie așa ? Răspunsul depinde, desigur, de interpretarea dată suveranității naționale, în acest context, și de natura corelațiilor efective avute în vedere. Pe de altă parte, nu trebuie uitate o serie de alte considerente. Mai întîi, că principiul naționalităților, al cărui adept era și președintele american Woodrow Wilson, a permis, după întîiul război mondial, consfințirea prin tratate internaționale a dispariției unor imperii europene anacronice, multietnice, și un moment de măreață victorie a autodeterminării popoarelor. Acest principiu nu a putut fi anihilat nici prin actele brutale de revizuire a frontierelor, în timpul celui de-al doilea război mondial, iar sursa încordării și tensiunilor postbelice s-a aflat, nu în el, ci în așezarea Europei, a lumii, pe o structură de securitate bazată pe forța pactelor militare antagoniste. Nu întîmplător, de aceea, cerința dispariției lor — chiar dacă nu neapărat simultană — este unul dintre semnele cele mai limpezi ale timpului. În al doilea rînd, principiul naționalităților și doctrina statului-națiune, fundată pe el, se legitimează prin însăși cerința diversității, a egalității tuturor diferențelor și specificităților pe plan metafizic. Nici Herder, nici Fichte, și nici morfologii culturii — de origine germană, mai ales — nu sînt depășiți într-o atare perspectivă. În al treilea rînd, procesul reunificării germane, chiar în strînsă legătură cu noile scenarii pentru viitorul Europei, nu este o dovadă clară, eclatantă, a forței de nestăvilit a unui principiu de afirmare și păstrare a entităților naționale unitare, dornice să conlucreze și să edifice — în comun — structurile de pace și securitate, de progres și bunăstare pe care ele însele le consideră adecvate telurilor și aspirațiilor lor fundamentale ?

În mod evident, și se impune a fi subliniat cu tărie acest lucru, scenariile noii Europe — elaborate sau aflate în curs de cristalizare — prezintă unele capcane și neclarități, sfere în care va fi nevoie de multă atenție și răbdare din partea celor chemați să le pună în practică. Economicul, aici, se împletește în mod strîns cu politicul și cu alți factori, iar avantajele sigure ce pot fi obținute pe un plan nu trebuie să ducă la posibile dezavantaje sau îngrădiri pe alt plan. Cert, ideologicul a dispărut aproape complet din raza de interes a politicienilor actuali ; locul lui a fost luat de un spirit mai sănătos, pragmatic și robust, ale cărui unde concentrice se resimt cu putere pretutindeni în Europa. Dar aceasta nu înseamnă și nu poate însemna că politica a dispărut, indiferent de forma și de conceptele în care se manifestă. Iar politica — o știm prea bine — a însemnat și înseamnă promovarea unor interese proprii, specifice, chiar dacă larg convergente, la un moment dat, cu o întreagă constelație de alte interese. Fie ca România — care a avut rolul ei în precipitarea transformărilor democratice din Europa — să se adapteze cît mai bine și cît mai repede noului spirit al vremii, dificultăților și promisiunilor inspirate de el !

editorial

1526

Declarații ale unor oameni politici de la Budapesta, precum și comentarii făcute în presa ungară în ultimul timp nu pot fi pur și simplu trecute cu vederea. Îndemnul la replică este firesc. Dar nu de dragul polemicii este de luat aminte, ci din respect față de noi înșine. S-a ajuns să se afirme că „sarcina maghiarilor din Transilvania constă în faptul ca, după posibilități, să-și coordoneze pașii cu interesele statului ungar" ; mai mult, se atrage atenția că „situația maghiarimii din Transilvania poate deveni punctul nevralgic al securității europene" sau, mai direct, că „drumul României spre Europa trece prin Ungaria, cheia fiind reglementarea problemei minorității naționale" ; se recurge chiar la un fel de aproape nedisimulată amenințare punîndu-se în legătură „apărarea minorității maghiare și armata ungară".

Problemele româno-maghiare n-au fost niciodată simple și ar fi o naivitate să se creadă că vor putea fi stinse de pe o zi pe alta. Comunismul, care s-a lăudat că a rezolvat problema națională pe plan intern și relațiile dintre națiuni pe plan extern, n-a făcut, de fapt, decît să înghețe la suprafață apele tulburi sub spectrul terorii totalitare, în timp ce, probabil, problemele s-au complicat datorită dificultăților economice, ascunzișurilor și manevrelor politice, precum și lipsei de transparență în societățile comuniste. În spatele afișului cu flori de gheață a continuat confruntarea pe teme istorice, economice, politice, sociale. Și nu de puține ori, controverse deschise și chiar tensiuni de neignorat au izbucnit.Cultivarea naționalului (de ce nu am spune naționalismului !) nu a încetat. La (re)sentimentele național(ist)e s-a apelat ori de cîte ori puterea a considerat necesar, punîndu-se în funcțiune motoarele propagandei interne și internaționale. Și nu ar trebui să ne ferim de a afirma că, în acest domeniu, maghiarii s-au dovedit mai dibaci. În condițiile „inviolabilității frontierelor europene postbelice" — principiu cu care marile puteri nu lăsau, de fapt, pe cineva să cocheteze —, maghiarii au înțeles că niscai fructe pot fi culese doar în urma unei campanii sistematice pe termen lung. Guvernanții comuniști de la Budapesta n-au făcut decît să continue ceea ce precedesorii lor de viță nobilă au decis să încerce încă imediat după încheierea tratatului de la Trianon : să cîștige de partea „cauzei maghiare" cu privire la Transilvania cercuri politice și pături ale opiniei publice, îndeosebi din Occident. Între altele, bibliotecile lumii au fost împînzite cu tomuri despre „drepturile istorice ale Ungariei asupra Transilvaniei". Relațiile strînse, bine cultivate, ale Budapestei cu puternica și unita emigrație maghiară au fost un pilon al acestei campanii. Prin comparație, politica de „deschidere" doar la nivel înalt și de izolare strictă la celelalte nivele, promovată de guvernanții comuniști români, nu a putut servi decît o replică firavă. Cele cîteva fraze stereotipe si searbăd-patriotarde ale puterii despre Marea Unire din 1918 nu au putut înlocui marginalizarea, din motive ideologice contraproductive, a contribuției înfăptuitorilor acestui act istoric de dreptate națională și socială pentru români. În plus, deteriorarea profundă, fără egal în Europa, a conditiilor economice si politice din România comunistă s-a transformat într-un handicap mereu mai mare. În context, s-au înmulțit diversiunile prin care puterea agita sloganurile „pericolelor externe" de destabilizare și chiar dezmembrare a țării. Numai arhivele ne vor spune, poate, peste ani, cînd a fost vorba, într-adevăr, de astfel de pericole și cînd doar de încercări de a abate atenția de la dificultățile interne tot mai ambarasante. Un fapt este, însă, cert : în ultima parte a regimului Ceaușescu, presiunea maghiară s-a înăsprit, iar calul de bătaie l-a constituit nerespectarea drepturilor minorității maghiare din România. Se avea și, mai ales, nu se avea dreptate. Se avea dreptate, pentru că maghiarii din România trăiau în frig, în întuneric, mîncau salam cu soia și erau lipsiți de drepturi civice. Dar, mai ales, nu se avea dreptate pentru că toți românii erau în absolut aceeași situație. Cît despre adesea invocatul „genocid cultural", fără a face comparații nicidecum forțate, daunele aduse de regimul ceaușist culturii maghiare din România sînt infinit mai mici decît cele aduse culturii române.

Care este situația acum ? Condițiile economice nu s-au schimbat simțitor și nu se pot ameliora curînd. Cele în plan politic și cultural nu sînt strălucite. Dar din punctul de vedere al drepturilor minorității maghiare, lucrurile nu stau nici chiar atît de prost pe cît ar încerca unii să le prezinte. Ca și românii, maghiarii pot călători sau se pot stabili liber în oricare altă țară. Ei pot să-și exercite liber dreptul de asociere, dreptul de opinie, dreptul la confesiune religioasă, dreptul la educație în limba maternă. Iar despre învățămîntul universitar pluridisciplinar în limba maghiară și autonomia administrativă nu se cunoaște un singur exemplu de țară cu vechi tradiții democratice în care să se asigure așa ceva.

Corelînd o asemenea situație cu declarațiile și aprecierile amintite, două categorii de întrebări se pun în mod firesc : ce se urmărește, de fapt, prin astfel de declarații și aprecieri și pe ce se mizează cînd acestea sînt făcute ? Se consideră oare la Budapesta că au sosit, în sfîrșit, acele vremuri în care să se impună în România ceea ce nu există în nici o țară democratică din lume sau chiar să se întoarcă roata istoriei ? Să se creadă oare că în 1990 se poate repeta ceea ce s-a întîmplat în 1940 ? Pe ce se contează : pe faptul că vîntul de libertate din Estul Europei ar crea condițiile repunerii în discuție a frontierelor postbelice pe fondul resuscitării tensiunilor interetnice; pe împrejurarea că în Occident Ungaria se bucură în prezent de o audiență și de un tratament complet diferite față de România ; pe divizarea din societatea românească actuală ?

În politică jocurile sînt dure. Și ar fi o naivitate să te aștepți ca, la ananghie, cineva să te ajute în cazul în care nu are interes și să nu-ți dea la cap în cazul în care are interes. Chiar și la sfîrșitul secolului 20 ! Dar, dacă drumurile rutiere și ferate românești spre Europa trec prin Ungaria, este o pretenție inadmisibilă a acesteia de a da certificat României pentru drumul ei politic și economic spre Europa. Normal este ca acest certificat să și-l cîștige România însăși prin înaintarea ei spre democrație și economia de piață, în condițiile, desigur, ale-respectării drepturilor minorităților naționale, dacă acestea nu înseamnă absurde pretenții teritoriale sau altele. Se bazează oare Ungaria pe altceva — despre care românul de rînd nu știe — cînd își arogă abominabilul drept de a da un asemenea certificat ? În orice caz, ea trebuie să știe că nu se poate nicidecum baza pe exploatarea actualei divizări din societatea românească, pentru că, oricît de divizați ar fi, pe indiferent ce probleme, românii se vor găsi uniți în fața unor sfruntate pretenții externe.

Iar dacă evocarea soluției militare a fost doar o glumă, atunci este vorba de o glumă proastă. Și tot în glumă, celor ce cochetează cu ideea ar trebui să li se reamintească faptul că din 1526 (bătălia de la Mohaci), Ungaria n-a cîștigat nici un război la care a participat ; mai mult, că beligeranții de partea cărora aceasta s-a situat au pierdut. Și cu o asemenea tradiție, oare ce soartă ar urma să aibă N.A.T.O. la care Ungaria ar intenționa să adere ?

Ilie Șerbănescu

„Dimensiunea parlamentară a procesului C.S.C.E."

Convorbire cu dl. ALOIS MOCK

ministrul de externe al Austriei

Pe domnul Alois Mock, ministrul austriac al afacerilor externe, l-am întîlnit la Innsbruck, orașul gazdă a sesiunii de vară a Adunării parlamentare a Consiliului Europei, reuniune desfășurată, recent, în frumoasa stațiune turistică din regiunea Tyrolului (vezi „Lumea azi" nr. 27/1990).

Cu o mare experiență în domeniul relațiilor internaționale (deține acest portofoliu din ianuarie 1987), cunoscător al mai multor limbi de largă circulație, domnul Alois Mock manifestă o mare disponibilitate pentru contactele cu reprezentanții mijloacelor de informare în masă. Grație și sprijinului acordat de domnul Jack Hanning, consilier de presă al Consiliului Europei, mărturisim că nu ne-a fost greu să-l abordăm. Discuția noastră s-a axat pe trei idei principale : „noua arhitectură europeană" după marile transformări intervenite în partea răsăriteană a continentului nostru ; perspectivele relațiilor româno-austriece după Revoluția ce a avut loc în țara noastră, în decembrie 1989, și preluarea puterii de stat și executive de organe legitim alese în urma scrutinului desfășurat la 20 mai 1990 ; sprijinul pe care Austria îl poate acorda României pentru reintegrarea ei în Europa.

Divizarea acestui continent, împotriva naturii, a istoriei și a unității sale culturale — arăta domnul Alois Mock, la începutul aprecierilor sale asupra evoluțiilor postbelice din Europa —, a afectat, în mod deosebit, Austria. Această linie artificială despărțitoare a trecut, chiar, și prin istoria Austriei, distrugînd relații construite de secole. Evoluția situației din Europa centrală și răsăriteană a plasat Austria, din nou, pe o poziție centrală, fapt ce ne obligă să facem tot ce ne stă în putere pentru susținerea statelor din aceste regiuni, pentru înlesnirea apropierii lor de Piața comună, de Consiliul Europei, de Asociația Europeană a Liberului Schimb (A.E.L.S.). În continuare, domnia-sa a subliniat importanța acestor trei organisme în viața continentului, apreciind că : Piața comună este deja adînc implicată în procesul de constituire a unei noi ordini în Europa ; țările membre ale A.E.L.S. sînt angajate în acest nou tip de „Ostoplitik" ; Consiliul Europei este santinela democrației, apărînd poarta prin care vor trebui să treacă națiunile spre Europa.

În ce privește „noua structură europeană", despre care se vorbește, astăzi, din ce în ce mai insistent, ministrul de externe austriac consideră că edificarea ei impune, cu necesitate, continuarea procesului general-european. În acest caz, opinează Alois Mock, trebuie să se țină seama de următoarele trei principii : 1) o abordare pas cu pas și crearea, în primul rînd, a instituțiilor care sînt necesare, cum ar fi Conferința europeană a ministrilor de externe, întîlnirile regulate ale Secretariatului C.S.C.E., agenția de preverificare a respectării acordurilor de dezarmare; constituirea lor să fie făcută pe etape ; 2) această suprastructură nu trebuie să funcționeze într-un singur loc, ci să urmeze calea descentralizării, principiu ce are în vedere, în primul rînd, amplasarea diferitelor organisme ce se vor crea ; 3) pentru a se evita orice fel de „double emploi", trebuie respectată o diviziune a muncii, adică să fie înființate instituții noi numai dacă nu există, deja, echivalentul lor sau dacă performantele instituțiilor existente nu răspund pe deplin cerințelor.

În acest context, șeful diplomației austriece a făcut o scurtă paranteză și s-a referit la unele sugestii avansate de ministrul de externe sovietic, Eduard Șevardnadze, — între care organizarea regulată a întîlnirilor la nivel înalt ale țărilor participante la procesul C.S.C.E., constituirea unui organism care să intervină în cazul unor situații extraordinare și crearea unui mecanism de consultări la nivel de ambasador al celor 35 de țări —, sugestii pe care le-a apreciat ca „pozitive", dar a considerat că, în funcționarea lor, trebuie să se țină seama de „principiul rotației". În plus, interlocutorul nostru consideră că este util să se „confere o dimensiune parlamentară procesului C.S.C.E.", acest lucru putîndu-se realiza prin convocarea, o dată pe an, a unei Adunări parlamentare la care să fie reprezentate toate țările participante la proces.

Conchizînd asupra acestui subiect, ministrul de externe austriac a apreciat că potențialul amenințător care a existat în timpul împărțirii Europei în Est și Vest — adică, pe de o parte, sistemul democratic pluralist și economia de piață și, pe de altă parte, sistemul totalitar comunist — poate fi depășit complet dacă există dorința de dialog și dacă se continuă calea de reforme pentru care țările din centrul și răsăritul continentului au optat în mod oficial.

În ultima parte a discuției noastre, șeful diplomației austriece s-a referit la celelalte două teme asupra cărora a fost rugat să facă aprecieri și precizări. În legătură cu perspectivele de dezvoltare a relațiilor româno-austriece după Revoluția înfăptuită de poporul român, în decembrie 1989, și depășirea vidului de putere prin instalarea unor organe alese prin voința națiunii, domnul Alois Mock ne-a declarat :

„Pot spune că, în ciuda criticilor care au fost făcute de observatorii parlamentari ai diferitelor partide austriece asupra unor lacune constatate la alegerile ce au avut loc în România la 20 mai, există condiții mai bune pentru colaborarea bilaterală ; la întrebarea dumneavoastră nu pot răspunde decît cu da".

Referindu-se, apoi, la modalitățile prin care țara sa poate sprijini România pentru reintegrarea ei în Europa, interlocutorul nostru a arătat că Austria poate pune la dispoziția vecinilor săi din regiunea dunăreană — și-a făcut precizarea că nu are în vedere numai țările limitrofe, ci și la alte state din această regiune — experiența și colaborarea, de exemplu, a unor experți în materie de drepturile omului, de democrație pluralistă, de organizare a alegerilor generale și în oricare alte domenii care au importanță pentru evoluția pe calea democrației a acestora.

Austria, a afirmat domnia-sa, sprijină apropierea României de Consiliul Europei și de alte țări europene care sînt membri fondatori, fie ai Pieței comune, fie ai Asociației Europene a Liberului Schimb (A.E.L.S.). În fond, a precizat ministrul austriac de externe, după experiența mea, ceea ce favorizează, totdeauna, promovarea unor raporturi bune este apropierea și cunoașterea directă. Consider, a apreciat dl. Alois Mock, că prezența delegației parlamentare și guvernamentale române la sesiunea de vară a Adunării parlamentare a Consiliului Europei, de la Innsbruck, este cel mai util mijloc de a lua contact cu organismele acestei organizații paneuropene. Același lucru îl pot spune și în ce privește relațiile cu C.E.E. și A.E.L.S. Precizez, a conchis Alois Mock, că, dacă va exista o cerere pentru un schimb de opinii, de puncte de vedere, sîntem gata să-l organizăm în domeniile enumerate.

De altfel, în timpul sesiunii de vară a Adunării parlamentare, șeful diplomației austriece a și avut un prim schimb de vederi cu noul ministru de externe, domnul Adrian Năstase, prezent la lucrările de la Innsbruck. Acest dialog va fi continuat, în mod cert, întrucît domnul Alois Mock a aceptat invitația, adresată cu acest prilej, de a vizita România.

Aurel Zamfirescu

Innsbruck, iulie 1990

Sincronism est-european

De la revoluție la evoluție

După momentele euforice ale declanșării procesului de eliberare de totalitarismul comunist — în care specificul exploziilor sociale era evident pe cît de evidente erau și condițiile în care au izbucnit ele —, acum, după ce a fost consumat și actul electoral, peisajul est-european își etalează diferențierile de evoluție sub aceleași umbre apăsătoare ale economicului și incertitudinilor de natură prospectivă.

Așa cum Nietzche anunțase, în urmă cu un secol, într-un Occident al restaurației post-revoluționare, materialistă și arogantă, că Dumnezeu e mort, țările est-europene au clamat, acum, fiecare, atît în stradă, cît și prin glasurile noilor lor lideri, decesul comunismului. Descoperind gustul libertății și rescriind primele litere din alfabetul democrației, ele își caută drumul renașterii spirituale. Un drum pe care, însă, îl concep pavat cu riscurile, mai mult sau mai puțin entuziast asumate, ale economiei de piață. Numai că, menite să însemne o dublă eliberare, atît căile reînnoirii morale și spirituale, cît și cele, material pedestre, ale refacerii economice pe baze radical noi, se lasă greu descoperite. Comunismul e mort, dar Dumnezeu se ascunde încă în volbura unei istorii nescrise. Dureroasă, confruntarea morală se întîlnește cu nu mai puțin dureroasa confruntare cu mizeria traiului sub presiunea necunoscutului pe care, pentru mulți, îl poate oferi ziua de mîine. „Societatea noastră, după ce si-a redescoperit libertatea, și-a pierdut simțul vital sau, cel puțin, este profund zdruncinată". Cuvintele aparțin președintelui cehoslovac, Vaclav Havel, și ele pot fi la fel de bine înțelese pe indiferent ce meridian al Europei de răsărit. Această societate — continua el — „se află într-un fel de stare de post-detenție, pe care o cunosc foarte bine, deoarece eu însumi am fost de patru ori în detenție. Ieși din închisoare și te pomenești într-un spațiu aparent nelimitat, în care te poți mișca, și te surprinzi că ești copleșit de nehotărîre și neîncredere, iar în străfundul sufletului tînjești să te întorci acolo unde erau ziduri și limite".

Profesată în grade diferite și sortită izbăvirii de marasmul economic, „terapia de șoc" atinge straturile sensibile și insondabile ale trăirii lăuntrice. Fiecare în parte, revoluțiile est-europene au avut un dublu efect: descoperirea conștiinței de sine a individului, ca persoană umană liberă să-și aleagă, ea însăși, destinul; această normă de existență — care trebuie să fie aceea a democrației — riscă să rămînă, însă, o virtualitate traumatizantă, dacă ea nu are spațiul și cadrul de expresie democratică. Or, nici unul, nici celălalt nu există încă, în deplinătatea lor necesară. Dominant este vacuumul instituțional, în care totul rămîne de clădit. Un vid deschis tuturor tentațiilor: o reîntoarcere nostalgică la tradițiile depășite de exigențele modernității; o încercare subterană de refacere — dacă nu în conținut, în orice caz, în metode și mecanisme — a vechilor structuri birocratice ale puterii; o grăbă demolatoare — care se vrea creativă, dar se dovedește, mai curînd, generatoare de anarhie — a celor mai tineri, al căror romantism politic sau, dimpotrivă, pragmatism dur, de sorginte neoliberală, se lovesc de inerții sociale și politice dintre cele mai diverse și îndărătnice; o febrilă edificare a unei democrații parlamentare, care, însă, rămîne suspendată în același gol istoric, în lipsa unei democrații sociale — totul concurînd la stimularea efervescenței de stradă extra sau chiar antiparlamentare. În acest spațiu al tuturor contradicțiilor, opțiunea de conștiință poate deveni o aventură periculoasă. Aceasta, în timp ce economia de piață nu-și poate încă onora chiar principiul ei de bază — cel al alegerii materiale, căci, deocamdată, cu diferențieri nesemnificative de la țară la țară, cererea proliferează într-un pustiu al ofertei, iar oferta, atît cît este, se loveste de cele mai penibile imposibilități financiare. Așadar, un spațiu al alegerilor blocate pentru lumea cea mai bolnavă de trecut și cea mai însetată de viitor.

La 1 ianuarie 1990, două țări vecine făceau publice următoarele cifre (ameliorările sau deteriorările ulterioare sînt nesemnificative pentru înțelegerea unei realități de fond): prețul pîinii creștea cu 38 la sută; al telefonului — cu sută la sută; al electricității de uz casnic — cu 400 la sută; al cărbunelui — cu 600 la sută. La 17 ianuarie — o nouă majorare a prețurilor; toate acestea — pentru a jugula o inflație de circa 1 000 la sută. Cu prețul social a peste 400 mii de șomeri și în perspectiva unui total, pînă la sfîrșitul anului, de 3 milioane. Este vorba de Polonia, lansată pe calea „terapiei de șoc". În aceeași perioadă, în Ungaria: o creștere cu 25 la sută a prețurilor la bunurile de consum alimentar; pentru anul în curs, se estimează o diminuare a consumului general cu 2,5—3 la sută, în timp ce 20 la sută din populația activă și 26 la sută dintre pensionari trăiesc sub pragul oficial al sărăciei.

Cazul celor două țări, considerate de occidentali ca „faruri" pe drumul economiei de piață, este revelator pentru abisul economic moștenit de la vechile regimuri: mari deficite bugetare, imense datorii externe (de pildă, 20 miliarde de dolari în Ungaria), infrastructuri depășite, productivitate scăzută în industrie, supra-efective administrative (Institutul cehoslovac de statistică evaluează surplusul de personal în aparatul birocratic din industrie la 20—30 la sută și la 60 la sută în administrația de stat). Lista ar putea continua, și România — în afara absenței datoriei externe — și-ar găsi, și ea, un loc de neinvidiat în acest palmares al eșecurilor economiei planificate și de comandă. R.D.G. — care nu e scutită de servituțile sociale ale trecerii la economia de piață — rămîne, desigur, un caz izolat prin perspectivele garantate de unificarea cu sora sa occidentală opulentă și pe a cărei generozitate își întemeiază, în primul rînd, speranțele.

Prin prisma puținătății opțiunilor economice, în condițiile acceptării principiilor pieței libere, diferențierile și specificitățile țărilor est-europene se estompează. Și, prin aceeași logică a raporturilor complexe dintre cauze și efecte, se vor dezvolta fenomene sociale și politice similare, indiferent de coloratura elitelor conducătoare. Occidentul a descoperit brusc — prin noile valuri de refugiați și prin cererile insistente de ajutor economic venite din țările est-europene — lumea a treia **ante portas.** Într-un articol semnificativ intitulat „De la Cortina de fier la zidul de bani", „Le Monde Diplomatique" evoca — sub pana lui Claude Julien și în contextul unei radiografii globale a problemelor și riscurilor socio-economice est-europene — o apreciere (veche de doi ani, deci cu mult înaintea lui 1989) a unui înalt responsabil sovietic: „Cînd societățile care vor ieși din comunism vor începe să se descompună, nu veți scăpa de mirosul putrefacției".

Medicația de ordin economic este administrată unor pacienți socialmente bolnavi și moralmente refractari la austeritatea obligatoriu prescrisă. Sînt simptomatice, în acest sens, confruntările din Polonia, unde „Solidaritatea" și idolul ei, Lech Walesa, și-au erodat capitalul de audiență pe altarul austerității inițial acceptate; paradoxal, la aplanarea unor greve în Polonia, „Solidaritatea" nu mai deține, acum, rolul exclusiv, iar vechii comuniști își regăsesc o funcție de mediere, nesperată în urmă cu numai foarte puțin timp. Fenomenul invită la meditație, pentru că nu este vorba de un caz singular: atîta vreme cît i s-a acordat clasei muncitoare rolul politic determinant în reforma democratică, este greu să i se spună, acum, să-și închidă uzinele și să îngroase rîndurile șomerilor. Pe de altă parte, și, într-un sens cel puțin la fel de larg, merită atenție remarca americanului Jeffrey Sachs, de altfel adept al liberalismului economic și consilier al „Solidarității": „Este absolut fundamental ca datoriile lăsate moștenire de guvernele trecute să fie substanțial reduse. Viitoarea generație din Polonia trebuie să știe că nu se așteaptă de la ea să plătească pentru păcatele celor 40 de ani de comunism".

Situații economice și sociale explozive, contradicțiile dintre o extraordinară aspirație la o viață demnă din punct de vedere material și spiritual, pe de o parte, și vidul instituțional rămas după căderea regimurilor comuniste, pe de altă parte, obligă noii guvernanți la edificarea unui optim de compor-

STOP CADRU

Bruxelles. Secretarul general al N.A.T.O., Manfred Woerner, l-a primit pe ministrul est-german de externe, Markus Meckel; este al cincilea ministru de externe al unei țări membre a Pactului de la Varșovia care a vizitat sediul Alianței Atlantice

Vilnius. Președintele Vytautas Landsbergis și vicepreședintele Consiliului Suprem al Uniunii Sovietice, Remazen Abdulatipov: se discută despre perspectivele negocierilor dintre Vilnius și Moscova

tament pentru a duce o politică de largă acceptie populară.

Recent, cunoscutul profesor american Zbigniew Brzezinski, fost consilier pentru Securitatea Națională al președintelui Carter, atrăgea atenția: Trebuie să facem deosebire dintre prăbușirea comunismului, ceea ce, de fapt, s-a întîmplat, și instituționalizarea democrației, care, pînă la ora actuală, rămîne un deziderat nematerializat încă. Unul din principalele obstacole spre democratizare regiunii — adăuga el — îl reprezintă tranziția către economia de piață liberă.

În ce măsură și cum se poate cristaliza o reconciliere socială și națională, sub imperiul atîtor dificultăți, unele moștenite, altele noi apărute, este o întrebare care tulbură, în egală măsură, pe deținătorii puterii actuale în țările est-europene.

Alegerile au legitimat guverne și au făcut să demareze un proces de edificare al structurilor reprezentative (parlamente, partide, sindicate, asociații profesionale etc.). De la revoluție la evoluție, fiecare din țările est-europene pendulează, însă, între capcanele „adaptării" și cele ale „radicalizării". Există, mai pronunțat în Ungaria, Polonia și Cehoslovacia, fenomenul unei abile „schimbări la față". „O parte a elitei la putere — scria, încă în anul trecut, în săptămînalul ungar „Vilag", sociologul Ellmer Hankiss — are constiința că poate, destul de ușor și fără să piardă nimic, să-și transforme autoritatea de partid birocratic și întemeiată pe constrîngere într-o putere politică și economică în măsură să funcționeze într-un nou sistem care să integreze chiar și economia de piață și democrația". Reformatorii, cei care au ieșit victorioși din revoluție, au foarte multe șanse să împartă o putere difuză cu noii veniți, „călîți" în experiența de conducere a vechiului regim și care, astfel, își vor prelungi o comodă existență din seraiul comunist în cel postcomunist. O asemenea subtilă mișcare socială este, însă, identificată în paralel cu apariția postelectorală a unor minorități radicalizate — studenți, intelectualitate, fără a mai aminti de minoritățile naționale, care ar putea oscila între a utiliza libertățile dobîndite și folosirea lor abuzivă, stimulînd apariția unor vechi temeri și suspiciuni, vechi probleme și vechi reacții (raporturile dintre slovaci și cehi, tensiunile etnice din Iugoslavia și Bulgaria, inclusiv momentul Tîrgu-Mureș din România, vorbesc de la sine). Vom adăuga că, în acest carusel de dificultăți, nu este „maladia" anume a unei țări sau alteia est-europene, nici problema polițiilor secrete, desființate oficial, integrate armatei sau readaptate la noile nevoi ale puterii. Afacerile „Stasi" (securitatea din R.D.G.) fac să se consume multă cerneală în paginile ziarelor germane; la fel — în Ungaria, (dezvăluirile privind ascultările telefonice sau ramificațiile legăturilor cu teroriștii vest-germani din RAF), la fel în Cehoslovacia și Polonia, unde o firească psihoză colectivă, izvorîtă din 40 de ani de „viață supravegheată", face să se nască obsesia „polițiștilor pierduți" sau „făcuți uitați", așa cum în România se vorbește, de șase luni, de odiseea „teroriștilor" dispăruți în neant.

„Ceea ce putem face este de a crea un proces care să ducă spre un început de structuri democratice..., dar aceasta n-o putem face decît într-un an sau doi". Remarcabilă prin prudența ei, aprecierea vine din partea unei personalități politice liberale (Marcian Krol) din Polonia — țară care are deja zece ani de experiență reformatoare.

Aflate la ora unor similitudini dilematice pe calea democrației și economiei de piață, țările est-europene vor evolua, oare, în ritmul acelui relativ sincronism care s-a afirmat în punctul lor revoluționar de pornire? Oricum, între primii și ultimii veniți, cum este cazul României sau cel al Bulgariei, nu se poate face, în mod obiectiv, o prea marcată departajare de șanse

Radu Pascal

Virgil Tănase: Lecția alegerilor române

Ce șanse are stînga națională în Est?

Victoria aceasta a Frontului Salvării Naționale, formațiune care se definește ca social-democrată, este cu atît mai semnificativă cu cît are loc într-o țară în care tradiția democratică (România și-a avut prima constituție democratică în 1866) n-a cunoscut formațiuni credibile de stînga. Socialiștii români, apăruți la sfîrșitul secolului al XIX-lea, n-au reușit să se impună într-un mediu țărănesc tradiționalist și, după sciziunea care a dat naștere Partidului Comunist, acesta, interzis în 1924, n-a putut să se fortifice niciodată. Cîțiva sociali-democrați români, care au avut proasta idee de a ține un congres în 1937, în U.R.S.S., au dispărut fără urmă și, la sfîrșitul războiului, cele două P.C. (interior — în fapt simplă mișcare sindicală fără consistență, și exterior — venit de la Moscova pe tancurile rusești) nu numărau, potrivit documentelor oficiale, decît „cîteva sute de membri". Aceasta nu i-a împiedicat, cu ajutorul prezenței Armatei Roșii, să ia puterea și să elimine nu numai formațiunile tradiționale (partidele țărănesc și liberal), dar și Partidul Socialist în plină expansiune, în care se strînseseră cei care se temeau de stînga stalinistă. Resimțit de români ca un instrument de ocupație străină, P.C. român n-a reușit niciodată să recruteze partizani

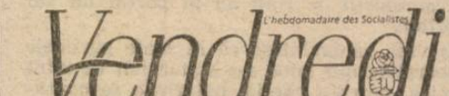

sinceri. Naționalismul lătrător al lui Nicolae Ceaușescu n-a făcut să se uite că singura legitimitate a acestui regim se găsea în forța rusească și a fost de ajuns ca Moscova să accepte ideea unei vieți democratice reale pentru ca România să-și găsească și ea mijloacele de a răsturna totalitarismul.

Într-o țară fără tradiție de stînga și care a suferit mai mult decît altele excesele unui sistem ce se reclamă din marxism, ne puteam aștepta la o victorie a formațiunilor de dreapta. Nulitatea acestora nu explică totul, și faptul că personalitățile susceptibile să organizeze o dreaptă credibilă s-au regăsit în Front nu este, poate, o simplă întîmplare.

Unul din motivele pentru care am susținut, încă din primele zile, împotriva tuturor, că Frontul român de Salvare Națională se bucură de o mare popularitate în țară, ține de deschiderea sa către personalități despre care se poate spune fără dubiu că nu sînt social-democrate. Frontul pare să ofere românilor o formă politică nouă într-un context în care există mefiență față de o viață politică tradițională, organizată în jurul partidelor. Este incontestabil că, în calitate de instrument al puterii, Partidul Comunist, așa cum a fost conceput de Lenin, este o culme și că e dificil să realizezi ceva mai bine în acest gen. Catastrofa istorică trăită de Estul Europei îi face neîncrezători pe oameni, care se simt mai atrași de guverne politice eterogene, a căror coeziune este asigurată, în mod provizoriu, de proiecte comune.

Restabilirea vieții democratice în România și proiectele de trecere treptată la o economie de piață au permis o asemenea regrupare a unor forțe politice diverse în jurul Frontului.

La aceasta se adaugă o schimbare de mentalitate pe care n-au vrut s-o creadă liderii partidelor formațiunilor de opoziție, veniți din străinătate. Luînd ca model liberalismul occidental și propunînd o societate de competiție economică acerbă, ei s-au lovit de o opinie care și-a asumat idealurile anunțate de comunismul de stat, chiar dacă n-au fost niciodată realizate. Școala și îngrijirea medicală gratuită, reducerea inegalităților etc și, mai ales, garantarea locului de muncă sînt cîștiguri mentale la care oamenii nu înțeleg să renunțe. Liderii opoziției române care reînnoadă cu o dreaptă de dinainte de război, chiar cu forțe aflate foarte la dreapta, propun un model de societate bogată pentru care trebuie plătit un preț social, din punctul lor de vedere inevitabil. Stînga română, mai optimistă, mai atentă la realitatea psihologică a țării sau pur și simplu oportunistă (viitorul ne-o va spune) ține un discurs diferit: trebuie cel puțin să încerci să imaginezi viitorul în mod diferit, să construiești, la scadență, o societate bogată pe baze care păstrează idealurile sociale ale utopiei pe care regimurile din Est n-au știut să o realizeze.

În sfîrșit, legat de aceasta, există problema mai generală aceea ce am putea numi „sfîrșitul istoriei". De la Hegel, mai ales, gîndirea fixează o logică a dezvoltării istorice, situînd prezentul în perspectiva unei societăți ideale viitoare. Aceasta ar atinge asemenea culmi de fericire teoretică încît ar fi absurd să cauți ceva mai bun. Deși a criticat acest blocaj al istoriei la Hegel, Marx n-a evitat capcana și capitalismul a fost multă vreme, pentru mulți, o simplă etapă pe un drum deja trasat. Prăbușirea societăților din Est ne aduce azi într-o situație originală: nu mai avem utopie! Pentru prima oară de cel puțin două secole, trebuie să ne resemnăm să trăim în prezent și, mai rău, să acceptăm — dacă vom considera democrația occidentală ca un ideal (fie el și amenajabil în detalii) —, ideea de a trăi într-o lume finită, încheiată, în care nu mai e nimic de inventat, nimic esențial de creat, de descoperit. După patruzeci de ani de nenorociri, să te resemnezi să trăiești într-o societate fixată și al cărei singur ideal este buna funcționare a legilor economice este, se pare, contrar naturii noastre intime, așa cum a fost ea făurită de două mii de ani de civilizație europeană.

Sentimentul confuz că politica unei formațiuni de stînga necomuniste este o șansă de a recrea lumea a jucat un rol, cu siguranță, în aderarea unor intelectuali români la Frontul Salvării Naționale. Refuzul unei soluții „à l'occidentale" nu este în nici un fel refuzul acestui tip de democrație, ci refuzul de a crede că istoria nu servește la nimic, că poate să fie doar un alibi al resemnării de a accepta cel mai mic rău.

Din acest punct de vedere, votul românesc din 20 mai aruncă o lumină și asupra ezitărilor opiniei publice din Est unde, în contexte mai puțin clare politicește, după o mișcare spre dreapta clasică, opinia pare să-și modereze entuziasmul primei ore și să privească mai lucid șansele ce pot fi oferite de stînga națională. Ar fi profitabil pentru noi, aici, să vedem în țările din Est mai puțin niște frați convertiți la rațiunea noastră și mai mult niște nesperate laboratoare în care poate să se conceapă viitorul nostru al tuturora.

Versiune românească de Stelian Țurlea

Virgil Tănase, scriitor francez de origine română, născut în 1945, trăiește la Paris din 1977. La București a făcut studii de literatură franceză și regie de teatru. N-a putut publica în România, dar i-au apărut în Franța mai multe romane („Apocalipsul unui adolescent de familie bună", „Dragoste, dragoste", „Viața misterioasă a unui ucigaș anonim" ș.a.). A revenit la București îndată după Revoluție; apoi, în aprilie, cu un turneu teatral. Între timp a publicat la Editura Ramsay /de Cortanze/ Médias volumul „Ma Roumanie" (o lungă discuție cu Blandine Tézé-Delafon).

din actualitatea internațională

ANATOLI BUTENKO *):

„Un eveniment ieșit din comun și contradictoriu“

În exclusivitate de la Agenția de presă „Novosti“

Caracterul de eveniment ieșit din comun al Congresului al XXVIII-lea al P.C.U.S., devenit un eveniment major în viața politică a societății, constă în primul rînd în aceea că el s-a desfășurat în condițiile în care partidul însuși a renunțat de bunăvoie la monopolul politic asupra puterii, și în țară s-a declanșat un proces de cristalizare a pluripartitismului.

Congresul s-a desfășurat în condițiile în care în societate s-a maturizat definitiv perceperea faptului că nu se mai poate trăi ca în trecut și că, fără o înnoire a partidului, perestroika se va lovi necontenit de obstacole. Toate acestea au venit să concentreze asupra forumului atenția celor mai diferiți oameni și a celor mai diverse curente social-politice.

Unii așteptau ca în cadrul congresului să se producă, chiar de la începutul lui, o sciziune și din P.C.U.S. să se desprindă cel puțin două — trei partide independente, situate pe pozițiile socialismului, însă concurîndu-se realmente, pentru cea mai izbutită realizare a opțiunii socialiste. Alții preziceau că partidul aproape că se va autodizolva. Dar aceasta nu s-a întîmplat.

E interesant de apreciat Congresul al XXVIII-lea și din punctul de vedere al evoluției trecute și, în același timp, viitoare a partidului. A fost forumul cel mai democratic de după congresele leniniste ale partidului. În P.C.U.S și-au făcut din nou apariția, prima oară după mai multe decenii, platforme diferite, iar reprezentanții acestora au avut posibilitatea să-și expună propriile poziții. Să le aducă la cunoștința întregului popor prin intermediul mass-mediei. Un element pozitiv l-a constituit faptul că la congres au prezentat rapoarte toți conducătorii partidului, care au fost dealtfel ținta unei critici imparțiale pentru rezultatele nesemnificative și nereușitele restructurării.

Aș dori, totodată, să avertizez împotriva euforiei în legătură cu democratizarea P.C.U.S. Ar fi naiv să se considere că puterea deplină a maselor de membri ai partidului, declarată de congres, există deja în practică, iar comuniștii de rînd au în partid un vot hotărîtor.

Aș vrea să amintesc că în toate partidele democratice din lume s-a statornicit de mult practica, potrivit căreia hotărîrile se conturează de jos în sus, prin elaborarea, de către organizațiile de bază ale partidului, de rezoluții în toate problemele majore. Apoi, reprezentații organizațiilor respective se adresează cu documentele adoptate organelor de partid superioare, unde aceste documente nu sînt supuse pierderii în greutate prin „uscare și scuturare“ din partea funcționarilor cu posturi de răspundere, ci concurează alături de rezoluțiile similare ale altor organizații de bază și se contopesc în documente sau platforme mai ample. Iar un astfel de proces se derulează pînă la congresul sau conferința generală ale partidului, unde sînt adoptate, în urma dezbaterii, soluții definitive. Iată însă că în perioada de pregătire a Congresului al XXVIII-lea nu s-a petrecut nimic de felul acesta, ba nici chiar procedura propriu-zisă nu a fost prevăzută în noul statut adoptat de el. De aceea toate declarațiile referitoare la faptul că masele membrilor de partid dobîndesc acum în P.C.U.S. puterea de decizie nu rămîn deocamdată decît simple declarații, bune intenții.

Dacă e să ne referim la procesul de democratizare a partidului, putem spune că există, desigur, un progres, comparativ cu perioadele anterioare, deși el nu reprezintă acei pași radicali care erau așteptați în țară. Totodată, spre deosebire de Congresul constitutiv al Partidului Comunist al Federației Ruse, unde a apărut evidentă prepondereța conservatorilor, la cel de-al XXVIII-lea Congres au biruit pozițiile centriste, ceea ce reprezintă în sine un factor pozitiv. Căci, dacă la acest congres ar fi prevalat interesele birocrației de partid și de stat, P.C.U.S., după toate probabilitățile, mai curînd s-ar fi prăbușit.

Pozitiv a fost, la lucrările Congresului al XXVIII-lea, și faptul că am sesizat prezența la el a unor oameni noi și am ascultat cîțiva lideri noi, că am putut să comparăm diferite platforme din cadrul P.C.U.S., lucru de care nici vorbă nu putea fi la forumurile anterioare ale partidului. Aș dori însă să evidențiez că, paralel cu intervențiile în congres ale unor comuniști, care au dorit sincer să vină în ajutorul partidului și al societății pentru a depăși starea de criză, au mai existat și cuvîntări prin care se apăra în mod fățiș vechiul sistem administrativ de comandă. Acești indivizi ne trag pe noi toți în trecutul îngrozitor și, cu cît vor ieși aceștia mai repede din viața politică, cu atît mai bine va fi pentru noi toți.

Iar în încheiere, cîteva cuvinte despre reafirmarea la cel de-al XXVIII-lea Congres al P.C.U.S. a fidelității partidului față de opțiunea socialistă și perspectiva comunistă. Țara a făcut această opțiune încă în anul 1917. În perioada stalinistă ea a fost însă pierdută. Am pierdut, în esență, și calea de dezvoltare socialistă, crezînd că noua societate poate fi clădită prin orice mijloace. În legătură cu aceasta, acum trebuie elucidată problema dacă societatea mai vrea să urmeze această opțiune. Căci partidul nu s-a consultat niciodată cu poporul în această privință. Cît privește perspectiva comunistă, aceasta nu face decît să exprime un vis al omenirii. De aceea, după părerea mea, corect ar fi ca P.C.U.S. să-și lege atît programul, cît și însăși denumirea exclusiv de socialism, deoarece comunismul este azi cel puțin inactual.

Convorbire consemnată de Albert Sirotkin

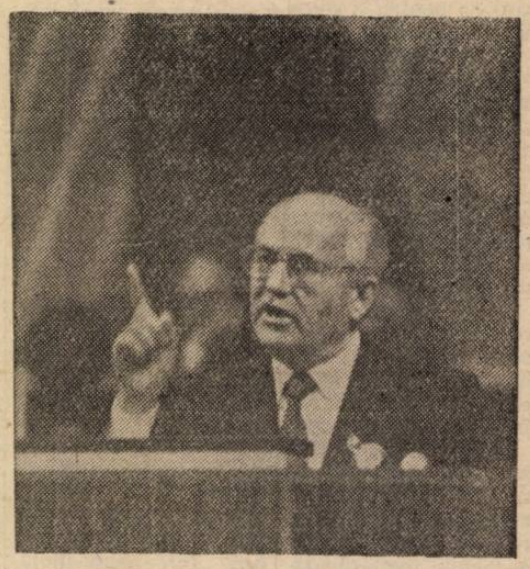

Mihail Gorbaciov, reales în funcția de secretar general al C.C. al P.C.U.S.

*) Eminent cercetător științific la Institutul de cercetări Economice și Politice Internaționale al Academiei de Științe a U.R.S.S., profesor la Universitatea de Stat din Moscova.

MOSCOVA

Demonstrația anticomunistă

La mai puțin de două zile de la închiderea Congresului al XXVIII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, ce se va înscrie, în istoria „perestroicii“, ca un congres al unui partid reînnoit în conducere și poate și în „gîndire“, duminică 15 iulie, la Moscova a avut loc o amplă manifestație — autorizată — cu cel mai vădit caracter anticomunist.

Demonstrația, pornită pașnic din fața parcului de cultură și odihnă Maxim Gorki, a traversat unul din marile poduri peste riul Moscova, s-a localizat în „Piața A 50-a Aniversare a Marelui Octombrie“ (Piața Manej), încheindu-se cu un miting.

Cîteva mii de manifestanți — organizatorii pretindeau sute de mii, dar cei care au urmărit demonstrația vorbesc doar de cîteva mii — purtau pancarte și lozinci, conținînd chemări care în trecut erau rostite doar în șoaptă. Dintre inițiatori s-au distins blocul „Rusia democrată“, „Uniunea Alegătorilor din Moscova“, „Anarhiștii“ cu drapelele lor negre, diverși „independenți“ ce tînjesc după „țar“ și revenirea la țarism. Atacul central a fost concentrat asupra P.C.U.S.-ului. Lozincile erau dintre cele mai virulente: „De ajuns cu comunismul!“, „Să punem capăt intrigii comuniste!“, „Nu național-bolșevismului!“, „Partid (comunist) te-ai ucis cu propriile-ți mîini“, „Nu-i uniformizați pe muncitori!“.

Tot prin lozinci și pancarte se anunțau înființarea „Partidului socialist“, precum și a „comitetului de organizare a tribunalului pentru judecarea P.C.U.S., partidul ce constituie culcușul celor ce se lasă mituiți și a celor ce știu doar să condamne“.

Prin megafoane, cu voci răgușite și revendicative s-a susținut necesitatea creării unor structuri de stat și obștești alternative la cele actuale. Caracterul anticomunist a fost dat și de cererile de „înhumare creștinească a lui Lenin“, de demontare din Piața ce-i poartă numele a statuii lui Felix Dzerjinski și ridicarea în acest loc a unui memorial al celor uciși de KGB.

Manifestanții și-au promis întîlniri viitoare, în aceeași componență, pentru a duce la bun sfîrșit campania împotriva „comuniștilor“, au mulțumit forțelor de miliție, care în număr suficient de mare, au asigurat ordine și calm pînă la căderea serii în piața din apropierea zidurilor Kremlinului.

MOSCOVA

Cale liberă pentru unificarea Germaniei

Corespondență de la Nicolae Crețu

Luni seara, cancelarul vest-german, Helmut Kohl, și-a încheiat vizita de lucru efectuată în Uniunea Sovietică. El a fost însoțit de vicecancelarul și ministrul vest-german de externe, Hans Dietrich Genscher, și de ministrul finanțelor din R.F.G.

La întîlnirea cu ziariștii de duminică, prilejuită de această vizită de lucru mai importantă ca o vizită oficială, președintele U.R.S.S., Mihail Gorbaciov, sublinia : „Trăim într-o vreme atît de dinamică în care schimbările se produc foarte repede. Sînt convins că partea vest-germană urmărește evoluția poziției noastre, în timp ce noi urmărim evoluția poziției vest-germane. Aceste evoluții influențează într-un fel sau altul procesele ce au loc atît în cadrul N.A.T.O. și Tratatului de la Varșovia, cît și în raporturile est-vest". Liderul sovietic a arătat că în ultimele două luni s-au produs multe schimbări substanțiale, care oferă posibilități pentru elaborarea de noi concepții.

Că schimbările se produc destul de repede a dovedit-o și ultima întîlnire comună cu presa a liderului sovietic și a cancelarului vest-german. Mihail Gorbaciov a ținut să precizeze că „actuala întîlnire se înscrie în cadrul intenselor căutări la care participăm cu toții în această etapă de mare răspundere pentru evoluția Europei și a lumii".

La rîndul său, cancelarul Helmut Kohl a reliefat „marea deschidere, înțelegere și simpatie reciprocă care s-au manifestat pe tot parcursul convorbirilor".

Cancelarul vest-german a declarat că cele două părți au convenit asupra elaborării tratatului ce va reglementa raporturile germano-sovietice după unificarea Germaniei, tratat ce va cuprinde toate domeniile : relațiile politice, economia, problemele securității bilaterale, cultura, știința, tehnica. Totodată, a spus vorbitorul, părțile au căzut de acord asupra faptului că negocierile celor șase miniștri de externe în formula „2+4" să se încheie înainte de reuniunea C.S.C.E., programată să aibă loc la Paris în luna noiembrie anul acesta.

Enumerînd principalele puncte ce trebuie să fie incluse în viitoarea declarație comună, cancelarul vest-german a menționat opt puncte principale și anume :

— unificarea Germaniei cuprinde R.D.G., R.F.G. și Berlinul ;

— odată desăvîrșită unitatea germană, responsabilitatea celor patru puteri și împuternicirile acestora vor înceta definitiv ;

— Germania unită, exercitîndu-și deplina suveranitate, poate în mod liber și independent să hotărască cărei alianțe sau cărui bloc să aparțină. În legătură cu aceasta, Kohl a precizat că Germania unită va deveni membră a N.A.T.O., exprimîndu-și convingerea că această părere este împărtășită și de guvernul R.D.G.) ;

— Germania unită va încheia cu Uniunea Sovietică un acord bilateral cu privire la retragerea trupelor din R.D.G., care se va realiza într-o perioadă de 3—4 ani ;

— atît timp cît trupele sovietice se vor afla pe fostul teritoriu al R.D.G., structurile N.A.T.O. nu se vor extinde în această zonă a Germaniei ;

— în perioada dislocării trupelor sovietice de pe fostul teritoriu al R.D.G. trupele celorlalte trei puteri occidentale vor putea să rămînă în Berlin, în baza unui acord special cu autoritățile Berlinului ;

— guvernul federal declară că este gata, ca, încă în cursul negocierilor de la Viena, să-și asume obligația de a reduce forțele armate ale Germaniei unite într-o perioadă de 3—4 ani pînă la 370 000 de militari (reducerea va începe după intrarea în vigoare a Acordului de la Viena privind reducerea armelor convenționale în Europa) ;

— Germania unită va refuza să producă sau să dețină arma chimică și va deveni membră a tratatului de nediseminare a acestei arme.

Vizita de lucru a cancelarului Helmut Kohl a coincis cu vizita oficială la Moscova a secretarului general al N.A.T.O., Manfred Wörner. Aceste două prezențe în Uniunea Sovietică stau mărturie procesului de îmbunătățire generală a relațiilor Est-Vest, care deschid noi perspective colaborării și creării unei ordini a păcii în Europa, avînd la bază respectarea reciprocă a intereselor fiecărui stat, buna vecinătate, încrederea și asigurarea securității tuturora.

Helmut Kohl se întîlnește la Moscova cu Mihail Gorbaciov pentru a doua oară în mai puțin de o jumătate de an

Manfred Woerner, secretarul general al NATO, la Moscova — o vizită incredibilă în urmă cu cîteva luni. În imagine : Woerner vizitează Kremlinul, după discuțiile cu Mihail Gorbaciov

Dacă în decembrie 1989, prezența la Bruxelles a ministrului sovietic de externe, Eduard Șevardnadze, putea fi considerată o tatonare între Tratatul de la Varșovia și Pactul Nord-Atlantic, vizita oficială în U.R.S.S. a secretarului general al N.A.T.O., Manfred Woerner, capătă calitatea de simbol, marcînd trecerea definitivă în istorie a „războiului rece", ieșirea continentului nostru din starea de suspiciune și teamă, precum și deschiderea sa spre optimism și încredere.

Este deosebit de semnificativ că, în aceste zile, la Moscova s-au aflat două personalități de cetățenie germană cu calități diferite — un cancelar și un secretar general al N.A.T.O.

Întîlnirea de la Kremlin dintre președintele U.R.S.S., Mihail Gorbaciov, și Manfred Wörner nu poate fi calificată decît ca o reală dovadă că în lume s-au produs schimbări radicale. Ceea ce într-un trecut nu prea îndepărtat părea de neconceput și irealizabil: a devenit acum un imperativ al timpului prezent, deoarece și Europa, și lumea sînt în schimbare, merg spre normalitate, hotărîte să depășească barierele artificiale.

Acest proces a fost favorizat de declarația adoptată la Moscova de reuniunea la nivel înalt din iunie anul acesta a Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia și de declarația de la Londra, după întîlnirea la nivel înalt a țărilor membre ale Pactului Nord-Atlantic. Textul declarației de la Londra și invitația de a face o vizită la sediul N.A.T.O. din Bruxelles au fost remise de Manfred Wörner liderului sovietic Mihail Gorbaciov. Acesta, la rîndul său, i-a predat secretarului general al N.A.T.O. un document ce conține considerente ce ar putea sta la baza unei viitoare declarații comune a Tratatului de la Varșovia și N.A.T.O.

Într-o întîlnire cu reprezentanți ai Parlamentului, organizațiilor politice și obștești

din Moscova, Manfred Woerner a arătat că momentul Londra a însemnat că N.A.T.O. nu mai consideră U.R.S.S. și celelalte state membre ale Tratatului de la Varșovia drept inamici, ci le invită ca partenere la efortul comun de zidire a unei noi Europe. Este vorba de o Europă în care agresiunea militară și amenințarea cu forța să devină imposibile din punct de vedere material și de neconceput din punct de vedere politic. Acest deziderat poate deveni realitate numai prin dialog între membrii celor două „pacte", prin extinderea procesului de control asupra înarmărilor, prin dezvoltarea colaborării în cadrul Conferinței pentru securitate și colaborare în Europa. Schimbările care s-au produs și se produc pe continentul nostru, a menționat M. Woerner, nu trebuie să ducă la „învingători" și „învinși", ci doar la învingători. Toate statele europene sînt chemate să-și aducă contribuția la acest efort de zidire.

Renunțînd la confruntare — subliniia secretarul general al N.A.T.O. în capitala sovietică — putem împreună să ne îndreptăm atenția spre soluționarea multitudinii de probleme globale cu care se confruntă omenirea — degradarea ecologică, foametea, narcomania, terorismul... Europa trebuie să fie întreagă, liberă și în securitate.

Procesul spre integrare a Europei a fost accelerat de procesul de unificare al celor două Germanii. Pe marginea ultimelor evoluții în acest proces, au fost duse timp de două zile, atît la Moscova, cît și la Stavropol, convorbirile dintre Mihail Gorbaciov și cancelarul vest-german, Helmut Kohl, care a făcut o vizită de lucru în Uniunea Sovietică.

Dialogul sovieto—vest-german la nivel înalt avea loc după cele trei reuniuni semnificative ale celor „mari" din Occident — este vorba de întîlnirile la nivel înalt de la Dublin, Londra și Houston. Despre aceste reuniuni și despre ce au hotărît ele a fost informată conducerea sovietică de către cancelarul vest-german Helmut Kohl și suita sa din care nu au lipsit ministrul de externe și ministrul de finanțe și economiei.

Esența dialogului sovieto—vest-german au constituit-o aspectele ce decurg din unificarea celor două state germane. Acest proces, după cum afirmă cancelarul Kohl, are loc nu contrapunîndu-se altor state, ci în acord și consens cu vecinii, cu toate statele interesate, pe fondul transformărilor fundamentale ce au loc în Tratatul de la Varșovia și în Pactul Nord-Atlantic.

Dincolo de importanța sa internațională, vizita cancelarului Kohl la Moscova are o semnificație deosebită pentru viitorul raporturilor bilaterale sovieto-germane, avînd în vedere că R.F.G. este pentru U.R.S.S. principalul partener economic din lumea occidentală, iar R.D.G. este pentru U.R.S.S. principalul partener economic din lumea răsăriteană.

STOP CADRU

În ajunul plecării la Combe, în Val d'Aosta (1 400 metri altitudine), pentru a-și petrece zece zile de vacanță într-o cabană situată la poalele „Stîncii Crucii", la porțile „Marelui Paradis", Papa Ioan Paul II, a primit-o la Vatican pe Sabine Bergman Pohl, președinta Camerei Deputaților din parlamentul est-german

interviul nostru

„În N.A.T.O. se va pune mai mult accent pe latura politică"

Convorbire cu JOSEPH LUNS

fost ministru de externe al Olandei, fost secretar general al N.A.T.O.

De cum l-am văzut mi s-a părut că îl și cunosc. Înalt și suplu, sobru, distant, exact în gesturi, prețios, cu privirea mereu în calea lui și deloc risipită spre alții. Ca și cum s-ar ști — actor fiind — urmărit din ochi și depreciat pentru orice gest gratuit. Costum închis, pălărie neagră, tare, coborîtă din filme de epocă. Domnul Joseph Luns pare venit înspre noi dinspre un timp trecut, refuzîndu-se asediului nostru, fie și retoric. Un izolat. Pînă în clipa în care îi devin interlocutor. Șansa, pentru mine, a fost la Operă, acolo unde singur pe rîndul întreg — o întîmplare de moment — părea că ocupă jumătate din sală. Apoi, la hotel, dimineață de dimineață, cu tava în mînă pentru a ne lua fiecare gustarea. Și, desigur, în sala conferinței la care eram amîndoi participanți.

Joseph Luns a fost cîndva, ca ministru de externe al țării sale — Olanda — în România — și are mai mulți prieteni la București. Aveam să ne întîlnim de mai multe ori și să mă conving cît de multe cunoaște despre români și despre țara noastră. Dar, dincolo de ce știu unii despre alții, m-a tentat să-l abordez pornind de la ceea ce știam eu însumi despre bărbatul din fața mea și, în primul rînd, faptul că, la un moment dat, a îndeplinit o funcție pentru mine captivantă și să recunosc complexantă — aceea de secretar general al Pactului Nord Atlantic.

I-am și propus o discuție pe această temă domnului Joseph Luns. O temă care s-ar putea numi: N.A.T.O. — ieri, azi, mîine. Așadar...

■ Sînteți foarte bine cunoscut în fosta dv. calitate de secretar general al NATO. Aș dori să cunosc opinia dv. cu privire la NATO. Considerați că a fost binevenită crearea acestui bloc militar? Privind în urmă, examinînd activitatea desfășurată de Pactul Nord-Atlantic pe o perioadă atît de lungă de timp ce părere aveți?

■ Eu consider că NATO a contribuit, în cea mai mare măsură, la menținerea și promovarea păcii, întrucît obiectivele sale sînt defensive din punct de vedere militar, iar, din punct de vedere politic, dorește să aibă relații cît mai bune cu alte blocuri și cu diferite state. A fost întotdeauna o alianță cu caracter defensiv. Mai mult decît atît, toate deciziile în cadrul NATO trebuie adoptate în unanimitate, astfel că țările participante, cum ar fi Norvegia, Danemarca, Islanda, Olanda, Belgia și altele, toate de fapt au drept de veto. Organizația a fost și va continua să fie, într-o mare măsură, o promotoare a păcii în lume.

■ Cum vedeți dv. viitorul NATO?

■ Cred că NATO va continua să existe, însă se va pune mai mult accentul pe latura sa politică și nu pe cea militară. Un lucru foarte bun îl constituie faptul că NATO servește drept punte de legătură între America și Europa și trebuie să îndeplinească, în continuare, acest rol.

■ Ce credeți, va reveni Franța pe deplin în NATO?

■ Dar Franța face parte pe deplin din NATO. Este o greșeală să se interpreteze altfel. În toată această perioadă, Franța a luat parte la activitățile NATO. Ea este o parte a apărării integrate a NATO. Cu alte cuvinte, trupele franceze se află sub comandă franceză, dar cooperează pe deplin în toate domeniile, inclusiv în cel militar.

■ Oamenii înțeleg puțin diferit această poziție, dar ce gîndiți despre Germania viitorului, despre Germania unită?

■ Nu trebuie să existe nici un fel de dubii acolo sau în alte țări în legătură cu aceasta, deoarece orice s-ar întîmpla cu Germania de acum încolo, în următorii 20 sau 30 de ani ea nu va deveni agresivă din nou. Pacea va domni în Europa, care va fi cel mai mare bloc economic al lumii și continentul cel mai important din punct de vedere strategic.

■ Sînteți optimist cu privire la viitorul Europei din punct de vedere militar și politic?

■ Da, sînt.

Neagu Udroiu

STRASBOURG

Germania, Piața comună și Europa răsăriteană

La Strasbourg, sub prezidenția democrat-creștinului spaniol, Marcelino Oreja, a avut loc, între 9 și 13 iulie, sesiunea Parlamentului european, care a analizat patru informări elaborate de Comisia instituțională, în vederea stabilirii strategiei față de transformările politice și pe plan instituțional legate de viitoarea reuniune politică a Pieței comune.

O informare reflectă poziția parlamentului „celor 12" la viitoarea conferință interguvernamentală pentru uniunea politică, ce se va desfășura la Roma, la 13 decembrie. După cum se știe, în contextul situației actuale de pe continent, țările membre ale C.E.E. au propus instituționalizarea C.S.C.E. și crearea unui secretariat permanent. Mai nou este elementul oferit de poziția R.F.G., care, deși asemănătoare cu cea a partenerilor săi, insistă asupra integrării U.R.S.S. într-un sistem european în care va exista o Germanie unită. Euro-parlamentarii s-au arătat deosebit de interesați de conținutul pe care îl va avea reuniunea la nivel înalt de la Paris, din luna noiembrie, care va aborda, în principal, rolul decisiv al C.S.C.E. în arhitectura viitoare a Europei și în progresul spre unificarea germană. „Aceste obiective ale întîlnirii la nivel înalt au fost confirmate, în opinia agenției «France Presse», de recenta reuniune N.A.T.O. de la Londra. Declarația finală sugerînd, de asemenea, crearea unui centru C.S.C.E. pentru prevenirea conflictelor".

În acest cadru mai larg, membrii Parlamentului de la Strasbourg s-au referit la proiectul „Constituției europene" care reflectă drepturile și îndatoririle cetățenilor și ale statelor în cadrul viitoarei uniuni politice a „celor 12", programată a intra în vigoare de la 1 ianuarie 1993.

La 1 iulie, opt țări ale C.E.E. — Franța, Italia, R.F.G., Danemarca și Beneluxul — au pus în aplicare prima fază a Uniuni, Economice și Monetare (U.E.M.) : instituirea unei zone a liberului schimb al banilor, eliberarea mișcărilor de capitaluri. Cetățenii acestor țări își pot plasa banii în bănci din capitalele pe care le preferă. Ea coincide cu unificarea monetară germană și presupune, teoretic, și concertarea mai regulată și strînsă dintre băncile centrale și ministerele de finanțe ale „celor 12". Europa „celor două viteze" a apărut ! Irlanda, Grecia, Spania și Portugalia urmează să se alinieze „mișcării libere a capitalurilor" pînă la sfîrșitul anului 1992. Franța și Italia au permis, încă din primul semestru 1990, cetățenilor lor să deschidă conturi în străinătate și străinilor conturi în propriile bănci. Concomitent, pentru a preîntîmpina fuga capitalurilor spre „oaze fiscale" precum Luxemburgul, Parisul și Roma au trecut la o fiscalitate mai elastică. Dintre cele opt țări, cinci — R.F.G., Franța și Beneluxul — intenționează să-și lege monezile naționale prin taxe de schimburi fixe, un prim pas spre o monedă unică. Marea Britanie se împotrivește, dorind ca „cei opt" să avanseze în același pas.

Parlamentul european este un for de decizie bugetară și în politica sa monetară transpare evoluția investițiilor occidentale din ultimii ani. În 1982, țările industrializate, inclusiv cele din C.E.E., au investit 20 de miliarde în lumea a treia ; în 1986, suma a scăzut la jumătate pentru ca, de atunci, curba să crească, așa încît F.M.I. speră ca, în acest an, suma să se ridice la 15 miliarde dolari. Dar se observă un decalaj în ceea ce privește afectarea fondurilor : diminuarea deplasărilor de fonduri către țările foarte îndatorate din America Latină și avansul celor către țările sud-est asiatice cu o economie înfloritoare ; pentru Africa nu rămîne mare lucru. „Reformele în curs în Europa de Est — scria „Die Zeit" — nu vor schimba nimic din obiectivul de a deschide piețele în viitor, mai ales în țările asiatice în curs de industrializare, se arată într-un document al Uniunii federale a industriei vest-germane (B.D.I). America Latină și Africa nici măcar nu sînt menționate". Cu toate acestea, euro-parlamentarii și-au exprimat „sprijinul ferm" pentru reducerea unei părți a datoriei externe publice a lumii a treia.

O atenție deosebită a fost acordată problemei privind repercusiunile pentru C.E.E. ale unificării germane și acordurile de cooperare cu Cehoslovacia și Bulgaria (cu R.D.G., Ungaria și Polonia există deja, iar cele cu U.R.S.S. și România sînt în suspensie pînă la toamnă). Participanții au salutat consolidarea pe continent a valorilor esențiale ale lumii occidentale, ca libertate, democrație și statul de drept constituțional ca fundament pentru cooperarea economică în Europe și, nu în ultimul rînd, recunoașterea economiei de piață drept forță creatoare a unei orînduiri economice europene. Euro-deputații „celor 12" salută procesul de unificare a celor două state germane care „va contribui la stabilitate în Europa" și își exprimă dorința de a fi utilizate „toate posibilitățile pentru a realiza o Europă întregită și liberă". Declarația politică de la Strasbourg, adoptată la cel mai înalt nivel de către șefii de stat și de guvern consacră, evident, un pasaj important „problemei germane". Acesta este primul text comunitar adoptat de „cei 12". Iată paragraful cheie : „Căutăm instituirea unei stări de pace în Europa, în care poporul german să-și regăsească unitatea printr-o liberă autodeterminare. Acest proces trebuie să se realizeze în mod democratic și pașnic în condițiile respectării acordurilor și tratatelor, pe baza tuturor principiilor definite prin Actul final de la Helsinki, într-un context al dialogului și cooperării Est-Vest. El trebuie să se situeze în perspectiva integrării europene".

După învingerea separării ei pe plan politic, Europa are acum șansa de a învinge și separarea ei pe plan economic — a declarat președintele Parlamentului, Enrique Baron Crespo. El a atras atenția că Polonia și alte state care se află în stadiul de trecere la economia de piață se confruntă cu probleme dificile în această etapă, că succesul reformelor economice din aceste țări nu ar fi sigur dacă nu se va rezolva problema datoriilor externe foarte mari, muntele datoriilor crescînd mai repede decît baza economică a acestor țări. Pachetul interdicțiilor celor 17 țări occidentale pentru exportul produselor tehnice de vîrf în țările C.A.E.R. — pachet cunoscut sub prescurtarea de COCOM — nu se mai potrivește astăzi, cînd cîștigă din ce în ce mai mult teren recunoașterea faptului că greutatea și eficiența unei țări depind mai mult de capacitatea ei economică, tehnologică și științifică, decît de potențialul ei militar.

„Fără exagerare — arată «Stuttgarter Zeitung» — se poate spune că toate țările socialiste își denumesc hotărît crezurile lor politice și economice drept greșite și, la fel, recunosc cu toate, maximele occidentale drept calea mai bună de urmat. Cît vor valora aceste afirmații solemne, rămîne de văzut". Un lucru pare sigur : cazul R.D.G. „Istoria Germaniei de est, scria pe bună dreptate «La Libre Belgique», a devenit în esență o afacere inter-germană, chiar dacă foștii învingători și vecini, mai ales Polonia, țin să controleze cursul evenimentelor pentru a evita derapajele". Pentru celelalte țări, a opinat reprezentantul britanic, este valabil ceea ce a spus Margaret Thatcher la recenta întîlnire a „celor șapte" mari de la Houston : acestia „au prilejul să transforme anii '90 într-un deceniu în care cea mai mare parte a lumii să adopte democrația și să aplice acele politici economice care au dus la prosperitate și libertate", relatează agenția „Reuter".

La Strasbourg, parlamentarii în marea lor majoritate, s-au arătat favorabili ajutoarelor financiare și de altă natură către țările răsăritene. Ei au promis să ajute aceste țări să înfăptuiască reformele economice și politice, să le sprijine în eforturile lor vizînd crearea unei societăți deschise, a unei democrații pluraliste și a unei economii orientate spre piață, fără să precizeze ce formă anume ar putea lua această asistență. În orice caz a fost lansat un studiu destinat să determine necesarul sovietic în materie de asistență internațională, studiu care ar putea fi realizat pînă în octombrie.

Doina Topor

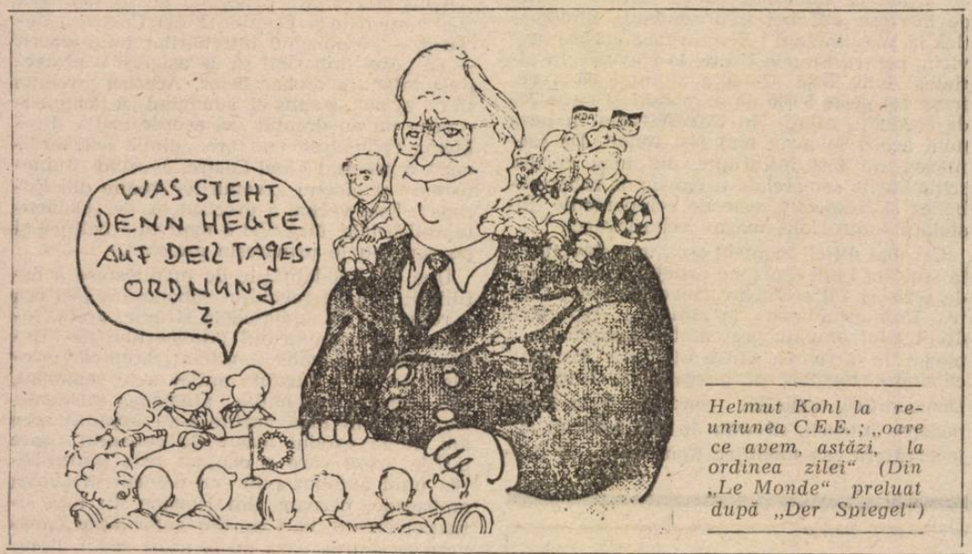

Helmut Kohl la reuniunea C.E.E. ; „oare ce avem, astăzi, la ordinea zilei" (Din „Le Monde" preluat după „Der Spiegel")

HAVANA

Din nou, despre refugiați

Un incident diplomatic, izbucnit săptămîna trecută, riscă să complice relațiile dintre Cuba și Cehoslovacia, deja încordate ca urmare a unor evenimente petrecute în ultimele luni. Cinci cubanezi s-au refugiat, la 9 iulie, la sediul ambasadei cehoslovace din Havana. Ei au declarat că sînt membri ai Asociației pentru libertatea artei, organizație ilegală, și că au recurs la acest gest în fața pericolului iminent de a fi arestați datorită activității lor de disidenți. Au mai precizat că nu vor părăsi ambasada pînă cînd autoritățile cubaneze nu le vor da asigurări că nu vor fi supuși la represalii ulterioare. Alte două persoane au pătruns în amintitul sediu diplomatic în după-amiaza aceleiași zile, aceștia cerînd azil politic, pentru ca, două zile mai tîrziu, un grup format din patru bărbați și o femeie să intre cu forța în locuința însărcinatului cu afaceri cehoslovac, ținîndu-l ostatic cîteva ore. Ulterior, numărul total al refugiaților cubanezi se ridica la 17. La închiderea ediției, s-a anunțat, însă, că 12 dintre aceștia — cei aflați în ambasadă — au părăsit de bunăvoie clădirea. Știrea a stîrnit, în mediile diplomatice din Havana, interpretări diverse, în general controversate.

Părțile implicate și-au precizat, între timp, pozițiile. Ministrul cubanez de externe preciza, la 12 iulie, că nici una din persoanele refugiate la ambasada cehoslovacă nu este, în prezent, urmărită în justiție și nici persecutată, scrie agenția „Prensa Latina". Comunicatul subliniază că majoritatea acestora „au antecedente judiciare pentru delicte de drept comun, comportament antisocial și vagabondaj". Același minister a informat ambasada Cehoslovaciei din Havana că acordînd refugiu persoanelor în cauză, și-a depășit prerogativele de imunitate. Guvernul cubanez — se arată în comunicat — nu va negocia ieșirea din clădire a acestor cetățeni, care, dacă vor părăsi ambasada, o vor face în mod necondiționat. Pe de altă parte, însărcinatul cu afaceri cehoslovac, care s-a plîns de ocuparea prin forță a locuinței sale, a fost acuzat că a încurajat acțiunile de refugiere ale cetățenilor cubanezi.

Aflat la Montevideo, Jiri Dienstbier, vicepremier și ministru de externe al Cehoslovaciei, a dat asigurări că persoanele refugiate nu vor fi predate autorităților cubaneze. „Sperăm să rezolvăm această problemă cu calm", a spus el la o conferință de presă. Cei în cauză au dreptul să ceară azil politic, a adăugat ministrul cehoslovac, precizînd că țara sa negociază cu Cuba plecarea lor în străinătate, în acest scop cerîndu-se sprijinul unor diplomați italieni, vest-germani și sovietici. Agenția CTK a anunțat, de altfel, că purtătorul de cuvînt al Ministerului de externe cehoslovac, L. Dobrovski, i-a primit, zilele trecute, pe ambasadorul R.F.G. la Praga și pe însărcinații cu afaceri ai Italiei și U.R.S.S., cu scopul de a solicita ajutorul diplomatic al guvernelor lor în rezolvarea problemei. Același purtător de cuvînt a transmis, pe de altă parte, ambasadorului cubanez la Praga cererea de a se asigura, „în interesul menținerii bunelor relații bilaterale", funcționarea normală a reprezentanței diplomatice a Cehoslovaciei de la Havana și securitatea membrilor acesteia.

După „revoluția de catifea" de la Praga, relațiile dintre Cuba și Cehoslovacia s-au înăsprit treptat, deși, anterior, ele erau dintre cele mai bune. Cehoslovacia găzduiește, de altfel, la ambasada sa din S.U.A., Secția de interese a Cubei (reprezentanța diplomatică la Washington) ; Elveția face același serviciu, pentru Statele Unite, la Havana. În ultimele luni, însă, Cuba a anunțat că-și retrage cei peste 5 000 de muncitori și circa 200 de studenți, aflați în Cehoslovacia în baza unui acord ce nu a mai fost înnoit. De asemenea, au fost întrerupte, din luna aprilie, schimburile comerciale (livrările de zahăr cubanez și, respectiv, cele de echipamente, instalații industriale, mașini cehoslovace).

Cel mai dificil moment s-a înregistrat, însă, la sfîrșitul lunii iunie, cu prilejul unui schimb de scrisori între Vaclav Havel și Fidel Castro. Pronunțîndu-se în sprijinul respectării drepturilor omului, președintele cehoslovac a pledat în favoarea eliberării unor disidenți cubanezi, membri ai Mișcării de Integrare Democratică (ilegală), condamnați la aspre pedepse întrucît, se arăta în rechizitoriul lor, încercaseră „să modifice Constituția, să promoveze multipartitismul și să introducă economia de piață" în Cuba. Fidel Castro a calificat mesajul drept „o violare gravă a suveranității cubaneze". „Aceasta (scrisoarea — n.n.) dovedește iresponsabilitatea dv. și ignoranța absolută asupra problemelor țării", i s-a răspuns lui Vaclav Havel. La 1 iulie, președintele cehoslovac a declarat că este „inutil" să se discute cu Fidel Castro și că „mai devreme sau mai tîrziu, Cuba va cunoaște inevitabila evoluție istorică : prăbușirea regimurilor comuniste totalitare".

Concomitent cu evenimentele de la ambasada Cehoslovaciei din Havana, un fenomen similar s-a petrecut și la reprezentanța diplomatică spaniolă. În acest caz, însă, este vorba numai de 3 refugiați cubanezi, situația neînregistrînd aceeași tensiune. Se depun eforturi pentru o reglementare cu calm, pe căi diplomatice. Fidel Castro, a anunțat televiziunea spaniolă, a cerut unui funcționar al ambasadei Spaniei să încerce să convingă cele trei persoane să părăsească de bună voie clădirea. Într-o declarație făcută aceluiași post de televiziune, ministrul spaniol de externe, Francisco Fernandez Ordoñez, a declarat că problema refugiaților este o chestiune „foarte delicată, prin repercusiunile pe care le-ar putea avea pentru guvernul cubanez și imaginea sa în străinătate". El a arătat că Spania se află în contact permanent cu autoritățile cubaneze, pentru a încerca să rezolve problemele survenite ; plecarea refugiaților spre Madrid sau altă capitală se află în curs de negociere, a spus demnitarul spaniol. O altă știre anunța, pe de altă parte, că patru membri ai forțelor speciale de poliție spaniole au plecat la Havana, pentru a întări paza ambasadei acestei țări. Decizia a intervenit după ce polițiști cubanezi au urmărit, pînă în grădina reprezentanței diplomatice spaniole, un al patrulea cubanez, care încercase să se refugieze aici.

Aflat la recepția prilejuită de sărbătorirea zilei naționale a Franței, Fidel Castro a declarat — răspunzînd întrebărilor unui ziarist — că „este imposibil să se asigure o protecție totală" a ambasadelor. Acestea „trebuie să ne ajute", a spus el, adăugînd că țările europene nu au dreptul „să acorde azil". Problema refugiaților nu are „nimic extraordinar", a precizat Fidel Castro, evocînd „mimetismul" și efectul „zvonurilor venite din Europa". Este vorba, a precizat el, de „elemente antisociale, fără nici o motivație politică și pe care nu le urmărește nimeni".

Una din modalitățile de manifestare a ostilității față de revoluția cubaneză a fost cea a refugierii la ambasadele străine, arată, între altele, comunicatul Ministerului de Externe de la Havana consacrat recentelor evenimente. De-a lungul anilor s-au semnalat, într-adevăr, mai multe asemenea incidente. De altfel, în luna aprilie s-au împlinit zece ani de la exodul masiv de cubanezi spre S.U.A., exod care a debutat prin pătrunderea unui autobuz plin cu oameni în curtea ambasadei peruane din Havana. În fața situației create, la 4 aprilie autoritățile cubaneze au retras paza de la acest sediu diplomatic. Rezultatul : în numai trei zile, peste 10 000 de persoane s-au refugiat aici. Au urmat momente dramatice, generate de imposibilitatea asigurării hranei și a condițiilor de igienă pentru atîta lume, pînă cînd președintele de atunci al S.U.A., Jimmy Carter, s-a oferit să-i primească pe cubanezii dornici să părăsească țara. S-a format „puntea maritimă" Florida (S.U.A.) — Mariel (Cuba), prin intermediul căreia, în cinci luni, au părăsit țara 125 000 de cubanezi, între care și delincvenți de drept comun, eliberați pentru a putea emigra. Ambasada peruană s-a golit, astfel, treptat, dar clădirea, imposibil de folosit în continuare, s-a transformat în muzeu, cel a „marșului poporului combatant" (după numele unei mari manifestații organizate la Havana împotriva celor ce doreau părăsirea țării). Peru și-a mutat, bineînțeles, sediul diplomatic, iar relațiile cu Havana nu s-au normalizat decît în 1986. Petrecute în 1980, evenimentele au marcat cel mai mare număr de refugiați găzduiți vreodată de vreo ambasadă.

Anca Voican

Și, totuși, se mișcă...

● Numeroși lucrători din comerț (peste 60 000, potrivit surselor sindicale din Berlinul răsăritean) au manifestat în diferite localități din R. D. Germană împotriva proiectelor guvernamentale vizînd rapida desființare a monopolului statului în comerțul cu amănuntul. În capitală, circa 10 000 de manifestanți au exprimat temeri în legătură cu posibilitatea de a-și pierde locurile de muncă și au cerut ca sectorul comercial să nu devină un „țap ispășitor" în actualul context economic dificil. Premierul Lothar de Maizière, care i-a primit pe reprezentanții demonstranților, a dat asigurări că se va strădui personal ca acțiunea de privatizare să nu provoace concedieri. Au avut loc și acțiuni de protest ale agricultorilor confruntați cu concurența producătorilor vest-germani.

● Guvernul Mozambicului este gata să procedeze la încetarea imediată a focului în conflictul cu „mișcarea de rezistență națională din Mozambic" (RENAMO). Într-un interviu acordat presei mozambicane, șeful statului mozambican, J. Chissano, a precizat că guvernul său este gata să accelereze procesul inițiat zilele acestea la Roma, unde au avut loc primele negocieri directe cu RENAMO. Referindu-se la declarația unui reprezentant al RENAMO, potrivit căreia este prea devreme să se discute despre încetarea focului, J. Chissano arăta că guvernul manifestă înțelegere față de temerile liderilor RENAMO și este gata să facă totul pentru întărirea încrederii între părți. Normalizarea situației din Mozambic va permite nu numai accelerarea dezvoltării economice a țării, dar și democratizarea vieții politice interne.

● „Mistral" — racheta franceză sol-aer — prezentată pentru prima oară publicului, a fost vedeta defilării militare tradiționale, organizată anual la 14 iulie — Ziua națională a Franței. „Mistral" poate dezvolta o viteză de circa 3 000 km pe oră, a fost realizată de firma „Matra" și va intra în dotarea tuturor unităților militare franceze.

COLUMBIA

Operațiunea „Apocalips"...

Poliția columbiană dă asigurări ferme : prinderea lui Pablo Escobar, șeful „cartelului din Medellin", este iminentă, poate chiar o problemă de zile. Anunțul pare prea sigur pentru a-l suspecta că n-ar fi decît o afirmație hazardată. Știrea se bazează — arată poliția — pe dezarticularea rețelei logistice și de sprijin a amintitului cartel, principala organizație a traficanților columbieni de cocaină. „Lanțul crimei" lui Escobar se rupe verigă cu verigă, după arestarea, în ultimele săptămîni, a circa 30 de persoane de anturajul său, între care Otoniel Gonzalez Franco, alias Otto, „locotenentul" (șeful securității) marelui cap al mafiei.

Pablo Escobar, 40 de ani, cel mai căutat om din Columbia, se ascunde în condiții precare, încercînd să scape, dar fără speranță, declară generalul Miguel Maza Marquez, șeful poliției secrete (DAS). „El Padrino" („Nașul") a rămas cu puțini oameni de încredere în preajmă și se află în provincia Magdalena Medio, din nord-estul țării. Nu va rezista, se pare, operațiunii „Apocalips", organizată de serviciile secrete, forțele speciale de poliție și armată împotriva sa. Cercul se strînge vertiginos, după ce au fost capturate, în ultimele două săptămîni, peste 3 500 kg de dinamită, numeroase vehicule, arme, echipamente de comunicație și importante documente, conținînd planurile atacurilor teroriste pregătite de mafie pentru a fi puse în aplicare la Medellin și Bogota, Încolțit și hărțuit, Escobar a reușit, totuși, să scape, acum cîteva zile, de urmăritori, pe care îi ține încă în șah. Se pare, însă, că va pierde partida : 3 000 de polițiști, soldați și agenți ai DAS, sprijiniți de elicoptere și cîini, „mătură" o zonă de 22 000 km.p. din Magdalena Medio, fieful marelui traficant. Echipele se schimbă permanent, pentru a nu da nici o clipă de odihnă „baronului cocainei", care contează, se afirmă, doar pe cinci gărzi de corp. A survenit, între timp, arestarea „locotenentului" Otto, după ce, la 14 iunie, fusese prins șeful grupului său de ucigași cu simbrie.

„Dacă reușim să învingem narco-terorismul, considerat drept structura criminală cea mai puternică din lume, Columbia va rămîne în istoria umanității ca o țară eroică, un model de luptă pentru generații întregi", a declarat generalul Maza Marquez. Operațiunile antimafiote nu sînt simple și se desfășoară, de obicei, în zone greu accesibile, dominate de păduri și munți, ceea ce îi avantajează pe fugari. Ei cunosc regiunea perfect și, în plus, se bazează pe sprijinul țăranilor. „Știm, declară un polițist, că Escobar a plătit, pentru a fi găzduit o noapte, cîteva sute de dolari, ceea ce nu este puțin pentru locuitorii săraci din zonă, care fie îl protejează, fie se tem să-l denunțe". „El Padrino" nu se dă, deci, bătut, cu atît mai mult cu cît nu este pentru prima dată cînd autoritățile lansează împotriva sa operațiuni de anvergură. La 24 noiembrie 1989, a reușit să scape fugind în pijama... Acum cîteva zile, poliția a descins la locul unde se afla, după ce Escobar fugise cu numai un sfert de oră înainte. Mîncarea era caldă pe foc, iar, pe o masă, mai multe hîrtii indicau că ar fi vorba de jurnalul său.

Actuala ofensivă anti-mafia a fost lansată de autoritățile columbiene la 18 august 1989, cînd a fost asasinat candidatul liberal la președinție, Luis Carlos Galan. A început, atunci, un „război total" contra traficanților de droguri. S-au multiplicat eforturile și dotarea tehnică, au fost instruite trupe speciale, antrenate de specialiști americani în lupta antiteroristă, a sporit cooperarea cu alte țări mai ales cu S.U.A., principalul consumator al cocainei columbiene. Traficanții nu s-au lăsat mai prejos și s-au lansat, la rîndu-le, într-o contraofensivă a crimei : atentate în serie la Bogota și Medellin, asasinate politice (între alții, trei candidați la președinție), o dezlănțuire fără precedent a violenței, care a făcut, în primele șase luni ale acestui an, circa zece mii de victime. De altfel, teroarea impusă de mafia traficanților obligă populația Columbiei să trăiască sfidînd frica și pericolele : oricînd poate exploda un automobil-capcană încărcat cu dinamită sau poate începe un schimb neprevăzut de focuri. N-ai cum să te aperi, totul depinde de întîmplare. Oamenii se roagă providentei să-i ferească de moartea violentă, merg mai des la biserică, dar nu renunță să iasă seara la plimbare sau să meargă după cumpărături la marile magazine, ținte preferate ale atentatelor. Știindu-se vizați, oamenii politici își iau unele măsuri : veste antiglonț, automobile blindate, gărzi de corp în permanență formează panoplia de război a deputaților, senatorilor, candidaților la președinție, pentru a nu mai vorbi de șeful statului și miniștrii săi. Nu se întorc niciodată pe același drum pe care au venit și nici la aceeași oră, rutina fiind periculoasă. Polițiștii și militarii circulă, de obicei, în grup, cu mîna pe armă, verificînd automobilele staționate în locuri aglomerate. Reușesc, uneori, să evite astfel noi explozii, frecvente mai ales la Bogota și Medellin.

Cu toate greutățile, autoritățile nu renunță, iar rezultatele nu întîrzie. La începutul lunii mai, de pildă, poliția columbiană dădea o puternică lovitură mafiei : au fost distruse patru importante baze de distribuire a cocainei și a fost capturată cea mai mare cantitate din acest drog. „N-am văzut în viața mea atîta cocaină la un loc", declara generalul Humberto Correa, care condusese operațiunea. Erau peste 12 tone de stupefiante, cu o valoare, pe piața americană, de circa 900 de milioane dolari — probabil cea mai mare captură din lume. Acțiunea reușise datorită infiltrării de agenți secreți în rețelele de expediere către exterior a drogului și a conjugării trupelor terestre cu cele îmbarcate în elicoptere. Totul s-a realizat printr-o descindere-surpriză, ferma „La Petrolera", din sudul Columbiei, dovedindu-se placa turnantă a traficului din această regiune, dar și din Peru și Bolivia. Greu accesibilă datorită vegetației, ferma era dotată cu două piste de aterizare, turn de control, numeroase avioane, vehicule și tractoare, aparatură de comunicație și radio-ghidare aeriană ultramoderne, armament și, bineînțeles, mai multe laboratoare de prelucrare a cocainei.

Va avea Escobar soarta „adjunctului" său? La 15 decembrie, anul trecut, a fost eliminat Rodriguez Gacha, poreclit și „Mexicanul". El era „numărul doi" în „cartierul de la Medellin" și se angajase într-un adevărat război al nervilor cu șeful poliției secrete din Bogota, același general Miguel Maza Marquez. „Ori el, ori eu", declarase acesta, înțelegînd să lupte pînă la capăt. Gacha avea 42 de ani, plecase de la nimic și ajunsese miliardar. Un adevărat geniu al răului, destul de puternic pentru a teroriza o țară întreagă. Prin corupție și violență, bani și ucigași plătiți, dorea să cucerească, nici mai mult nici mai puțin, decît puterea în stat. Inteligent, megaloman și crud, fusese cuprins, în ultimele luni de viață, de o adevărată nebunie a riscului, după ce trăise, pînă atunci, într-o opulență excentrică și sfidătoare. Se răzbuna,

Managua

Conflict încheiat

Nicaragua a fost, practic, paralizată timp de zece zile, ca urmare a grevei generale organizate de Frontul Național al Muncitorilor (centrală sindicală de orientare sandinistă). Peste 85 000 de funcționari publici au încetat lucrul, blocînd diverse activități și ducînd la violente incidente de stradă între prosandiniști, adepți ai grevei, și simpatizanții guvernului. Tulburările, pe parcursul cărora au fost ridicate baricade, înregistrîndu-se ciocniri sîngeroase, au lăsat în urmă patru morți, zeci de răniți și numeroase arestări. În cadrul consultărilor dintre președintele Violeta Chamorro și șeful forțelor armate, generalul Humberto Ortega, s-a căzut de acord ca militarii să sprijine poliția în restabilirea ordinii și s-a stabilit folosirea căii dialogului cu sindicatele, ca mijloc de reglementare a crizei. Șeful statului a putut constata, astfel, că armata, cunoscută pentru orientarea sa prosandinistă, s-a supus puterii civile, constituționale, respectînd și sprijinind deciziile acesteia.

Conflictul grevist s-a încheiat printr-un acord survenit între guvern și centrala sindicală, după o noapte de negocieri între Antonio Lacayo, ministrul președinției, și Lucio Jimenez, lider al sindicatelor legate de fostul regim sandinist. Fiecare parte a făcut unele concesii : greviștii au renunțat la mișcarea lor socială și la unele revendicări exagerate, în timp ce doamna Violeta Chamorro a acceptat o ușoară mărire a salariilor, a dat asigurări privind garantarea locurilor de muncă pentru funcționarii publici și a abrogat un recent decret, prin care erau anulate unele distribuiri de pămînturi efectuate de fostul regim.

Președintele Violeta Chamorro și șeful forțelor armate, generalul Humberto Ortega, la o conferință de presă pe marginea recentelor evenimente

Conflictul a fost, astfel, depășit, confirmînd, însă, că, la trei luni de la preluarea puterii, Uniunea Națională a Opoziției a rămas divizată. Vicepreședintele Virgilio Godoy a încercat, de pildă, să creeze un „comitet de salvare națională", cu intenția, afirmă observatorii, de a soluționa criza trecînd peste deciziile guvernului. Violeta Chamorro a respins acest organism, divergențele adîncind fisurile mai vechi din cadrul coaliției la guvern. Șeful statului, sprijinit de armată, a reușit, în schimb, să depășească actuala criză internă din țară, cea mai gravă de la instalarea sa la putere.

probabil, pe anii unei copilării mizere și pe umilințele îndurate ca „esmeraldero" (căutător și traficant de smaralde), care i-au adus, în schimb, experiența afacerilor necurate și a eschivărilor în fața raidurilor poliției.

Selecția naturală a aventurierilor pentru care viața are două repere clare — banii sau glonțul, respectiv cîștigurile sau moartea — i-a adunat la un loc, la începutul anilor '70, pe frații Ochoa, Carlos Lehder, Pablo Escobar și Rodriguez Gacha. Acționau în provincia Magdalena Medio, nu departe de Medellin, reușind să devină miliardari înainte de a împlini vîrsta de 30 de ani. Ei își investesc fondurile în tot mai multe afaceri, cumpără terenuri agricole și organizează, prin diverse rețele complicate, „spălarea banilor murdari" obținuți din traficul cu droguri. „Mexicanul" începe să-și permită și capricii rentabile : curse de cai pur sînge, echipa de fotbal „Millionarios" din Bogota, raliuri. Revista „Fortune" îl includea între primii zece oameni cei mai bogați din lume, dar cum banii nu aduc fericirea, aspirațiile sale țintesc foarte sus, spre vîrful puterii. Pentru aceasta, populația trebuia hărțuită, la fel poliția, într-un război derutant, în care sînt antrenate grupările de gherilă, cele de „autoapărare", destinate să le anihileze pe primele, ucigașii plătiți, avînd ținte precise : miniștri, ziariști, magistrați, candidați prezidențiali, lideri de stînga. „Mexicanul" lovește unde și cînd vrea, este puternic, răspunde de problemele de securitate ale cartelului, ă cărui influență nu se rezumă la Medellin, ci țintește către Bogota.

Șeful DAS este principalul său adversar, pe care își propune să-l lichideze. Dar Maza Marquez scapă ca prin minune din diverse atentate, cărora le cad victime mai mulți colaboratori ai săi. Duelul continuă și „Mexicanul", obsedat și înnebunit de țința mișcătoare, pe care n-o poate doborî, devine imprudent și-și pierde controlul. Oamenii generalului îl surprind, în cele din urmă, la Cartagena, cînd organiza, fără să bănuiască pericolul, un nou transport de cocaină pentru S.U.A. Gacha reușește să fugă, dar va fi urmărit cu elicopterul. La ferma „La Lucha" („Lupta"), cade răpus în schimbul de focuri. Împreună cu el, fiul lui și cinci colaboratori. Greu de spus cine a contribuit la depistarea lui : persoanele atrase de recompensa promisă pentru capturarea sa ori membri ai cartelului, speriați de nebunia ucigașă a „Mexicanului" ? Oricum, destinul său s-a încheiat, iar personajul va deveni, probabil, legendă. Încă prea proaspătă, însă, pentru a intra în file de roman....

Anca Voican

STOP CADRU

Campusul Universității „Rice" din Houston a găzduit summit-ul „celor șapte" mari, la care a participat și președintele Comisiei Executive de la Bruxelles. De la stînga, imaginea îi prezintă pe Jacques Délors, Giulio Andreotti, Helmut Kohl, François Mitterrand, George Bush, Margaret Thatcher, Brian Mulroney și Toshiki Kaifu. Covorul este roșu, în rest peisaj verde

În misiunea lor la Houston, șefii de stat sau de guvern au fost însoțiți (nu întovărășiți) de soții. Iată-le la o plimbare în San Antonio, Texas. De la stînga : Barbara Bush, Danièle Mitterrand, Mila Mulroney (de origine iugoslavă, stabilită în Canada), Livia Andreotti și Sachyo Kaifu. Premierul britanic nu și-a adus soțul. Doamnele au fost oaspetele monseniorului Lawrence Stuetter la Misiunea San Jose

VARȘOVIA

Prețul disputelor

Fenomen unic în felul său, născut oficial în august 1980, în urma bătăliilor date în anii '70 de muncitorii de la șantierele navale din Gdansk, sindicatul Solidaritatea și-a purtat, de-a lungul a aproape un deceniu, cu orgoliu stindardul unității. Unitatea era cuvîntul de ordine proclamat de la tribuna primului congres de cel care va deveni, pe parcurs, „omul-legendă", „omul-instituție" al Poloniei moderne : Lech Walesa. „Lupta — declara el — abia începe. Va fi dificilă și dură, dar victoria e la îndemîna noastră. Ceea ce nu se știe este prețul pe care va trebui să-l plătim. Dacă, împreună, rămînem puternici, în ciuda dificultăților și deosebirilor dintre noi, vom învinge. Și vom face ca Polonia să fie așa cum o visăm, căci nu poate fi alta". Într-adevăr, dacă succesul Solidarității, concretizat în alegerile din iunie anul trecut, a fost asigurat, el s-a datorat unității de interese ale sectoarelor muncitorești cu speranțele majorității intelectualilor și studenților. Loviturile date de puterea comunistă — legea marțială de la 13 decembrie 1981 și trecerea Solidarității în clandestinitate — n-au făcut decît să întărească această unitate.

Dar, odată reintrată în legalitate și supusă seismelor generate de gestiunea puterii, Solidaritatea a început să se divizeze, dînd impresia că și-a pierdut idealurile și obiectivele atît de bine definite în anii de clandestinitate. Mai mult, rîndurile i-s-au subțiat vizibil, ajungînd, de la 10 milioane de membri în 1980, doar la 2 milioane, în prezent. Dar și aceștia se află în plină dispută.

Ultimele luări de poziție ale charismaticului Lech Walesa, reales președinte la Congresul din mai al Solidarității și aspirant la cea mai înaltă funcție în stat, nu par să fie de natură să refacă unitatea. Dimpotrivă. Walesa numește disensiunile „pluripartitism". Rivalii săi îl acuză de „totalitarism".

„Mărul discordiei" îl constituie, aparent, președinția republicii. Dacă, în mai, Walesa cocheta cu ideea („N-ar fi minunat ca un lider sindical să fie președinte ?" Pentru aceasta va trebui „să învăț să vorbesc și să citesc frumos"), de cîteva săptămîni, pare decis să dărîme toate barierele ce-i stau în cale, inclusiv cele ridicate de personalitățile care l-au însoțit în anii grei de clandestinitate. Între aceștia se află Bronislaw Geremek, președintele grupului parlamentar al Solidarității, Adam Michnik, redactorul șef al „Gazetei", organ apropiat de sindicat, Jacek Kuron, ministrul muncii și fondatorul fostului Comitet de apărare a muncitorilor (K.O.R.), Wladyslaw Frasyniuk, președintele Comitetului regional al Solidarității de la Wroclaw (sud-estul țării), și, nu în ultimul rînd, premierul Tadeusz Mazowiecki.

Profilat la orizontul politic, în luna mai, „războiul" pentru prezidențiale a început la 4 iunie, cînd liderul Solidarității i-a cerut lui Adam Michnik, teoreticianul fostei opoziții anticomuniste, să demisioneze din funcția de redactor șef al „Gazetei" și să suprime eticheta „Solidarnosc" din subtitlu. Fundalul acestei supărări a liderului sindical îl constituie sprijinul pe care „Gazeta" l-a acordat premierului Mazowiecki, îndemnînd la „răbdare" față de acțiunile guvernului și proclamînd necesitatea „stabilității politice".

Michnik scria în „Gazeta" că partizanii candidaturii lui Walesa la președinție „încearcă să destabilizeze" situația din Polonia. (Candidatura acestuia este reclamată de o mișcare politică intitulată „Centrum", recent creată de senatorul Jaroslaw Kaczynski).

Drumul reformelor poloneze se dovedește a fi dureros și plin de obstacole. Climatul politic și social s-a deteriorat sensibil în ultimele săptămîni, centrîndu-se în jurul disputelor dintre partizanii lui Lech Walesa și cei ai premierului Tadeusz Mazowiecki, în timp ce populația pare să suporte, din ce în ce mai greu, politica de austeritate, practicată de guvernul Solidarității pentru a scoate țara din criză. O politică ce a scindat (oare numai ea ?) sindicatul cel mai puternic din estul Europei.

Doi candidați la președinție, cîndva „solidari" : Tadeusz Mazowiecki și Lech Walesa

„Mulți ziariști de la «Gazeta» — mărturisea redactorul șef al acesteia — au plătit un preț ridicat pentru credința față de emblema Solidarității. Această emblemă nu e proprietatea privată a lui Lech Walesa și nici n-ar trebui să fie instrumentul unui șantaj politic". În privința alegerilor prezidențiale, Adam Michnik se declara „încrezător" în putința „de a merge la aceste alegeri împreună cu Lech Walesa", care are „multe șanse de a cîștiga", cu condiția să caute să devină „președintele unei republicii democratice și nu monarhul unui imperiu post-comunist".

Ruptura s-a produs la 24 iunie, în cursul unei reuniuni a Comitetului cetățenesc (K.O.), fondat în decembrie 1988 de Lech Walesa pentru a forma un „guvern fantomă", în opoziție cu comuniștii aflați, la vremea aceea, la putere. La reuniune, 63 de membri din cei circa 250 ai K.O. au părăsit această structură, nu înainte de a da citire, în prezența lui Walesa, unei scrisori în care denunță „autoritarismul" președintelui Solidarității, reproșîndu-i că a făcut din Comitetul cetățenesc, „o curte pentru un despot". În timpul reuniunii, Adam Michnik i s-a adresat direct lui Lech Walesa : „Trebuie să ne separăm. Aceasta și în ce privește programele noastre" politice.

Apărătorii premiatului Nobel pentru pace au fost numeroși. Între ei și Andrzej Slonik, președintele Comitetului Solidarității din Lodz, importantă regiune din centrul Poloniei. Acesta i-a reproșat premierului Mazowiecki că „nu s-a debarasat" de președintele Wojciech Jaruzelski, autorul „legii marțiale" din decembrie 1981. Pe aceeași linie, senatorul Kaczynski a declarat că „polonezii nu înțeleg de ce trebuie să-și strîngă cureaua (planul de austeritate guvernamental — n.n.), în timp ce nomenclatura (comunistă) o duce foarte bine".

În ce-l privește, Lech Walesa a denunțat încetineala cu care guvernul pune în aplicare restructurările și, mai ales, privatizarea sectorului public, ceea ce „nu face decît să adîncească nemulțumirea populației și pericolul unei explozii sociale".

Deocamdată, partida n-a fost jucată, deși, la 30 iunie, Lech Walesa și-a asigurat sprijinul delegaților din 49 de voievodate ale „Comitetelor cetățenești" ale Solidarității, care sînt expresia politică, în plan local, a sindicatului.

Unui observator atent al scenei politice poloneze ceea ce se petrece acum — pe fundalul mentalității consumeriste, atît de specifică multor polonezi, ce cu greu acceptă dificultățile procesului de privatizare a sectorului monopolist de stat — este rezultatul ciocnirilor de interese dintre principalii lideri ai Solidarității. De fapt, nu o ciocnire de interese (căci interesul tuturor este același : viitorul Poloniei), ci, mai degrabă, o ciocnire a orgoliilor.

Recent, premierul Mazowiecki i-a întins lui Walesa o ramură de măslin, propunîndu-i să înceapă convorbiri, pe care, anterior, primul ministru le respinsese în două rînduri. Întîlnirea a avut loc sîmbătă 7 iulie, în apropiere de Varșovia, sub auspiciile episcopatului, și a durat șase ore. Cei doi și-au strîns mîna, fără a aplana însă divergențele ce-i opun în ce privește viitorul și stilul reformelor — transmitea din Varșovia agenția „France Presse". Scurtul comunicat dat publicității subliniază voința celor doi lideri „de a continua cooperarea" pentru „a contribui la progresul democrației" în Polonia. În același timp, se constată că „diferențele de opinie politică și de interese ale diverselor grupuri sociale" nu ar trebui să ducă la „destabilizarea situației". O manieră de a recunoaște — sînt de părere observatorii — că cei doi nu au reușit să-și niveleze divergențele de fond.

Primul ministru și echipa sa continuă să creadă în succesul transformărilor prudente, fără „vînătoare de vrăjitoare" în rîndurile fostilor comuniști, în timp ce liderul Solidarității și colaboratorii săi apropiați doresc schimbări mai radicale și, în primul rînd, demisia președintelui Jaruzelski. Remanierea guvernamentală de la 6 iulie (5 miniștri dintr-un total de 23 și-au prezentat demisia) este interpretată, la Varșovia, ca o primă concesie a lui Tadeusz Mazowiecki. Acesta a ținut să facă, însă, o serie de precizări-avertisment la adresa acelora care par să se grăbească prea tare : „Astăzi văd că asupra căii noastre de transformări democratice planează un pericol. În viața politică scade simțul răspunderii față de țară, dialogul constructiv este înlocuit cu un limbaj grosolan. Ne putem mîndri cu stilul nostru de tranziție spre democrație. Facem acest lucru fără violență și fără acte de răzbunare. Oamenii care poartă răspunderea pentru actuala situație din țară sînt înlăturați de la putere pe cale democratică. Am lichidat superinflația și am îmbunătățit aprovizionarea pieței, pentru care am plătit prin scăderea producției și a nivelului de trai. Dar acest preț este temporar. Nu ne putem abate de la calea spre economia de piață, liberă de inflație, aceasta ar amenința din nou cu haosul. Cei care merg pe calea facilă spre bunăstare trebuie să-și asume răspunderea pentru destabilizarea care ne amenință".

Prețul economic este temporar — a subliniat primul ministru. Deocamdată, s-ar putea pune, însă, întrebarea : care va fi prețul social și politic pe care Polonia va trebui să-l plătească din cauza disputelor dintre liderii Solidarității ?

Rodica Dumitrescu

Și, totuși, se mișcă...

● Pakistanul și Iranul au semnat un protocol de acord în vederea stabilirii unor posturi de control și a unor patrule comune de-a lungul frontierei dintre cele două țări. Acordul prevede, de asemenea, extrădarea „criminalilor" și a „traficanților", precum și organizarea de întîlniri regulate pentru armonizarea mijloacelor de luptă împotriva oricărei forme de trafic ilegal de frontieră, în special a celui cu droguri și a contrabandei.

● Ministrul de externe est-german, Markus Meckel, a avut, la Washington, o întîlnire cu secretarul de stat al S.U.A., James Baker. Cu acest prilej, Meckel a relevat că toate armele nucleare ar trebui îndepărtate de pe continentul european, inclusiv rachetele sol-aer „TASM" pe care guvernul american intenționează să le desființeze. „Considerăm că nu avem nevoie de ele pe teritoriul european sau pe cel german", a subliniat Meckel. El a precizat, totodată, că germanii sprijină „opțiunea zero" privind eliminarea tuturor armelor nucleare cu rază scurtă de acțiune.

● Mișcarea Patriotică Democratică din Uganda a semnat un acord de pace cu guvernul, creînd astfel posibilitatea încetării războiului de gherilă ce durează de patru ani, se arată într-o declarație a M.P.D.U., dată publicității la Nairobi (Kenya). Potrivit documentului menționat, rebelii dispun de forțe ce numără peste 5 000 de persoane, pe care guvernul a convenit să le includă în cadrul forțelor sale armate, dacă aceștia se predau. Guvernul și-a asumat, totodată, obligația de a soluționa neînțelegerile politice prin mijloace pașnice, precizează declarația. Urmează să se înființeze un birou coordonator al M.P.D.U., la Kampala, pentru a transpune în fapt prevederile acordului încheiat.

● Departamentul de Stat al S.U.A. a confirmat, pentru prima oară, faptul că, în pofida opoziției autorităților de la Washington, Israelul livrează arme Etiopiei. Potrivit datelor deținute de o comisie a Congresului S.U.A., respectivele tranzacții s-ar face în schimbul eliberării unor etiopieni de naționalitate evreiască.

1000+1

Poziție

Disidentul chinez Fang Lishi se opune adoptării de sancțiuni economice contra țării sale, potrivit propriilor lui declarații făcute cunoscutei publicații germane „Der Spiegel". Într-un amplu interviu acordat revistei din Hamburg, Fang, care abia recent a fost autorizat să părăsească Ambasada S.U.A. de le Beijing, apreciază că „Occidentul ar greși dacă ar răspunde violărilor drepturilor omului în China prin sancțiuni economice". El s-a pronunțat, dimpotrivă, „pentru lărgirea cooperării economice a Occidentului" cu țara sa. Cerînd ca statele occidentale să adopte o atitudine fermă față de conducerea de la Beijing, el relevă, totuși, că „numai în cazul în care contactele sînt menținute se poate exercita o presiune".

Extrădare

Doi presupuși membri ai organizației teroriste vest-germane „Fracțiunea Armata Roșie", arestați în iunie în R.D. Germană, au fost predați autorităților judiciare din R.F. Germania. Este vorba de Inge Viett — cetățeană est-germană din 1983 — care a fost „transferată" în R.F.G. împotriva voinței sale și în pofida faptului că legislația est-germană interzice extrădarea cetățenilor săi în altă țară, și de Werner Lötze care ar fi cerut el însuși să fie predat autorităților vest-germane în speranța că ar putea beneficia de grațieri acordate celor care își recunosc vinovăția și devin cooperanți cu autoritățile.

Cerere

Liderii a două partide de opoziție din Zair au cerut președintelui Mobutu Sese Seko să demisioneze pentru a deschide drumul spre introducerea unei democrații pluripartite. „Ca și dictatura colonială, dictatura lui Mobutu ar trebui să dispară pentru totdeauna", se arată într-o declarație semnată de liderii Uniunii pentru Democrație și Progres Social și ai Partidului Unificat Lumumbist.

Cifre

Farah Dahir Affey, ministrul samalez al informațiilor și turismului, a declarat că evenimentele care s-au petrecut recent pe stadionul din Mogadiscio s-au soldat cu moartea a șapte persoane și rănirea a 17. Totuși, sursele diplomatice locale au informat că în incidentele respective și-ar fi pierdut viața 62 de persoane, iar alte 200 au fost rănite grav, în momentul în care garda prezidențială a deschis focul asupra spectatorilor aflați pe stadionul unde asista la un meci de fotbal și președintele Mohamed Siad Barre. Focul a fost deschis atunci cînd mai mulți spectatori au început să arunce înspre șeful statului cu diferite obiecte pe care le aveau la ei. Respectiva oficialitate somaleză nu a precizat care a fost motivul furiei unor spectatori împotriva președintelui țării.

Petrol

Avînd în vedere lipsa de combustibil pentru necesitățile interne, Uniunea Sovietică va reduce exportul de petrol cu 140 000 de barili pe zi, a anunțat premierul sovietic Nikolai Rijkov. Diminuarea exporturilor petroliere va afecta atît țările foste socialiste, cît și statele occidentale, a precizat el. „Această măsură ne va permite să furnizăm combustibilul necesar agriculturii", a adăugat Rijkov. Nivelul producției de petrol sovietic este în scădere, ca urmare a costului ridicat necesar pentru extracție și a tulburărilor etnice din regiunile producătoare de petrol.

Partid

În Portugalia va ființa ca a 26-a formațiune politică. Este vorba de Partidul Solidarității Naționale (PSN), care, potrivit inițiatorilor săi, ar urma să fie cunoscut sub numele de „Partidul pensionarilor". PSN a strîns și cele 7 000 de semnături necesare și a depus dosarul la Tribunalul constitutional. Primul congres național va fi convocat la 27 septembrie. Vicepreședintele noului partid politic, Cardoso Ribeiro, a respins orice etichetare politică, de dreapta sau de stînga, și a declarat că PSN își propune ca obiectiv esențial „să îmbunătățească soarta celor în vîrstă". „Dorim o viață decentă și agreabilă pentru cei pensionați", a declarat Cardoso Ribeiro.

Soluție

Un sutien medical special, care permite depistarea femeilor predispuse la îmbolnăvire de cancer mamar, a fost pus la punct de un medic din Glasgow (Scoția). El conține 16 captatori sensibili la variațiile de temperatură ale țesuturilor. Revista „Science et Avenir" arată că „acțiunea sutienului" se bazează pe constatarea că, la femeile care nu sînt predispuse la cancer de sîn, temperatura acestui organ crește la patru zile după maximumul lunar al secreției de progesteron. La femeile cu risc crescut (care au avut deja un cancer mamar de exemplu) se constată absența acestei creșteri periodice de temperatură. Explicația acestei deosebiri ar putea fi faptul că sînii femeilor predispuse la cancer mamar sînt „rezistenți" la progesteron, fapt care duce la favorizarea declanșării bolii.

„Alo, Houston, mă gîndesc tot timpul la voi !"
(Frankfurter Allgemeine)

Condamnare

Miroslav Stepan, fost membru al Prezidiului C.C., prim-secretar al Comitetului Orășenesc Praga al P. C. din Cehoslovacia, a fost condamnat la patru ani privațiune de libertate. În cursul anchetei s-a demonstrat că, la 28 octombrie 1988, acuzatul a dat ordin să fie dispersată o demonstrație studențească, depășindu-și astfel atribuțiile. S-a demonstrat, de asemenea, că, la 15 ianuarie 1989, M. Stepan a dat dispoziție să fie evacuat din Praga un grup de demonstranți, fapt apreciat drept măsură represivă neintemeiată și ilegală.

Retrageri

Primarii de curînd aleși ai Moscovei — Gavril Popov — și Leningradului — Anatoli Sobciak — au anunțat că se retrag din rîndurile partidului comunist, pentru a ajuta la crearea unui sistem pluripartit. Cei doi primari au relevat că cel de-al XXVIII-lea Congres al PCUS și-a demonstrat „incapacitatea totală de a oferi țării un program real de tranziție spre o nouă societate". Reamintim că și Boris Eltin anunțase, chiar la tribuna Congresului, același lucru.

Xenofobie

Populația est-germană își manifestă, din ce în ce mai mult, sentimentele xenofobe, iar agresiunile împotriva străinilor s-au înmulțit, a declarat Anette Kahane, funcționară a municipalității din Berlin. Ea a denunțat, la o conferință de presă, „starea catastrofală" a sentimentelor est-germanilor față de străini. „Negrii, vietnamezii, țiganii sînt, zilnic, insultați, agresați, pur și simplu loviți în plină stradă", a adăugat A. Kahane, subliniind că orice persoană, care nu este de naționalitate germană, poate fi victima unei agresiuni. Întrebați asupra motivului acțiunii lor, agresorii răspund cu seninătate : „Acum, avem dreptul să fim rasiști", a declarat A. Kahane agenției „France Presse".

Abrogare

În Gabon a fost abrogată starea de asediu în vigoare de la 23 mai. Face excepție regiunea orașului Port-Gentil. Reamintim că starea de asediu a fost decretată în urma tulburărilor provocate de moartea, în împrejurări încă neelucidate, a liderului Partidului Gabonez al Progresului, din opoziție.

CONCURS ! Întrecerea s-a desfășurat în orașul Syracusa (S.U.A.), iar tentativa perechilor participante a vizat depășirea recordului stabilit în grup (cîte perechi rezistă mai mult sărutîndu-se) și omologat ca atare de „Guinness"

NASA

La ora actuală, NASA (Administrația Națională pentru Aeronautică și Spațiul Cosmic din SUA) traversează una dintre cele mai dificile perioade din viața sa, după tragedia navetei spațiale Challenger, care a costat viața celor trei astronauți în 1986. Într-un moment în care NASA încearcă să demonstreze că programul navetelor spațiale este destul de sigur, economic și eficient pentru a fi înscris în continuarea planului de explorări spațiale, defecțiunile înregistrate la navetele „Columbia" și „Atlantic", cît și imperfecțiunea descoperită la telescopul „Hubble" au pus sub semnul întrebării asemenea obiective într-o etapă următoare. Programul de cercetări spațiale al NASA prevedea construirea unei platforme orbitale permanente și o călătorie pe Marte. Noile dificultăți se înregistrează tocmai acum, cînd Congresul analizează bugetul în acest domeniu, în valoare de 2,9 miliarde dolari.

Propunere

În cadrul unei întîlniri cu ambasadorii la Bruxelles ai celor 16 țări membre ale NATO, ministrul est-german de externe, Markus Meckel, a propus ca Germania unificată să dispună de numai 300 000 de militari, față de 635 000, în prezent, în cele două state (465 000 în R.F.G. și 170 000 în R.D.G.). Coaliția guvernamentală de la Bonn se pronunțase anterior pentru reducerea efectivelor militare ale Germaniei unificate la un nivel de 320 000 — 380 000. După o întrevedere cu secretarul general al NATO, Manfred Wöerner, ministrul est-german a apreciat rezultatele întîlnirii Alianței atlantice de la Londra ca fiind „un semn clar al schimbărilor din cadrul acesteia, ce demonstrează adaptarea strategiei NATO la noua situație din Europa". Meckel și-a exprimat, totuși, îngrijorarea în legătură cu planurile NATO de amplasare în Europa a unor rachete americane aer-sol cu focoase nucleare. „Totuși sperăm că și acestea vor fi aduse la nivelul zero". Pe această temă, Manfred Wöerner a afirmat : „Sîntem pregătiți să începem negocieri cu Uniunea Sovietică pentru reduceri ale armamentelor nucleare, de îndată ce vor fi obținute rezultate la negocierile de la Viena pentru reducerea arsenalelor convenționale".

Acord

Partidele ecologico-pacifiste ale „verzilor" din R.F.G. și R.D.G., precum și micile mișcări de stînga est-germane, apărute după tulburările din octombrie 1989, au ajuns la un acord de principiu privind crearea unei alianțe în vederea alegerilor generale germane prevăzute pentru 2 decembrie, a anunțat un reprezentant al „verzilor" vest-germani. Forma concretă a coaliției electorale, precum și platforma comună urmează a fi puse la punct pînă la sfîrșitul lunii.

Restabilire

China și Mongolia au restabilit, oficial, relațiile diplomatice la nivel de consulat, după o întrerupere de 31 de ani, s-a anunțat la Beijing. Relațiile dintre Beijing și Ulan Bator s-au răcit, paralel cu deteriorarea, din motive ideologice, a raporturilor dintre China și U.R.S.S., la sfîrșitul anilor '60.

de MATTY

— Personal, sînt îngrijorat de faptul că încă perseverez să fiu optimist.

Arme

Irakul nu posedă arme nucleare, însă nu ar ezita să se doteze cu ele dacă un stat occidental l-ar ajuta să le producă, a declarat președintele Saddam Hussein într-un interviu acordat rețelei de televiziune franceze „TF 1". „Dacă oricare stat occidental dorește să ajute Irakul să fabrice arma nucleară pentru compensarea celei din dotarea Israelului, noi nu am avea nici un inconvenient", a subliniat șeful statului irakian. Saddam Hussein a relevat, totodată, că așteaptă, cu speranță „negocierile în curs cu Iranul, avînd în vedere că cele două țări și-au exprimat dorința de a ajunge la o pace reală prin negocieri directe".

Paradoxuri...

Căsătorii colective. *În emiratul Sharjah (din Emiratele Arabe Unite), 21 de cupluri și-au sărbătorit cununia, laolaltă, încercînd astfel să mai atenueze din povara financiară pe care — potrivit obiceiurilor locale — o impun cheltuielile ceremoniei nupțiale ca și dota pe care bărbatul trebuie să o achite pentru soție. Deseori, aceștia, însumate, depășesc cifra de 150 000 de dolari. Și, cum nu toată lumea își poate permite asemenea cheltuieli, pentru o parte dintre tinerii din emirate căsătoria a devenit un lux, aproape o himeră. „Am încercat să găsim o soluție" — a declarat emirul Sharjahului, într-un interviu televizat, transmis, în direct, cu ocazia ceremoniei amintite mai sus, ce s-a desfășurat — firesc — într-un parc public. Această „căsătorie colectivă" — a adăugat emirul — trebuie să fie un semnal de alarmă pentru tineri și părinții lor. Diverse organisme ca și oficialitățile recunosc că, datorită prețului exorbitant al căsătoriilor în stil tradițional, tinerii din regiunea Golfului au început să-și caute mirese în străinătate, ceea ce ar avea efecte negative pe plan cultural și social, pe de o parte, pentru că ar spori numărul divorțurilor, iar, pe de altă parte, pe cel al „fetelor bătrîne" din emirate.*

Majoritatea emiratelor din Golf au încercat să atace „problema" oferind împrumuturi și diferite alte avantaje bărbaților care își aleg soțiile din rîndul „autohtonelor", studiindu-se, printre altele, și posibilitățile aplicării de sancțiuni — amenzi — în cazul „căsătoriilor mixte".

Miliardarul cu 33 de urmași. *Antonio Luciano Pereira Filho reprezintă o strălucită excepție a regulii potrivit căreia o descendență numeroasă este apanajul săracilor, a căror singură „bogăție" sînt, de obicei, copiii.*

Decedînd recent, la vîrsta de 77 de ani, Filho — omul cel mai bogat din statul brazilian Minas Gerais — a lăsat în urma sa o avere incalculabilă, disputată aprig, în prezent, de cei 33 de copii ai săi, legitimi sau naturali. Proprietar a peste 4 milioane hectare, al celei mai mari rafinării de zahăr din Minas Gerais, al unei bănci, două hoteluri, al unei flotile aviatice, ca și al principalelor cinematografe din capitala regiunii, Antonio Luciano Pereira Filho era, de asemenea, binecunoscut pentru „apetitul său sexual". Legitim, el avea doar trei copii, dar i se „atribuie" alți 30, dintre care 18 deja recunoscuți legal, în urma unor acțiuni de stabilire a paternității. Înainte de a muri, de o congestie cerebrală, miliardarul brazilian a întreprins demersurile necesare pentru ca averea să treacă în proprietatea fiilor legitimi, însă copiii naturali au recurs la justiție pentru a-și revendica partea. Bătălia judiciară se anunță a fi titanică și dezlănțuită — comentează presa. Megalomania prolificului miliardar nu s-a oprit la filiație, ci el a creat și un oraș căruia i-a dat numele său și a emis chiar o monedă proprie.

„Supertată". *Oricum, miliardarul din Brazilia este pe departe depășit — în ce privește prolificitatea — de zimbabweanul Thuma Nzumakase, supranumit „Superdad", care are 24 de neveste și 139 de copii. La 68 de ani „Supertăticul" nu lasă să se întrevadă că ar dori să se retragă din activitate : trei din soțiile sale au născut în mai, alte trei se pregătesc, în vreme ce a 24-a nevastă, cu care abia s-a căsătorit, a împlinit 13 ani. Numeroasa familie este adăpostită de un adevărat sat — vreo 20 de case sau colibe. La aproximativ 500 de metri depărtare se află frontiera, de unde partizanii RENAMO, (Mișcarea de rezistență națională din Mozambic) își lansează raidurile periodice și ucigătoare în interiorul statului Zimbabwe. Situația nu-l neliniștește însă pe Nzumakase, care se simte ocrotit de profesia sa de vraci atît în fața gherilei cît și a loviturilor soartei. De altfel, onorariile sale sînt apreciabile și îi asigură un venit anual de 95 000 dolari, adică aproape salariul președintelui țării, Robert Mugabe.*

Dar și cheltuielile numeroasei familii sînt foarte mari : de pildă, în fiecare săptămînă, trebuie achiziționate o tonă de mălai, 48 sticle de ulei, 500 pîini, 80 kg zahăr și un bou. În plus, 54 dintre copii sînt la școală, și uniformele, obligatorii în Zimbabwe, costă, în fiecare trimestru, 185 dolari pentru cele 20 de fete și 975 pentru cei 34 de băieți elevi.

Zilnic, Nzumakase „consultă" circa 20 de bolnavi, faima sa de vindecător depășind granițele țării și extinzîndu-se în alte state, în Africa de Sud, Botswana, Angola, Tanzania, Swaziland. Veniți de la mari distanțe, bolnavii sînt găzduiți în „satul familial" și iau loc la masa clanului.

Nzumakase este conștient de singularitatea cazului său, mai ales într-o provincie în care monogamia constituie regula, dar argumentul său este că „strămoșii i-au ordonat să aibă mulți copii". Recompensînd, anul acesta, Zimbabwe pentru politica sa de control asupra demografiei, O.N.U nu pare să-l fi avut în vedere pe „Supertata" Nzumakase.

Liana Enescu

1000+1

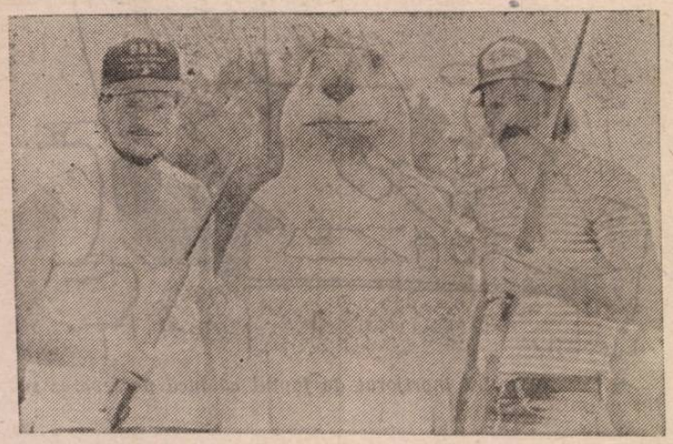

CONCURS. Rusty Calhoun din orașul Delta (statul Colorado) și partenerul lui, Earl Reams din Naturita (Colorado), în dreapta, și-au primit premiul cu care au fost răsplătiți dat fiind că au cîștigat concursul anual „Top Dog World Championship Prairie Dob", ei împușcînd 112 cîini sălbatici

Servicii

„Sînteți nemulțumit de cazare, masă, în general, de serviciile de la hotelurile din Beijing" ? Atunci formați numărul oficiului „reclamații" — 01 513—0828 — și anunțați ce nu vă convine. Agenția „China Nouă", transmițînd știrea-rugăminte, precizează că deficiențele vor fi remediate rapid, dar face și o precizare : liniile telefonice de reclamații au fost înființate în cadrul măsurilor de pregătire a celei de-a 11-a ediții a Jocurilor Asiatice de la Beijing, pentru „apărarea drepturilor legitime ale turiștilor" și în vederea „protejării imaginii industriei turismului chinez, în ansamblu"...

Preocupări

La două săptămîni după uniunea economică și monetară cu R.F.G., R.D.G. a recunoscut că economia de piață nu funcționează bine în numeroase domenii, mai ales din cauza prețurilor de vînzare excesive practicate de anumite rețele ale comerțului cu amănuntul. „Termenul de pregătire a fost prea scurt", a declarat, în cadrul unei conferințe de presă ținute în Berlinul răsăritean, Werner Jurich, secretar de stat la Ministerul Comerțului și Turismului.

„Împărtășim grijile populației", a afirmat, la aceeași conferință de presă, purtătorul de cuvînt al guvernului, Matthias Gehler, care a denunțat „eșecul numeroaselor organisme comerciale" și „arbitrariul" lor. „Este greu să lupți împotriva letargiei de 40 de ani", a arătat Gehler în continuare, făcînd aluzie la economia planificată. El a mai apreciat că introducerea, la 1 iulie, a economiei de piață și a mărcii vest-germane, nu a fost „un eșec pe ansamblu".

Manfred Ortlieb, șeful Comisiei de prețuri din cadrul Ministerului Economiei, a citat din raportul controlorilor guvernamentali, indicînd prețuri mergînd pînă la o dublare în diferite magazine pentru lapte sau carne și pînă la o triplare pentru cartofi. „În general, nivelul prețurilor din R.D.G. nu este mult mai ridicat față de R.F.G., cu excepția ouălelor, a laptelui, a untului și, în parte, a pîinii și a cartofilor", a declarat W. Jurich. Acest lucru îi determină pe consumatorii est-germani să-și procure produsele alimentare de bază din R.F.G., situație care „nu poate dura", a precizat el.

M. Ortlieb a subliniat incapacitatea guvernului, în situația în care nu mai are posibilitatea de a controla prețurile, după ce a renunțat la puterea deținută în economia centralizată. „Nu puteam decît să apelăm la comercianți să fie rezonabili", a mai spus el. Noul Oficiu pentru protecția concurenței „nu are motive să intervină" pentru moment, în pofida diferențelor extreme de prețuri, a conchis M. Ortlieb.

Martin Behrend, din partea Grupului de lucru interministerial pentru controlul prețurilor, a relevat că „trebuie găsite reglementări tranzitorii". Reprezentanții guvernului au arătat că așteaptă mult de la noua lege a comerțului, adoptată săptămîna trecută de parlament, care va permite desființarea structurii monopoliste, mai ales în provincie. Prețurile cele mai ridicate se înregistrează în regiunile mai îndepărtate, cum ar fi Dresda și Rostock.

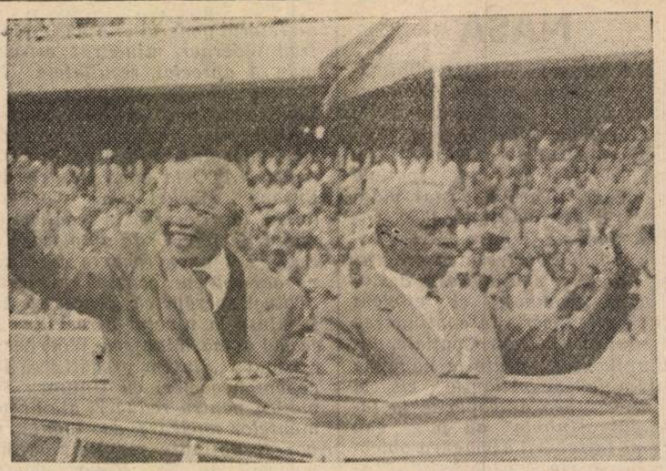

CONVORBIRI. La Nairobi, în pofida tulburărilor politice din Kenya, președintele acestei țări, Daniel Arap Moi, nu și-a suspendat întîlnirile stabilite anterior. Astfel, Daniel arap Moi l-a întîmpinat la aeroport și a avut convorbiri cu Nelson Mandela, cunoscutul lider al Congresului Național African, context în care s-au dezbătut în detaliu căile prin care ANC poate ajunge să guverneze în țara sa

Studiu

„Ești bun în măsura în care îți ții cuvîntul". Dacă proverbul american citat anterior s-ar aplica președinților SUA, concluzia ar fi că toți au fost slabi ? Cel puțin așa rezultă dintr-un studiu efectuat de un profesor al Universității din New York. Astfel, ultimii cinci președinți americani — John Kennedy, Lyndon Johnson, Richard Nixon, Jimmy Carter și Ronald Reagan — au încălcat peste 500 de promisiuni făcute de ei. Dintre aceștia, cel mai fidel cuvîntului dat s-a dovedit a fi John Kennedy : ca președinte, el a reușit să aplice 67 la sută din promisiunile făcute ; în schimb, la Reagan, diferența dintre cuvînt și faptă a fost cea mai frapantă — el a înfăptuit doar 53 la sută din angajamentele asumate. Cea mai răsunătoare declarație neîndeplinită a unui președinte american a fost, se pare, cea a lui Lyndon Johnson, care s-a angajat să nu trimită niciodată trupe americane în Indochina. „Nu vrem ca tinerii noștri americani să fie omorîți în locul tinerilor asiatici", a spus el, după care a trimis 500 000 americani „să apere interesele SUA" în Asia. Cea mai recentă încălcare a unei promisiuni făcute de un președinte american a fost sporirea impozitelor de la sfîrșitul lunii iunie. Or, în cadrul campaniei electorale din 1988, președintele de azi, George Bush, candidatul prezidențial de atunci, își convingea electoratul că, dacă va fi ales, în SUA, nu vor fi mărite impozitele indiferent de natura lor.

Dezvăluiri

Noi revelații în mult comentatul episod al teroriștilor adăpostiți în R.D.G. ! Zilele trecute, din Berlin se anunța că ministrul est-german de interne, Peter Michael Diestel, a susținut că va putea aduce în fața justiției, înainte de sfîrșitul acestei luni, dovada că fostul conducător de partid și de stat, Erich Honecker, i-a acordat protecție faimosului terorist Carlos, al cărui nume real este Illici Ramires Sanchez. După toate aparențele, Honecker, în înțelegere cu șeful securității statului STASI, generalul Erich Mielke, i-ar fi permis lui Carlos să se adăpostească, adeseori, în Berlinul răsăritean și chiar să folosească, în scopuri bine determinate, aeroportul Schönefeld din Berlin.

LICITAȚIE. La Sotheby's din Londra a fost licitat un hipopotam din faianță datînd din anii 1850—1700 î.e.n., ce a făcut parte din colecția de figurine a unui mare muzeu. Obiectul a fost vîndut cu 1,56 milioane lire

Acceptare

Sovietul Suprem al Letoniei a acceptat propunerea oficială a conducătorilor Federației Ruse — Boris Elțîn și Ivan Silaev — privind negocieri între aceste două republici unionale.

Rubrică realizată de Dumitru Constantin

TIRANA

„O breșă a fost deschisă"...

După 13 zile de suspans, „criza ambasadelor" europene de la Tirana s-a încheiat. Duminică 15 iulie, ultimul vapor cu refugiați albanezi pleca de la Tirana.

Operațiunea de evacuare a celor 4 500 de persoane refugiate, începînd cu 2 iulie, în diverse ambasade europene din Tirana (v. „Lumea azi" nr. 28 a.c.) a început joi 12 iulie, în urma negocierilor purtate între reprezentanții guvernelor Franței, Italiei și R.F.G. cu autoritățile albaneze, sub auspiciile emisarului secretarului general al O.N.U., diplomatul suedez Staffan de Mistura. Evacuarea pe calea aerului sau terestră fiind exclusă, din motive de securitate, s-a decis să se facă pe mare, din portul albanez Durres.

Odată convenită, evacuarea trebuia urgentată, din cauza imposibilității personalului ambasadelor implicate în asigurarea condițiilor sanitare minime pentru refugiați. Astfel, la ambasada R.F.G., viața celor 3 199 de albanezi devenise din ce în ce mai dificilă. Imobilul, în care misiunea s-a instalat recent, se află încă în construcție, cu o grădină practic inutilizabilă, plină de pietris, moloz și cărămizi, în mijlocul cărora s-au înălțat în grabă cîteva corturi. Căldura a înrăutățit situația sanitară a ambasadei, care nu dispune decît de 8 toalete. În fiecare dimineață, doi funcționari ai ambasadei plecau cu o camionetă după cumpărături în oraș și la țară. Întreprindere dificilă, avînd în vedere că fructe nu se prea găsesc ; reușeau să cumpere roșii, legume și cartofi, pîine și ceva carne, care, însă, nu ajungeau să-i hrănească pe toți cei prezenți. Duminică 8 iulie, o tînără ce escaladase, împreună cu soțul ei, zidul ambasadei, a născut o fetiță.

Situația era, se pare, mai „destinsă" la ambasada Italiei, al cărei parc a fost transformat în camping pentru cei o mie de refugiați.

Două nave comerciale italiene — „Appia" și „Espresso Grecia" —, cu o capacitate de o mie de locuri fiecare, au efectuat, începînd de joi, cîte două curse, străbătînd în cinci ore cei 140 de kilometri ce despart coasta albaneză (portul Durres) de cea italiană (portul Brindisi). Debarcați la Brindisi (450 km de Roma), refugiații au fost transferați într-un lagăr de tranzit al protecției civile și Crucii Roșii italiene, de la Restinco, prevăzut cu corturi și barăci din prefabricate. De aici, albanezii au fost repartizați pe țări, așa cum aflaseră azil la ambasadele din Tirana.

Refugiații albanezi de la ambasada vest-germană au sosit, sîmbătă, cu trenul, în R.F.G., la aproape un an de la sosirea primilor refugiați est-germani, tot cu trenul. Aceeași scenă s-a repetat în fața echipelor de televiziune și a ziariștilor veniți să-i aștepte la gara din Basel, la frontiera germano-elvețiană. Numai naționalitatea s-a schimbat. Oboseala și epuizarea ce marcau fețele erau aceleași. Aceleași — și speranțele. Ajunși în R.F.G., ei au fost repartizați în diverse landuri. Nu toți vor să rămînă aici, unii vor să emigreze în Statele Unite și Canada. La fel, cei ajunși în Italia și Franța.

La Tirana, anunță agenția albaneză de știri „ATA", peste o sută de mii de persoane au participat la un miting de sprijin al „eforturilor de democratizare" anunțate de liderul comunist Ramiz Alia, pe care, potrivit agenției „ATA", „cîțiva golani" au încercat s-o compromită. La miting (Ramiz Alia nu a participat) a rostit un discurs K. Ojoni, membru al Biroului Politic și al Secretariatului CC al Partidului Muncii din Albania, care a reamintit deciziile „istorice" ale recentei plenare a partidului privind organizarea serviciilor publice și artizanatului, datorită cărora vor fi create un număr mare de noi locuri de muncă. „Dușmanii noștri vizează tulburarea vieții liniștite a țării și oprirea procesului ireversibil de democratizare" — se arată, potrivit „ATA", într-o scrisoare trimisă lui Ramiz Alia de către muncitorii uzinei „Dinamo" din Tirana. De asemenea, muncitorii de la centrul industrial din Fier (sud-vest) văd în „afacerea refugiaților" „un atac organizat de dușmanul intern și extern contra puterii, partidului și patriei noastre mult iubite". Și tinerii din Kruja, oraș situat la sud de Tirana, l-au asigurat pe „conducător" că „nu-și vor lăsa spiritele tulburate" de afacerea refugiaților albanezi — adaugă „ATA".

Între timp, s-a aflat că autoritățile albaneze au închis, provizoriu, ambasadele Italiei, R.F.G. și Franța de la Tirana. La anunțarea veștii, cei 304 refugiați de la Restinco și-au exprimat teama că ei vor fi singurii care vor profita de libertate, într-o țară din care „atîția oameni vor să plece". „Sînt sigur — explică Getin, profesor de matematică — de faptul că fuga în ambasade ar fi continuat. În cartierul diplomatic din Tirana sînt zeci de școli, cel puțin 70 000 de tineri îl traversează în fiecare dimineață, pentru a merge la școală, și foarte puțini dintre ei si-ar fi continuat acest drum dacă ar fi putut alege calea libertății".

Printre refugiații de la Restinco se află doar circa 50 de intelectuali — profesori, medici, ingineri. Un inginer care nu vrea să-și dezvăluie identitatea explică : „Muncitorii au mai mult curaj, pentru că sînt mai disperați. Ei nu cîștigă decît 400 de leka pe lună (circa 55 dolari), ceea ce nu le ajunge să-și cumpere nici măcar îmbrăcăminte". În Albania, intelectualii nu s-au putut organiza într-o opoziție care, eventual, ar fi putut prezenta azi o alternativă la regim, și aceasta — explică el — „deoarece represiunea a fost prea dură, mult mai dură decît în alte țări din Est". „Acum — îi declara el corespondentului «France Presse» — o breșă a fost deschisă. Iar dacă Occidentul ne ajută, regimul nu va mai putea dura mai mult de un an..."

Refugiați albanezi — unul dintre ei purtînd un portret al președintelui cehoslovac Vaclav Havel — după sosirea la Praga

„Te iubesc, Albania"

Bucuria descoperirii libertății a fost înnegurată, pentru majoritatea refugiaților ce au păsit pe pămînt străin, de durerea exilului forțat, mulți dintre ei lăsîndu-și acasă familiile. În plus, la plecarea din Tirana, în plină noapte și înghesuiți cîte 150 în autocar, multe familii au fost separate. La fiecare nou vapor ancorat în portul Brindisi, pasagerii abia sosiți îi așteptau cu emoție pe ceilalți, pentru a-și regăsi printre ei o rudă sau un prieten... Scene similare s-au petrecut și pe peroanele gării maritime din Brindisi, în fața trenurilor Bundesbahn (căile ferate vest-germane), ce au transportat refugiați în R.F.G. : cei abia sosiți cu vaporul recunoșteau, uneori, la fereastra unui vagon, rude cărora însă nu li se puteau alătura, căci formalitățile n-au permis „amestecarea" diverselor contingente de refugiați. Spatin Labani (28 de ani) nu căuta pe nimeni. Soția și copilul lor de 18 luni se refugiaseră, împreună cu el, la ambasada R.F.G. Dar copilul s-a îmbolnăvit și soția a preferat să părăsească ambasada, pentru a-l îngriji. Spatin, care a ales libertatea, nu-și poate disimula disperarea. O femeie din Durres, care nu vrea să i se afle numele, a reușit să se îmbarce în acest port albanez, strecurîndu-se printre refugiați. Cei patru copii au rămas pe uscat. Plînge în tăcere.

Sînt mulți cei care, ca și ea, nu vor să-și dezvăluie ziariștilor identitatea, de teama represaliilor împotriva familiilor rămase în Albania sau de teama prezenței, printre ei, a unor agenți ai „Segurimi", poliția politică albaneză. Mai mulți tineri își încearcă șansa singuri, despărțindu-se de părinți. „Dumnezeu să te aibă în pază !" — i-a spus o mamă fiului, dăruindu-i verigheta de aur, singura sa avere, înainte ca acesta să escaladeze zidul de incintă al ambasadei R.F.G.

Pentru majoritatea refugiaților această plecare este o ruptură brutală și ei speră ca ea să nu fie definitivă. „Te iubesc, Albania", a strigat, cu lacrimi în ochi, Alfredo Faldner (40 de ani), debarcînd și îngenunchind pe solul Italiei.

(După agenția „France Presse")

Agențiile internaționale de presă transmiteau, la 10 iulie, că, la Viena, Albania a obținut statutul de observator la reuniunea pregătitoare a întîlnirii la nivel înalt a Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, și aceasta în ciuda severelor critici ale CEE și Statelor Unite privind atitudinea guvernului de la Tirana în „criza ambasadelor". „Albania — declara Antonio Parmellini, șeful delegației italiene, care deține în acest moment președinția CEE — trebuie să accepte și să aplice în totalitate dispozițiile Actului final de la Helsinki, în special respectarea drepturilor omului".

„Statutul său de observator — preciza John Maresca, șeful delegației americane — este, în primul rînd, un statut de «audiere». Nu se pune problema de a lăsa Albania să participe la procesul de decizie". Reamintim că Tirana a cerut în primăvară să beneficieze de statutul de observator la diversele reuniuni ale CSCE. Cu acest titlu, ea a participat pentru prima oară, la începutul lui iunie, la o conferință a CSCE asupra drepturilor omului, desfășurată la Copenhaga. Acest statut nu înseamnă însă că va fi admisă și la reuniunea la nivel înalt a celor 35 de țări membre, ce urmează să se desfășoare în noiembrie, la Paris, pentru definirea noii arhitecturi a Europei, după răsturnarea regimurilor comuniste din Estul continentului.

Rodica Dumitrescu

LONDRA

Spectator după „Spectator"

Una din marile frîne ale unei mai rapide integrări economice vest-europene — au afirmat-o insistent observatorii occidentali — a fost Marea Britanie. Aderînd tîrziu la Piața comună, Londra și-a menținut constant rezervele, mai mari sau mai mici, în funcție de dosar, mai viguros ori mai nuanțat exprimate, în funcție de liderul aflat la putere. A trebuit să treacă un număr de ani, înainte să se organizeze un referendum privind apartenența, la care răspunsul a fost afirmativ, dar lipsit total de entuziasm. Mai bine de un deceniu, partidul laburist aflat în deceniul trecut la putere și ajuns apoi principala forță a opoziției adopta an de an, la conferințele sale, rezoluții anticomunitare și abia în ultimul timp s-a situat pe poziția de cooperare cu C.E.E. Din momentul preluării puterii, dna Margaret Thatcher s-a împotrivit multora din inițiativele sau măsurile „celor 12" care vizau o mai mare apropiere între parteneri, argumentele fiind, de fiecare dată, suveranitatea națională. Premierul britanic a reușit nu numai să limiteze contribuția țării sale la bugetul comunitar, ci și să primească înapoi o mare sumă ; s-a împotrivit „șarpelui monetar" și astăzi se împotrivește unei monede comune ; a avut și are rezerve în ce privește o bancă a comunității, măsuri sociale comune, pașaportul comun ș.a. În ultimii doi ani, repetate declarații acuzînd instituțiile de la Bruxelles de birocrație au stîrnit nemulțumiri și replici din partea partenerilor, toate contribuind la crearea unei atmosfere tensionate. A fost sau este Marea Britanie un „cal troian" în cadrul C.E.E. ? Pozițiile acestea, lipsa unei linii limpezi și chiar a unor direcții de acțiune au dus la înfrîngerea candidaților Partidului Conservator în alegerile pentru Parlamentul vest-european, desfășurate în iunie anul trecut.

Firește, pe măsură ce timpul trece și se apropie anumite termene vizînd modificări în C.E.E. către o mai mare integrare, termene stabilite de comun acord la întîlnirile la nivel înalt, apar noi momente de tensiune sau de controverse, care, pe de o parte, readuc în actualitate întreg comportamentul britanic în cadrul Pieței comune, și, pe de altă parte, generează o polemică asupra viitorului imediat. Un asemenea moment s-a petrecut săptămîna trecută.

Faptele sînt cunoscute. Pe scurt, ministrul industriei și comerțului, Nicholas Ridley, aflat în vizită oficială în Ungaria, a făcut lui Dominic Lawson (fiul fostului ministru de finanțe), de la „The Spectator", o seamă de declarații care au stîrnit un val de proteste, nedumerire, meființă în întreg Occidentul. Pe scurt, Ridley declara că se teme de tendințele hegemoniste ale unei Germanii unite, a spus despre francezi că ar fi „mîcii canișI" ai Germaniei și a asimilat Comisia europeană lui Hitler. Cam mult, și-au spus chiar deputații conservatori britanici ; s-a vorbit de „gafe", „declarații intempestive și deplasate", afirmații „contrare politicii oficiale". În Camera Comunelor, dna Thatcher a trebuit să declare că „afirmațiile (ministrului) nu reflectă nici poziția guvernului, nici poziția mea". Era limpede că ministrul trebuia să demisioneze — ceea ce s-a și întîmplat.

Dar Nicholas Ridley, deputat ultraconservator, este unul dintre cei mai apropiați de dna Thatcher. Au aceeași vîrstă, au intrat în

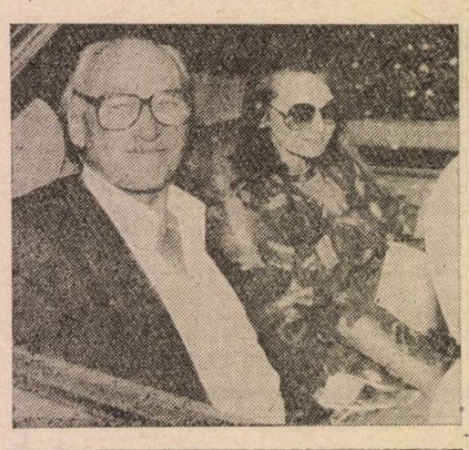

Nicholas Ridley se retrage la proprietatea sa din Naunton, sud-vestul Angliei, după demisia precedată de o controversă cu ample ecouri

același an în viața politică, s-au împotrivit amîndoi lui Edward Heath (predecesorul dnei Thatcher), au aceeași reticență față de instituțiile comunitare. Numit în această funcție în iulie 1989, Ridley a fost un opozant declarat al intrării lirei sterline în sistemul monetar vest-european și a dus „o politică de concurență feroce" („France Presse"). Poziția lui Ridley reflecta pozițiile imposibil de exprimat fățiș ale premierului ? Mai cu seamă în perspectiva destul de evidentă acum că în C.E.E. — prin reunificarea Germaniei — va apărea un colos economic de care orice alt membru s-ar putea teme în principiu ? Demisionînd, Ridley continuă să vorbească despre „cămașa de forță care ar fi o monedă comună", reafirmă ideea că o politică economică decisă la Bruxelles ar fi „un dezastru" și susține că opinia sa „este în întregime pe linia guvernului" ; tot ce regretă sînt doar „termenii fără măsură". Iar în răspunsul său, premierul salută în Ridley pe „campionul unei politici economice și monetare sănătoase"... În locul lui Ridley a fost numit Peter Lilley, cu idei similare, în felul acesta nemodificîndu-se deloc raporturile dintre „duri" și „moderați" („uzi" cum spune jargonul politic britanic) din cadrul cabinetului.

Din alt unghi de vedere, „episodul Ridley" este ultimul dintr-o serie a ultimilor ani, generată de relațiile Marii Britanii cu partenerii săi : în ianuarie 1986, ministrul apărării, Michael Heseltine, a demisionat în urma „afacerii Westland", reproșînd primului ministru că a favorizat un consorțiu american în dauna unuia vest-european ; în iulie 1989, grupul conservator anti-C.E.E. „European Reform Group" s-a felicitat pentru avansarea lui Ridley ; în octombrie 1989, demisionează ministrul de finanțe Nigel Lawson, în urma unei dispute cu consilierul premierului pe tema aderării monedei la S.M.E.

Protestele partenerilor și ale opoziției, în Camera Comunelor, au fost și vor fi urmate de reacții pe două planuri. În primul rînd, clarificări și precizări de poziții oficiale — ceea ce a și început să facă ministrul de externe Douglas Hurd. Declarînd că dna Thatcher este preocupată de puterea economică a R.F.G., Hurd a spus că „ea nu împărtășește temerile fostului ei ministru" : „Ne temem, desigur, ca economia noastră, cît și economiile altor țări... să nu devină satelite ale economiei germane", „dar e o pură fantezie să-ți imaginezi că vom fi confruntați cu un nou Hitler sau un nou Gestapo". În al doilea rînd, dezbaterea reaprinsă la Londra, în jurul raporturilor cu C.E.E., în presă și între politicieni, va aduce, sînt de părere mulți, clarificări mai ample, necesare pentru politica de perspectivă. Se va schimba, însă, ceva, în intransigența „Doamnei de fier" ? Sau perspectiva — reală, în fond — a unui colos gata oricînd să impună o decizie în C.E.E. va impune și o mai mare prudență, cu greu ascunsă de declarațiile conciliante de astăzi ?

Stelian Țurlea

Și, totuși, se mișcă...

■ Președintele Siriei, Hafez Assad, a efectuat o vizită oficială de trei zile în Egipt — prima după o îndelungată perioadă de raporturi înghețate — consacrată în principal îmbunătățirii relațiilor interarabe în vederea realizării unei poziții comune pentru soluționarea problemelor regiunii. La o conferință de presă comună, președintele egiptean Hosni Mubarak s-a referit, între altele, la progresele înregistrate în eforturile de reconciliere între Irak și Siria, unul dintre subiectele majore ale întîlnirii de la Alexandria. „Situația este mult mai bună decît înainte", a spus Mubarak, care a adăugat că „războiul de propagandă" dintre cele două țări s-a încheiat. La rîndul său, Hafez Assad și-a exprimat dorința de reconciliere cu Irakul, fără să precizeze însă cînd se va realiza acest obiectiv. „Aceasta este o problemă binecunoscută care se perpetuează de mulți ani. Dar, în definitiv, sîntem două țări arabe și vom ajunge la un acord, indiferent cît timp va mai trece", a relevat președintele sirian. După cum s-a mai aflat, cei doi președinți au mai examinat contenciosul libanez, chestiunea palestiniană ș.a.

● R. F. Germania dorește „integrarea U.R.S.S. în evoluția europeană și nicidecum excluderea ei", deoarece „este important ca această mare țară să contribuie la edificarea viitorului continentului nostru", a declarat ministrul vest-german de externe, Hans-Dietrich Genscher într-un interviu publicat de cotidianul francez „Le Figaro". „Dorim să creăm o ordine europeană avantajoasă pentru toți, în cadrul căreia să nu existe decît cîștigători", a adăugat el. Potrivit lui Genscher, R.F.G. dorește să ajute Uniunea Sovietică, dat fiind că reformele politice și economice din această țară sînt în interesul Occidentului. „Nu vrem să ajutăm U.R.S.S. doar pentru a realiza mai rapid reformele, ci pentru că astfel vom avea și noi unele avantaje economice și nu numai politice. De aceea, guvernul nostru garantează creditul acordat U.R.S.S. de bănci germane", a conchis el.

● Comisia electorală centrală pentru alegerile în Marele Hural Popular Mongol a hotărît să invite observatori străini la scrutinul de la 29 iulie, primul ce va avea loc în condiții de pluripartitism real. Pînă acum au anunțat că doresc să-și trimită reprezentanții Ungaria, Polonia și Marea Britanie. Conducerea comisiei se pronunță, de asemenea, pentru invitarea unor observatori din U.R.S.S. și China.

● Secretarul general al O.N.U., Javier Perez de Cuellar, a informat Consiliul de Securitate despre rezultatele vizitei în teritoriile ocupate a trimisului său special, Jean-Claude Aimé. Cu acest prilej, el și-a exprimat îngrijorarea față de lipsa de securitate a palestinienilor din această regiune. Secretarul general a refuzat să dezvăluie amănunte privind raportul prezentat de J. C. Aimé.

DELHI

O problemă de încredere?

Week-end politic zbuciumat la Delhi : vineri — demisionează trei miniștri ; sîmbătă — premierul V. P. Singh își anunță retragerea. Dar partidul guvernamental nu-i acceptă demisia și șeful guvernului revine asupra deciziei sale.

La nici opt luni de la schimbarea conducerii țării, India s-a aflat, așadar, în fața unei serioase crize politice. „Nimeni nu știe ce se va petrece, singura alternativă la premierul Singh fiind haosul" — aprecia un reprezentant al partidului Janata Dal, principala componentă a coaliției la putere. Chiar considerată ca exagerată, afirmația sa conține un sîmbure de adevăr. Schimbarea, în condiții impuse, deschide deseori cale neprevăzutului. Totuși, în scrisoarea pe care o adresa liderilor partidului și coaliției din fruntea țării, anunțîndu-i că renunță la conducerea guvernului, Vishwanath Pratap Singh arăta că „se înclină în fața sentimentului general", considerînd că a pierdut încrederea poporului. A pierde încrederea unei națiuni de aproape 800 milioane de oameni — de cele mai diverse rase, credințe, obiceiuri, convingeri politice — i s-a părut primului ministru indian mai presus decît orice considerent.

Premierul indian V. P. Singh și vicepremierul Devi Lal — „demisii retrase, dar care au lăsat urme"

Hotărîrea sa de a demisiona s-a produs într-un climat de violentă contestare politică — observa agenția indiană de presă „PTI". Cu numai o zi înainte, trei din membrii guvernului demisionaseră în semn de protest împotriva reintegrării în fruntea statului indian Haryana, din nordul țării, a fiului vicepremierului Devi Lal. Acesta și-a reluat de curînd atribuțiile după ce, în mai, se retrăsese sub valul acuzațiilor de a fi încurajat campania de violență din timpul alegerilor parțiale din statul indian amintit. Lui Devi Lal și fiului său li s-a reproșat de a fi tratat statul Haryana ca pe un fief personal și, prin aceasta, de a fi știrbit credibilitatea partidului Janata Dal.

Într-o declarație publică, V. P. Singh a respins interpretările care îl acuzau de a-l fi reintegrat în funcție pe contestatul om politic în urma unei înțelegeri politice „secrete" cu vicepremier-ministrul Lal. Analizînd situația creată și insistînd asupra importanței păstrării încrederii poporului, premierul indian a cerut, în scrisoarea de demisie, ca succesorul său să fie desemnat cît mai curînd, considerînd că incertitudinea nu trebuie să dureze într-o perioadă în care țara se confruntă cu probleme grave, precum problema Cașmirului sau situația din Punjab. Ambele aceste stări conflictuale, create în două din statele Uniunii Indiene, aflate la granița cu Pakistanul, implică ofensiva unor forțe secesioniste, în stare de rebeliune față de guvernul central, de la Delhi. Atît în cazul crizei din Cașmir, cît și în cea din Punjab, India suspectează de amestec statul de la frontiera vestică, Pakistanul. Astfel încît orice evoluție politică, „la centru", resimte și impactul evenimentelor de la marginea țării. Chiar a unei țări de dimensiunea unui continent, cum e India.

În alegerile generale din noiembrie anul trecut, V. P. Singh a condus spre victorie coaliția Frontului Național, înlăturînd de la putere partidul Congresul Național Indian (I) și pe liderul său, Rajiv Gandhi, la capătul unei campanii electorale concepute ca „o cruciadă contra corupției". „Rajiv Gandhi — scria atunci revista «Le Nouvel Economiste» — a pierdut, dar nimeni n-a cîștigat alegerile naționale indiene... Alegătorii au votat pentru schimbare și țara n-are nimic de pierdut în afară de sărăcie". Sînt — în aceste fraze — două constatări de mare însemnătate. Nu numai pentru indieni.

Liana Enescu

STOP CADRU

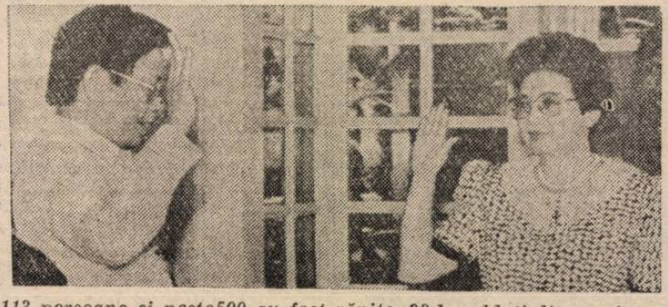

Președintele Corazon Aquino în fața șefului comisiei speciale însărcinate să investigheze asupra ultimei încercări de lovitură de stat militară, ce a avut loc în decembrie, în Filipine. În tentativă și-au pierdut viața113 persoane și peste500 au fost rănite. 93de soldați din marina militară filipineză implicați în evenimentele din decembrie au fost, recent, eliberați din lipsă de probe, și reintegrați în cadrul armatei. Potrivit unor surse militare — citate de „France Presse" — eliberarea acestor soldați puciști ar fi fost destinată să pună capăt murmurelor de nemulțumire din rîndurile forțelor armate filipineze. Se amintește că tentativa din decembrie a fost a șasea și cea mai gravă în decursul celor trei ani ai regimului Aquino

Chișinău

„Moldova să fie proclamată o zonă a liberei inițiative"

Dintr-un interviu acordat de MIRCEA DRUC, prim-ministru al R. S. S. Moldova, corespondentului săptăminalului moscovit „COMERSANT" *)

Referindu-se la perspectivele menținerii Moldovei în componența U.R.S.S., dl. Mircea Druc a spus : „Atîta timp cît voi rămîne în fruntea guvernului statului Moldova, chestiunea ieșirii din Uniunea Sovietică nu va fi pusă la ordinea zilei. Avîndu-se în vedere, bineînțeles, un nou tip de Uniune-confederație. Cu toate astea, înaintăm centrului anumite condiții. Noi îi cerem, aș zice chiar, îl implorăm, dat fiind că sîntem o republică mică, să ne permită tot felul de inovări și experimente. Spre exemplu, Moldova să fie proclamată o zonă a liberei inițiative de afaceri (întreprindere) — cel puțin, să ni se dea în arendă portul Izmail, ce ne-a aparținut istoric, ca să putem pătrunde pe Dunăre, în inima Europei, cu marfă și produse de export. Sau un lucru și mai simplu : să deschidem o rută internațională aeriană, pentru a dezvolta turismul. În fine, avem nevoie de o suveranitate reală, nu fictivă".

Răspunzînd la o întrebare privind recentele schimbări în componența conducerii din Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă, primul ministru al R. S. S. Moldova a afirmat : „Sînt fericit, căci le-am așteptat ! Prima mea vizită oficială aș vrea să i-o fac lui Elțin și sper că Gavriil Popov (economist reformator de renume, președintele Sovietului orășenesc Moscova al deputaților poporului — n. r.), al cărui discipol sînt, mă va ajuta să-mi realizez dorința".

Abordînd, în continuare, situația de conflict, ce s-a creat în legătură cu reacția negativă a populației rusofone la activitatea noului parlament moldovenesc, interlocutorul a făcut următoarele aprecieri : „Eu nu-i condamn, dar — a precizat el — cei la care mă refer ar trebui să înțeleagă mai bine ce se întîmplă, și în loc să apere niște simboluri, cum e «secera și ciocanul», să considere drept onoare faptul că locuiesc și lucrează aici".

În legătură cu tendința sporirii proporției de moldoveni în aparatul de conducere, dl Mircea Druc a afirmat: „Trebuie să existe ! Dar, mai întîi de toate, oricui i se va cere competență și profesionalism, după care — cetățenia Moldovei și, în cele din urmă, cunoașterea limbii de stat. Personal, susțin aceste principii, atunci cînd este vorba de promovarea cadrelor în posturi de conducere".

*) **Comersant"** nr. 23/1990, ediția moscovită.

Traducere de Boris Marian

O.U.A.

La ordinea zilei — democrația și dezvoltarea

A fost o obișnuită reuniune la nivel înalt — a 26-a de la înființarea organizației panafricane. În schimb, ordinea de zi a inclus unele subiecte noi — precum instaurarea democrației în țările membre — iar întîlnirea s-a desfășurat într-un climat încărcat din cauza situației politice în multe din statele reprezentate în „Africa Hall" din Addis Abeba.

Dacă ar fi să evidențiem prioritățile, atunci trebuie început cu dezbaterea asupra democrației, dezbatere apreciată drept „dificilă" încă din momentul debutului ei, în cadrul conferinței Consiliului Ministerial, care, de regulă, precede întîlnirea la nivel înalt, pregătind dosarele și documentele pentru șefii de stat. Așa cum transmiteau agențiile de presă, lansată încă de la 4 iulie, de secretarul general al OUA, tanzanianul Salem Ahmed Salem, „această dezbatere suscită numeroase divergențe între cei care resping cu virulență sisteme politice «importate din afară», mai precis multipartitismul în stil occidental, pe de o parte, și cei care susțin inevitabilitatea unor schimbări politice profunde, avînd în vedere revendicările populare și condițiile puse de creditorii occidentali, pe de altă parte".

În această direcție, în raportul său pe tema „importantelor schimbări survenite în lume și consecințele lor pentru Africa", secretarul general executiv al OUA relevă : „faptul că țările Tratatului de la Varșovia sînt angajate în reforme politice și economice are consecințe politice cu bătaie lungă pentru Africa". Una dintre pozițiile ce au fost în consonanță cu cea a lui Salem, aparține ministrului egiptean de stat pentru afaceri externe, Boutros Boutros Ghali, care a făcut o declarație agenției „France Presse". După ce a arătat că este necesar să se evite impunerea unui sistem Africii, Boutros Ghali a precizat : „Noi putem avea un sistem democratic, fie cu un partid unic, fie în condițiile pluripartitismului". În context, el a relevat că Egiptul a optat pentru pluripartitismul democratic. „Important este să putem apăra drepturile omului", a arătat Ghali, avertizînd împotriva pericolelor „neocolonialismului". „Lăsați-ne să evoluăm așa cum dorim, și așa cum putem", a subliniat el, cerînd creditorilor „să nu utilizeze false pretexte pentru a diminua ajutorul acordat Africii".

Tot în aceeași ordine de idei, Pedro van Dunem, ministrul afacerilor externe din Angola, a insistat asupra schimbărilor care au loc în țările est-europene, la ora actuală, „care vor avea, fără îndoială, repercusiuni în aproape toate țările lumii a treia". Semnalăm, în context, că, recent, Comitetul Central al MPLA — partidul marxist-leninist aflat la putere în Angola — s-a pronunțat pentru pluripartitism și un referendum constitutional. „Ceea ce se petrece acum în țările Europei răsăritene constituie o experiență foarte importantă pentru noi", declara Pedro van Dunem unor reprezentanți ai presei, subliniind că autoritățile angoleze au hotărît, încă din 1985, să lanseze un proces democratic, în primul rînd prin liberalizarea economiei.

La rîndul său, secretarul general al Mișcării Panafricane a Tineretului, Issebre Mamadoun Ibrahim, arăta că dezbaterile asupra democrației au fost începute și punea actualele tulburări pe seama „unei crize politice profunde" și a „incapacității Africii de a face alegeri juste". „Trebuie să reducem prăpastia dintre conducătorii care doresc să-și păstreze locul și tineretul care reprezintă între 60 și 70 la sută din populație", a încheiat el, nuanțînd în mod inspirat problema de fond care se pune azi în Africa.

În ce-o privește, declarația finală a întîlnirii la „vîrf", pune accentul pe dreptul statelor membre ale OUA „de a-și hotărî, în deplină suveranitate, sistemele democratice pe baza valorilor lor socio-culturale, ținînd seama de realitățile fiecărei țări și de necesitatea de a asigura dezvoltarea și satisfacerea cererilor fundamentale ale popoarelor noastre".

Se remarcă, în acest cadru, că paragraful 10 al declarației în 15 puncte a fost schimbat, spre a face loc unei remarci consemnate des la reuniunea ministerială privind dreptul fiecărei țări de a-și alege ritmul democratizării. „Noi considerăm că democrația și dezvoltarea trebuie să meargă împreună și să se sprijine mutual", subliniază documentul, care relevă „necesitatea de a promova participarea populației la procesul de dezvoltare și la sistemul de guvernare".

Este adevărat, n-au lipsit „vocile" care au criticat condiționările politice puse de furnizorii occidentali de fonduri pentru a oferi ajutor pentru dezvoltare, subliniindu-se că Africa „n-are nevoie de lecții și nu poate mima schimbările din Estul european, al căror impact asupra continentului îl recunosc toți".

Alții, precum șeful statului nigerian, Ibrahim Babangida, s-au prezentat la tribună pentru a spune colegilor că „a venit timpul schimbării și al urmării exemplului dat de țările est-europene, dar, de asemenea, pe cel al integrării celor 12 din CEE". „După ce țările noastre au devenit independente, în anii '60, ne-am comportat ca și cum lumea ne datora subzistență".

Declarația finală se referă la schimbările consemnate în lume și consecințele lor în Africa, ia act de noua destindere Est-Vest și pune accentul pe criza economică, datoria externă mereu mai mare a țărilor din OUA, Africa Australă și cooperarea Sud-Sud. Se admite că situația economică „rămîne precară" și se opinează că, în deceniul care se va încheia, s-a înregistrat o „deteriorare a facilităților de producție și a infrastructurilor", au scăzut veniturile pe locuitor și „s-a înregistrat un declin brutal al calității vieții". Pentru prima oară de la crearea ei, OUA ia act de „măsurile luate de președintele sud-african Frederik de Klerk, care permit un anume optimism", dar „nu au condus la abolirea apartheidului".

Sînt timide și puține intrările pe „autostrada" democratizării vieții politice în Africa ? Sînt de salutat inițiativele consemnate deja ? Întrebările par simple, dar implicațiile răspunsurilor sînt mari. Aceasta întrucît, așa cum s-a constatat direct sau indirect și la reuniunea OUA, continentul e azi fragilizat de criza economică și de scăderea cunsurilor materiilor prime. Apoi, în Africa, s-a înregistrat o subită recrudescență a tensiunii, care n-a ocolit state democratice sau cu un singur partid autorizat — Kenya, Gabon, într-un fel, Côte d'Ivoire, Senegal, Zair, Camerun, Zambia, Somalia, Liberia. Este vorba de tulburări politice în țări cunoscute ca exemple de stabilitate după proclamarea independenței — Kenya sau Senegal, Côte d'Ivoire ori Gabon, Zambia sau Camerun — ca și de actiuni de amploare ale unor grupări de rebeli — cazul Liberiei este cel mai recent, el adăugîndu-se celor ale Sudanului, Etiopiei și Somaliei — care pun în pericol, din ce în ce mai mult, însești autoritățile centrale.

Tocmai, de aceea, dacă, la început, „sommet"-ul de la Addis Abeda al șefilor de stat și de guvern africani, al reprezentanților acestora, a părut incomodat de crizele politice izbucnite într-o serie de țări apreciate ca „stîlpi ai panafricanismului", impresia a devenit realitate în final, chiar dacă cei prezenți au decis să continue seria anuală a întîlnirilor lor, în iunie 1991, la Abuja, viitoarea capitală a Nigeriei. Consemnîndu-și optimismul — argumentat sau nu — în viitorul OUA, ei l-au ales ca președinte în exercițiu pe șeful statului ugandez, Yoweri Museveni, cel care, parcă pentru a servi de exemplu rebelilor din Liberia, a preluat puterea în țara sa după ce gherila pe care o conducea a înfrînt autoritățile de la Kampala.

Dumitru Constantin

STOP CADRU

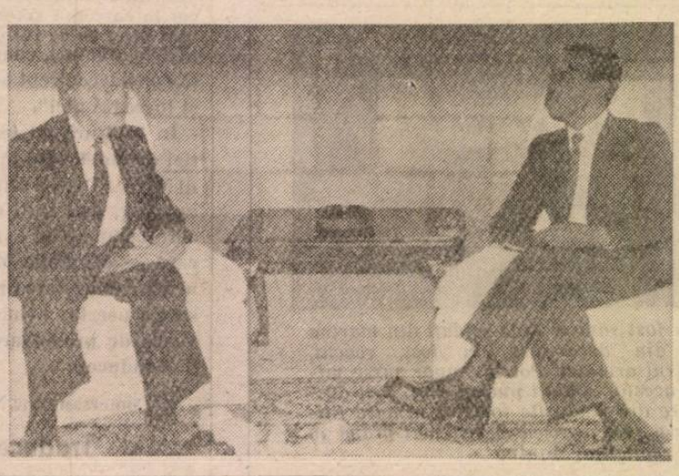

La Addis Abeba a avut loc o nouă întîlnire între șeful statului etiopian, Mengistu Haile Mariam, și fostul președinte american, Jimmy Carter, care mediază între autoritățile etiopiene și rebelii din Eritreea. Nu s-au dat detalii privind șansele reale ale medierii respective, deși ea datează de mai multă vreme

„Copii în vîltoarea războiului"

■ Revista americană „TIME" publică un amplu reportaj, semnat de Alessandra Stanley, despre un fenomen tragic al zilelor noastre : „copiii-soldați".

În imaginația poeților, copiii se nasc aureolați de un nimb strălucitor. Copilăria este o perioadă de refugiu și nevinovăție, un fel de dulce răgaz între naștere și responsabilitate. Jocul, învățătura și intensitatea maximă a trăirilor sînt considerate ca apanajul celor foarte tineri. Cînd spui copil, nu te gîndești la moarte. Cînd spui copil, nu te gîndești la „a ucide".

Și, totuși, aceasta se întîmplă zi de zi în regiunile lumii, unde au loc războaie. Copii la vîrste fragede, uneori de numai 8—9 ani, se luptă împotriva unor dușmani pe care nu-i cunosc, pentru cauze pe care abia le înțeleg. Războiul răpește copiilor copilăria și totodată, le dezvăluie inocența; ignoranța cu privire la moarte, ca și o anume insensibilitate, combinată cu un curaj al inconștienței în fața pericolului, sînt revelate, de pildă, de surîsul unui băiat, atunci cînd un obuz cade în apropierea sa, sau de plăcerea cu care trage cu arma, pe cînd instinctul ar trebui să-i comande să se ascundă.

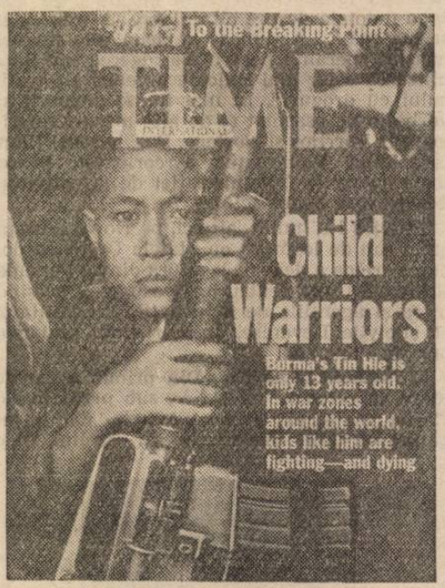

„Infanterie" are la origine cuvîntul care, în limba franceză, înseamnă copil, reflectînd acea supunere copilărească pe care ofițerul o insuflă trupelor sale. Soldații sînt învățați să asculte în mod necondiționat. Copiii, mai puțin obișnuiți cu independența decît adulții, sînt mai ușor de manevrat. Și, deși un copil de 13 ani poate că nu dispune de forța unui soldat cu zece ani mai mare, aceasta este vîrsta cînd un tînăr poate fi învățat, la fel de lesne ca un adult, să mînuiască arme ușoare, cum sînt „AK-47" și „M-16". Istoricul John Keegan numește M-16 „radioul cu tranzistori al războiului modern" și susține că a modificat natura conflictului, făcînd ca lupta să fie și în puterea celor slabi. Copiii poate că nu sînt soldați perfecți, dar pot fi soldați foarte buni.

În 1982, Roger Rosenblatt a făcut cercetări cu privire la atitudinile tinerilor ce s-au maturizat în umbra războaielor. Materialul lui apărut în „Time", sub titlul „Copiii războiului", înfățișa energia celor mai inocente victime. Îndreptîndu-și atenția asupra unor copii care susțin, de fapt, bătăliile, recent, revista „Time" examinează pe acești făptași inocenți, acești „războinici-copii", ale căror eforturi, adesea, nu schimbă soarta unei bătălii, dar a căror participare pune în lumină toată grozăvia războiului.

Națiunile Unite au estimat că, în lume, există 200 000 copii, sub vîrsta de 15 ani, care poartă arme. Armata salvadoriană a făcut recrutări obligatorii de băieți sub 18 ani, în timp ce soldați în vîrstă de numai 13 ani au jurat credință liderului etiopian, Mengistu Haile Mariam. Dar majoritatea „soldaților-copii" aparțin grupurilor de rebeli, unde gradul de participare la luptă depinde de măsura în care este nevoie de aportul lor. Mujahedinii din Afganistan folosesc, în luptele de la Kabul, băieți de 9 ani. În Birmania, copii de 12 ani sînt recrutați de rebelii kareni pentru apărarea teritoriului lor din junglă. În Salvador, F.M.L.N. este unul dintre puținele grupuri de gherilă care permite participarea fetelor la luptă alături de băieți.

Imagini de copii pe cîmpurile de luptă revin obsedant în minte ; copii „khmeri roșii", impasibili, care au fost învățați să ucidă, cu sînge rece, civili și chiar pe propriii părinți ; armata de bătăuși a dictatorului ugandez, Idi Amin, — niște preadolescenți sîngeroși purtînd ochelari de soare; copii iranieni de 10 ani, trimiși la război, fără arme, ca să curețe, cu mîinile goale, terenurile minate, avînd agățate, pe piepturile cămășilor, fotografii ale ayatolahului Khomeini. Acum, Mozambicul este în avangarda inconștienței. Rebelii organizației „Renamo", care luptă împotriva regimului Chissano, și-au dobîndit o tristă faimă cu ai săi „instrumentalizados" — copii răpiți de către trupele „Renamo", care sînt nu numai antrenați ca să lupte, ci și forțați să ucidă sau să mutileze civili.

Nu întotdeauna copiii sînt obligați să facă ceea ce fac. Uneori, ei se oferă voluntar sau, cel puțin, așa susțin generalii. În regiunile unde, astăzi, au loc cele mai multe lupte — în Africa, Asia de sud-est, Orientul Mijlociu —, fatalitatea se numește demografie. Există o lipsă de efective masculine adulte și aproape jumătate din populație este sub vîrsta de 15 ani. Încurajați cu abilitate, copiii pot fi convinși — chiar pot deveni dornici — să pună mîna pe arme.

Băieții pot resimți o nevoie primitivă de a lupta, au o agresivitate ușor de speculat. Dar actul ucigaș nu e ceva instinctiv, ci este dobîndit, este ceva ce adulții trebuie să-și însușească. Copiii au, de asemenea, dorința adînc înrădăcinată de a fi pe placul celor mai mari ca ei. Războiul satisface ambele cerințe ; pentru un copil, războiul este o luptă desfășurată sub supravegherea adulților. Dar fiind că tînjesc atît de mult după iubirea adulților, copiii pot fi învățați, foarte repede, să urască. După aceea este mai ușor să-i împingi să ucidă.

Istoria sugerează că „soldații-copii" nu sînt un fenomen nou, parțial pentru că, în secolele trecute, tinerii era considerați ca mici adulți și, deci, prezența lor în luptă era mai puțin înspăimîntătoare. Există, însă, o deosebire între a fi antrenat pentru a lupta și a fi folosit pentru a marca o intenție simbolică. În „Cruciada Copiilor", din secolul al XIII-lea, mii de băieți și fete au fost trimiși din Europa, în Țara Sfîntă, neînarmați și fără apărare ; se urmărea ca dușmanul să fie impresionat tocmai de vîrsta lor fragedă. Cei mai mulți au pierit pe drum, din cauza bolilor și a foamei; dintre supraviețuitori, majoritatea au fost capturați de pirați și transformați în sclavi.

Bătălia are părțile ei captivante și copiii sînt la fel de sensibili la „atractivitatea" ei, ca și adulții. Cambodgianul Arn Chorn avea 10 ani cînd a fost trimis la Wat Aik, un templu budist din Cambodgia transformat în lagăr de concentrare de către „khmerii roșii". El a petrecut, acolo, doi ani, fiind martor la masacrele zilnice, la care a asistat într-o stare de apatie. Cînd Vietnamul a invadat Cambodgia, în 1978, el a fost trimis să lupte cu armata „khmerilor roșii". A întîlnit un gen nou de teroare, dar s-a obișnuit repede cu viața de patrulă în junglele mlăștinoase. Cînd s-a speriat pentru prima oară, a tras cu o carabină, apoi s-a obișnuit s-o mînuiască și, repede, a fost „promovat", dîndu-i-se o „AK-47".

Adoptat, în 1980, de o familie americană, Arn Chorn are, acum, 22 de ani și studiază într-un colegiu din Rhode Island. Gîndindu-se la evenimentele trăite pe cînd era copil, el înțelege că a suferit o „spălare a creierului" pentru a deveni „khmer roșu". Dar ține minte, de asemenea, fiorii de plăcere, produși de acea nedefinită teamă, amestecată cu excitare. N-a uitat, însă, sudoarea rece, produsă de teama ce îl cuprindea, înainte de atac, cînd aștepta tremurînd în stufăriș. Apoi, teama era metabolizată în adrenalină, totul fiind completat de deliciile mînuirii unei arme automate. „Uneori, în luptă te și distrezi" — afirmă el.

În Afganistan, tuturor băieților li se cere să lupte, chiar de către părinți. Moartea pe cîmpul de luptă nu este numai o onoare, ci și garanția vieții eterne pentru un musulman. În Birmania, unde rebelii kareni luptă, de 41 de ani, pentru independență, războiul a devenit o „afacere de familie". Irlanda de nord nu se află, oficial, în război, dar starea de asediu între adepții celor două religii — protestantă și catolică — a condus, în mod firesc, la violență. „Copiii care nu aruncă cu pietre sînt cei anormali" — afirmă, cu sarcasm, Alexander Lyons, psiholog din Belfast.

Un alt aspect al problemei îl oferă situația din orașul american Los Angeles. Violența în bandă nu corespunde standardului de război prevăzut în Convenția de la Geneva : nu este vorba de o invazie, nu a avut loc o revoltă în masă împotriva unui opresor, nu există cîmpuri minate, bombardamente aeriene sau lagăre de refugiați. În schimb, acționează mici armate de tineri care se luptă între ele și, în același timp, cu poliția. Violența în bandă nu are nici una din motivațiile cunoscute. Este fenomenul cel mai apropiat de război pe care Statele Unite îl înregistrează în cadrul propriilor frontiere, și mulți copiii de pe străzile din Los Angeles sînt mai mutilați psihologic decît tinerii mujahedini care patrulează în trecătorile montane din Afganistan.

În toate aceste locuri, șocul provocat la vederea copiilor care luptă dispare în scurt timp. Este ca și cum ai intra într-o cameră întunecată : destul de repede ochii se obișnuiesc cu lumina mai slabă. Mintea se obișnuiește cu imaginea băiatului aflat între bărbați, purtînd aceeași uniformă, la fel de înarmat, deplasîndu-se cu aceeași nonșalanță îmbinată cu o ușoară oboseală. Doar privită de la distanță, realitatea „soldaților-copii" înfioară. Celor care trăiesc în imediata apropiere a luptelor le este chiar mai ușor să uite. Hamed Karzai, purtător de cuvînt al guvernului rebelilor afgani, își petrece cea mai mare parte a timpului mediind între fracțiunile rivale mujahedine. Sorbindu-și ceaiul în orașul pakistanez Peshawar, situat la 65 km de frontiera afgană, el pare ușor amuzat de ideea că, alături de rebeli, luptă grupuri de băieți. El admite că unii copii ar putea lua parte la lupte. „Pentru ei este o joacă. Vor să se joace de-a soldații" — spune el, cu un zîmbet indulgent. **(Va urma)**

Traducere și adaptare de Mihaela Oberschi

serial

„Dosarul Noriega"

■ Probabil că unul din cazurile recente cele mai flagrante, care îmbină corupția, traficul cu droguri și terorismul, este al fostului dictator panamez Manuel Noriega, dat jos de la putere la sfîrșitul lui 1989, în urma intervenției americane, și aflat astăzi în Statele Unite. Procesul său este acum în curs de desfășurare. Dacă va fi recunoscut vinovat, în baza celor 12 capete de acuzare, Noriega este pasibil de a fi condamnat la 145 de ani închisoare și o amendă de 1,1 milioane dolari. Cea mai gravă dintre acuzații : implicarea în traficul cu droguri și în „spălarea banilor murdari".

Îndată după căderea lui Noriega și transferul său în S.U.A., au început să fie evocate unele dezavantaje ce ar putea decurge din judecarea fostului dictator, legate de o serie de dezvăluiri ce s-ar putea să nu convină Casei Albe. Ce fel de dezvăluiri ? Nici nu începuse bine ancheta și, la 15 ianuarie 1990, Frederick Rempe publica în revista NEWSWEEK un adevărat „dosar" al cazului Noriega cu dezvăluiri uimitoare, care implicau politicieni americani din ultimele două decenii, inclusiv pe actualul președinte George Bush, pe vremea cînd se afla pentru scurtă perioadă, în 1976, la conducerea Agenției Centrale de Informații. Noriega s-a aflat pe listele de plată ale C.I.A. Dar, oricite dezvăluiri ar putea face el, piedicile pe care le reprezenta în eforturile americane și internaționale de stopare a traficului cu droguri erau mult mai grave, încît s-a decis răsturnarea sa cu orice riscuri. Inclusiv al aducerii la lumină a duplicității agențiilor americane de informații.

În vara anului 1960, un tînăr cadet panamez de la Academia militară Chorillos, din Peru, a fost arestat pentru că bătuse și violase o prostituată. Doi din prietenii săi din Peru și un fost agent american au modificat povestea, iar tînărul Noriega n-a mai fost urmărit. Se crea prima verigă a unor legături ce vor dura decenii : Noriega a devenit agent american plătit la început cu 50—100 dolari pe lună, dar va rămîne inactiv aproape cinci ani, pînă cînd Omar Torrijos, liderul din Panama, îl va numi șeful noii unități de informații create cu ajutorul S.U.A. Din acest moment, Manuel Noriega începe o pregătire în Statele Unite, sub îndrumarea ofițerilor americani, la Fort Gulick și Fort Bragg.

Administrația Nixon a fost aceea care, în timpul primului mandat, a început să fie îngrijorată de noua echipă Torrijos-Noriega.

Richard Nixon a preluat puterea după alegerile din 1968, cu o platformă anti-crimă. La 17 iunie 1971, el a spus Congresului că războiul împotriva drogurilor era o „urgență națională" și că forțele sale antidroguri considerau statul Panama și pe Torrijos o amenințare clară. Acestea afirmau că strînseseră informații potrivit cărora Torrijos și șeful serviciilor sale de spionaj, Manuel Antonio Noriega, înlesneau traficul cu heroină prin ambasadele și consulatele panameze, aeroporturile și vămile din Orientul Îndepărtat și din cele două Americi.

Torrijos mai însemna și o altă amenințare pentru Nixon ; poate chiar mai tulburătoare : Casa Albă era îngrijorată de răspîndirea influenței comuniste în America Latină. În ciuda prezenței americane în zona Canalului și a bazelor americane, Torrijos alunecase în mod periculos spre stînga.

În mai 1971, Casa Albă i-a cerut lui John Ingersoll, director al „Biroului pentru Narcotice și Droguri Periculoase", să alcătuiască un plan pentru „o întărire a legii în secret", în întreaga lume. Stenograma întîlnirii nu lasă vreo îndoială despre cît de departe trebuia să se meargă. „...Acțiunea hotărîtă este singura noastră speranță pentru distrugerea sau imobilizarea celor mai ridicate niveluri ale traficului cu droguri". În mai multe memorii se vorbește de asasinat și de alte măsuri referitoare la Torrijos și Noriega. Dar, la scurt timp, „scandalul Watergate" a reorientat, brusc, toate energiile Administrației de la activități ilegale spre supraviețuire.

Torrijos l-a numit, atunci, pe Noriega drept omul său de legătură cu Statele Unite. În doi ani, Noriega a devenit legătura dintre Panama și Statele Unite pentru toate aspectele privind legea și agențiile de informații, atît militare, cît și civile. Devenise, în scurt timp, al doilea om din Panama.

MUȘAMALIZAREA. Din prima sa zi de lucru ca director al C.I.A., sub președintele Carter, Stansfield Turner a avut îndoieli în legătură cu unii din aliații săi străini. Cele

Coperta revistei „Time", în urmă cu trei ani — existau deja dovezi că șeful din Panama se implicase în traficul cu droguri

aflate despre activitățile lui Noriega în Panama au fost suficiente pentru a reteza plățile către serviciul de informații panamez „G-2", o „legătură" care îi aducea, în 1976, lui Noriega 110 000 dolari anual.

Cu toate acestea, Noriega a prosperat ca niciînd înainte în timpul Administrației Carter. Pentru a putea încheia Tratatele privind Canalul Panama, în 1977, și ca răsplată către Panama, pentru că l-a primit pe șahul Iranului, în decembrie 1979, oficialii lui Carter au continuat să plătească și să ascundă crimele lui Noriega. Pentru aceasta, Noriega a continuat să strîngă informații despre armatele latino-americane și despre mișcările de guerilă care se înmulțeau, informații pe care Statele Unite nu le puteau obține din altă parte. După ce sandiniștii au preluat puterea în Nicaragua, în 1979, Noriega a strîns, constant, cele mai bune informații în legătură cu ei.

În timpul audierilor din Congres pentru ratificarea Tratatelor privind Canalul, senatorii conservatori au cerut o sesiune secretă. Personalul a fost trimis acasă și microfoanele închise. Dezvăluirile au fost de-a dreptul lugubre. Legăturile familiei Torrijos cu rețelele de trafic cu droguri și o lungă listă de alte activități ilegale panameze arătau, limpede, că statul Panama era, sub Torrijos, un rai pentru Mafia, traficanții cu droguri sau oricine era implicat în activități clandestine.

Antonio Noriega, un dictator care se ocupă și cu drogurile

În ce îl privește pe Noriega, una din surse a afirmat că acest om se afla, de un deceniu, în centrul rețelelor panameze, înainte de a fi fost acuzat în Florida pentru trafic cu droguri. Noriega arestase mulți traficanți de droguri și îi extrădase către Statele Unite, dar tot de atît de multe ori îi extorcase pe alți traficanți în schimbul eliberării.

La sfîrșitul sesiunii, senatorul Jesse Helms din Carolina de Nord, un oponent al Tratatelor, afirma că aprobarea acestora însemna începutul problemelor pe care America le va avea cu Panama. Zece ani mai tîrziu, declarațiile lui Helms sunau aproape profetic : „Prin acest act, am devenit colaboraționiști la crimele trecutului".

ARME DE VÎNZARE. După ratificarea Tratatelor, Statele Unite au descoperit, curînd, alt motiv de preocupare : comerțul cu arme. În mai 1979, Jerome Sanford, asistent al procurorului federal din Florida, a întocmit o acuzație împotriva a cinci proeminenți panamezi implicați în trafic cu arme. Între ei se aflau Carlos Wittgreen, unul din cei mai apropiați prieteni și parteneri în afaceri ai lui Noriega, și Edgardo Lopez, consulul din Miami, numit de Noriega. Ancheta avea să ducă, foarte curînd, la Noriega însuși.

Dar Washingtonul nu se grăbea să acționeze. La o lună după acuzarea lui Sanford, în iunie 1979, serviciile de informații militare ale S.U.A. cochetau din nou cu vechiul lor spion din America Latină, ale cărui informații privind războiul din Nicaragua deveneau, pe zi ce trecea, mai valoroase. Noriega a plănuit chiar să zboare la Washington, și să se întîlnească la Pentagon cu generalul locotenent Eugene Tighe Jr., directorul lui „Defence Intelligence Agency".

Autoritățile federale și cele din comitatul Dade au aflat că Noriega va trece prin Miami și au început să pună la punct o capcană

Arestat, Noriega este dus la Miami, unde este judecat

spre a-l aresta pentru trafic cu arme, de îndată ce va ajunge pe teritoriul american. Însă, înainte ca faptul să se producă, a intervenit Biroul pentru Panama din cadrul Departamentului de Stat. După ce a fost informat de un prieten din Departamentul Justiției, șeful acestui birou a telefonat la Pentagon, avertizîndu-l asupra pericolului ca Noriega să fie arestat. Oficialul de la Pentagon l-a informat, imediat, pe Tighe. A doua zi, se anunța că, „datorită unor probleme de sănătate, vizita la Washington a lt. col. Noriega a fost amînată".

PRELUAREA CONTROLULUI. La doi ani după moartea lui Torrijos într-un accident de elicopter neelucidat încă nici astăzi, Noriega a dejucat planurile a trei ofițeri mai mari în rang decît el și a preluat controlul Gărzii Naționale.

Imediat, a transformat această Gardă Națională într-o foarte profitabilă afacere. A rebotezat-o „Forțele de Apărare Panameze", la sugestia partenerului său de afaceri și a consilierului său, Michael Harari, fost agent în Mossad-ul israelian. Harari a fost unul din prietenii cei mai apropiați ai lui Noriega și unul din sprijinitorii cei mai de folos.

Primul act legislativ al lui Noriega a fost „legea 20", care asigura controlul militar al porturilor, aeroporturilor, serviciilor de imigrare și vămilor, indiferent cine urma să cîștige alegerile din 1984. În același timp, Noriega a decis să joace cartea sandinistă cu mai mult entuziasm decît Torrijos.

Schimbarea aceasta s-a văzut din clipa morții lui Torrijos. Noriega a făcut astfel încît să nu mai fie sprijinit favoritul nicaraguan al lui Torrijos, Eden Pastora Gomez, care tocmai începuse să se opună sandiniștilor. Noriega era mult mai apropiat de Tomas Borge, ministrul sandinist de interne și cel care superviza operațiunile de informații.

NORIEGA ȘI NORTH. În dimineața de 6 martie 1985, o serie de explozii au răsunat la Managua cu o asemenea forță încît mulți locuitori au crezut că este vorba de un cutremur. Explozia a provocat daune complexului statului major militar din Managua. Scopul operațiunii, care fusese pusă la punct în biroul lui Oliver North, de la Consiliul Securității Naționale din Washington, era de a demonstra că forțele **contras** puteau lovi oriunde în țară.

Dar, se pare că aceste forțe nu aveau capacitatea de a proceda la atacuri asupra țintelor militare în Managua. Doar o agenție de informații străină putea avea și mijloacele, și motivele. Iar această agenție îi aparținea lui Noriega. Într-un efort de a obține favorurile Washingtonului, generalul panamez a ajutat la îndeplinirea actului de sabotaj elaborat de mercenarul britanic David Walker și de Oliver North. Rețeaua lui Noriega nu numai că a oferit toate informațiile pentru a pune la punct planul, dar experții săi în demolări au participat direct la detonarea explozibilelor.

Acționînd astfel, Noriega juca un joc ce-i era familiar : oferea serviciilor americane de informații un ajutor minim pentru a obține de la ele o protecție maximă.

Oliver North știa jocul dublu al lui Noriega, dar nu avea altă alegere : acesta controla singurul serviciu de informații prietenesc și relativ credibil din Managua. Noriega promitea mereu mai mult ajutor pentru **contras** decît a acordat în realitate, dar a acordat oricum mai mult ajutor decît toți ceilalți din regiune.

În timpul procesului lui North, s-au adus documente care dovedeau nu numai rolul lui Noriega în sabotajul din 1985, ci dezvăluie și oferta acestuia de a-i asasina pe liderii nicaraguani în contul Washingtonului. Documentul arată că, pe măsură ce situația lui Noriega devenea mai dificilă în Panama, el se oferea să-i ajute mai mult pe **contras**, pînă cînd chiar Oliver North a trebuit să refuze ofertele sale.

Noriega a început să ajute Administrația Reagan în războiul împotriva sandiniștilor, la începutul anilor '80, lăsîndu-i pe israelieni să folosească Panama drept „canal" pentru fonduri și arme. Administrația Reagan l-a repus pe Noriega pe statele de plată în 1981, cu un salariu anual de 185 000 de dolari plătiți într-un cont particular la Banca pentru credit și comerț internațional. După aceea, Noriega a fost direct implicat în rețeaua **contras** întocmită de North.

FILIERA CASEY. Directorul C.I.A., William Casey, l-a invitat pe Noriega acasă pentru cină în cel puțin două ocazii, iar șeful operațiunilor latino-americane, Duane Clarridge, s-a întreținut cu el, în multe seri, în Panama. Noriega a călătorit frecvent la Washington, în 1982 și 1983.

Noriega a arătat limpede că dorea să coopereze mai mult decît predecesorii săi. Dorea, de asemenea, o mai mare implicare a statului Panama în „spălarea" banilor obținuți din traficul internațional de droguri. În noiembrie 1983, el a interpretat o vizită a lui George Bush drept un apel la a-i ajuta mai mult pe **contras**. Noriega a crezut că, dacă îi va ajuta

Acte ale fostului dictator, prezentate de poliție după arestarea sa

...și grămezi de bani care i-au aparținut

și mai mult pe **contras**, va limita criticile lui Bush privind „spălarea banilor murdari".

Dorința lui Casey de a obține ajutorul lui Noriega era atît de mare, încît, între 31 iulie și 2 august 1984, a făcut o călătorie neobișnuită în Panama, împreună cu North, pentru a spori ajutorul acordat rebelilor. Faptul a fost descoperit tot în timpul procesului lui North, într-un document elaborat, în acest scop, chiar de C.I.A. Era prima dintr-o serie de întîlniri cu Noriega, din toate reieșind dorința lui North de a obține un sprijin panamez și efortul lui Noriega de a cîștiga, prin cooperare, sprijin politic și economic. Vicepreședintele Bush se număra printre cei care au primit copii de pe documentele indicînd asistența financiară acordată de Noriega forțelor **contras**.

După ce a fost introdus amendamentul Boland (care interzicea orice ajutor acordat de S.U.A. forțelor **contras**), în 1984, avocatul și reprezentantul lui Noriega la Geneva, Juan Bautista Castillero, a contribuit la înființarea companiei „Udall Research", una din corporațiile fictive prin care North și fostul general Richard Secord continuau să-i înarmeze pe **contras**.

La 1 noiembrie 1985, Casey l-a adus pe general la cartierul general al C.I.A. de la Langley. Noriega se aștepta la ce poate fi mai rău.

Un text secret a fost trimis la Langley, în legătură cu activitățile criminale ale lui Noriega, întocmit de Comanda Sudică din forțele armate americane, pentru a fi dat lui Casey înaintea întîlnirii. Era evident că S.U.A. știau și de activitățile legate de traficul cu droguri ale lui Noriega. Faptul se petrecea cu doi ani înainte ca el să fie acuzat în Florida.

Dar directorul C.I.A. n-a avut nici o intenție de a face presiuni. Casey a preferat să stea de vorbă prietenește cu Noriega. N-a menționat nici traficul cu droguri, nici încălcarea drepturilor omului sau democrația.

BARONII DROGURILOR. Pe la jumătatea anilor '70, Noriega privea la ce se întîmpla în Columbia cu fascinație. Pe măsură ce traficanții de droguri deveneau mai bogați și mai îndrăzneți, interesul lui Noriega spori. Prin agenții săi din „G-2" infiltrați în bănci, era la curent cu conturile lor bancare și a început să întocmească dosare asupra tuturor acestor columbieni.

La începutul anilor '80, fostul președinte columbian Alfonso Lopez Michelsen a hotărît să candideze din nou la președinție și dorea sprijinul — sau cel puțin neutralitatea — organizației M-19, forță de extremă stîngă, de guerilă, sprijinită de Fidel Castro. Michelsen i-a solicitat lui Torrijos să aranjeze o întîlnire de negocieri în Panama cu Jaime Bateman, șeful grupului M-19. Torrijos i-a cerut lui Noriega să pregătească întîlnirea. M-19 a fost de acord să formeze un partid politic care să-l sprijine pe Michelsen. Dar alianța politică a fost repede subminată. După convorbirile din Panama, Noriega și maiorul Luis del Cid au plecat în Cuba, împreună cu Bateman pentru a-l informa pe Castro. Lui Castro nu i-a plăcut, însă, pactul și a cerut grupului M-19 să-și continue lupta revoluționară. Noriega a profitat de prilej, și a început să alimenteze cu arme forțele de guerilă din Columbia.

Pe măsură ce treceau zilele, Noriega devenea un participant din ce în ce mai important, cu legături din ce în ce mai strînse atît cu cubanezii, cît și cu revoluționarii sprijiniți de aceștia. Iar aceste legături l-au adus foarte curînd în miezul războiului dintre M-19 și baronii drogurilor.

RĂPIREA. La 12 noiembrie 1981, forțele de guerilă au răpit-o pe Marta Nieves Ochoa și au cerut 15 milioane dolari pentru eliberarea ei.

Cînd M-19 a dorit, curînd, pace, prin Castro i-a cerut lui Noriega să aranjeze un acord. Noriega i-a contactat pe reprezentanții cartelurilor drogurilor, prin intermediul fostului ambasador cubanez în Columbia, Fernando Ravele. Familia Ochoa a sosit la Panama pentru a negocia cu M-19. La 17 februarie 1982, Marta Nieves a fost eliberată, nevătămată.

Familia Ochoa a plătit o despăgubire de 1 milion de dolari, cu mult sub cele 15 milioane cerute de M-19. Dar Noriega, pe care cartelul începea să-l vadă ca pe un valoros nou „contact", a fost plătit cu o sumă generoasă, pentru că a facilitat întîlnirea. Noriega era un „contact" pe care cartelul voia să-l mențină : era eficient, discret și se putea avea încredere în el. La cîteva luni după ce Marta Nieves a fost eliberată, Noriega a încheiat primul său acord cu cartelul din Medellín.

Cartelul s-a interesat, și el, de Noriega. Au descoperit că una din căile de a face afaceri cu el era prin piloții în care el avea încredere și cu care înființase o companie. Piloții se numeau Floyd Carlton Caceres, César Rodriguez Contreras și Enrique Pretelt, cu toții prieteni ai lui Noriega de pe vremea studiilor la Academia militară din provincia Chiriqui. Toată lumea în Panama îi cunoștea pe cei trei. **(Va urma)**

Traducere și adaptare
Stelian Țurlea

Andrei Saharov

Memorii 4

Fragmente reproduse după revista americană „Time"

Am văzut un fulger, apoi un glob alb, care se mărea vertiginos și a aprins întregul orizont. Mi-am smuls ochelarii și, deși am fost, parțial, orbit de strălucire, am putut vedea un nor imens ridicînd valuri de praf roșiatic. Norul a devenit cenușiu, s-a separat repede de sol și a început să se ridice, colorîndu-se cu sclipiri portocalii. S-a format, treptat, norul obișnuit în formă de ciupercă, dar coloana care lega pălăria de pămînt era mult mai groasă decît la exploziile datorate fisiunii. Tot mai mult praf era absorbit de baza coloanei, care se răspîndea cu repeziciune. Am resimțit puternic șocul în urechi și în întregul meu corp ; bubuitul fantastic și prelungit a durat cam 30 de secunde. După cîteva minute, norul, care acoperea cam jumătate din cerul de deasupra noastră, a căpătat o culoare sinistră, albastru spre negru. Vîntul îl împingea înspre sud, în direcția munților și a așezărilor evacuate de kazahi ; jumătate de oră mai tîrziu, norul a dispărut din vedere ; avioanele de detectare a radiațiilor porniseră pe urma lui.

Malișev a ieșit din buncăr și ne-a felicitat. Apoi a declarat : „Tocmai a telefonat președintele Consiliului de Miniștri, Ghiorghi Malenkov. A felicitat pe toți cei ce au contribuit la fabricarea bombei cu hidrogen — oameni de știință, ingineri și lucrători — pentru minunatul lor succes. Ghiorghi Maximilianovici (Malenkov) mi-a cerut să-l felicit și să-l îmbrățișez, în special, pe Saharov pentru contribuția lui excepțională la cauza păcii".

Malișev m-a îmbrățișat și m-a sărutat, invitîndu-mă să facem un tur al poligonului. La un punct de control, ni s-au dat costume etanșeizate anti-praf și dozimetre. Am trecut pe lîngă clădiri distruse de explozie, oprind lîngă un șoim ale cărui aripi fuseseră grav rănite. Încerca să-și ia zborul, dar nu putea să se ridice de la pămînt. Unul dintre însoțitori l-a omorît cu o lovitură bine țintită, scăpîndu-l de chin. Mii de păsări sînt distruse cu fiecare experiență ; ele își iau zborul în momentul exploziei, dar imediat cad la pămînt, orbite, carbonizate.

Convoiul nostru s-a oprit la 60 metri distanță de punctul zero. Doar Malișev și cu mine am coborît din mașină. Am pășit peste o crustă topită și înnegrită, ce troznea sub pași ca sticla, îndreptîndu-ne spre niște stîlpi de beton și cîteva console de oțel ce mai spînzurau legate de ei — era tot ce mai rămăsese din turn. După ce am privit cîteva clipe ruinele, ne-am întors

În seara aceea ne-am adunat pentru a asculta un raport preliminar pregătit de colectivul de experiențe. Kurceatov a deschis ședința, afirmînd : „Vreau să felicit pe toată lumea de aici. Vreau să-l felicit pe Saharov, personal, și să-i mulțumesc, în numele conducerii, pentru opera sa patriotică".

În SUA, experiența din 12 august a fost denumită „Joe-4" — „Joe" pentru Stalin și „4" pentru că fusese a patra experiență sovietică. (Primele trei fuseseră ale unor dispozitive de fisiune.)

■ Americanii au denumit-o „Joe-4", adică „Joe" pentru Stalin și „4" pentru că era a patra experiență sovietică.

■ „Hrușciov nu era capabil să-și purifice complet gîndirea de dogmele pe care și le însușise ca unul dintre favoriții lui Stalin".

■ „«Cînd voi merge să discut cu capitaliștii, îl voi lua pe Saharov cu mine.» A fost o promisiune pe care Hrușciov nu și-a ținut-o".

Doi ani mai tîrziu, după încă o experiență, Saharov a aflat, spre marea sa durere, cîtă nepotrivire era între ideile lui umanitare și programul nuclear sovietic. Este vorba de experiența din 22 noiembrie 1955, care — potrivit aprecierii lui Saharov — „soluționa problema creării unor arme termonucleare de înaltă performanță". Treptat, el a devenit conștient că, în ciuda intențiilor și sentimentelor sale pacifiste, „cei aflați în vîrful ierarhiei politice și militare vor fi cei ce vor lua deciziile".

NIKITA HRUȘCIOV ȘI „POLITICA DE PE POZIȚII DE FORȚĂ"

L-am văzut pentru prima dată pe Nikita Hrușciov în acțiune, ca șef al guvernului, în 1959. Eram printre cei invitați pentru a reprezenta „Instalația", la o conferință de tehnologie militară. Hrușciov a pronunțat cuvîntarea de deschidere în Sala ovală a Kremlinului.

El părea preocupat de limitarea cheltuielilor militare și de necesitatea de a ne concentra asupra celor mai eficiente programe. În legătură cu această inițiativă, precum și cu altele, se pare că el întîmpina rezistență (dacă nu chiar sabotaj direct) din partea anumitor cercuri ale burgheziei. Situația a fost complicată de tendința lui Hrușciov de a urmări, cu egal entuziasm și egală tenacitate, idei sănătoase și idei nesănătoase (din acestea din urmă avea mai mult decît suficiente). A început prin a introduce reforme extrem de necesare, pronunțînd epocala sa cuvîntare împotriva stalinismului, la al XX-lea Congres al P.C.U.S., în 1956, și punînd în libertate deținuții politici din tainițele Gulagului. Lui îi lipseau, însă, consecvența și viziunea necesare pentru a mobiliza sprijinul național și nu era capabil să-și purifice complet gîndirea de dogmele pe care și le însușise ca unul dintre favoriții lui Stalin și ca executor al testamentului criminal al lui Stalin. Cu toate acestea, Hrușciov a renunțat la multe din preconcepțiile sale. Cred că aceasta, îmbinat cu inteligența sa nativă și cu ambiția de a fi la înălțimea funcției, a făcut ca realizările să predomine asupra greșelilor (și chiar asupra crimelor) sale.

Ultimii ani ai lui Hrușciov în funcția sa de lider suprem au fost grevați de gafe și aventuri nesăbuite, provocate de lipsa unor consilieri inteligenți și bine intenționați și de pierderea contactului cu realitatea, exacerbată de o încredere iluzorie în puterea sa nelimitată. Urma să fim, ulterior, martori la o strîngere a surubului în lagărele de muncă, la aventuri dezastruoase în agricultură și, pe plan extern, la ridicarea Zidului din Berlin, la asaltul asupra monopolului puterii din partea birocrației de partid (un test de forță care a avut efect contrar), la reduceri militare și la încercări de demilitarizare a economiei (care au provocat rezistență în forțele armate), la ciocniri cu intelectualitatea culturală, la criza rachetelor cubaneze și la lipsurile alimentare din 1963. Această succesiune caleidoscopică de evenimente de-a dreptul absurde a condus la înlăturarea sa, în octombrie 1964, la triumful birocrației de partid conservatoare, personificată de Leonid Brejnev, și la creșterea rolurilor jucate de complexul militaro-industrial și de KGB.

În 1961, intram din nou în Sala ovală de la Kremlin, de data aceasta pentru a participa la o întîlnire a conducătorilor de partid și de stat cu oameni de știință atomiști. Hrușciov convocase această întîlnire pentru a anunța că experiențele nucleare vor fi reluate la toamnă. Noi rămăsesem în urma Statelor Unite în ceea ce privește aceste experiențe, deci trebuia să demonstrăm „imperialiștilor" de ce eram în stare. Era clar că decizia era motivată politic.

După cuvîntarea lui Hrușciov, principalii vorbitori s-au referit, pe scurt, la activitatea lor. Eu am vorbit de cercetările noastre în domeniul armelor, apoi am exprimat opinia că am avea puțin de cîștigat de pe urma reluării experiențelor. Întors la locul meu, am scris un bilet către Hrușciov și l-am trimis la prezidiu. Am scris aproximativ următoarele : „O reluare a experiențelor în acest moment, ar fi doar în favoarea SUA, care ar putea folosi experiențele pentru a-și îmbunătăți dispozitivele lor. Nu credeți că noile experiențe ar pune serios în pericol negocierile pentru interzicerea acestora, cauza dezarmării și pacea mondială ?"

Hrușciov a citit biletul, a privit în direcția mea și după ce l-a împăturit, l-a vîrît în buzunarul hainei. Dar, la banchetul din seara respectivă, unde fusese întinsă o masă festivă pentru 60 persoane, Hrușciov a început să vorbească despre biletul meu — mai întîi, calm, apoi cu o agitație crescîndă, înroșindu-se și ridicînd glasul :

„Academicianul Saharov scrie că nu avem nevoie de experiențe. Poate, oare, Saharov să dovedească, realmente, că efectuînd mai puține experiențe, am cîștiga mai multe informații valoroase de la americani ? Numărul experiențelor, iată ce contează cel mai mult. Cum putem dezvolta noua tehnologie fără experiențe ?

Saharov a trecut de la știință la politică, băgîndu-și nasul unde nu trebuie. În politică este ca în glumа cu cei doi evrei din tren. Unul îl întreabă pe celălalt : «Unde mergi ?» Răspunde celălalt : «Mă duc la Jitomir». «Ce vulpe perfidă — gîndește primul evreu —, știu că se duce, într-adevăr, la Jitomir, dar mi-a spus Jitomir pentru ca eu să cred că se duce la Jemrink».

Lasă politica în seama noastră — noi sîntem specialiști. Tu construiește bombe și experimentează-le, iar noi nu ne vom amesteca ; te vom ajuta. Dar ține minte, trebuie să ducem politica noastră de pe poziții de forță. Nu facem reclamă, dar așa este ! Adversarii noștri nu înțeleg alt